

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİMDE PSİKOLOJİK HİZMETLER ANABİLİM DALI
EĞİTİM PSİKOLOJİSİ BİLİM DALI
EĞİTİM PSİKOLOJİSİ PROGRAMI

ERGENLİKTE ROMANTİK İLİŞKİLER

DOKTORA TEZİ

Sevgi Birsal Nemlioğlu

Ankara

Temmuz, 2011

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİMDE PSİKOLOJİK HİZMETLER ANABİLİM DALI
EĞİTİM PSİKOLOJİSİ BİLİM DALI
EĞİTİM PSİKOLOJİSİ PROGRAMI

ERGENLİKTE ROMANTİK İLİŞKİLER

DOKTORA TEZİ

Sevgi Birsal Nemlioğlu

Danışman: Prof. Dr. Veli Duyan

Ankara

Temmuz, 2011

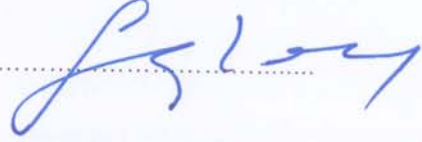
Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼đ¼'ne,

Bu alışma j¼rimiz tarafından EğİTİMDE PSİKOLOJİK HİZMETLER B¼l¼m¼, EğİTİM PSİKOLOJİSİ Anabilim Dalında DOKTORA TEZİ ALIşMASI RAPORU olarak kabul edilmiştir.

Başkan.....

¼ye Prof. Dr. Veli Duyan

¼ye Prof. Dr. Hilal Özebe

(Başkan) ¼ye Prof. Dr. Figen Çelebi

¼ye Doç. Dr. Fatma BİKMAZ

¼ye Prof. Dr. Selahattin GELBAL

Onay,

Yukarıdaki imzaların adı geçen ¼đretim ¼yelerine ait olduğunu onaylıyorum.

.../.../2011

Prof. Dr. Necla Kurul

Enstit¼ M¼d¼r¼

TEŞEKKÜR

Doktora tez çalışmamın başlamasından itibaren her aşamada önerileri, yapıcı eleştirileri ile çalışmamı yönlendirip destekleyen ve tezime çok önemli katkıları bulunan değerli danışmanım Prof. Dr. Veli Duyan'a sonsuz şükranlarımı sunuyorum.

Prof. Dr. Figen Çok'a şükranlarımı sunuyorum. Hocam, doktora programı boyunca bilgi birikiminizi, yazılı kaynaklarınızı, deneyimlerinizi, odanızı ve bilgisayarınızı bile bizlerle paylaştınız. Öğrencilerinizden dostluğunuzu da zamanınızı da hiç esirgemediniz, teşekkürler.

Prof. Dr. Selahattin Öğülmüş'e bütün doktora sürecinde esirgemediği akademik destek ve ayırdığı zaman için şükranlarımı sunuyorum.

Tez izleme komitesi oturumlarında önerileri ve eleştirileri ile tez çalışmama önemli katkıları bulunan, beni daima cesaretlendiren Prof. Dr. Hilal Özcebe'ye şükranlarımı sunuyorum.

Araştırma verilerinin analizi konusunda beni yönlendiren Prof. Dr. Selahattin Gelbal'a teşekkürlerimi sunuyorum. Prof. Dr. Bekir Onur, Doç. Dr. Müge Artar, Yrd. Doç. Dr. Ömer Kutlu, Prof. Dr. Ezel Tavşancıl, Prof. Dr. Nizamettin Koç, Prof. Dr. Binnur Yeşilyaprak hocalarıma ve Doç. Dr. Hasan Ali Karasar'a teşekkürlerimi sunuyorum.

Birlikte katıldığımız doktora giriş sınavlarıyla başlayan dostluğumuzu eğitim süreci boyunca sürdürdüğümüz değerli arkadaşlarım Hasan Atak'a ve Ertuğrul Uçar'a katkıları için teşekkür ediyorum.

Çok değerli babama, anneme, kardeşlerime, verdikleri destek için teşekkürlerimi sunuyorum. Eşime, oğullarım Bora'ya ve Can'a ve arkadaşım Tülay Aydın'a veri toplama sürecindeki yardımları için teşekkür ediyorum.

Hem özel hem mesleki yaşamımda her zaman önemli bir yeri olan sevgili arkadaşım, çok değerli dostum Serpil Yürüker'e tez çalışmamdaki tüm katkıları için teşekkür ediyorum.

Son olarak Yüksek Lisans öğrencilik yıllarımdan bu yana ne zaman bilgece bir yol göstericiliğe gereksinim duysam desteğini esirgemeyen değerli bilim insanı, hocam Prof. Dr. Niyazi Karasar'a sonsuz şükranlarımı sunuyorum.

Sevgi Birsal Nemlioğlu

ÖZET

ERGENLİKTE ROMANTİK İLİŞKİLER

Nemlioğlu, Sevgi Birsel

Doktora, Eğitim Psikolojisi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Veli Duyan

Temmuz, 2011, 224 sayfa

Kimlik gelişiminin bir parçası olarak romantik ilişkiler ergenin kim olduğunu bulma sũrecinde önemli kaynaklardan biri olarak kabul edilmektedir. İleri ergenlik dũnemi ise hem ergen kimliği krizi hem de yakınlık çũzũmlemesinde önemli bir ilerleme zamanı olarak gũrũlmektedir (Sullivan, 1953; Erikson,1968; Buhrmester ve Furman,1987) Tũrkiye’de ergen romantik ilişkilerini ana-baba ve arkadaş ilişkileri bağlamında ele alan bu araştırma, ilişki ağından algılanan etkileşimin ȳzelliklerinin, romantik ilişkiler ȳzerindeki etkisini incelemeyi amaçlamaktadır. Veriler ȳniversiteye devam etmekte olan 18-22 yaşlarındaki 1067 bireyden elde edilmiştir. Katılımcılara “Kişisel Bilgi Formu”, “İlişki Ağı Envanteri-İAE” ve “İlişki Yakınlığı Envanteri-İYE” uygulanmıştır. Her iki ȳlçeđin uyarlama çalışması araştırmacı tarafından gerçekteşirilmiiştir. Verilerin analizinde SPSS 19.00 programından yararlanılmış; frekans ve yũzde dağılımı, t testi, tek yȳnlũ varyans analizi, çoklu doğrusal regresyon analizi ve lojistik regresyon analizi kullanılmıştır. Sonuçlar değerlendirildiğinde, algılanan SED dışındaki demografik değerienlere gũre romantik ilişkinin belirli ȳzellikleri bakımından anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur. Ana-babayla ilişki geçmişinin ergenlerin romantik ilişkilerinde sıklık, çeşitlilik ve ilişki sağlamlığını yordamadığı; ergenlerin arkadaşlarıyla ilişki gȳstergelerinden biri olan karşı cinsiyetten arkadaşlarla olumlu ilişki geçmişinin ise sıklık ve etkinlik çeşitliliğini yordadığı bulunmuştur. Araştırmaya katılan ergenlerin %86’sı romantik katılım yaşadığını bildirmiştir ve ortalama ilişki sũresi 21.67 aydır. Bu çalışmayla en sık yapılan ortak etkinlikler de saptanmıştır. Kızlar kendilerinden daha bũyũk yaştaki kişileri romantik eş olarak seçerken, erkekler kũũk yaştakileri seçmektedir. Karşı cins arkadaşla olumlu ilişki geçmişi, ergenlerin romantik katılımını ve romantik ilişkilerini en yakın ilişki olarak tanımlamalarını yordamaktadır. Bulgular ilgili alanyazın, gȳrgũl çalışmalar ve kũltũrel bağlamda tartışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Romantik ilişkiler, ergenlik, İAE, İYE

SUMMARY

ADOLESCENT ROMANTIC RELATIONSHIPS

Nemlioğlu, Sevgi Birscl

Dissertation, Educational Psychology Department

Advisor: Prof. Dr. Veli Duyan

July, 2011, 224 pages

Romantic relationships as a part of the identity development has been acknowledged as one of the important sources in the process of adolescent's finding her/his personality. Late adolescent period, has been acknowledged as an important progression period in the analysis of both adolescent identity crisis and closeness (Sullivan, 1953; Erikson,1968; Buhrmester and Furman,1987). This study, addressing adolescent romantic relationships in the context of parents and friend relationships in Turkey aims to examine the effect of features of interaction perceived from relationship network. Data was obtained from 1067 individuals of ages 18-22 who are university students. "Self-description Form", "Network of Relationships Inventory (NRI)", and "Relationship Closeness Inventory (RCI)" were utilized to obtain data from the participants. Inventories were adapted by the researcher. SPSS 19.00 was used in data analysis; frequency and percentage distribution, t-test, one-way variance analysis, multiple linear regression analysis, and logistic regression analysis were used. No significant difference between specific features of relationship with demographic variables except perceived SES was found. It was found that history of relationship with parents does not predict frequency, diversity, and strength of the relationship in adolescent relationships; having positive relationship history with opposite-sex friends, which is one of the relationship indicators of adolescents with their friends, was found to predict the frequency and diversity of activities. Percentage of romantic involvement was 86%, average relationship duration 21.67 months. Most frequently performed joint activities were also determined with the study. Age preference of girls in choosing romantic partner is different from boys. Positive relationship history with opposite-sex friends predicts adolescents' romantic involvement and thier description of romantic relationship as being closest relationship. Findings were discussed in the context of related literature, emprical studies, and in cultural context.

KEY WORDS: Romantic relationships, adolescence, NRI, RCI

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Erikson'a Göre Normal Gelişimin Sekiz Evresi	25
Tablo 2. Erikson'un Psikososyal Gelişim Evresi ve Bunlara Karşılık Gelen Kimlik Duygusu.....	26
Tablo 3. Sullivan'ın Gelişim Evreleri ve Kişisel Gereksinimleri	31
Tablo 4. Araştırmaya Katılan Ergenlerin Çeşitli Demografik Değişkenlere Göre Dağılımları	100
Tablo 5. Uyarılma Çalışmasında Yer Alan Katılımcıların Cinsiyete ve Yaş Grubuna Göre Dağılımı	108
Tablo 6. Destek-Yakınlık-Ahbablık-Hayranlık-Şefkat Bileşeni İçin Faktör Yükleri	110
Tablo 7. Şefkat-Güvenilir İttifak-Özen Bileşeni İçin Faktör Yükleri.....	110
Tablo 8. Çatışma-Zıtlama Bileşeni İçin Faktör Yükleri	111
Tablo 9. Görelî Güç Bileşeni İçin Faktör Yükleri	111
Tablo 10. Hayranlık ve Güvenilir İttifak Bileşeni İçin Faktör Yükleri	111
Tablo 11. İlişki Ağı Envanteri Alt Ölçeklerinin Güvenirlik Katsayıları.....	113
Tablo 12. Test-Tekrar Test Uygulamasında Yer Alan Katılımcıların Cinsiyete ve Yaş Grubuna Göre Dağılımı	115
Tablo 13 a. Ergenlerin İlişkide Görüşme Sıklığı (haftalık toplam görüşme süresi dakika olarak), Etkinlik Çeşitliliği ve İlişki Sağlamlığına İlişkin Betimsel İstatistikler	119
Tablo 13 b. Birlikte Geçirilen Süre Bakımından Gruplar	120
Tablo 14. Cinsiyete Göre İlişki Yakınlığının Çeşitli Boyutlarındaki Ortalamaların Karşılaştırılması İçin t-Testi	120
Tablo 15. Devam Edilen Sınıfa Göre İlişki Yakınlığının Çeşitli Boyutlarındaki Ortalamaların Karşılaştırılması İçin t- Testi	121
Tablo 16. Barınma Şekline Göre İlişki Yakınlığının Çeşitli Boyutlarındaki Ortalamaların Karşılaştırılması İçin Varyans Analizi.....	121

Tablo 17. Okul Türüne Göre İlişki Yakınlığının Çeşitli Boyutlarındaki Ortalamaların Karşılaştırılması İçin Varyans Analizi.....	122
Tablo 18. Algılanan SED'e Göre İlişki Yakınlığının Çeşitli Boyutlarındaki Ortalamaların Karşılaştırılması İçin Varyans Analizi.....	123
Tablo 19. Algılanan SED'e Göre İlişki Yakınlığının Çeşitli Boyutlarındaki Ortalamaların Karşılaştırılması İçin Tukey Testi.....	124
Tablo 20. Kardeş Durumuna Göre İlişki Yakınlığının Çeşitli Boyutlarındaki Ortalamaların Karşılaştırılması İçin t-Testi	125
Tablo 21. Etkinliklerin Yapılma Sıklığına Göre Sıralanışı	125
Tablo 22. Birlikte Geçirilen Zaman Miktarına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	127
Tablo 23. İlişkide Etkinlik Çeşitliliğine İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları ...	128
Tablo 24. Cinsiyete Göre İlişkide Etkinlik Çeşitliliğine İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları.....	129
Tablo 25. İlişkinin Sağlamlığına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	130
Tablo 26. Birlikte Geçirilen Zaman Miktarına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları.....	131
Tablo 27. İlişkide Etkinlik Çeşitliliği İçin Regresyon Analizi.....	132
Tablo 28. Cinsiyete Göre İlişkideki Etkinlik Çeşitliliğine Yönelik Regresyon Analizi	132
Tablo 29. Ailesiyle Kalan Ergenlerin İlişkide Etkinlik Çeşitliliği İçin Regresyon Analizi	133
Tablo 30. Orta SED grubundaki Ergenlerin İlişkide Etkinlik Çeşitliliği İçin Regresyon Analizi	134
Tablo 31. Kardeş Sahibi Olma Durumuna Göre Etkinliklerde Çeşitlilik İçin Regresyon Analizi	134
Tablo 32. Arkadaş İlişki Geçmişinin İlişki Sağlamlığını Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi	135

Tablo 33. Arkadaş İlişki Geçmişinin İki Cinsiyette İlişki Sağlamlığını Yordaması İçin Regresyon Analizi	136
Tablo 34. SED Düzeyine Göre İlişki Sağlamlığı İçin Regresyon Analizi	136
Tablo.35. Ergenlerin Romantik İlişki Yaşama Durumları	137
Tablo 36. Çeşitli Demografik Değişkenlere Göre Katılımcıların Dağılımları..	137
Tablo 37. Bir İlişkide Bulunanların İlişki Biçimlerinin Dağılımı.....	139
Tablo 38. Farklı Cinsiyetten Ergenlerin Yaşlarının Romantik Eşlerinin Yaşlarından Farkı İçin t-Testi	140
Tablo 39. İlişkinin Süresine (Ay) İlişkin Betimsel İstatistikler	141
Tablo 40. Cinsiyete Göre İlişki Süresi Ortalamalarının Karşılaştırılması İçin t- Testi	141
Tablo 41. Sınıf Düzeyine Göre İlişki Süresi Ortalamalarının Karşılaştırılması İçin t-Testi.....	141
Tablo 42. Barınma Şekline Göre İlişki Süresi Ortalamalarının Karşılaştırılması İçin Varyans Analizi	142
Tablo 43. Algılanan SED'e Göre İlişki Süresi Ortalamalarının Karşılaştırılması İçin Varyans Analizi	142
Tablo 44 Kardeşin Olup Olmamasına Göre İlişki Süresi/Ömrü Ortalamalarının Karşılaştırılması İçin t-Testi	143
Tablo 45. Anababa ve Arkadaşlarla İlişki Geçmişinin Romantik İlişki İçinde Olma Durumunu Yordamasına İlişkin Lojistik Regresyon Analizi ..	144
Tablo 46. Cinsiyet Gruplarında İlişki Geçmiş Göstergelerinin Romantik İlişki İçinde Olma Durumunu Yordamasına İlişkin Lojistik Regresyon Analizi	145
Tablo 47. Farklı Sınıflarda İlişki Geçmiş Göstergelerinin Romantik İlişki İçinde Olma Durumunu Yordamasına İlişkin Lojistik Regresyon Analizi .	146
Tablo 48. Farklı Barınma Biçimini Seçen Ergenlerin İlişki Geçmiş Göstergelerinin Romantik İlişki İçinde Olma Durumunu Yordamasına İlişkin Lojistik Regresyon Analizi	147
Tablo 49. Farklı Liselerde Eğitim Almış Ergenlerin Anababa ve Arkadaşlarla İlişki Geçmişinin Romantik İlişki İçinde Olma Durumunu Yordamasına İlişkin Lojistik Regresyon Analizi	148

Tablo 50. Kendisini Farklı SED’de Algılayan Ergenlerin İlişki Geçmişİ Göstergelerinin Romantik İlişki İçinde Olma Durumunu Yordamasına İlişkin Lojistik Regresyon Analizi	150
Tablo 51. Kardeş Durumuna Göre Ergenlerin İlişki Geçmişİ Göstergelerinin Romantik İlişki İçinde Olma Durumunu Yordamasına İlişkin Lojistik Regresyon Analizi	151
Tablo 52. Romantik Eşle/Eşlerle İlişki Geçmişinin Mevcut İlişkinin En Yakın İlişki Olarak Seçimini Yordamasına İlişkin Lojistik Regresyon Analizi	152
Tablo 53. Bir İlişkide Bulunanların İlişki Biçimlerinin Dağılımı.....	163

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI	III
TEŞEKKÜR	IV
ÖZET	V
SUMMARY	VI
TABLolar LİSTESİ	VII
İÇİNDEKİLER	XII
BÖLÜM I	
GİRİŞ	1
Problem	1
Amaç	14
Önem	16
Sınırlılıklar	18
Tanımlar	18
BÖLÜM II	
KURAMSAL YAPI VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	21
Gelişim Kuramlarında Romantik İlişkilerin Ele Alınışı	21
Erikson'un Psikososyal Gelişim Kuramı	23
Sullivan'ın Kişilerarası Gelişim Kuramı	30
Bowlby'nin Bağlanma Kuramı, Zihinsel Temsiller-İçsel Çalışan Modeller, Bağlanma stilleri	34
Ergen Romantik İlişkileri İçin Modeller, Davranış Sistemleri Kavramlaştırması	43

Aile İlişkileri ve Ergen Gelişimi	48
Çocuğun Toplumsallaşması, Anababa Tutumları, Anababalık Stilleri ve Ergen	49
Romantik İlişkilerin Ergenlerin Toplumsallaşması ve Psikososyal Gelişimi Üzerindeki Etkileri	55
Romantik İlişkiler ile İlgili Araştırmalar	77
Romantik İlişkiler ile İlgili Yurtdışında Yapılan Çalışmalar	78
Romantik İlişkiler ile İlgili Türkiye’de Yapılan Çalışmalar.....	90

BÖLÜM III

YÖNTEM	98
Araştırma Türü	98
Araştırma Grubu	99
Veri Toplama Araçları	102
Kişisel Bilgi Formu.....	102
İlişki Ağı Envanteri	102
İlişki Yakınlığı Envanteri	105
İlişki Ağı Envanteri’ni Uyarlama Süreci	107
Dil Geçerliği	107
Yapı Geçerliği Çalışması: Açıklayıcı Faktör Analizi.....	108
Güvenirlilik	113
İlişki Yakınlığı Envanteri Uyarlama Süreci	114
Dil Geçerliği	114
Güvenirlilik	114
Verilerin Analizi	116
İşlem	116

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM	118
Ergen Romantik İlişkilerinin Belirli Özellikleri	118
Anababayla İlişki Geçmişi ve Romantik İlişki Kalitesi	127
Arkadaşlarla İlişki Geçmişi ve Romantik İlişki Kalitesi	131
Romantik İlişki Geçmişinin (Katılımın) Varlığı ya da Yokluğu	137
Romantik İlişki Statüleri	139
Ergenin Cinsiyeti Ve Romantik Eşin Yaşı	139
İlişki Ömrü/Süresi	140
Romantik İlişkilere Geçmiş Olma Durumunun	143
Olumlu Romantik İlişki Geçmişi ve Romantik İlişkinin En Yakın İlişki Olarak Betimlenmesi	151
Bulguların Topluca Değerlendirilmesi	152

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER	168
Sonuçlar	168
Romantik İlişkilerin Özellikleri	168
Anababayla İlişki Geçmişi ve Romantik İlişki Kalitesi	170
Arkadaşlarla İlişki Geçmişi ve Romantik İlişki Kalitesi/ Yakınlığı	172
Romantik İlişkinin Geçmişinin Varlığı ya da Yokluğu	173
Romantik İlişki Statüleri	175
Ergenin Cinsiyeti ve Seçilen Romantik Eşin Yaşı	175
İlişki Ömrü/Süresi	176

Romantik İlişkilere Geçmiş Olma Durumunun Yordayıcıları .	178
Romantik İlişkinin Yakın İlişkiler Hiyerarşisindeki Yeri	179
Öneriler.....	180
KAYNAKÇA	183
EKLER	205
Ek. 1 Kişisel Bilgi Formu	205
Ek. 2 İlişki Ağı Envanteri	206
Ek. 3 İlişki Yakınlığı Envanteri	219

BÖLÜM I

GİRİŞ

1. 1. Problem

Bu bölümde ergenlik, psikososyal gelişim süreci içinde aynı ve karşı cinsiyetten akranlarla arkadaşlık, yakın ilişkiler, ergen romantik ilişkileri, anababa ile ilişkiler özetlenmiş; sonrasında da ergen romantik ilişkileri anababa ve arkadaş ilişkileri bağlamında ele alınmıştır.

Psikologlar, antropologlar, filozoflar, anababalar ve hatta ergenlerin kendileri ergenliği tanımlamayı çok uzun zamandan beri denemektedir. Granville Stanley Hall ergenliği, 1904'te yayımlanan "Ergenlik" adlı kitabında "fırtına ve stres" zamanı olarak betimlemiştir (Schultz ve Schultz 2001). Ancak bu görüş yeni araştırmalarla desteklenmemiş ve farklı ergenlik tanımları yapılmıştır. Ergenlik, sonraki yıllarda çeşitli disiplinlere araştırma konusu olmuş, sosyal bilimciler tarafından çeşitli yönleriyle araştırılmış ve bu çalışmalardan sonra ergenlik; biyolojik, bilişsel ve toplumsal geçişlerle kendini gösteren temel değişikliklerin gerçekleştiği bir dönem olarak ele alınmaya başlanmıştır. Ergen gelişimini incelemeye Hill (1983), ergenlikte temel geçişleri (biyolojik, bilişsel ve toplumsal geçişler), ergenliğin bağlamlarını (aile, akran grubu, okul ve iş/serbest zaman) ve psikososyal gelişimini temel alan bir model önermiştir.

Bireyin psikososyal gelişimi açısından bakıldığında ergenlik; aileden duygusal bağımsızlığın kazanıldığı, cinsiyete uygun rollerin geliştirildiği, kendine özgü değerler sisteminin oluşturulduğu, toplumsal rollerin belirlenerek bunların gerçekleştirilmesine yönelik kararların alındığı yılları kapsayan bir dönemdir. Ergenlik konusunu 1900'lerin başlarında ele alan psikoloji, yetişkin romantik ilişkileri, aşk, flört konuları ile yirminci yüzyılın ikinci yarısından sonra ilgilenmiş; bilimsel çalışmalarda ergen romantik ilişkilerine ilgi ise ancak son

zamanlarda gelişmeye başlamıştır. Ergen romantik ilişkileri ile ilgili olarak yapılmış araştırmaların azlığı, romantik eşlerle (partnerlerle) erken yaşlardaki ilişkilerin ciddi olmayan, günlük, az yoğun ve kısa süreli olarak yorumlanmasına bağlanabilir (Feiring, 1996). Sadece ergenliğin son evresi sırasındaki romantik ilişkiler yetişkinlerinkine benzetilmeye başlanmıştır (Shulman ve Scharf, 2000; akt. Shulman ve Krenke, 2001).

Ergenlerin aynı cinsiyetten ve karşı cinsiyetten akranlarla arkadaşlığı konusundaki araştırmaların azlığı da kayda değerdir. Bir kaç çalışmadan elde edilen kanıtlar ileri ergenlikte karşı cinsiyetten ergenlerle arkadaşlığa yönelmenin varlığını göstermektedir (Blyth, Hill ve Thell, 1982; Sharabany, Gershoni ve Hofman, 1981). İleri ergenlikte, aynı ve karşı cinsiyetten arkadaşlıklar arasındaki niteliksel benzerlik ve farklılıklar hakkında da henüz çok az şey söylenmiştir. Karşı cinsiyetten ergenlerle arkadaşlığın daha fazla açıklık ve esneklikleriyle heteroseksüel çıkmadan ya da romantik ilişkiden farklılığına ilişkin kanıtlar vardır (Paul ve White, 1990).

Erikson'un psikososyal gelişim kuramı sekiz gelişim evresi öne sürmüştür. Bu gelişim evrelerinin her birinde, birey bir psikososyal bunalımla karşılaşır. Her bunalımda biri olumlu, diğeri olumsuz iki olası çözüm bulunmaktadır. Ergenlik döneminde bu bunalımlardan ikisi söz konusudur. Bunlar, *kimliğe karşı rol karışıklığı* ve *yakınlığa karşı yalıtılmışlıktır*. Erikson ergenliğe girişle birlikte ya kimlik ile ya da rol karışıklığı ile sonuçlanacak bir dizi kararın alınması gerektiği varsayımını geliştirmiştir. Havighurst da her iki cinsiyetten akranlarıyla iyi ilişkiler kurmayı ergenlikteki gelişim görevlerinden biri olarak ele almaktadır. Erken ergenlikte daha çok aynı cinsiyetten arkadaşlardan kurulan akran grupları yerini daha olgun erkek-kadın ilişkilerine bırakmalıdır. Ergen, karma bir grupta gülüşmeden, kızarmadan ve terlemeden ne söyleyeceğini ve nasıl söyleyeceğini, yetişkinlere özgü çeşitli sosyal etkinliklere nasıl katılacağını öğrenmek zorundadır. Kültür, bu toplumsal ilişkilerin ne olacağını büyük ölçüde belirler; bu ilişkiler, bir toplumdan diğerine ve toplumsal sınıflar arasında değişiklik gösterir. Örneğin, Havighurst (1972), orta sınıf Amerikalıların toplumsal başarıyı, çok sayıda arkadaş sahibi olmayı, yüksek statüyü, geç evlenmeyi vurgulamaya yöneldiğini, buna karşılık alt sınıfın erken cinsel yaşantıya, erken evliliğe, çeteye, komşuluk ilişkilerine

yöneldiğini göstermektedir. Ergenlik yılları hızla erken yetişkinliğe doğru ilerlerken, Erikson'un modelindeki bu zorlukla mücadele sürmektedir: *Yakın ilişkiler kurabilme*. Burger (2006), genç erkek ve kadınların yakınlık geliştirebilecekleri ve duygusal olarak olgunlaşacakları özel bir ilişki arayışı içine girdiklerini ve bu aşamada yakınlık kurmayı başaramayan insanların duygusal soyutlanmayla karşı karşıya geleceklerini, gerçek ilişkilerin sağladığı doyum ve yakınlık duygusunu bulamadıkları birçok yüzeysel ilişki yaşayabileceklerini belirtmektedir.

Erikson (1968) ileri ergenlik ve genç yetişkinlik dönemlerinde psikososyal gelişim sürecinin kişilerarası ilişkiler üzerine odaklandığını vurgulamaktadır. Erikson'un "yakınlığa karşı yalıtılmışlık" (1968) olarak tanımladığı bu dönemde bireyin karşı cinsiyetten kişilerle yakın ilişki kurabilmesi, psikososyal gelişimin önemli dönemeçlerinden birini oluşturmaktadır. Erikson'un yakınlık konusuyla ilgili görüşlerinin çıkış noktasının kimlik olduğunu da unutmamak gerekir. Bilindiği üzere kimlik gelişimi konusundaki açıklamalarında Erikson, kimlik keşfi konusunda ergenin çalışma yaşamı/iş, ideoloji/dünya görüşü ve romantik ilişkiler/aşk olmak üzere üç temel alanda çeşitli denemelerde bulunduğunu ve bu denemelerin kimlik biçimlenmesinin itici gücü olduğunu ifade etmiştir.

Erikson, gerçek bir yakın ilişkide iki bireyin kimliklerinin herhangi bir kayba uğramadan birbirleriyle kaynaştığına inanmaktadır. İlişki yaşayan iki bireyin birlikte bir yaşam, bir gelecek ve bir kimlik oluşturduğunu; fakat eşlerin kendi bireysel kimliklerini de kaybetmediğini söylemektedir. Erikson buradan ergenlerin gerçek bir yakınlık kurabilir hale gelmeden önce, kimlik bütünlüğünü kurmak zorunda olduğu sonucuna ulaşmaktadır. Güvenli bir kimlik bütünlüğü olmadan bireyler başkalarına ciddi vaatler vermekte isteksiz ve korkaktır. Bu gibi bireyler ilişkilerinde kimliklerini kaybedeceklerinden korkmaktadır. Örneğin, kimlik oluşturma sürecindeki genç bir kız biriyle ciddi bir ilişki içinde olmanın kendini bir birey olarak keşfetme gelişimine ket vurabileceğini hissedebilir. Henüz tam olarak kimliklerini oluşturamamış bireyler arasındaki ilişki yakın görülebilir; ancak aslında böyle değildir. Kendilerini düzenli bir ilişki içerisinde gören kimlik oluşumlarını tam olarak tamamlayamamış ergenler, genellikle bir çeşit "sahte/aldatıcı yakınlık (pseudointimacy)" sergilemektedir.

Sullivan ve Erikson gibi kuramcılar, gerçekte insan için yaşam boyunca önemli olan yakınlığın (intimacy) özellikle ergenlik çağında gelişmeye başladığını, onu izleyen genç yetişkinlik döneminde ise en büyük çabanın yakınlık duygusu geliştirmek olduğunu kabul etmektedir. İleri ergenliğin tipik olarak hem kimlik hem yakınlık çözümlenmesinde bir ilerleme zamanı olduğu görüşü için oldukça fazla kuramsal ve görgül destek bulunabilir (Örneğin, Hodgson ve Fisher, 1979; Kacerguis ve Adams, 1980). İlintili çalışmaların çoğu Erikson'un ergen kimliği krizi ve genç yetişkin yakınlık krizinin kavramsallaştırılmasından gelmiştir. Marcia (1966) kimliğin işe vuruk tanımlanması ve Orlofsky, Marcia ve Lesser (1973), yakınlığın işe vuruk tanımlanması üzerinde çalışarak Erikson tarafından varsayıldığı gibi kimlik çözümlenmesinin kaçınılmaz olarak yakınlık çözümlenmesinden önce gelip gelmediği konusuna işaret etmişlerdir. Alanyazında bu tür araştırma bulguları sıklıkla Erikson'un Psikososyal Gelişim Kuramına destek sağlayan bulgular olarak yorumlanmaktadır. Bu bulgular aslında bireyselleşme ve bağlanma süreçlerinin eş zamanlı olarak birbirini izlediği görüşü ile uyumlu görülmektedir. Lowenthal ve Weis (1976) şöyle not etmiştir:

“Erikson, birbirini izleyen yaşam basamakları için görevlerin bir sıralamasına odaklanırken bizim bulgularımız ve diğer yetişkin boylamsal araştırmalarının bulguları (Örneğin, Britton ve Britton, 1972) kişinin çeşitli 'görevleri' ya da 'bağlılıkları' ve bunların periyodik olarak nasıl parlayıp söndüğünün eşzamanlı olarak incelenmesi gerektiğini kuvvetle önermektedir...” (Paul ve White, 1990).

Bir yakın ilişki olarak ele alınan ergen romantik ilişkilerini anlayabilmek ve açıklayabilmek için yakınlığın ne olduğu sorusunun araştırmacılar tarafından nasıl yanıtlandığının hayati önemi nedeniyle bu konuya değinilmektedir.

Yakınlık, diğer bir kişiyle yakın kişisel ilişki kurmayı, yoğun yakınlık ihtiyacını ve birlikte olmayı içermektedir (Mitchell, 1976). Paul ve White (1990) yakınlığı bilişsel, duygusal ve davranışsal bileşenleri olan ve hem arkadaşlık hem de romantik ilişkilere uygulanabilen bir kavram olarak ele almaktadır. *Romantik yakınlık*, Moss ve Schwebel'e göre (1993) karşılıklı ve olumlu bir bilişsel, duygusal, fiziksel yakınlığı ve kendini adamayı (commitment) içeren bir kavramdır. Moss ve Schwebel bu tanıma alanyazında yer alan romantik yakınlık tanımlarını değerlendirerek ulaşımlardır. Yakınlık, Sexton ve Sexton

(1982) tarafından aşk (love), özen (caring) ve şefkat (affection) olarak tanımlanmıştır.

Yakınlığın, arkadaşlık bağlamında farklı şekillerde tanımlanmış olduğu da alanyazında görülmektedir. Yakınlık, bir arkadaşlığı yakın ve yoğun yapan her şey olarak tanımlanabilir. Fakat birçok araştırmada arkadaşlıktaki yakınlık, kendini açma ya da özel düşünceleri paylaşma olarak daraltılmıştır. Bir arkadaş hakkındaki özel ya da kişisel bilgi, yakınlığın göstergesi olarak da kullanılmaktadır (Selman ve Sullivan, 1953; akt: Santrock, 1998). Reis ve Shaver (1988) yakınlığı, kişisel duyguların ve bilgilerin başka biriyle sıcak ve samimi biçimde iletişimini içeren kişilerarası bir süreç olarak ele almaktadır. Yakınlık, Sternberg'in üçgen aşk kuramında tutku ve kendini adamakla birlikte aşkın üç temel bileşeninden biri olarak ele alınmıştır. Sternberg'e (1988) göre yakınlık, yakın arkadaşlığı, dostluğu ve bağlılığı ifade etmektedir. Ergen ve yetişkinlerin yakınlık statüleri konusunda çalışan Orlofsky, Marcia ve Lesser (1973), yakınlık statüsünü belirlemek üzere üç ölçüt öne sürmüşlerdir:

- 1) Bireyin kız/erkek arkadaşlığının süresi.
- 2) Bireyin, bir flörtü olması veya bir dostla sevgiye dayalı bir ilişkide bulunmuş olması ya da bulunuyor olması.
- 3) Bireyin arkadaşlıklarının, flört ya da sevgi ilişkilerinin derinliği ve niteliği.

İleri ergenlikten ilk yetişkinliğe geçişte yakınlık; aynı cinsiyetteki bireylerle arkadaşlık, karşı cinsiyetteki bireylerle arkadaşlık ve romantik ya da flört ilişkileri bağlamında görülmektedir. Bu çalışmada yakınlık, hem ana-baba ile ergen, hem her iki cinsiyetten arkadaşlar ile ergen ve hem de romantik eş ile ergen ilişkileri bağlamındadır.

Sullivan, gelişimin biyolojik yönünü vurgulamaktan çok sosyal yönünü vurgulamayı tercih etmektedir. Kuram da ergenlerin başkalarıyla ilişkilerindeki farklılaşmalara, dönüşümlere odaklanmaktadır. Bu dönüşümlere, akran grubuna uyma, akran baskısı, arkadaş grupları, aile, yakınlık örnek olarak verilebilir.

Ergenler, çocukların deneyimlediğinden daha geniş ve çeşitli sosyal ilişkiler ağı deneyimlerler. Bu nedenle romantik ilişkiler, sadık arkadaşlıkların, yakın çift bağlarının, aynı cinsiyetten grup beraberliklerinin ve karma cinsiyetten grup ilişkilerinin karmaşık bir dengelenmesi olarak ortaya çıkar. Bu karmaşıklığa rağmen ergenliğin normatif desenleri ve sosyal yapıları, yakınlık gelişiminin çocukluk ve ergenlik ilişkileri ilişkileri boyunca sürekliliğini desteklemektedir (Collins, 1996; Collins ve Repinski,1994).

Ergenlikte anlamlı akran grubu ilişkileri yaşayan ergenlerin sağlıklı gelişim gösterdikleri, akran grubu ilişkileri yetersiz olan ergenlerin ise psikolojik iyilik durumlarının pek olumlu olmadığını, bir takım olumsuzluklar (okulu bırakma, okuldan kaçma, madde bağımlılığı, davranış bozuklukları vb.) yaşayabildiklerini gösteren araştırma bulguları vardır. Sullivan'ın ayrıntılarıyla planladığı kişisel gereksinimlerin gelişimi incelendiğinde, yakınlık ve cinselliği ayırt ettiği görülmektedir; daha da önemlisi yakınlık gereksiniminin heteroseksüel gelişimden önce geldiğini söylemektedir. Başka bir deyişle; Sullivan ergenlikten önce yakınlık kapasitesinin geliştiğine inanmaktadır ve bu bağlamda aynı cinsiyetteki bireyle etkileşime girildiğini söylemektedir. Sullivan'a göre yakınlık (aynı cinsiyetten bireyle arkadaş ilişkisi) ergenlik dönemi öncesinde, cinsel yakınlık (karşı cinsiyetteki bireyle arkadaş ilişkisi) ise ileri ergenlikte ortaya çıkmaktadır (Steinberg, 2002). Sullivan, çocukluk ve yetişkinlik yılları arasını da 3 evreye bölmüştür: ön ergenlik, erken ergenlik ve ileri ergenlik. Ön ergenlikte çocuk, aynı cinsiyetten olan bir arkadaşına ya da birkaç arkadaşına odaklanır. Sullivan bunları "*chumships*" diye adlandırmaktadır. Bu arkadaşlarla genç kişi kendini açmayı, yakınlığı anlamayı ve kişisel bilgileri öğrenmekte ve dürüstlüğü, güvene, bağlılığa, sadakata dayalı yakın ve karşılıklı bir arkadaş ilişkisi kurmaktadır (Steinberg, 2002). Bu duyguları yaşayabileceği, yakın ve karşılıklı bir arkadaşlık kurabileceği kişinin gereksinimleri bireyle paralel olmalıdır.

Sullivan, karşı cinsiyetle yakın ilişki öncesi bu evrede aynı cinsiyetle yaşanan yakınlığı çok önemli bulmakta ve bu arkadaşlık ilişkilerinin düzeltici bir etkisi olduğuna inanmaktadır. İyi bir ön ergenlik arkadaşı, bireyin kopuk olan aile ilişkilerinden getirmiş olduğu olumsuzlukların üstesinden gelmesine yardımcı olabilir (Steinberg, 2002). Eğer birey bu evre sırasında kendine yakın

bir arkadaş edinemezse, yalnızlık durumunu yaşar. Bu durum çocuğun yalıtılmasına yol açar. Bu evrede yaşanan yalnızlık büyük olasılıkla ilerideki yaşamda daha da kötü yaşanır (Çok, 1997).

Sullivan'a göre ergenliğin başlangıcıyla beraber ön ergenlik evresi sona erip erken ergenlik evresi başlar. Erken ergenlikte belirgin olarak, cinsellik, biyolojik temelli değişimler, güçlü seks dürtüleri ortaya çıkar. Bu evrede birey aynı cinsiyetten kişilerle kurulan arkadaşlıklardan, karşı cinsiyetten kişilerle kurulan yakınlıklara doğru kayar. Bu geçiş sırasında karşı cinsiyete ilişkin kalıp yargıların ve güvensizliğin etkisiyle birey kaygı yaşar. Ergenlere güvenli ve cinsel içeriği olmayan ilişkilerini terk etmek zor gelir. Sullivan bu evrede yakınlık ihtiyacının şiddetini arttırdığını ve ergenlerin yakın arkadaşları arayıp bulmak için daha çok güdülendiğini söyler. Sullivan'ın bu düşüncelerini destekleyen yeni araştırma bulguları vardır. Örneğin, ergenler daha küçük yaştakilere kıyasla kendi özel bilgilerini arkadaşlarına daha fazla açar (Buhrmester ve Furman, 1987).

Ergenler yakınlık ihtiyaçlarını doyurma noktasında da arkadaşlarına ailelerinden daha yakındır (Buhrmester ve Furman, 1998; akt: Santrock, 1998). Blos'a göre ise ergenler, anababaları ile olan ilişkilerindeki yetersiz özerklikten dolayı arkadaşlık ilişkilerine yönelmekte ve anababalarına olan duygusal bağımlılıkları giderek zayıflamaktadır. Blos (1979), arkadaş grubunun, ergenlerin çatışmalarını çözmelerine ve anababalarına olan bağımlılıklarından kurtulmalarına hizmet eden bir işlevi olduğunu ifade etmektedir. Erken ergenlikte karşı cinsiyete olan ilgi ve karşı cinsiyettekilerle yakınlık kurma eğilimi artmakta, bu süreç arkadaş grubuyla gerçekleşen etkinliklerden, çiftlerin bir grup olarak buluşup gerçekleştirdiği etkinliklere ve çiftin yalnız olarak buluşup gerçekleştirdiği etkinliklere doğru bir gelişme göstermektedir. Aynı cinsiyettekilerle yaşanan birlikte zaman geçirme ve yakınlık kurma daha sonra romantik ilişki kapsamında daha da gelişmektedir (Feiring, 1996). Bir çalışmada 13–16 yaşlar arası ergenlerle, arkadaşları ve aileleriyle anlamlı iletişimde bulunmak için ne kadar zaman harcadıklarını bulmak amacıyla, beş gün süren günlük görüşmeler yapılmıştır. Ergenler arkadaşlarıyla günde ortalama 103 dakika anlamlı iletişim kurarken, aileleriyle

bu süre yalnızca 28 dakikadır (Buhrmester ve Carberry, 1992; akt: Santrock, 1998).

İleri ergenlik evresinde bireyler cinsel olarak pek çok şeyi araştırır ve nelerin kendilerine uygun olduğuna karar verir. Ergenlik döneminde aynı cinsiyetten olan bireylerle yakın arkadaşlıklar, yetişkinlik dönemindeki romantik ilişkilerle benzer özellikleri paylaşmaktadır. Bu özellikler de yakınlık, anlayış, karşılıklı olarak birbirlerinin yaşantısına katılımdır. Ancak “çekicilik” ve “özel olma” romantik ilişkileri arkadaşlık ilişkilerinden ayırır. Romantik ilişkilerin olmazsa olmaz özellikleri olan işbirliği, çekicilik ve karşılıklı yakınlık, akranlarla yapılan ilişkilerle gelişir (Feiring, 1996).

Çıkma (dating) ve romantik ilişkilerin aynı zamanda ergenlik sırasında psikososyal gelişime önemli etkisi vardır (Furman ve Shaffer, 2001; Brown, 1999). Bir romantik ilişkiye sahip olmak ve bu ilişkinin kalitesi, romantik benlik kavramıyla ve bunun sonunda kendine değer verme duygularıyla olumlu olarak ilişkilidir (Connolly ve Konarsky, 1994; Harter, 1999; Kuttler, LaGreca, Prinstein, 1999) ve boylamsal araştırma kanıtları ileri ergenliğe ulaşıldığında romantik ilişkilerde benlik algısı yeterliğinin genel yeterliğin güvenilir bir parçası olarak ortaya çıktığını göstermektedir (Masten, Coatsworth, Neamann, Gest, Tellegen ve Garmezy, 1995; Brown, 1999).

Bir ergenin bir romantik ilişki kurup kurmadığı ve bu ilişkinin doğası, gelişimsel şartlar ve onların bir dizisi tarafından belirlenir. Hem biyolojik hem sosyal belirteçler için içindedir. Ergenlikte romantik ilişkilerin kurulmasıyla uyumlu erken deneyimler arasında, hem ebeveynlerle hem akranlarla etkileşim vardır. Ergenlikten önceki anababa-çocuk ilişkileri, romantik ilişkiler üzerinde hem doğrudan hem dolaylı etkilere sahiptir. Dolaylı etkiler esasen akran ilişkileri yoluyla dengelenir. Hem anababa-çocuk hem akran ilişkilerinin, çocukluktan taşınan etkiler yoluyla ve ergenlik yıllarında da devam eden sosyalleşme yoluyla ergen deneyimine katkıda bulunduğu inanılmaktadır.

Ergenlik döneminde, bireyin toplumsal algısında ve insan ilişkileriyle ilgili kavramlarında gelişmeler görülür. Bu gelişmelerin beraberinde getirdiği fırsatlar da çoktur. Ergenlikte hem arkadaşlık ilişkileri hem de romantik ilişkiler önem kazanır. Ergenlik döneminde aynı cinsiyetten bireylerle kurulan ilişkilerin

karşı cinsiyetle arkadaşlıkları engellemeyip, aksine olumlu yönde etkilediği gerçeği araştırma sonuçlarıyla da doğrulanmaktadır (Hortaçsu, 2003). Ergende romantik deneyim ve benlik saygısı, başkalarına yönelik davranışların ve ilerideki adaptasyonlardaki başarı ya da başarısızlığı belirleyecek olan diğer becerilerin belirlenmesinde, öteki ilişkilerdeki deneyimlerle birleşir (Hartup, 1996). Ergen romantik ilişkileri fantezilerden uzun ve kısa süreli kişilerarası etkileşimlere kadar uzanan bir faaliyet alanı içinde sıralanır ve oldukça kapsamlıdır (Brown ve diğerleri, 1999). İki ergen çift arasındaki bir romantik ilişki, “sıkı arkadaşlık”tan “tipik rastlantısal çıkma”ya ya da “özel çıkma” ilişkisine kadar değişik biçimlerde olabilir (La Voie ve diğerleri, 1998; Shulman ve Krenke, 2001). Bazen ergenlerin kendileri de bir “karşı cinsiyet arkadaşlığı” mı, yoksa “romantik ilişki” içinde mi olduklarından emin olamazlar (Leaper ve Anderson, 1997; akt. Shulman ve Krenke, 2001).

Ergen, toplumsallaşma süreci içinde yaşadığı kültürün değer, tutum ve davranış biçimlerini öğrenirken aynı zamanda kişilik de kazanır, kim olduğunu, niçin yaşadığını, toplumdaki yerini belirlemeye çalışır ve bir arkadaş grubu edinerek toplumsallaşma sürecini sürdürür. Arkadaşlık ilişkileri toplumsallaşma süreci içinde yaşam boyu önemlidir ama ergenlik döneminde arkadaşlığın önemi daha da artmaktadır. Arkadaşlık toplumsal ilişkilere öncülük etmektedir (Yörükoğlu, 1985).

Çıkma ilişkisi, kişinin olgunlaşmasına, kişiliğin biçimlenmesine ve gelişmesine katkı sağlar. Ergenin kimliğini oluşturmasında ve ailesinden bağımsızlaşarak toplumsallaşmasına yardımcı olur ve arkadaş çevresinin genişlemesine yardım eder (Paul ve White, 1990). Çıkma, değişik kişilik yapılarına sahip insanları tanımanın, anlamının, bu değişik karakter yapılarına sahip insanlarla nasıl anlaşılabileceğini öğrenmeyi gösteren yoldur.

Flört ilişkisi sırasında ergen romantik eşi (romantic partner) ile işbirliğini, karşılıklı anlayışı, sorumluluğu ve toplumsal görevleri öğrenir (Rice, 1990; Paul ve White, 1990). Aynı zamanda karşı cinsiyetle daha yakın, samimi ve romantik bir ilişki yaşama fırsatını yakalar (Paul ve White, 1990). Flört ilişkisi, gelecekte evlilik düşünülen uygun eşin seçiminde önemli bir rol oynar (Paul ve White, 1990; McCabe, 1984). Flört, kız ve erkek rollerini ve ilişki sırasındaki

rollerini tanımlar. Bu durum, kız ve erkeklerin karşı cinsiyetin sosyal beklentilerini öğrenmelerine ve bu kalıpları yetişkin ilişkilerinde kullanarak pekiştirmelerine yardımcı olur. Flört, kızların ve erkeklerin kendi davranışlarını kontrol etmelerine yardım eder. Kızlar ve erkekler arkadaş seçimlerini kendileri yaparlar; yetişkinlerin yardımı ve kontrolü olmaksızın kendi doğru ve yanlış davranış kavramlarını oluştururlar. Flört, ergenlik döneminde ergenin toplumsallaşma sürecinin bir parçasıdır (McCabe, 1984). Flört, başkalarıyla nasıl beraberlik yaşanacağını ve sosyal davranış tarzını öğrenmeye yardımcı olur.

Arkadaşlık ilişkileri, özellikle romantik kız-erkek arkadaşlığı, kişiliğin gelişmesinde, olgunlaşmasında, bireyin toplumsallaşmasında, cinsel kimliğin kazanılmasında büyük önem taşır. Kız ve erkeğin birlikte bulunduğu arkadaş grupları içinde gençler, giyinmelerine, oturmalarına, yürümelerine, konuşmalarına dikkat eder. Arkadaşlıklarda paylaşılan ortak amaçlar, beklentiler, değerler, duygu ve düşünceler daha kolay benimsenir. İşte bu yüzden gençler akranlarıyla birlikte olmak ve vakit geçirmek ister (Köknel, 1985). Karşı cinsiyetin kabul ve beğenisi ergenin kendini değerli görmesine ve karşı cinsiyetle olan ilişkilerinde daha güvenli ve tutarlı olmasına neden olur (Kılıççı, 1992).

Bazı araştırmacılar ergen romantik ilişkilerini bir büyüme fırsatı olarak görmektedir. Larson, Clore ve Wood (1999) romantik duygulara karışık duygular olarak bakmanın ötesine geçip, bunların psikolojik olgunluk için bir arena olabildiğini, romantik duygular dünyasında duyguların hem bilinç durumları hem bilgi kaynakları olarak büyüme için bir potansiyele sahip olduğunu belirtmektedir. Nieder ve Krenke (2001) boylamsal çalışmalarında, çıkma ilişkisi oluşturmada başarılı olan ergenlerin genel gerilimlerinde bir azalma gözlendiğini ve dolayısıyla romantik ilişkinin ergenin kendi ilişkisi üzerinde daha iyi çalışabildiğine ilişkin bulgularıyla birleşmektedir. Bu, romantik ilişkinin daha iyi nitelikte olmasıyla sonuçlanmaktadır. Amerikan toplumunda flört sağlam temeller üzerine oturmuş toplumsal bir kurum halini almıştır. Bugün ergenlerin en azından yarısından fazlası 12 yaşına kadar bir flört ilişkisi yaşasa da; flört ilişkisinin başlama yaşı ortalama 13 olarak

gösterilebilir. Kız ve erkeklerin %90'ından fazlası 16 yaşına kadar en az bir flört ilişkisi yaşamaktadır (Feiring, 1993).

Ergen romantik ilişkileri iki temel gelişimsel amaca hizmet etmektedir. Birincisi, ergenin anababasından ayrışması hedefine doğru ilerlemesidir. İkincisi de bir yetişkin olarak kendini inşa etme girişiminin bir yolu olmasıdır (Gray ve Steinberg,1999). Prager (1995) de ergenlerin erken ergenlik döneminde flört ilişkisi yaşamaya başlamalarının nedenlerini şöyle açıklamaktadır: Bilişsel olarak gelişen ergen, yakınlık deneyimlerinin ne kadar önemli olduğunu kavramaktadır. Bilişsel gelişmenin yanında cinsel olgunlaşmayı da yaşadığından yeni yakınlıklar aramaya başlamakta, cinsel olgunlaşmaya paralel olarak aşk ve flört ilişkisi yaşamaktadır.

Ergenlik döneminde karşı cinsiyetten olan bireylerle ilişkilerin ortaya çıkışını inceleyen temel çalışmalardan biri Dunphy tarafından yapılmıştır. Dunphy (1963), çocukluğun aynı cinsiyetten oluşan grup ve arkadaşlıklarından ergenliğin karışık ve karşı cinsiyetle olan ilişkilerine geçiş sürecinin beş ana aşaması olduğunu saptamıştır. Sürecin başlangıç noktasını oluşturan birinci aşama; çocukluğun son döneminin arkadaş gruplarıyla temsil edilen çevre öncesi dönemdir. Bunlar tipik şekilde aynı cinsiyetten dört-altı arkadaşın meydana getirdiği gruplardır. Her grup görece bağımsızdır ve genellikle hayranlık duyulan özellik ya da becerilere sahip liderler etrafında örgütlenmiştir. İlk ergenlik yıllarına geçişle, Dunphy'nin (1963) karşı cinsiyetle ilişkilerin gelişmesi sürecindeki ikinci aşamasına gelinir: Kalabalık yaşıt gruplarının başlaması. Grup grup ilişkiye geçme, aynı cinsiyetten gruplarda iyice belirginleşmeye başlar. Bu grup etkileşimleri üçüncü aşamanın temelini oluşturur: Kalabalık çevreye geçiş. Bu aşamanın özelliği, kızlı erkekli karma ergen çevrelerinin ortaya çıkmasıdır. Sonra, özellikle liderle yüksek statülü grup üyeleri arasında zaman içinde karma cinsiyetli gruplar da kurulmaya başlanır. Bu kişiler ayrıca birbirleriyle randevulaşmaya da başlayabilirler.

Ergenliğin ortalarında ve sonlarında, karma cinsiyetli gruplar süreç içinde aynı cinsiyetli grupların yerini almaya ve karşı cinsiyetten akranlar yol arkadaşı olarak önem kazanmaya başlamaktadır (Buhrmester ve Furman, 1987). Dördüncü aşama: Yakın ilişki içindeki her iki cinsiyetten ergen

gruplarından oluşan, tam anlamıyla gelişmiş bir çevredir. Ergen gruplarına çeşitli sokak köşelerinde, parklarda ya da başka açık yerlerde sık sık rastlanır ve bu mekânlar karşı cinsiyetten olanların tanışıp buluşacakları önemli yerlerdir. Daha büyük yaştaki ergenler ile buluşma yolları arayan küçük yaştaki ergenler bu kalabalık toplumsal buluşma mekânlarından daha iyi yararlanabilir. Yeni kurulan karma cinsiyetli gruplar ilk başta geniş topluluk etkinliklerinde birbirleriyle ilişkiye geçme eğilimlerini sürdürürken, zaman içinde bu durum değişir ve daha ciddi ilişkiler kuran çiftler görülmeye başlanır. Beşinci aşamada, çevre dağılmaya ve parçalanmaya yüz tutarak, yerini esnek ilişkili çiftlerden oluşan gruplara bırakmaya yönelir. Bu tez çalışmasında, arkadaşlık ilişkilerinin gelişimi konusunda, halihazırdaki çalışmalarla bulguları desteklenmekte olan Dunphy'nin (1963) araştırması araştırmacıya ışık tutan önemli çalışmalardan biri olmuştur.

Dunphy'nin araştırması üzerinden uzun yıllar geçmiş olmasına karşın, bu aşamalar yakın geçmişte yeni çalışmalarla önemli ölçüde desteklenmiştir (Connolly ve Goldberg, 1995). Dunphy'nin ergen akran grupları ve romantik ilişkilerin bu gruplara nasıl yerleştiği hakkındaki önerilerini test eden Connolly, Furman ve Konarsky (2000), karma (kız-erkek) cinsiyet gruplarının işleyişsel özelliklerini tartışmada Dunphy'nin sessiz kaldığını belirtmiştir. Ayrıca yukarıda belirtilen çalışmayla romantik beklentileri şekillendirmede ve sosyal beceriler geliştirmede, akran ilişkilerinin ve geçmişteki romantik ilişkilerin önemini ortaya çıkarmışlardır. Bu açıklamalar çerçevesinde, yurtdışındaki ve Türkiye'deki ergen romantik ilişkilerini konu alan çalışmalar şu şekilde özetlenebilir:

Son on beş yılda farklı araştırmacılar, çalışmalarında ergen romantik ilişkilerinin farklı özellikleriyle ilgilenmişler ve farklı özellikleri vurgulamışlardır. Örneğin; romantik ilişkilerde duygular Larson, Clore ve Wood (1999); romantik ilişkilerde bilişsel temsiller Brown (1999), Furman ve Simon (1999), Furman, Shaffer ve Bouchey (2002); romantik ilişkilerde bireysel farklılıklar Collins ve Sroufe (1999); romantik ilişkilerde duyarlılığı reddetme Downey, Bonica ve Rincon (1999); romantik ilişkilerde arkadaş ve akran rolü Connolly ve Goldberg (1999), Connolly, Furman ve Konarsky (2000) tarafından incelenmiştir. Yine aile-çocuk ilişkileri Gray ve Steinberg (1999) tarafından, kültürel yönü de Coates tarafından (1999) çalışılmıştır. Brown, Feiring,

Furman (1999), Shulman ve Seiffge-Krenke (2001), Paul ve White (1990), Connolly ve Goldberg (1999), Buhrmester ve Furman (1985, 1992, 2009) ve Feiring'in (1999, 1996) yakın zamanlarda gerçekleştirilmiş önemli çalışmalarla, ergen romantik ilişkilerinin çeşitli özelliklerini ve kavramsal konuları ele alan araştırmalara dikkatimizi çeken, bütüncü, sonuçlandırıcı ve teşvik edici çalışmalar yapan bilim insanlarının başında geldikleri görülmektedir.

Son bir kaç yıl zarfında ise yurt dışında ergen romantik ilişkileri konusunda ard arda bazı çalışmaların yapıldığı görülmektedir (Örneğin, Eyre, Milbrath ve Peacock (2007); Furman ve Shomaker, (2009); Collins, Welsh ve Furman (2009); Connolly ve McIsaac (2009); Seifge-Krenke ve diğerleri (2010); Seifge-Krenke ve Connolly (2010); Bucx ve Seifge-Krenke (2010); Ha, Overbeek ve diğerleri (2010); Li, Connolly ve diğerleri (2010) gibi). Ergen romantik ilişkiler gelişimini anlayabilmek için, fantezilerden etkileşimlere kadar kısa ve uzun süreli bütün romantik ilişki deneyimlerinin ele alınıp incelenmesi gereği üzerinde durulmaktadır.

Türkiye'deki ergen romantik ilişkileriyle ilgili çalışmalar topluca gözden geçirildiğinde ise bu konudaki çalışmaların sayıca çok az olduğu ve doğrudan ergen romantik ilişkilerinin özelliklerini ortaya koymaktan çok flört edilecek, evlenilecek eşlerde bulunması arzu edilen özelliklerin neler olduğu; flört ilişkisinde eşlerin ilişki doyumunun araştırıldığı; flört ilişkisi ile benlik saygısı arasındaki ilişkinin nasıl olduğu; flört ilişkisinde yaşanan cinsel davranışların neler olduğu, kıskançlık, romantik ilişkilerde bağlanma ile çatışma çözme stratejileri arasındaki ilişki, ergenlik ve genç yetişkinlik döneminde romantik yakınlığı başlatmada algılanan kontrol gibi konuların ele alındığı görülmektedir.

Özetle, Türkiye'de ergen romantik ilişkilerinin, ergen psikososyal gelişimi çerçevesi içinde nerede ve nasıl durduğu konusuna odaklanmış geniş kapsamlı çalışmalar bulunmamaktadır. Türk ergenlerin, erken ergenlikte aynı cinsiyetten akranlarla/arkadaşlarla yakın ilişkiler kurma ihtiyacı ortaya çıktığında ve sonrasında bu ilgi pubertal gelişimin/buluğa ermenin etkisiyle karşı cinse yöneldiğinde nasıl bir yol izlediği, romantik ilişkilerin ne zaman ve

nasıl başladığı, hangi evrelerden geçip nasıl ilerlediği, neleri içerdiği, nelerden etkilenip neleri etkilemiş olabileceği sorularının bilimsel anlamda önemli ölçüde merak uyandırmadığı ve çeşitli değişkenlerle ele alınmamış olduğu görülmektedir.

Aynı şekilde Türk ergenlerinin kritik ve aynı zamanda gelişim için fırsatlarla dolu bu dönemde romantik ilişkilerinin niteliksel özellikleri olarak ifade edilen katılım (romantik ilişkilere geçiş, bir romantik ilişkiye ve eşe sahip olma) , içerik/ortak etkinliklerde çeşitlilik, kalite/sağlamlık-karşılıklı etkinin gücü bakımından anababa ve arkadaşlarla ilişkiler bağlamında incelenmediği görülmüştür. Türkiye’de ergen romantik ilişkilerinin; anababa ile ilişkiler, aynı cinsiyetten ve karşı cinsiyetten arkadaşlarla ilişkiler bağlamında gelişimsel bakış açısından incelenmesi bir zorunluluk gibi görünmektedir. Dolayısıyla, ergenin anababa ve arkadaş ilişkileri açısından algıladığı sosyal desteğin (social support) ve olumsuz etkileşimin (negative interaction) ergen romantik ilişkilerinin belirtilen özelliklerinin bir yordayıcısı olup olmadığının araştırılması, etki varsa bu etkinin yönü ve gücünün ortaya konulması ergen psikososyal gelişimiyle ilgili çalışmalara ve uygulamalara katkı sağlayabilir.

1. 2. Amaç

Erken ergenliğe geçişle başlayan dönemde psikososyal gelişim sürecinin kişilerarası ilişkiler üzerine odaklandığı bilinmektedir. İleri ergenlik dönemi ise hem ergen kimliği krizi hem de yakınlık çözümlemesinde önemli bir ilerleme zamanı olarak görülmektedir (Sullivan, 1953; Erikson, 1968; Buhrmester ve Furman, 1987). Gelişen ergen, rol karışıklığını atlatıp kimliğini kazanma sürecinde iken Erikson’un psikososyal gelişim modelindeki başka bir zorlukla karşı karşıya gelmektedir: yakın ilişkiler kurabilme.

Araştırma bulguları; ergen romantik ilişkilerinin ergenlerin psikososyal gelişiminde olumlu bir etkiye sahip olduğunu ortaya koyarken, bazı araştırmacılar da hiç bir romantik ilişki bildirmeyen ergenlere dikkat edilmesi gerektiğini açıklamaktadır. Ayrıca birçok araştırmacı ergen romansını bir büyüme fırsatı olarak görmekte, romantik ilişkilerin ergenlerin yalnızca şu

andaki sağlığı ve iyiliğinde değil aynı zamanda doyum verici ve s¼rekli yetişkin ilişkilerinin gelişimi için “deneme alanı” sağlamada da merkezi bir role sahip olduğunu ortaya koymuştur. Ergenlik d¼nemi hem yakınlık gereksiniminin ortaya çıktığı hem de yakınlık kapasitesinin geliştirilmesi için kritik ve fırsatlarla dolu bir d¼nem olarak belirtilmektedir (rneğin, Buhrmester ve Furman, 1987; Berndt, 1982; Feiring, 1996).

Tipik olarak hem kimlik hem yakınlık öz¼mlenmesinde kritik bir d¼nem olan ergenliği daha iyi anlamak çabasıyla gerçekleştirilen bu çalışmanın amacı ergenin, anababa ve arkadaş ilişkilerini/ilişki ağını ve en yakın ilişki olarak ifade ettiği romantik ilişkisini incelemektir. Bu amaçla cevaplandırılacak sorular şunlardır:

1. T¼rkiye’deki ergenlerin romantik ilişkilerinin belirgin ¼zellikleri (birlikte geçirilen zaman miktarı, içerik-ortak aktivitelerde çeşitlilik, sıklık, ilişkinin sağlamlığı) nelerdir? Birlikte en sık gerçekleştirilen ortak etkinlikler nelerdir (cinsiyet, ¼niversitede devam edilen sınıf d¼zeyi, barınma şekli, algılanan sosyoekonomik d¼zey, mezun olunan lise t¼r¼, kardeşe sahip olup olmama durumuna g¼re farklılıklar var mıdır)?

2. Anababayla y¼ksek kalitede ilişkiler (yakın, destekleyici, sıcak) ergenin romantik ilişkilerinin bazı ¼zelliklerinin (birlikte geçirilen zaman miktarı, içerik/ortak etkinliklerde çeşitlilik, sıklık, ilişkinin sağlamlığı) yordayıcısı mıdır?

3. Aynı cinsiyetten ve karşı cinsiyetten akranlarla y¼ksek kalitede yakın ilişkiler geçmişine sahip olmak, ergenin romantik ilişkilerinin bazı ¼zelliklerinin (birlikte geçirilen zaman miktarı, sıklık, içerik/ortak aktivitelerde çeşitlilik, ilişkinin sağlamlığı, ilişki ¼mr¼ gibi) yordayıcısı mıdır?

4. Ergen kız ve erkeklerin ne kadarı bir romantik ilişki yaşamaktadır (romantik katılımı ve y¼zdesi)?

5. Halihazırda bir romantik ilişkiye sahip ergen kız ve erkeklerin romantik ilişki stat¼s¼/durumu (evli olma, nişanlı olma, birlikte yaşama, bir kişiyle çıkma, aynı zamanda birden çok kişiyle çıkma gibi) nedir?

6. Seçilen romantik eşin yaşı, ergenin cinsiyetine g¼re farklılaşmakta mıdır?

7. Ergenlerin ilişkileri ne kadar s¼rmektedir? ıkma s¼resi (ilişki ¼mr¼) dağılımı nasıldır?

8. Anababayla, aynı cinsiyetten ve karşı cinsiyetten akranlarla yüksek kalitede yakın ilişkiler geçmişine sahip olmak, ergenin romantik ilişkilere geçişini (katılımını) yordamakta mıdır?

9. Ergenin romantik eşle ilişki geçmişi, halihazırdaki romantik ilişkisini tüm ilişkileri içindeki en yakın ilişki olarak seçmesinin yordayıcısı mıdır?

1. 3. Önem

Psikososyal gelişim ile ilgili olarak kimlik, özerklik, yakınlık, cinsellik ve başarı konularının son derece önemli olduğu bilinmektedir. Birey olarak kim olduklarını keşfetmek ve anlamak (kimlik), sağlıklı bir bağımsızlık duygusunu oluşturmak (özerklik), başka insanlarla yakın ve özen gösteren ilişkiler oluşturmak (yakınlık), cinsel duyguları ifade etmek, başkalarıyla fiziksel temastan zevk almak (cinsellik) ve toplumda başarılı ve yetkin üyeler olmak (başarı) büyüyen ve gelişmekte olan tüm insanların karşı karşıya olduğu gelişimsel sorunlardır. Ancak ergenlik yılları bu alanların her birindeki gelişim için kritiktir. Romantik ilişkilerin gelişimi önemli bir gelişimsel kilometre taşıdır gösterir. Ergenlik yılları ilerlerken yakınlık, anababa-çocuk ilişkilerinden arkadaşlık ilişkilerine ve romantik ilişkilere taşınır (Laursen and Bukowsky, 1997). Yüksek kalitede yakın ilişkilere sahip olma becerisi yetişkin cinsel sağlığı ve iyiliğinin bir temel taşıdır (Moller, Feeney ve Peterson, 2001; Reis, Collins ve Berscheid, 2000).

Orta çocukluktan erken ergenliğe geçişle başlayan dönemde psikososyal gelişim sürecinin kişilerarası ilişkiler üzerine odaklandığı bilinmektedir. İleri ergenlik dönemi ise hem ergen kimliği krizi hem de yakınlık çözümlenmesinde önemli bir ilerleme zamanı olarak görülmektedir (Sullivan, 1953; Erikson,1968; Buhrmester ve Furman,1987). Gelişen ergen, rol karışıklığını atlatıp kimliğini kazanırken Erikson'un psikososyal gelişim modelindeki başka bir zorlukla karşı karşıya gelmektedir: yakın ilişkiler kurabilme. Yakın ilişkiler, erken ergenlikte daha çok "aynı cinsiyetten akranlarla iyi ilişkiler kurma", ardından "her iki cinsiyetten yaşlılarla iyi ilişkiler kurma" ve daha olgun erkek-kadın ilişkilerinin gelişmesi biçiminde ortaya çıkmaktadır. Bu ilişkiler, genç erkek ve kadın arasında yakınlığı

geliştirebilecek ve duygusal olarak onları olgunlaştırabilecek ilişkiler olarak görülmektedir. Elbette kültür bu ilişkilerin ne olacağını büyük ölçüde belirlemektedir.

Psikososyal gelişimin bu kritik döneminde bulunan ergenlerin arkadaşlarıyla/akranlarıyla ve anababalarıyla olan ilişkilerinin ve romantik ilişkilerinin ne durumda olduğunu öğrenmek onların gelişimi için önemlidir.

Bilindiği üzere ergenler zamanlarının büyük bir bölümünü eğitim kurumlarında; ders saatlerinde dersliklerde, ders aralarında ve teneffüslerde okul bahçesi, spor salonu, koridorlar, ya da okul kantini gibi mekanlarda arkadaşlarıyla/akranlarıyla birlikte geçirmektedir. Modern toplumda ergenlerin akranlarıyla geçirdiği zaman geçmiş dönemlerdekinden daha fazladır. Ergen psikososyal gelişiminin bu kritik döneminde eğitim kurumlarında onlara sunulan her türlü eğitim-öğretim hizmetinin planlanması ve uygulanmasında, bu mekanların düzenlenmesinde arkadaşlarıyla özen içinde yakın ilişkiler kurabilmeleri konusunda onlara fırsat verilmesi önemlidir. Ergenlere yönelik sosyal hizmet planlama ve uygulama alanları oluşturulurken de bu husus önemlidir.

Bu çalışmayla Türkiye’de ergen romantik ilişkilerinin bazı özellikleri genel çizgileri ile resmedilecek ve ergenin anababa ve arkadaş ilişkileri kalitesinin, onların romantik ilişkilerinin kalitesine etkilerinin neler olduğu ortaya konulmaya çalışılacaktır. Yurt dışındaki araştırmalar göstermiştir ki ergen romantik deneyimleri ve bu ilişkilerinin kalitesi, yetişkin romantik ilişkilerinin ve yetişkin romantik mutluluğunun yordayıcılarından biri olarak da ortaya çıkmaktadır. Yüksek kalitede yakın ilişkilere sahip olma becerisi yetişkin cinsel sağlığı ve iyiliğinin bir temel taşıdır (Moller, Feeney ve Peterson, 2001; Reis, Collins ve Berscheid, 2000).

Araştırmacı, bu çalışmayla elde edilecek bulguların Türkiye’de yaşayan ergenlerin okuldan ve anababalarından aldıkları eğitime bir ölçüde ışık tutabileceğine ve ergen psikososyal gelişimine katkı yapacağına inanmakta, bu katkıyı önemsemektedir.

Türkiye’de ergen romantik ilişkileri konusunda yapılmış çalışmaların sayıca azlığı ve konunun bazen tekrarlanan birkaç değişkenle ele alınmış olması dikkate alındığında bu çalışmayla elde edilecek bulguların, ergen romantik ilişkileriyle ve dolayısıyla ergen psikososyal gelişimiyle ilgili alanyazına da bazı katkılar yapabileceği düşünülmektedir. Ayrıca bu çalışmanın bazı kuramsal katkılarının da olacağı düşünülmektedir. Ergen psikososyal gelişimine ilişkin olarak son zamanlarda ortaya atılmış ve Türkiye’de hiç ele alınmamış bazı yaklaşımlar bir ölçüde incelenmiş ve sınanmış olacaktır. Ayrıca konuyla ilgili olarak alanyazında yer alan bazı kavram ve ifadelerle karşılıklar bulunabilecektir.

1. 4. Sınırlılıklar

Katılımcıların sadece Ankara’da yaşayan ergenlerden oluşması, sonuçların Türkiye’ye genellenebilmesi açısından bir sınırlılıktır. Ancak, katılımcıların en uzun süreyle yaşadıkları yerlerin, Türkiye’de geniş bir coğrafyaya yayılmış olması bu sınırlılığı zayıflatmaktadır. Çalışmanın boylamsal özellikte olmaması da bir sınırlılık olarak görülebilir.

Araştırma sonuçları, verilerin toplandığı örnekleme, araştırmada kullanılan ölçeklerin geçerlik ve güvenilirliğiyle sınırlıdır. Araştırmada araştırmacıdan, örneklem grubundan ve araştırma ortamından kaynaklanan sınırlılıklar da olabilir. Araştırma, 18-22 yaş arası 1067 katılımcıyla sınırlı tutulmuştur.

1. 5. Tanımlar

Romantik İlişki (romantic relationship). Ergen romantik ilişkileri fantezilerden uzun ve kısa süreli kişilerarası etkileşimlere kadar uzanan bir etkinlik alanı içinde sıralanır ve oldukça kapsamlıdır. İki ergen çift arasındaki bir romantik ilişki, “sıkı arkadaşlık”tan “tipik rastlantısal çıkmaya” ya da “özel çıkma” ilişkisine kadar değişik biçimlerde olabilir. Karşılıklı ve olumlu bir bilişsel, duygusal, fiziksel yakınlığı ve bağlılığı (commitment) içeren bir

kavramdır. Romantik ilişki yakınlık, anlayış, karşılıklı olarak birbirlerinin yaşantısına katılmayı içerir, ancak “çekicilik” ve “özel olma” romantik ilişkileri arkadaşlık ilişkilerinden ayırır.

Arkadaşlık. İki kişi arasında, birbirlerinin sosyal-duygusal amaçlarını kolaylaştırmaya yarayan ve karşılıklı yardım, duygusal paylaşım, yakınlık ve birliktelik öğelerini içeren, zaman içinde kurulan bir bağıdır. Arkadaşlık ilişkileri toplumsallaşma süreci içinde yaşam boyu önemlidir ama ergenlik döneminde arkadaşlığın önemi daha da artmaktadır. Arkadaşlık toplumsal ilişkilere öncülük etmektedir

Akran ve arkadaşlık. Akran kavramı, arkadaşlık kavramını içerdiği gibi, aynı yaşta, aynı etkinliği paylaşan ama birbirini tanımayan, arkadaşlık ilişkisi olmayan grupları da içerir. Benzer giysiler, aynı tür müzik tercihi, piercing modası başka başka toplumlarda yaşasa da ergeni çocuk ve yetiştikenden ayırır.

Flört. Romantik ilgiyi göstermek amacıyla, karşıdaki kişiyle beraberce yapılan etkinliklerin tümünü kapsamaktadır. Flört aynı zamanda karşıdaki kişiyle göz teması kurma, dokunma, öpme ya da onunla ilgilendiğini gösteren benzer fiziksel davranışları da içerebilen bir kavramdır.

Çıkma ilişkisi (dating). Genellikle çevre, arkadaşlar ve anne-babalarca bilinen, gizleme ve saklama durumu olmayan, ilişki içinde olduğu kişiyle birlikte gerçekleşen etkinlikler yoluyla açıkça ifade edilen romantik ilişkidir.

Yakınlık (intimacy). İki ya da daha fazla insan arasında yaşanan, her birinin diğeriyle kendi için kişisel ve özel olan şeyleri paylaştığı psikolojik bir ilişkidir. Bireyin karşıdaki kişinin tepkilerine bakarak, anlaşıldığını ve kişisel olarak değer görüp önemsendiğini hissettiği etkileşimli bir süreçtir.

İleri ergenlikten ilk yetişkinliğe geçişte yakınlık; aynı cinsiyetteki bireylerle arkadaşlık, karşı cinsiyetteki bireylerle arkadaşlık ve romantik ya da flört ilişkileri bağlamındadır. Bu çalışmada yakınlık, hem ana-baba ile ergen, hem her iki cinsiyetten arkadaşlar ile ergen ve hem de romantik eş ile ergen ilişkileri bağlamındadır.

Romantik yakınlık. Karşılıklı ve olumlu bir bilişsel, duygusal, fiziksel yakınlığı ve bağlılığı (commitment) içeren bir kavramdır.

Romantik katılım (romantic involvement). Bireyin romantik bir eşe (boyfriend/girlfriend), romantik bir ilişkiye sahip olması durumudur.

Yakın ilişki (close relationship). Uzun bir zaman dilimi boyunca süren (aylarca ya da yıllarca) sıklık, çeşitlilik, karşılıklı bağlılık içeren ilişkilere dir. Bu ilişkiye örnek olarak arkadaşlıklar, ciddi aşk birliktelikleri, evlilikler ve ana-baba-çocuk ilişkileri verilebilir. Ayrıca, "ilişki" iki insan arasındaki sıradan bir karşılıklı bağlılığın varlığıyla; "yakın ilişki" ise iki birey arasında belli özellikleri taşıyan karşılıklı bağlılıkla betimlenebilir".

Çeşitlilik (diversity). Eşlerin birlikte gerçekleştirdikleri çok sayıda farklı etkinlikleri ifade eder. Planlanmış bir partiye ya da sosyal etkinliğe katılmak bu kavrama örnek olarak verilebilir.

Sağlamlık (strength). Yakın ilişki içindeki bireylerin çeşitli yaşam alanlarında birbirlerine ne derece etkide bulduklarını ifade eden bir kavramdır. Kariyer ve aile planları bu kavrama örnek verilebilir.

Sıklık (frequency). Eşlerin tipik bir haftada, bir günün sabah, öğle ve akşamında eşleriyle birlikte yalnız geçirdikleri toplam zaman miktarıdır. Bu çalışmada sıklık, haftalık toplam dakika olarak ölçülmüş ve gösterilmiştir.

Bağlanma. İnsanın yaşamındaki önemli kişilerle özellikle stres altındayken yakınlaşmayı arama ve sürdürme ile betimlenen duygusal bir bağıdır. Bu bağın bir sürekliliği vardır ve kişi yakınlığı sürdürme ihtiyacıdır. Kişi isteksiz ayrılma durumlarında stres yaşar ve bağlanma figürüyle tekrar bir araya geldiğinde tatmin olur.

BÖLÜM II

KURAMSAL YAPI VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Ergenlik ve genç yetişkinlikte romantik ilişkiler konusunda yapılan ve konuyu gelişimsel bakış açısından ele alan araştırma ve açıklamaların önemli bir kısmının Erikson'un psikososyal gelişim kuramına ve/veya Sullivan'ın kişilerarası gelişim kuramına dayandırıldığı söylenebilir. Diğer araştırma, açıklama ve modeller (Hazan ve Shaver,1987 gibi) ise Bowlby'nin bağlanma kuramını temel almaktadır.

Bu bölümde, bireyin psikososyal gelişimini sekiz normal gelişim evresi içeren bir modelle açıklayan Erikson'un kuramına, kuramın özellikle ergenlik ve genç yetişkinlik dönemlerine rastlayan evrelerde bireyin yaşadığı bunalımlar *kimliğe karşı rol karışıklığı* ve *yakınlığa karşı yalıtılmışlık* ve olası çözümlerine ilişkin açıklamalarına, bu evrelerle ilgili diğer bazı açıklama ve görüşlere yer verilmiştir. Ardından Sullivan'ın kişilerarası gelişim kuramına, Sullivan'ın ergenlik döneminde bireyin *şiddeti artan yakınlık ihtiyacı* konusuna dikkat çeken açıklamalarına ve ilgili diğer görüşlere ve yer verilmiştir.

Son olarak da Bowlby'nin bağlanma kuramına ve izleyen sayfalarda da ergen romantik ilişkilerini açıklayan ve bazı yazarlar tarafından romantik ilişki kuramcıları olarak anılan Furman (1994), Brown (1999), Connolly ve Goldberg (1999) tarafından geliştirilen modeller ele alınmış, ilgili araştırma ve görüşlere yer verilmiştir.

2. 1. GELİŞİM KURAMLARINDA ROMANTİK İLİŞKİLERİN ELE ALINIŞI - İLGİLİ KURAMLAR

Erikson'un psikososyal gelişim kuramı sekiz normal gelişim evresi öne sürmüştür. Bu gelişim evrelerinin her birinde, birey bir psikososyal bunalımla karşılaşır. Her bunalımda biri olumlu, diğeri olumsuz iki olası çözüm bulunmaktadır. Ergenlik döneminde bu bunalımlardan ikisi söz konusudur.

Bilindiği üzere bunlar, “kimliğe karşı rol karışıklığı” ve “yakınlığa karşı yalıtılmışlık”tır. Erikson ergenliğe girişle birlikte ya kimlik’le ya da rol karışıklığı’yla sonuçlanacak bir dizi kararın alınması gerektiği varsayımını geliştirmiştir. Bir sonraki evrede yaşanan bunalım ise yakınlığa karşı yalıtılmışlık’tır (Gander ve Gardiner, 2002).

Ergenlik yılları hızla erken yetişkinliğe doğru ilerlerken, Erikson’un modeline göre bir sonraki zolukla karşılaşılır: samimi ilişkiler kurabilme. Genç erkek ve kadınlar yakınlık geliştirebilecekleri ve duygusal olarak olgunlaşacakları özel bir ilişki arayışı içine girer. Bu ilişkiler çoğu zaman evlilik ve duygusal bağlılıkla sonuçlansa bile her zaman böyle olmayabilir. Bu aşamada yakınlık kurmayı başaramayan insanlar duygusal soyutlanmayla karşı karşıya gelir. Gerçek ilişkilerin sağladığı doyum ve yakınlık duygusunu bulamadıkları bir çok yüzeysel ilişki yaşayabilir (Burger, 2006).

Havighurst da (1972) “her iki cinsten yaşlılarıyla iyi ilişkiler kurma”yı ergenlikteki gelişim görevlerinden biri olarak ele almaktadır. Erken ergenlikte daha çok aynı cinsten arkadaşlardan kurulan yaşıt grupları yerini daha olgun erkek-kadın ilişkilerine bırakmalıdır. Ergen, karma bir grupta kızarmadan, terlemeden ne söyleyeceğini ve nasıl söyleyeceğini, yetişkinlere özgü çeşitli sosyal etkinliklere nasıl katılacağını öğrenmek zorundadır. Kültür, bu toplumsal ilişkilerin ne olacağını büyük ölçüde belirler; bu ilişkiler bir toplumdan diğerine ve sınıflar arasında değişiklik gösterir. Örneğin, Havighurst (1972) orta sınıf Amerikalıların toplumsal başarıyı, çok sayıda arkadaş sahibi olmayı, yüksek statüyü, geç evlenmeyi vurgulamaya yöneldiğini, buna karşılık alt sınıfın erken cinsel yaşantıya, erken evliliğe, çeteye, komşuluk ilişkilerine yöneldiğini göstermektedir.

Sullivan’ın kuramı kişilerarası ilişki davranışlarını vurgular. Sullivan çalışmalarında, ilişkiler ve iletişim üzerine, kişilik gelişimiyle kültürün etkileşimini ele alan toplumsal öğeye odaklanmaktadır (Altıntaş ve Gültekin, 2003). Özellikle Mead’in benliğin toplum içinde önemli başka kişilerin etkisiyle geliştiğini açıklaması Sullivan’ın kuramının temel ögesini oluşturmuştur (Çok, 1997).

2.1.1. Erikson'un Psikososyal Gelişim Kuramı

Freud'un psikanalitik kuramının bilinç, bilinçdışı, dürtüler, psikoseksüel evreler, normal-anormal sürekliliği ve psikanalitik metodoloji gibi temel görüşlerine katılan Erikson'un farklı kültürlerde yaptığı çalışmalar, Freud'un psikanalitik gelişim kuramına psikososyal bir boyut kazandırma zorunluluğunu gündeme getirmiştir. Erikson, Freud'un kuramının kavramlarını esas alarak sekiz evreli psikososyal gelişim kuramını oluşturmuştur. Psikanalitik gelişim kuramının odak noktası çocukluk yaşantıları ve cinsellik iken, Erikson'un kuramında toplumsal unsurlar ve yaşamın bütün dönemleri önemlidir. Erikson'un kuramı yaşam süresince gelişimin bilişsel, duygusal ve toplumsal yanlarını dikkate alan, bunlar arasında bağlantılar kuran ve disiplinler arası perspektife sahip bir kuramdır. Erikson, bireyin gelişimini üç değişken arasındaki ilişki olarak görür. Bunlar; biyolojik değişkenler, toplumsal çevresel etkenler ve ego süreci olarak açıklanan kişisel deneyimlerdir.

Psikososyal bakış açısından fiziksel olgunlaşma, kişisel ve toplumsal yansımalarına sahiptir. Olgunlaşma, bireye bir şey istediğinde ağlamak yerine konuşması için baskı yapılması durumunda olduğu gibi yeni beceriler kazandırmanın yanında yeni sorumluluklar da yükler. Çocuk ve onun kültürü arasında bir uygunluk vardır. Olgunlaşmanın her basamağında toplum, çocuğun yeni gereksinimlerini karşılar ve olgunlaşmada anababanın verdiği bakım, okullar, toplumsal örgütler, meslekler, değerler dizisi vb. bu kapsamdadır. Psikososyal gelişimde her çocuk, kendi yaşam döngüsünü toplumsal yaşam döngüsünün içinde bulur ve kültür çocuğun gelişiminde önemli etkiye sahiptir (Miller, 1993). Her kültür çocuğun psikososyal gelişimini her yaşa uygun şekilde yönlendirir, artırır ve bir kültür içerisinde değişimin zamanı konusunda görelilik gösterir (Erikson, 1968).

Psikososyal gelişimde kültürel görelilik iki yolla gerçekleşir. Birincisi, bütün kültürlerde gelişim evreleri aynı sırayı izlese de her kültür her bir yaşta çocuğa kazandırılacak davranış konusunda kendine özgü bir yol izler. İkincisi, her bir kültürde zaman içinde bir görelilik vardır. Bir kuşağın ihtiyaçlarını karşılayan gelenekler bir sonraki kuşağın ihtiyaçlarını karşılamaktan uzak olabilir (Miller, 1993, s.156). Her kültür çocuğun psikososyal gelişimini her

yaşa uygun şekilde yönlendirir, artırır ve bir kültür içerisinde değişimin zamanı konusunda görelilik gösterir (Erikson, 1968).

Erikson psikososyal gelişimi açıklarken bir takım kavramlar ortaya koymuştur. Bu kavramlardan bazıları ile ilgili açıklamalar aşağıda yer almaktadır. Bunlardan ilki aşamalı oluşum ilkesidir (Epigenetic principle).

Aşamalı oluşum ilkesi. Psikososyal gelişim aşamalı oluşum ilkesine göre ilerler. Erikson'un gelişim kuramının en önemli kavramlarından biri aşamalı oluşum ilkesidir ve bu ilke fetal (fetusa ait) gelişimden ödünç alınmıştır (Miller, 1993). Psikososyal gelişim epigenetik ilkeye göre ilerler. Bu ilkeye göre birey önceden belirlenmiş adımlarla, belli bir tasarıma göre gelişir. Fetüs gibi, kişilik de zaman içinde gelişir ve olgunlaşır. Gelişimde bu yaklaşıma epigenetik ilke adı verilmektedir. Erikson'un kuramındaki temel tasarım planı evresel ve adımsal bir gelişimi içermektedir (Erikson, 1968; Miller, 1993).

Psikososyal kriz. Erikson'un gelişimi açıklamada ortaya koyduğu diğer kavram psikososyal krizdir. Temel tasarım planında birey, sekiz evredeki karşıt çatışmaları çözmek zorundadır. Olgunlaşma ve toplumsal beklentiler, çocuğun ya da bireyin çözmesi gereken krizleri oluşturur. Erikson, her krizi, özerkliğe karşı utanç ve şüphe gibi, olası olumlu ve olumsuz sonuçlarıyla birlikte ele alarak açıklamıştır. Çözülemeyen krizlerle yaşam boyu uğraşmak söz konusudur. Her bir gelişim dönemi bir önceki üzerine kuruludur ve diğer dönemleri etkiler. Erikson iyimser bir yaklaşımla hiç bir krizin çözümlenmesi için asla çok geç olmadığını da iddia etmiştir (Erikson,1963; 1984; Miller, 1993).

Bölge, organ işlev biçimi ve toplumsal işlev örüntüsü (Zone, organ mode and social modality). Bölge, organizmanın gelişim evresine uygun bir beden bölümünü ifade eder. Organ işlev biçimi, gelişim evresine uygun beden bölgesinin davranışını ve kişilerarası ilişki örüntüsünü belirtir. Örneğin, yaşamın ilk dönemlerinde bebeğin gelişimsel evresine uygun beden bölgesi ağızdır ve bu bölgenin organ işlev biçimi "içe alma"dır. Bu organ işlev biçimi zamanla tüm beden bölgelerine yayılarak bir davranış örüntüsüne dönüşür. Bebek yalnızca ağız yoluyla değil, gözleriyle de çevresini izler. Daha da ötesi

temel bir refleks olan yakalama refleksiyle de dokunma duyusunu kullanarak avucuna dokunan nesneyi yakalayarak içine alma işini yapar. Toplumsal işlev örüntüsü ise, gelişim evresine uygun olan beden bölgesinin davranış biçimi ve kişilerarası ilişki örüntüsünün belirlenmesini ifade eder. Bu evrenin toplumsal işlev örüntüsü ise bebekle bakıcısı arasındaki alma verme ilişkisinin niteliğidir. Bebek, toplumsal alışveriş anlamına gelen ego yetilerini bu ilişkisel nitelik sayesinde kazanır (Erikson, 1984).

Psikososyal gelişim evreleri. Erikson'un Psikososyal Gelişim Kuramı, gelişimde her birine belirli bir psikososyal bunalımın ya da dönüm noktasının eşlik ettiği, tüm yaşama uzanan ardışık sekiz evrenin olduğu görülür. Erikson'a göre her bunalımın biri olumlu, biri olumsuz olası iki çözümü vardır. Bu evrelerin herhangi birinde bir bunalımı olumlu olarak çözüme karşılaşılan başarısızlık daha sonraki dönemlerdeki gelişimi etkilemektedir (Gander ve Gardiner, 2002).

Tablo 1. Erikson'a Göre Normal Gelişimin Sekiz Evresi

BUNALIM	DÖNEM
Güvene karşı Güvensizlik	Bebeklik
Özerkliğe karşı Utanç ve Kuşku	Küçük çocukluk
Girişkenliğe karşı Suçluluk	İlk çocukluk
Çalışkanlığa karşı Aşağılık Duygusu	Orta çocukluk
Kimliğe karşı Rol Karışıklığı	Ergenlik
Yakınlığa karşı Yalıtılmışlık	Genç yetişkinlik
Üretkenliğe karşı Durgunluk	Orta yetişkinlik
Bütünlüğe karşı Umutsuzluk	İleri yetişkinlik

Kaynak: Gander ve Gardiner, 2004, 319

Erikson, kuramını psikanalitik gelişim kuramının temel kavramlarını olarak oluşturmuştur. Psikanalitik gelişim kuramının odak noktası, çocukluk yaşantıları ve cinsellik iken Erikson gelişim kuramında toplumsal öğeleri ve yaşamın tüm dönemlerini ele almaktadır (Arnett, 2004). Erikson, her evreye

özgü iki karşıt özellik tanımlayarak, yaşamı 8 evreye ayırmıştır. Her evrede özgül bir bunalımdan geçilerek, o evreye özgü bunalım çözülmekte ve temel bir nitelik kazanılmaktadır. Her evrede iki karşıt benlik özelliğinden de bulunmaktadır. Ancak burada önemli olan, iki karşıt özelliğin ne kadar olumlu yöne doğru geliştiğidir. Psikososyal gelişim kuramına göre, bir evrede yaşanan çatışmalar, daha sonraki evrelerden birinde yeniden yaşanarak aşılabilmektedir. Erikson, Freud gibi çocukluk gelişimine ağırlık vermektedir ve kuramın ilk dört evresi büyük ölçüde Freud'un çocukluk evrelerinin genişletilmiş biçimidir. Altıncı, yedinci ve sekizinci evreler ise, yetişkinlik ve yaşlılıkla ilgilidir.

Erikson (1968), ileri ergenlik ve genç yetişkinlik dönemlerinde psikososyal gelişim sürecinin kişilerarası ilişkiler üzerine odaklandığını vurgulamaktadır. Erikson'un "yakınlığa karşı yalıtılmışlık" (1968, s.135) olarak tanımladığı bu dönemde bireyin karşı cinsle yakın ilişki kurabilmesi, psikososyal gelişimin önemli dönemeçlerinden birini oluşturmaktadır. Erikson'un yakınlık konusuyla ilgili fikirlerinin çıkış noktası kimliktir. Tablo 2'de Erikson'un sekiz psikososyal gelişim evresi ve bunlara karşılık gelen kimlik duyguları sunulmaktadır.

Tablo 2. Erikson'un Psikososyal Gelişim Evresi ve Bunlara Karşılık Gelen Kimlik Duygusu

Yaşam dönemi	Psikososyal gelişim evresi	Kimlik duygusu
Bebeklik	Temel güven-Güvensizlik	"Ben bana verilenim"
İlk çocukluk	Özerklik-Utanç, kuşku	"Ben oluşturduğum şeyim"
Oyun çağı	Girişimcilik-Suçluluk	"Ben olacağımı hayal ettiğim şeyim"
Okul çağı	Çalışkanlık-Aşağılık duygusu	"Ben öğrenebildiklerimin tümüyüm"
Ergenlik	Kimlik duygusu-Rol karışıklığı	"Ben kimim"
Genç	Yakınlık-Yalıtılmışlık	"Biz sevebildiklerimizin tümüüz"

yetişkinlik

Yetişkinlik	Üretkenlik-Durgunluk	“Ben ürettiğim şeyim”
Yaşlılık	Ego bütünlüğü-Umutsuzluk	“Ben geride bırakabildiklerimim”

Kaynak: Erikson,1963, s.273

Tablo 2’de de görüldüğü gibi Erikson ergenlik dönemini “kimlik duygusuna karşı rol karışıklığı” ve genç yetişkinlik dönemini de “yakınlığa karşı yalıtılmışlık” evreleri olarak tanımlamıştır. Bu çalışma ile ilgili olması bakımından bu iki evreden söz etmekte yarar görülmektedir.

Kimlik kazanmaya karşı rol karışıklığı. Erikson’un psikososyal gelişim kuramında her evrede çözülmesi gereken çatışmalar vardır. Ergenlik evresinde temel çatışmayı kimlik duygusuna karşı dağınık kimlik oluşturur. Kimlik, ergenlik evresinde kazanılması gereken temel özelliktir ve grup kimliği, mesleki kimlik, ulusal kimlik, kültürel kimlik, cinsel kimlik gibi statülerin bir bileşimidir. Erikson’a göre kimlik duygusu, bedeninde kendini evinde hissetme, nereye doğru gitmekte olduğunu bilme ve kendisi için önemli olan diğer insanların onu kabul ettiği duygusudur (Erikson,1968). Kimlik gelişimi ergenlikle başlayan bir süreç olmadığı gibi ergenlikte biten bir süreç de değildir; tüm yaşam boyunca değişir ve gelişir. Ergenlikte kimlikle ilgili keşif davranışının yoğunlaşmasının, fiziksel görünüşte meydana gelen değişiklikler, gelişen bilişsel kapasite ve ergenliğin iş, evlilik ve geleceğe yönelik önemli kararları alma zamanı olması olmak üzere üç nedeni vardır.

Yakınlığa karşı yalıtılmışlık. Bu dönemde bireyin karşı cinsle yakın ilişki kurabilmesi, psikososyal gelişimin önemli dönemeçlerinden birini oluşturmaktadır (Erikson,1968, s.135). Ancak, beşinci evreden akla uygun ve iyi entegre olmuş bir kimlik ortaya çıkarsa diğer insanlarla -hatta kendisi ile de- psikolojik yakınlık mümkün olabilir. Bir genç başka birinde kendini kaybedeceğinden korkarsa kimliğini bir başkasıyla birleştiremez. Genç insanlar bu dönemde karşı cinsle önemli ilişkiler kursalar da aynı cinsiyetkilerle arkadaşlıkları ve hatta kendi yakın duygularına ve düşüncelerine erişimleri de bu aşamayı işaretler. Bu ilişkiler, kişinin kendi

kimliğini geliştirerek, kişiliğin büyümesini sağlar. Yakınlığın bir yönü “biz”in dayanışması duygusu ve “onlar”a karşı, “öz”ünün kişinin kendi varlığına karşı bir tehlikeli görünen kuvvetler ve kişiler”in tehdidine karşı savunmadır (Erikson, 1959, s.96). Bir gencin yakınlık girişimi başarısız olursa, genç izolasyona geri döner. Bu durumda, sosyal ilişkiler kalıplaşmıştır, soğuktur ve içi boştur.

Erikson gerçek bir yakın ilişkide iki bireyin kimliklerinin herhangi bir kayba uğramadan birbirleriyle kaynaştığına inanmaktadır. İlişki yaşayan iki bireyin birlikte bir yaşam, bir gelecek ve bir kimlik oluşturduklarını; fakat eşlerin kendi bireysel kimliklerini de kaybetmediklerini söylemektedir. Erikson buradan, ergenlerin gerçek bir yakınlık kurabilir hale gelmeden önce kimlik bütünlüğünü kurmak zorunda oldukları sonucuna ulaşmaktadır. Güvenli bir kimlik bütünlüğü olmadan bireyler başkalarına ciddi vaatlerde bulunma konusunda isteksiz ve korkaktır. Bu gibi bireyler ilişkilerinde kimliklerini kaybedeceklerinden korkmaktadır. Örneğin, kimlik oluşturma sürecindeki genç bir kız biriyle ciddi bir ilişki içinde olmanın, kendini bir birey olarak keşfetme gelişimine ket vurabileceğini hissedebilir. Henüz tam olarak kimliklerini oluşturamamış bireyler arasındaki ilişki yakın görülebilir; ancak aslında böyle değildir. Kendilerini düzenli bir ilişki içerisinde gören, kimlik oluşumlarını tam olarak tamamlayamamış ergenler, genellikle bir çeşit sahte yakınlık (pseudointimacy) sergilerler (Erikson,1968).

İlk bakışta ilişkileri yakın gibi görülebilir; ancak daha yakın bir gözlem, sığ ve yüzeysel yakınlığı ortaya çıkarır. Örneğin çiftler birbirlerine ne kadar sadakat ve güven ifade etseler de derinlerinde güvensizlikleri vardır, sık sık kıskançlık gibi duygular yaşar, birbirlerine bazı endişelerini söylemekten korkar. Birbirlerine aşık olduklarını dile getirirler de; ilişkiyi kaybetme korkusu yaşadıklarını ya da gerçekte ne hissettiklerini açıklayamayabilirler. Birbirlerine açık ve yakın olduklarını söylerler, fakat bir başkasının, yaşadıkları olumsuz duyguları fark edeceğinden korkarlar. Sonsuza kadar birlikte olacaklarını söyleyebilir; ancak gelecekteki birliktelikleriyle ilgili somut planlar yapmakta sorun yaşarlar. Erikson böyle bir “sahte yakınlığın” ergenlik süresince beklenen bir tutum olabileceğini söylemektedir. Özetlemek gerekirse; daha

kendisinin kim olduğunu tam olarak bilmeden, kendisini tam olarak tanımadan insanın başkasına gelecekle ilgili sözler vermesi çok güçtür (Steinberg, 2002).

İleri ergenliğin tipik olarak hem kimlik hem yakınlık çözümlenmesinde bir ilerleme zamanı olduğu görüşü için oldukça fazla kavramsal ve görgül destek bulunabilir (Örneğin, Hodgson ve Fisher, 1979; Kacerguis ve Adams, 1980). İlintili çalışmaların çoğu Erikson'un ergen kimliği krizi ve genç yetişkin yakınlık krizinin kavramsallaştırılmasından gelmiştir. Marcia (1966), kimliğin işe vuruklaştırılması ve Orlofsky, Marcia ve Lesser (1973), yakınlığın işe vuruklaştırılması konularını ele almışlardır. Bu araştırmacılar sıklıkla Erikson tarafından varsayıldığı gibi kimlik çözümlenmesinin kaçınılmaz olarak yakınlık çözümlenmesinden önce gelip gelmediği konusuna işaret etmişlerdir.

Birbirini izleyen aşamaların entegrasyonu ile ilgili olarak Erikson'un kuramı, sıkı/dar entegrasyonuyla Piaget'nin ve serbest entegrasyonuyla Freud'un kuramları arasında bir yerde bulunmaktadır. Her bir aşama önceki aşamaların üzerine biner ve sonraki aşamaların formunu etkiler. Erikson'un ifade ettiği gibi, "her aşama sonraki tüm aşamalara belli bir şey ekler ve tüm öncekilerden yeni bir bütün/topluluk yapar" (Evans, 1967, s.41, Akt.: Miller,1993).

Erikson, çocukların doğrudan gözlenmesi, kültürler arası karşılaştırmalar ve psiko-tarihçe yöntemi olmak üzere çalışmalarında üç farklı yöntem kullanmıştır. Miller'a göre (1993), Erikson'un kuramı bazı temel kuramlara dayanmaktadır. Bunlardan ilki Darwin'in evrimsel modelidir. Darwin, toplumsal kurumların, türlerin fiziksel ve psikolojik olarak yaşamda kalmalarına yardımcı olduğunu savunur. İkinci kuram olan tarihsel diyalektik modeli ise karşıt güçlerin çatışmasının gelişim dönemlerine yansıdığını savunmaktadır. Bu bağlamda Erikson, çocuğun davranışının geçmiş ve şimdiki tarihsel süreci ile kültürün tarihsel sürecinden etkilendiğini ve toplumun farklı kesimlerinde insan davranışının toplumdaki etkilendiğini dile getirmiştir. Erikson'un kuramı yaşam boyunca gelişimin bilişsel, duygusal ve toplumsal yanlarını dikkate alan, bunlar arasında bağlantılar kuran ve disiplinlerarası bir bakış açısıyla ele alır. Erikson, bireyin gelişimini biyolojik değişkenler, toplumsal-çevresel etkiler ve ego süreci-kişisel deneyimler olmak üzere üç değişken arasındaki ilişki

olarak görür. Bu kuram psikososyal gelişimi en iyi açıklayan kuramlardan bir tanesi olmasına karşın, bazı konularda eleştirilmiştir.

Erikson'un kuramının eleştirilen yanlarından biri gözlemlerden, görgül anlamdaki genelleştirmelerden, soyut kuramsal açıklamalardan uzak olmasıdır. Ayrıca Erikson, çocuğun bir dönemden diğerine nasıl geçtiğine ilişkin ayrıntılı bir açıklama sunmamaktadır. Erikson, kuramını ortaya koyarken ender olarak belirli yaş dilimleri üzerinde durarak açıklamalarda bulunmuştur. Bu ve benzeri eleştirilere karşın, Erikson'un kuramı psikososyal gelişimi en etraflı biçimde açıklayan kuramlardan biridir; ergenliği anlamak konusunda en önemli kuramlardan biri olmuştur ve psikoloji çevrelerinde çok büyük ilgi görmüştür ve görmektedir. Sonraki gelişim kuramlarının ya da modellerin bir yönüyle Erikson'un açıklamalarına gönderme yaptığı söylenebilir. Ergenlerle ve ergen romantik ilişkileriyle ilgili olarak son zamanlarda yapılan pek çok çalışmanın da bir yönüyle bu kurama dayandırıldığı görülmektedir.

2.1.2. Sullivan'ın Kişilerarası Gelişim Kuramı

Sullivan, gelişimin biyolojik yönünü vurgulamaktan çok sosyal yönünü vurgulamayı tercih etmektedir. Kuram da ergenlerin başkalarıyla ilişkilerindeki farklılaşmalara, dönüşümlere odaklanmaktadır. Bu dönüşümlere örnek olarak; akran grubuna uyma, akran baskısı, arkadaş grupları, aile, yakınlık verilebilir. Ergenlikte anlamlı akran grubu ilişkileri yaşayan ergenlerin sağlıklı gelişim gösterdikleri, akran grubu ilişkileri yetersiz olan ergenlerin ise psikolojik iyilik durumlarının pek olumlu olmadığını, birtakım olumsuzluklar (okuldan kaçma, okulu bırakma, madde bağımlılığı, davranış bozuklukları vb.) yaşayabildiklerini gösteren çeşitli araştırma bulguları vardır.

Sullivan da diğer gelişim kuramcıları gibi, insan gelişiminde bazı evrelerin olduğuna inanmıştır. Ancak bu ileri sürdüğü evrelerin evrensel ve her topluma genellenebilir olmadığını belirtmiştir. Bebeklikten yetişkinliğe doğru gereksinimlerin gelişimsel ilerlemesinin tablosu şöyledir:

Tablo 3. Sullivan'ın Gelişim Evreleri ve Kişisel Gereksinimleri

Gelişim Evreler	Kişisel Gereksinimler
BEBEKLİK (Bebeğin doğumuyla başlayıp, anlamsız da olsa konuşmaya benzer sesler çıkarmaya başladığı döneme kadar olan evre)	Temas ve şefkat gereksinimi
İLK ÇOCUKLUK (Konuşmaya benzer sesler çıkarmaya başlayan ve oyun arkadaşı ihtiyacının belirdiği evreye kadar süren evre)	Çocuk oyunlarına yetişkinlerin katılımı gereksinimi
ÇOCUKLUK (Arkadaş ihtiyacının sürdüğü, olgunlaşmayla birlikte uygun statüde öteki kişilerle bir yakınlık ilişkisi ihtiyacı patlamasına kadar olan, ilkokul yıllarını içine alan evre)	Akran sosyal gruplarına katılma ve akran kabulü gereksinimi
ÖN ERGENLİK (Uygun statüde öteki kişilerle bir yakınlık ilişkisi ihtiyacının sürdüğü, genital cinsellik ve erinliğin ortaya çıkmasıyla sona eren evre)	Aynı cinsiyetteki arkadaşlarıyla yakınlık gereksinimi
ERKEN ERGENLİK (Yakınlığın, aynı cinsiyetten olanlardan karşı cinsiyetten bireye geçişiyle başlar ve cinsel arzularını giderecek bir eylem örüntüsü oluşturuncaya kadar sürer)	Cinsel temas ihtiyacı ve karşı cinsiyetten akranlarıyla yakınlık gereksinimi
İLERİ ERGENLİK (Cinsel arzuları giderecek eylem örüntüsü oluşturmanın sürdüğü bu evre kişiliğin olduğu bir dönem olarak, geliştirdiği kişiliğe uygun bir ilişki kuruncaya kadar devam eder)	Yetişkin topluma girme gereksinimi
YETİŞKİNLİK	Aşk ilişkilerinin kurulması, önemli insanlarla ve diğer insanlarla ilişkiler kurma gereksinimi

Kaynak: Sullivan, 1953, s. 33-34'ten yararlanılarak tablo oluşturulmuştur.

Yaşam çizgisinin farklı evreleri boyunca, kişisel gelişmenin yönü yukarıdaki tabloda da belirtilmiş olan değişen kişisel gereksinimlerle tanımlanmaktadır. Sullivan'ın ayrıntılarıyla planladığı kişisel gereksinimlerin ilerlemesi incelendiğinde, yakınlık ve cinselliği ayırt ettiği görülmektedir. Daha da önemlisi heteroseksüel gelişimden önce yakınlık gereksiniminin geldiğini söylemektedir. Başka bir deyişle; Sullivan ergenlikten önce yakınlık kapasitesinin geliştiğine inanmaktadır ve bu bağlamda aynı cinsiyetteki bireyle etkileşime girildiğini söylemektedir. Sullivan'a göre yakınlık (aynı cinsiyetten bireyle arkadaş ilişkisi) ergenlik dönemi öncesinde, cinsel yakınlık (karşı cinsiyetteki bireyle arkadaş ilişkisi) ise ileri ergenlikte ortaya çıkmaktadır (Steinberg, 2002).

Erikson gibi Sullivan da psiko-sosyal gelişimi yığılımlı olarak görür, yani bir evredeki gelişim diğer evredeki gelişimi de içine alır ve bir evre ilerideki evrelerdeki gelişimi etkiler (Steinberg, 2002). Örneğin, önceden yaşanan engellenmeler, doyurulmalar sonraki ilişkileri ve kimlik gelişimini etkiler. Bebeğin kişisel ilişki yaklaşımında temas ve şefkat ihtiyaçları engellendiyse, sonrasında yaşadığı bu büyük kaygıyı silmek için daha yoğun bir güven ortamına ihtiyacı vardır. Önemli kişisel değişimler meydana gelirken örneğin, çocukluk sırasında sosyal yaşam anlamlı akran ilişkileriyle genişler. Geçmiş ilişkilerin sağlam temellerinin yardımıyla değişim başarılı olur.

Gelişim evrelerine sırasıyla bakıldığında ilk evrenin bebeklik olduğu görülmektedir.

Bebeklik; doğum ile dil kazanımının henüz tam olarak gerçekleşmediği ara dönemi ifade eder. Bebeğin temel ihtiyacı, annenin sıcak davranışlar göstermesi ve onun biyolojik ihtiyaçlarını sevecen bir tutumla giderebilmesidir (Altıntaş ve Gültekin, 2003). Eğer anne bebeğin ihtiyaçlarını karşılayamazsa bebekte yoğun kaygı durumu yaşanır.

İlk çocukluk; çocuğun dil kazanımın gerçekleştirilmesiyle ortaya çıkan evredir. Çocuk, duygularını daha rahat belirleyip, ifade edebilir. Bu evrede aile tarafından çocuğun sosyalleşmesi yönünde baskılar artacak ve aile bireyleri çocuğa kendi değerlerini aktarmaya çalışacaklardır. Bu evrede çocuk, işbirliğini, yönergelere uymayı ve yerine getirebilmeyi yapabilir.

Çocukluk; ilişkilerin sayılarının artmasıyla tarif edilen bir evredir. Okulun ilk yılları bu evreye rastlar. Çocuk, ilişkilerini derinleştirmek isteği içerisindedir. Toplumsallaşma isteği yoğun olduğundan Sullivan'a göre bu evre çok önemlidir. Çocuklar okula başlayarak toplumsal çevrelerini ailelerinin dışına taşırlar ve farklı sosyal deneyimler yaşamaya başlarlar (Çok, 1997).

Ön ergenlik; çocuk aynı cinsiyetten olan bir arkadaşına ya da birkaç arkadaşına odaklanır. Sullivan bunları "chumships" diye adlandırmaktadır. Bu arkadaşlarla genç kişi kendini açmayı, yakınlığı anlamayı ve kişisel bilgileri öğrenmekte; dürüstlüğe, güvene, bağlılığa, sadakata dayalı yakın ve karşılıklı bir arkadaş ilişkisi kurmaktadır (Steinberg, 2002). Bu duyguları yaşayabileceği, yakın ve karşılıklı bir arkadaşlık kurabileceği kişinin gereksinimleri bireyle paralel olmalıdır. Sullivan, karşı cinsiyetle yakın ilişki öncesi bu evrede aynı cinsiyetle yaşanan yakınlığı çok önemli bulmaktadır. Sullivan, bu arkadaşlık ilişkilerinin düzeltici bir etkisi olduğuna inanmaktadır. İyi bir ön ergenlik arkadaşı, bireyin kopuk olan aile ilişkilerinden getirmiş olduğu olumsuzlukların üstesinden gelmesine yardımcı olabilir (Steinberg, 2002). Eğer birey bu evre sırasında kendine yakın bir arkadaş edinemezse, yalnızlık durumunu yaşar. Bu durum çocuğun yalıtılmasına yol açar. Bu evrede yaşanan yalnızlık büyük olasılıkla ileriki yaşamda daha da kötü yaşanır (Çok, 1997).

Sullivan'a göre ergenliğin başlangıcıyla beraber ön ergenlik evresi sona erip erken ergenlik evresi başlar. Erken ergenlikte belirgin olarak, cinsellik, biyolojik temelli değişimler, güçlü seks dürtüleri ortaya çıkar. Bu evrede birey aynı cinsiyetle kurulan arkadaşlıklardan, karşı cinsiyetle kurulan yakınlıklara doğru kayar. Bu geçiş sırasında karşı cinsiyete ilişkin kalıp yargıların ve güvensizliğin etkisiyle birey kaygı yaşar. Ergenlere güvenli, cinsel içeriği olmayan ilişkilerini terk etmek zor gelir. Sullivan bu evrede yakınlık ihtiyacının şiddetini arttırdığını söylemektedir. Ergenler yakın arkadaşları arayıp bulmak için daha çok güdülenmektedir. Sullivan'ın bu düşüncelerini destekleyen yeni araştırma bulguları vardır. Örneğin, ergenler arkadaşlarına daha küçük yaştakilere kıyasla kendi özel bilgilerini daha fazla açar (Buhrmester ve Furman, 1987). Ergenler yakınlık ihtiyaçlarını doyurma noktasında da arkadaşlarına ailelerinden daha yakındır. Bir çalışmada 13–16 yaşlar arası ergenlerle, arkadaşları ve aileleriyle anlamlı iletişimde bulunmak için ne kadar

zaman harcadıklarını bulmak amacıyla beş gün süren günlük görüşmeler yapılmıştır. Ergenler arkadaşlarıyla günde ortalama 103 dakika anlamlı iletişim kurarken, aileleriyle bu süre yalnızca 28 dakikadır (Buhrmester ve Carberry, 1992; akt: Santrock, 1998).

İleri ergenlik; bireyler cinsel olarak pek çok şeyi araştırır ve nelerin kendilerine uygun olduğuna karar verir. Sullivan'a göre ilk ve ileri ergenliğin en önemli farkı ileri ergenlikte yeterli ve doyum verici etkinliğin yaşanmasıdır.

Aşk, romantik ilişkiler, cinsel deneyimleme ve yoğun arkadaşlıklar uzun zamandır ergen deneyimlerinin parçası olarak kabul edilmektedir. Çeşitli araştırmacılar, yakınlığın gelişimi için önemli bir zaman olarak ergenliğe işaret etmiştir (Örneğin, Berndt, 1982). Fiziksel değişiklikler (Steinberg, 1985), sosyal bilişteki değişimler (Hill ve Palmquist, 1978) ve sosyal roller (Czikszenmihaly, Larson ve Prescott, 1997), yakınlık için ergenin artan ihtiyacı, kapasitesi ve fırsatına katkı verenler olarak kaydedilmişlerdir (Roscoe, Kennedy ve Pope, 1987). Ancak, bu katılımların büyük bir gelişimsel sürecin parçası olarak anlaşılması için, birleştirici bir kavramsal çerçeve bulunmamaktadır (akt. Paul ve White, 1990).

2.1.3. Bowlby'nin Bağlanma Kuramı, Zihinsel Temsiller-İçsel Çalışan Modeller, Bağlanma Stilleri

Çocukluk ve yetişkinlikteki ilişkileri anlama ve açıklamaya yönelik önemli kuramlardan biri Bowlby'nin geliştirdiği Bağlanma Kuramı'dır. Bowlby'e (1973) göre, her insanın yakın duygusal bağlar kurmaya ihtiyacı vardır ve bağlanma ilişkisi kişinin psikososyal gelişimini etkilemektedir.

Bebekler, birincil bakıcılarıyla geliştirdikleri bağlanma örüntüleriyle kendilerine ve çevrelerine ilişkin zihinsel temsiller (mental representation) ya da içsel çalışan modeller (internal working models) oluşturmaktadır. Bakıcılarıyla sıcak ve tutarlı deneyimlere sahip olan, yani güvenli bağlanma stili olan çocuklarda, hem sevilebilir, iyi huylu, yetenekli olma gibi benliklerine, hem de başkalarına ilişkin olarak (onların güvenilir, iyi niyetli oldukları gibi) olumlu zihinsel temsiller gelişir. Fakat bakıcılarıyla soğuk, reddedici, tutarsızlık

deneyimleri olan çocuklar başkalarına ilişkin olarak olumsuz (güvenilmez, soğuk, mesafeli gibi) zihinsel temsiller ve kendi benliklerine ilişkin olarak da olumsuz, sevilmeye değmez, yeteneksiz ve kötü oldukları gibi zihinsel temsiller geliştirir.

Bowlby (1973), çocukluktaki bağlanma yaşantısının ilerleyen yaşlarda bireyin bilişsel yapısında içsel çalışan modellerin oluşmasında temel olduğunu ve içsel çalışan modellerin iki önemli ögesi olduğunu ifade etmektedir. Bu çalışan modellerden birincisi, çocuğun diğer insanları nasıl gördüğünü, ikincisi ise çocuğun kendini nasıl gördüğünü içermektedir (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

Bowlby, bu zihinsel modellerin benlik saygısının gelişimi için temel oluşturduğunu, çocukluktan yetişkinliğe kadar yaşamın her döneminde sosyal ilişkilere yön verdiğini ve kişilik gelişiminde etkili olduğunu söylemektedir. Bowlby (1979), ortaya koyduğu bağlanma sisteminin, insanoğlunun yaşamını "beşikten mezara kadar" şekillendirdiğini belirtmektedir. Böylece, gelişim sürecindeki çocuklukla yetişkinlik arasındaki sürekliliğe dikkat çeken ilk araştırmacı da Bowlby olmuştur.

Ainsworth (1968), bağlanmanın belirli özellikleri olduğunu ileri sürmüştür. Bağlanma için öncelikle duygusal bir bağ olmalıdır, bu bağın bir sürekliliği vardır ve kişi yakınlığı sürdürme ihtiyacıdadır. Kişi bağlanma figürüyle gönülsüz ayrılma durumlarında stres yaşar ve tekrar bir araya gelince memnun olur; önemli kişinin kaybı durumunda yas yaşanır. Ainsworth ve arkadaşları (1978) "Yabancı Ortam" adını verdikleri bir deneysel yöntemle Bowlby'nin kuramını sınıamışlar ve anababa-çocuk ilişkisi temelinde bağlanma davranışına ilişkin bireysel farklılıkları belirlemişlerdir. Ainsworth ve arkadaşları (1978) tarafından, erken yaşlarda anababaları ile yaşadıkları ilişkiye bağlı olarak çocuklarda üç farklı tür bağlanma gösterilmiştir;

Güvenli bağlanma (secure attachment). Anne güvenin temelidir. Annenin ayrılması ile çocuğun aşırı stres sergilediği, oynamayı bıraktığı gözlenir. Ancak annenin gidişine gösterilen tepki annenin dönmesiyle sona erer. Anne döndükten sonra çocuk kısa süre içinde rahatlar, anne ile temasa geçer ve çevreyi araştırmaya ve oyununa devam eder.

Güvensiz-kaçınan bağlanma (insecure-avoidant attachment).

Çocuk annenin gidişine nadiren ağlar ve anne geri geldiğinde bir araya gelmekten kaçınır. Bu çocuklar ayrılığa pek fazla tepki göstermez, karşı çıkmazlar. Ancak anneleri dönünce ona fazla yakınlaşamaz ve rahatlayıp oyunlarını sürdüremezler.

Güvensiz-kaygılı bağlanma (insecure-anxious attachment).

Burada söz konusu olan çocuklar, ayrılıktan önce kaygılı olup, anneden ayrılma ile yoğun olarak stres yaşayan çocuklardır. Buna karşın anneleri tekrar geldiğinde, annelerine karşı ikircikli davranışlar gösterirler. Ayrılığa tepki gösterip, protesto eder, anne dönünce de sakinleşmez, anneye yapışırlar ve oyun oynamayı reddederler (Ainsworth, 1991; Collins ve ark., 2002).

Bowlby ve Ainsworth'un ortaya koyduğu bağlanma stillerini temel alan çalışmaların daha çok romantik ilişkiler/yakın ilişkiler üzerine odaklanmış olduğu görülmektedir. Bu çalışmalardan biri, Hazan ve Shaver'ın (1987), Ainsworth'un küçük çocuklardaki bağlanma stillerinin yetişkin romantik bağlanma stillerine uyarlanabileceğini gösterdikleri çalışmadır (Hazan ve Shaver, 1987; Brennan, Clark ve Shaver, 1998).

Romantik İlişkilerde Bağlanma

Hazan ve Shaver (1987) romantik ilişkilerde yaşanan temel duygusal, bilişsel ve davranışsal süreç ve sonuçlar ile yakınlıkların başlaması, gelişmesi, sona ermesinde erken yaşlarda bebek ve bakıcı arasında oluşan bağlanma biçiminin etkili olduğunu öne sürmüştür. Hazan ve Shaver aynı zamanda bebeklik döneminde benliklerine ve başkalarına ilişkin gelişen zihinsel temsillerin, yaşamın diğer dönemlerinde de etkili olduğunu ve bireylerin romantik ilişki, partner ve benlik değerlendirmelerinde de önemli bir belirleyici işlevi olduğunu belirtmektedir (Hazan ve Shaver, 1987). Hazan, Shaver ve Bradshaw (1988) bu görüşlerini, Ainsworth'un üçlü bağlanma stilini (güvenli, kaçınan, kaygılı-kararsız) romantik ilişkilere uyarlayarak test etmiştir. Çalışma sonuçları şöyledir:

Güvenli bağlanma stiline sahip olarak sınıflandırılan yetişkinler, kolayca yakın ilişkiler kurabildiklerini ve ilişkilerinin tatmin edici olduğunu açıklamışlardır, bu yetişkinler ilişkilerinde çok az problem yaşamaktadır ve ilişkileri genel olarak uzun sürmektedir. Güvenli bağlanma stili olan yetişkinler daha mutlu, güvenli ve partnerlerinin hatalarına rağmen destekleyici bulunmuştur.

Kaygılı-kararsız bağlanma stiline sahip olan yetişkinler, romantik ilişkilerinde partnerlerinin kendilerini terk edeceğinden endişe duyduklarını belirtmişlerdir. Bu tür bireyler ilişkilerinde kıskanç, çok sık duygusal iniş çıkışlar yaşayan ve cinselliğe aşırı derecede önem verenler olarak gözlenmiştir.

Kaçınan bağlanma stili içerisinde sınıflandırılan yetişkinler ise, yakınlık kurmak istememektedir. Bu tür bağlanma stili olan bireyler, ilişkilerinde kıskanç ve sık sık duygusal iniş çıkışlar yaşamaktadır. Bu bireyler partnerlerine karşı soğuk ve mesafelidir.

Hazan ve Shaver (1987) tarafından çocukluk dönemlerinde aileleriyle sıcak, sevgi dolu ilişkileri olan bireyler güvenli bağlanma stiliyle, aileleriyle reddedici, kaçınıcı ilişkileri olan yetişkinler kaçınan bağlanma stiliyle ve aileleriyle bazan sevgi dolu, bazan de reddedici ilişkiler belirten bireyler ise kaygılı-kararsız bağlanma stili ile sınıflandırılmışlardır.

Çocukluk yaşantıları ve yakın ilişkiler konusunda ve bağlanma kuramı çerçevesinde yapılmış başka çalışmalar da görülmektedir. Bu araştırmalar sonucunda çocuklukta bağlanma örüntülerinin, sonraki yıllarda yakın ilişkilerde kalite, istikrar ve ilişki memnuniyet düzeyininin yordayıcıları olduğu bulunmuştur (Kirkpatrick ve Davis, 1994). Bağlanma kuramı üzerine çalışanlardan Bartholomew ve Shaver (1998), çocuklukta bağlanma figürleriyle ilişkilerin, ileride kişinin yakın ilişkisindeki beklentilerini, duygularını, savunmalarını etkilediğini belirtmektedir. Bağlanma kuramına göre bir yakın ilişki, temel gereksinimleri karşılayabildiği ölçüde doyurucudur. Herhangi bir yaşta bağlanmanın kalitesi büyük ölçüde “partnerimin ulaşılabilirliğine ve gereksinimlerime olumlu karşılık vereceğine güvenilebilir miyim” sorusuna

verilecek yanıtı bağıdır. Güven, açılmayı ve yakınlığın gelişimini özendirir (Reis ve Shaver, 1988).

Hazan ve Shaver (1987) aşk sınıflandırmalarının da bağlanma kuramlarıyla açıklanabileceğini önermiştir. Aşkın bir bağlanma süreci olduğunu ve bireylerin bağlanma biçimlerinin, tercih ettikleri aşk türünü belirlediğini ileri sürmüştür ve Lee'nin aşk sınıflandırmasını bağlanma kuramının önerdiği bağlanma stilleriyle ilişkilendirmiştir. Buna göre güvenli bağlanma stili "tutkulu aşk", "arkadaşça aşk" ve "özgeci aşk" çeşidine karşılık gelmekte; kaçınan bağlanma stili "oyun gibi aşk" ve kaygılı-kararsız bağlanma stili de "sahiplenici aşk" stiline karşılık gelmektedir. Hazan ve Shaver (1987) tarafından bağlanma stilleri, Sternberg'in üç bileşenli aşk kuramına da uyarlanmıştır: Güvenli bağlanma stiline sahip bireyler rahatlıkla yakınlık kurabilmektedir (yüksek yakınlık bileşeni), ilişkilerini koruma ve sürdürme yönelimlidirler (yüksek karar-bağlanma) ve güvensiz bağlanma stili olan bireylerin ilişkileri ise, genellikle kısa süreli olmaktadır (düşük karar-bağlanma) ve cinsel çekicilik (yüksek tutku) ön planda olmaktadır.

Özetle, Hazan ve Shaver (1987), Bowlby'nin bağlanma kuramının romantik ilişkileri açıklamada en temel kuram olduğunu belirtmektedir. Bebeklik döneminde birincil bakıcılarla gelişen bağlanma stiline, yetişkinlerin romantik ilişkilerine bağlanma stilleriyle paralellik gösterdiğini öne sürmüşlerdir. Sonraki yıllarda Hazan ve Shaver'in bu görüşleri çok sayıda araştırmayla başka araştırmacılar (Meeks, Hendrick ve Hendrick, 1998) tarafından çalışılmış ve kanıtlar ortaya konmuştur (Örneğin, Carnelley, Pietromonaco ve Jaffe, 1994).

Çocukların yaşamlarının erken dönemlerinde bakıcılarına ve benliklerine ilişkin oluşturdukları zihinsel temsiller ve bağlanma stilleri; yetişkin romantik eşlerini algılamalarını, ilişkilerini değerlendirme biçimlerini, ilişkilerine bağlanma stillerini belirlemede ve ilişkilerinde yaşadıkları sorunlarla başa çıkma tarzları üzerinde etkili olmaktadır (Collins ve Read,1990; Feeney ve Noller,1990; Hazan ve Shaver,1987).

Yetişkinlerde bağlanma stilleri. Hazan ve Shaver'in (1987) çocuklukta gözlenen farklı bağlanma stillerini romantik ilişkilerde ele alan

çalışmasından sonra, Bartholomew ve Horowitz (1991) Bowlby'nin benliğe ve başkalarına ilişkin temsiller kavramını esas alarak, yetişkinlerde bağlanma stillerini yeniden tanımlamış ve farklı bir model önermiştir. Bu modelde, benlik ve başkaları modellerinin olumlu ve olumsuz olma durumları dikkate alınarak bağlanma stilleri dört kategoride ele alınmaktadır. Bunlar: Güvenli (secure attachment style), saplantılı (preoccupied attachment style), korkulu (fearful attachment style), kayıtsız (dismissive-avoidant attachment style) bağlanma stilleridir.

Güvenli Bağlanma Stili; bireyin hem benlik hem başkaları boyutlarını olumlu olarak gördüğü stildir. Kişi kendisinin sevilmeye değer olduğunu, başkalarının da genel olarak kabul edici ve destekleyici olduklarını düşünür, ilişkilerinde güvenli ve rahattır. Başkalarıyla kolayca yakınlık kurabilirken aynı zamanda ilişkilerinde de özerk kalabilir. Bu bağlanma stili Hazan ve Shaver'in güvenli bağlanma stiline karşılık gelmektedir.

Saplantılı Bağlanma Stili; kişinin kendisiyle ilgili değersizlik duyguları beslediği (olumsuz benlik modeli), partnerlerini ise olumlu olarak değerlendirdiği (olumlu başkaları modeli) stildir. Bu stile girenler, kendilerini sevilmeye değer görmezken başkalarını sevilmeye değer bulurlar, ilişkilerinde takıntılıdır. Bu bağlanma stili Hazan ve Shaver'in kaygılı-kararsız bağlanma stiline karşılık gelmektedir.

Kayıtsız Bağlanma Stili; benlik modelinin olumlu ancak başkaları modelinin olumsuz olduğu bağlanma stildir. Kendilerini değerli görme eğilimindeyken başkalarına karşı olumsuz tutum içindedirler. Bu kişiler özerkliğe son derecede önem verirler; başkalarına duyulan ihtiyacı ve yakın ilişkilerin önemini savunmacı bir şekilde reddederler.

Korkulu Bağlanma Stili; her iki zihinsel model de olumsuzdur. Bu stil, güvenli bağlanma stiline tam tersidir. Değersizlik duyguları içinde birey kendini başkalarının sevgisine layık görmez; başkalarını da reddedici ve güvenilmez olarak görür. Bu bağlanma stili Hazan ve Shaver'in kaçınan bağlanma stiline karşılık gelmektedir (Sümer ve Güngör, 1999).

Anababaya Bağlanma ve Romantik İlişkilerde Bağlanmada Benzerlik ve Farklılıklar

Bazı çalışmalarda anababa-çocuk ilişkileriyle romantik ilişkiler, bağlanma kuramları bakımından karşılaştırılmaktadır:

Bu çalışmalardan biri Furman ve Simon (1999) tarafından yapılmıştır. Çocuk-anababa ilişkileri ve romantik ilişkiler bazı ortak özellikler ve farklılıklara sahiptir. Benzerlikleri dikkate alarak bağlanma kuramcıları her iki ilişki tipinin de bağlanma ilişkisi olarak kavramlaştırılabileceğini önermişlerdir (Hazan ve Shaver, 1987; Shaver ve Hazan, 1988; akt. Furman ve Simon, 1999). Yetişkin romantik ilişkileri, çocukların anababalarıyla olan ilişkilerine benzer işlevler görebilir. Çocuk-anababa ve yetişkin romantik ilişkilerinin her ikisi de aralarında önemli farklar olmasına rağmen bağlanma ilişkileri olabilir. Anababa-çocuk ilişkisinde roller asimetriktir. Anababa çocuğa bakmakla yükümlüdür ama bu tersine çevrilemez. Romantik ilişkilerde ise roller karşılıklıdır. Bazan bakımı veren başka bir zaman ve durumda bakım alan olabilir. Romantik ilişkilerle anababa-çocuk ilişkileri arasındaki diğer açık fark, cinsellik elementidir. Romantik partnerin seçiminde, cinsel cazibe önemli rol oynar, bir partner seçildiğinde cinsel davranış, ilişkinin merkezi parçası olur ve belki de bağlanma bağı gelişir (Hazan ve Zeifman, 1994; akt. Furman ve Simon, 1999).

Shaver, Hazan ve Bradshaw (1988) çocuk-anababa ilişkileri ve romantik ilişkiler arasındaki bu farklılıkların ayırımına vararak; romantik aşkın, bağlanma entegrasyonu, bakım verme ve cinsel davranış sistemlerini içerdiğini belirtmektedir. Bazı araştırmacılar tarafından da (örneğin; Furman ve Simon, 1999), bağlanma süreçlerinin erken anababa-çocuk ilişkilerinde ve romantik ilişkilerde merkezi rol oynadığı, fakat romantik ilişkilerin sadece bu üç sistemi içermediği; ayrıca bağlılık sistemini de içinde barındırdığı, karşılıklı bakım ve cinselliği kapsadığı belirtilmektedir.

Miller ve Hoicowitz (2004) yaptığı çalışma sonunda anababa, arkadaşlar ve romantik eşle bağlanma skorlarından ilişkinin gidişatının tahmin edilebileceğini öne sürmektedir.

Bağlanmaya İlişkin Diğer Görüş ve Değerlendirmeler. Çocukluk ve ergenlik bağlanma ilişkilerindeki gelişimsel değişiklikler konusundaki değerlendirmelerden biri de Lieberman, Doyle ve Markiewicz (1999) tarafından yapılmıştır. Ergenlik sırasında anababaya karşı geliştirilen özerklik önemli bir gelişimsel görev olarak algılanırken, aynı zamanda kurulmaya başlanan arkadaşlık ilişkileri göze çarpmaya başlar. Ergenlikte, “*ayrılma/kopuş (detachment)*” anababa-çocuk ilişkisinin gelişimsel bir yönü olarak vurgulanırken; Bowlby’nin “*yaşam boyu devam eden bir süreç*” görüşünü temel alan daha yeni modeller, ergenlik yılları boyunca paylaşılan etkinliklerin azalmasına rağmen anababa figürü ile olan bağlılığın ve ilişkililiğin önemini vurgulamaktadır. Orta çocukluk ve ergenlik döneminde bilişsel kapasitenin artmasıyla fiziksel yakınlığın sürdürülmesi daha az önemli olsa da, ergenler keşiflerinde ve sıkıntılı anlarında bir rahatlık kaynağı gibi “güvenli üs” olarak bağlanma figürlerine güvenmeye devam ederler. Bağlanma davranışının yoğunluğunun ve sıklığının büyüme ile düştüğü varsayılsa da bağlılığın kalitesinin özellikle erken ergenlikten itibaren değişmediği bir gerçek olarak kabul görmektedir.

Bebeklikte biçimlenen bağlanma örüntülerinin yaşam boyu hiç değişmeden kalmasının beklenemeyeceği de belirtilmektedir. Bilişsel yapılarda olduğu gibi, içsel bağlanma modelleri de kararlılık-esneklik çıkmazı sorunu ile karşı karşıyadır (Grossberg, 1980). Bilişsel modeller bir yandan kararlılık isterken bir yandan da uyum sağlamak ve yararlılıklarını sürdürebilmek için esnek kalmak zorundadır. Boylamsal çalışmalar yaşamın ilk ayları ve yılları boyunca bağlanma örüntülerinde anlamlı ancak pek de tam olmayan bir sürekliliğe işaret etmektedir (Cassidy, 1988; Waters, 1978). Bağlanma kuramıyla tutarlı, bağlanma ilişkilerinin yetişkinlik boyunca devam ettiğini gösteren çalışmalar olduğu gibi (Hazan ve Shaver, 1987; Bringle ve Bagby, 1992), bağlanma stillerinin yıllar boyunca değiştiğini gösteren başka çalışmalar da bulunmaktadır (Goodwin, 2003).

Weiss’e göre (1982), bazı temel benzerliklerine karşın, yetişkin bağlanması önemli açılardan bebek bağlanmasından farklılıklar göstermektedir. Bebeklikte bağlanma figürü bakım verir, almaz; tersine yetişkin bağlanma ilişkileri yaygın olarak karşılıklıdır. Dahası, bağlanma

ilişkileri gözlenebilir etkileşimler düzeyinden içsel temsil edilen inanç ve beklentilere doğru ilerler (Main ve diğerleri, 1985). Bir başka farklılık da, asıl bağlanma figürü çocuklukta genellikle anne ya da baba iken, daha sonra bir akran ya da genellikle cinsel partner olmaktadır. Akranlar, anababanın sorumluluklarını yerine getirmeye ve duygusal destek ve güvenlik gereksinimlerini karşılamaya başladıklarında bağlanma anne babadan akranlara geçmektedir. Bu geçişin zamanlamasını ortaya koyan bir kuramsal açıklama bulunmamaktadır. Ancak akran ilişkileri alanyazınında (Örneğin, Furman ve Buhrmester, 1985; Hartup, 1983; Gottman,1983; Rubin,1980; Steinberg ve Silverberg, 1986) model, bütün bağlanma işlevlerinin hep birden aynı zamanda yön değiştirmesinden çok, yavaş yavaş ve birer birer anababadan akranlara geçtiği varsayımı üzerine kurulmuştur. Bağlanma figürleri olarak anababa önemlerini tümüyle yitirmemekte, ancak bağlanma hiyerarşisindeki yerleri değişmektedir. Bağlanma anababalardan akranlara (en iyi arkadaş ve romantik eş) transfer olmaktadır (Fraley ve Davis, 1997). Akranlarla bağlanma biraz daha zayıf, iç ve dış etkilere daha açık olma eğiliminde görülmektedir (Levinger, 1976).

Alanyazında yakın zamanlardaki çalışmalardan biri de Trinke ve Bartholomew (1997) tarafından yapılmıştır. Bu çalışmada, romantik ilişkisi olan ergenlerin bağlanma figürü olarak ilk sıraya romantik ilişkide oldukları kişiyi koydukları, daha sonra sırasıyla annelerini, babalarını, kardeşlerini ve en iyi arkadaşlarını yerleştirdikleri bulunmuştur. Romantik ilişkisi olmayan ergenler için ise birinci bağlanma figürü anneleri, ardından sırasıyla babaları, kardeşleri ve en iyi arkadaşlarıdır. Bu sıralama yaşa göre farklılaşmamaktadır. Daha büyük yaşlarda olan ergenler ile daha küçük yaştakiler arasında bu sıralama açısından anlamlı bir fark gözlenmemiştir. Trinke ve Bartholomew'un (1997) bu bulgusu Levinger'in yukarıda verilen açıklamasına paralel olarak; anababanın güvenli bir üs olma işlevinin ortadan kalkmadığını; ancak, bu rolü ergenin bakış açısından başkalarıyla, özellikle de romantik ilişkideki partnerle paylaşıldığını göstermektedir.

Alanyazında, ergenlikteki bağlanma davranışlarının yapısal değişimleriyle ilgili çok az bilgi vardır. Anababayla oluşturulan güvenli bağlanmanın cinsel olgunlaşma ile azaldığı görülmektedir. Bununla birlikte

bağlanma ilişkisinin bazı bileşenleri yaşla değişmezken, bazıları değişebilir. Örneğin çocuk; daha iyi başa çıkma stratejileri geliştirmeye başladıkça anababa desteğine gereksinimi azalmakta iken, zor durumlarda kaldığında diğerlerinin yardımına ihtiyacı olduğu kavrayışı değişmeyebilir (Lieberman, Doyle ve Markiewicz, 1999).

Çocuklukta anababalarla ilişkiler ile yetişkinlerin yakın ilişkileri arasındaki bağa ilişkin araştırma bulgularının çelişkili olduğu da söylenebilir (Cassidy, 2000). Çocuklukta oluşan bağlanma stillerinin yetişkinlerin romantik ilişkilerinde tekrarladığı görüşü kesin olarak kanıtlanamamıştır. Çelişkili bulgulara kullanılan farklı ölçeklerin, farklı örneklem gruplarının ya da benimsenen farklı araştırma yöntemlerinin yol açabileceği belirtilmektedir (Parker,1992). Diehl ve arkadaşları (1998), yetişkin bağlanmasıyla ilgili çoğu çalışmanın gençlerle yapıldığını, bu nedenle tüm yetişkinleri kapsayamayacağını öne sürmüşlerdir.

Bowlby'nin bağlanma kuramı, ergenlerle yapılan çalışmaları iki temel yönden etkilemiştir: Son yıllarda yapılan araştırmalar, bir yandan erken anababa-çocuk ilişkileri ile ergenin ruh sağlığı ve uyumu arasındaki bağı açıklamaya, öte yandan da erken çocukluk yaşantılarının ergenin romantik ilişkileri, diğer kişiler arası ilişkileri ve kimlik gelişimi ile ilişkisini ele almaya yönelmiş görünmektedir.

2.1.4. Ergen Romantik İlişkileri İçin Modeller, Davranış Sistemleri Kavramlaştırması

Brown (1999) ve Connolly ve Goldberg (1999) ergen romantik ilişkilerinin modellerini önermişlerdir. Onların modelleri, ergen romantik gelişimini, birbirini izleyen özgül evrelere dayanarak tanımlamaktadır. Her iki model, akran bağlamındaki değişikliklerin romantik ilişkilerin niteliği üzerinde çok fazla etkili olabileceğini kabul etmektedir. İki model arasında bazı farklılıklar olmasına rağmen, her iki model de dört ayırdedici evrenin varlığını ileri sürmektedir.

Ergen romantik ilişkisinin giriş evresinde, fiziksel çekicilik ve arzu en göze çarpan özelliklerdir. Çekicilik belli bir kişiye odaklanmasına rağmen, her zaman herhangi bir gerçek etkileşim eşlik etmez. Etkileşim en çok, araya karşılaşma veya telefon çağrıları şeklindedir. Giriş evresindeki temel hedefler, kendi benlik kavramını genişletmek ve romantik eşyle bağlantı kurma yeteneği için güven kazanmaktır. Sonuç olarak ergenler, ne gibi davranışlarının akranları tarafından kabul göreceğiyle, nasıl hissettikleriyle, nasıl davranacaklarıyla ilgilidirler ve tedirginlik yaşamaktadırlar.

İkinci evre boyunca, birarada bulunma evresi, erkekler ve kızlar karma cinsiyet gruplarında karşılaşır, buluşurlar. Cinsel gereksinimlerin hala var olmasına karşın, güçlü birarada olma güdülerini, bu evre boyunca ilişkilere, yakın cinsel ilişkiden daha çok eşlik eder (Shulman ve Scharf, 2000; Shulman ve Krenke, 2001; Feiring, 1996).

Üçüncü evre, eşler arasındaki etkileşimde yakın romantik ilişkilerin varlığıyla dikkat çeken, uygun şekillenmiş bir çiftin etkileşiminin olduğu evredir. Bu evredeki ergenler, romantik partnerle yakınlığa önemle vurgu yaparlar, derin ortak duygular deneyimlenir ve tipik olarak daha geniş kapsamlı cinsel etkinliklerle meşgul olurlar. Akran grubunun yapılandırıcı ve düzenleyici rolü bu ilişkiyi azaltır.

Dördüncü evrede, ergenliğin son basamakları sırasında ortaya çıkan, bağlanma ilişkileri kurulur. Bu ilişkiler uzun sürelidir ve bağlanmayı sağlayan güçler karşılıklı fiziksel cazibe, paylaşılan yakınlık arzusu, hazır olma ve şefkat davranışı gösterme yeteneği içerir. Bağlanma/kendini adama ilişkileri derindir ve romantik eşler kendilerini yapışık hissedebilirler. Ergende adama ilişkileri bir dereceye kadar evlilik ilişkilerine benzetilebilir.

Bu konudaki mevcut çalışmaların çoğu ergen romantik deneyimlerindeki evreleri karşılaştırmamaktadır. Ancak farklı bildirilerde sunulan bulgular, ergen romantik ilişkilerinin gelişim ilkeleri tarafından kılavuzlandığı fikrini desteklemektedir (Shulman ve Seiffge-Krenke, 2001).

Davranış Sistemleri Kavramlaştırması - Romantik İlişki Görüşleri.
Furman ve Wehner (1994), bağlanma ve neo-Sullivan kuramlarını

kaynaştırmak üzere romantik ilişkilerin bir davranış sistemleri kavramsallaştırmasını geliştirmiş ve daha sonraki bir yayınlarda (Furman ve Wehner, 1997) bu ilişkilerdeki bazı gelişimsel değişiklikleri dikkate alan bir kuramsal çerçeve sunmuştur. Bağlanma kuramıyla davranışsal sistem yaklaşımı arasındaki fark, temsillerin nasıl organize edileceği konusundadır. Özellikle bireyler ilişki tipleri boyunca bağlanma temsilleri yerine romantik ilişkiler gibi ilişki tipleri için de “intimacy” ve “closeness” temsillerine sahiptir (Furman ve Simon, 2006). Davranış sistemleri kavramsallaştırması, özellikle bir romantik eşin bağlanma, bakım verme, affiliative ve cinsel davranış sistemlerinin işleminde önemli bir figür haline gelebileceğini öne sürmektedir. Bu yaklaşıma göre romantik eş, stres zamanlarında aranan bir bağlanma figürü olarak hizmet verebilir; bireyin kendisi de romantik eşe benzer şekilde destek, konfor sağlayabilir ve bakım verebilir. Romantik ilişkiler işbirliği, karşılıklık, fedakarlık ve bir ilişkinin karşılıklı inşası için zengin fırsatlar sağladığından kişi romantik eşe eşlik etme/ahbaplık (companionship) ve arkadaşlık için de gidebilir. Son olarak, birey cinsel doyum için eşe gidebilir.

Bu işlevlerin çoğunluğu romantik ilişkilerde mutlaka gerçekleşmeyebilir. Ergenler, sosyal ağlarında, bağlanma figürleri, birlikte olunan eşler ya da özen gösterecekleri bireyler olarak kendilerine hizmet edebilecek diğer bireylere sahiptir. Sosyal ağlarındaki bu bireyler önemlerine göre hiyerarşik bir şekilde organize edilmiştir. Bir romantik eşin, bu hiyerarşinin parçası haline gelmesi ve ilişki geliştikçe hiyerarşide yukarı doğru yükselmesi beklenir. Böylesi değişikliklerin yalnızca belli bir ilişki süreci içinde değil ama aynı zamanda bir ilişkiler dizisi süreci boyunca da gerçekleşmesi beklenir. Dolayısıyla, bireylerin yaşı büyüdükçe ve çeşitli romantik ilişkilerde daha fazla deneyim kazandıkça bu işlevleri karşılamak için bir partnere gitme olasılığı, daha genç ve deneyimsiz olmaları durumuna kıyasla daha yüksektir. Figürlerin hiyerarşisinde gerçekleşmesi beklenen değişikliklerin bir nedeni, ergenlerin ve gençlerin romantik partnerlerle nasıl etkileşeceklerini öğreniyor olmalarıdır.

Ergenliğin başlamasıyla birlikte, çocuklar diğer cinsiyetle ilgilenmeye başlar ama çeşitli zorluklarla karşılaşır. Ne tür bir ilişki istediklerini belirlemek zorundadırlar –bir romantik ilişki ya da arkadaşlık. Birincisi tümüyle yeni bir ilişki türüdür, ama ikincisinde bile daha önceki cinsiyet ayrımı

nedeniyle farklı bir etkileşim stili olması muhtemel bir kişiyle etkileşmek zorundadırlar. Son olarak, akran grubundaki statüleri, romantik bir ilişkiye sahip olup olmadıklarından ve bunun doğru insan olup olmadığından etkileneceği için davranışlarına akranlarının tepkilerini düşünmeleri gerekmektedir. Erken ilişkilerinde ergenler bağlanma ya da bakım gereksinimleriyle, hatta cinsel gereksinimleri ya da affiliative gereksinimleriyle çok ilgili değildir. Bunların yerine kim oldukları, ne denli çekici oldukları, bir başkasıyla nasıl etkileşimde bulunmaları gerektiği, ve akran gruplarında herşeyin nasıl gözüktüğü ile ilgilidirler. Ancak ergen diğer cinsiyetle etkileşimde bazı temel yetkinlikleri kazandıktan sonradır ki affiliative ve cinsel gereksinimlerin karşılanması bu ilişkilerin merkez işlevleri haline gelir. Orta ergenlik sırasında, Birleşik Devletler'deki ergenlerin çoğunluğu birkaç aydan belki de bir yıla kadar süren en azından bir ayrıcalıklı ilişkiye sahip olmuştur (Feiring, 1996; Thorton, 1990).

Bağlanma ve bakım verme sistemlerinin, anne babalarla ilişkilerin dönüşüm geçirmesinden ve yeni bir birincil bağlanma figürü bulma baskısının artmasından dolayı, ileri ergenlik ve yetişkinlikteki ilişkilerde daha önemli hale gelmesi beklenir. Uzun dönemli ilişkilerde bile, bir romantik eşin bir bağlanma figürü ya da bakım alıcısı haline gelmeden önce bir cinsel figür ve bir affiliative figüre olarak hizmet vermesi beklenir. Dolayısıyla, bir romantik eş genellikle ileri ergenlikte ya da erken yetişkinlikte görece uzun bir ilişki gelişinceye kadar tüm dört davranış sisteminde önemli bir figür haline gelmez (Furman ve Wehner, 1994).

Romantik eşlerin yaşla birlikte figürler hiyerarşisinde yukarı doğru yükselecekleri önermesi, Furman ve Buhrmester'in (1992) çocuklar ve ergenler sosyal ağında daha önceki araştırma bulgularıyla desteklenmiştir. Söz konusu araştırmada, dördüncü, yedinci, onuncu sınıflardaki ve üniversitedeki 549 genç, anababalarıyla, kardeşleriyle, büyükanne ve büyükbabalarıyla, aynı cinsiyetten arkadaşlarıyla ve romantik eşleriyle olan ilişkilerine ilişkin algılarını ölçen İlişki Ağı Envanterini doldurmuşlar ve her bir ilişki için, aldıkları yedi tip desteği derecelendirmişlerdir (eşlik etme/ahbaplık, yakınlık, araçsal yardım, şefkat, değer artması, karşındakinin fiziksel ve duygusal olarak doyurulması ve güvenilir ittifak duygusu). Toplu bir destek

ölçümü, bu yedi tipin ortalamasından elde edilmiştir. Dördüncü sınıfta, romantik eşler genel destek miktarı yönünden altıncı olarak derecelendirilmiştir. Yedinci sınıfta, kardeşlerle ve büyükanne ve büyükbabalarla birlikte dördüncü sırada yer almışlardır. Onuncu sınıfta, annelerle birlikte ikinci sırada yer almışlardır. Üniversitede, erkekler romantik eşlerini ağıdaki en destek verici birey olarak derecelendirmişler, buna karşın kadınlar eşlerine, annelerine, aynı cinsiyetten arkadaşlarına ve kardeşlerine aynı yüksek derecelendirmeleri vermiştir (Furman ve Buhrmester, 1992).

Romantik İlişki Görüşleri. Görüşlerden romantik ilişki algıları, ilişkilerde kendileri ve eşleri-partnerleri kastedilmektedir. (Furman ve Simon, 1999; Furman ve Wehner, 1994). Ergenlerin romantik ilişki görüşlerinde de gelişimsel değişiklikler beklenmektedir. Furman ve Wehner'in görüşler (views) kavramı bağlanma kuramındaki çalışan modeller ve bağlanma stillerinden kaynaklanmaktadır (Bowlby, 1973; Main, Kaplan ve Cassidy, 1985), ama uygulamada daha genel olması tasarlanmıştır. Yani "çalışan modeller" ve "stiller" temel kavramları, çoğu arkadaşlıklara ve ergen romantik ilişkileri gibi bağlanma ilişkileri olmayan diğer yakın ilişkilere de uygulanabilir. Diğer bir deyişle, "görüşler" yalnızca ilişkilerdeki bağlanma süreçleri olarak değil, bu ilişkilerin temsilleri olarak kavramsallaştırılmıştır.

Görüşler kavramsallaştırması hem bilinçli hem de içsel, bilinçsiz ilişki temsillerini kapsamaya yönelmiştir. Görüşlerin birçoğu temsillerin her iki düzeyine de uygulanır ama aynı zamanda görüşlerin bu iki parçası birbirinden ayırt edilmiştir. Bilinçli temsillerle *stiller* kastedilmektedir ve bilinçsiz, içsel olanlarla da *çalışan modeller* kastedilmektedir. Stilleri ölçmede kendini rapor eden ölçekler kullanılabilirken, çalışan modeller Berkeley Yetişkin Bağlanma Görüşmesi gibi tekniklerle ölçülebilmektedir (Main, Kaplan ve Cassidy, 1985). Stiller ve işleyen modeller arasındaki uyum tartışmalı olmaya devam etmektedir.

Furman ve Wehner (1994), görüşlerin hiyerarşik olarak organize edildiğine inandıklarını, bireylerin belli ilişkilere, ilişki tiplerine (Örneğin, romantik ilişkiler), ve genelde yakın ilişkilere ilişkin görüşlere sahip olduklarını; farklı ilişki tiplerine ilişkin görüşlerin birbiriyle bağlantılı olduğunu ama birbirinin

aynı olmadığını öne sürerken, özellikle anababa-çocuk ilişkilerine ilişkin görüşlerin, genelde yakın ilişkilerde *intimacy* ve *closeness* görüşlerini etkilemesinin beklendiğini ve sonuçta bu bireylerin yeni ilişki tiplerine nasıl yaklaştıklarını etkileyeceği yaklaşımını ortaya koymuşlardır.

Ayrıca romantik görüşlerde yaş farklılıkları da ortaya konulmuştur ve deneyimin rolü üzerine şimdiki vurgu, ergenlerin romantik yaşamları geliştikçe “görüşler”in değişiklikler gösterebileceği anlamına gelmektedir. Romantik görüşler daha güvenli hale gelebilir, istikrarlı kalabilir, ya da daha az güvenli hale gelebilir. Örneğin, bireyler romantik ilişkilerinde bağlanmayı, bakımı ya da affiliative gereksinimleri karşılama da daha yeterli hale gelirlerse bu ilişkilerine ilişkin daha güvenli görüşler geliştirebilirler.

Yakın zamanlarda, daha önceki kuramsal bir yaklaşım yeniden gözden geçirilerek, *cinsel ve affiliative süreçler* ergen ilişkilerinde bağlanma ve bakımdan muhtemelen daha merkezdedir” hipotezi öne sürülmüştür (Furman ve Simon,1999).

Bu hipotezin doğrulanması için, özellikle erken ergenler örneklemi ile daha fazla deneysel araştırmaların yapılması gerektiği ergen romantik ilişkileri alanındaki diğer bazı yazarlar tarafından belirtmektedir (Örneğin, Shulman ve Seiffge-Krenke, 2001). Ergen romantik ilişkilerini incelemede bu yaklaşım araştırmacılara yeni bir bakış açısı getirmektedir.

2. 2. AİLE İLİŞKİLERİ VE ERGEN GELİŞİMİ

Alanyazına bakıldığında, psiko-sosyal gelişimin yığılımlı olduğu, her bir evrenin sonraki evrelerdeki gelişimi etkilediği (Erikson, 1968; Sullivan,1953; Steinberg, 2002), çocuk gelişiminde en önemli süreçlerden birinin toplumsallaşma olduğu ve bu sürecin yaşam boyu sürdüğü (Gander ve Gardiner, 2004), çocukların yaşamın erken dönemlerinde oluşturdukları zihinsel temsiller ve bağlanma stillerinin; yetişkin romantik partnerlerini algılamaları, ilişkilerini değerlendirme biçimleri, ilişkilerine bağlanma stillerini belirlemede etkili olduğu (Collins ve Read, 1990; Feeney ve Noller, 1990; Hazan ve Shaver, 1987) görülmektedir. Bu bilgilerin ışığında, bu bölümde

sırasıyla toplumsallaşma, anababa tutumları ve anababalık stilleri ve ergen gelişimi üzerindeki etkileri üzerinde durulacaktır.

2.2.1. Çocuğun Toplumsallaşması, Anababa Tutumları, Anababalık Stilleri ve Ergen

Bu başlık altında psikososyal gelişimin birikimliliğinden hareketle önce çocuğun toplumsallaşması sürecinde anababa tutumları ve anababalık stilleri ele alınmış, ardından farklı anababalık stillerinin ergenin gelişimi üzerindeki etkilerine ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

Çocuk gelişiminde en önemli süreçlerden biri toplumsallaşmadır ve bu süreç doğumdan hemen sonra başlayıp yaşam boyu sürmektedir (Gander ve Gardiner, 2004). Toplumsallaşma Baumrind (1980, s.640) tarafından, bireylerin çevreyle karşılıklı etkileşim içinde ne iseler o hale geldikleri, yetişkinlerce başlatılan bir süreç olarak açıklanmakta; küçük çocuklar için toplumsal olarak yararlı ve kişisel olarak doyurucu tutumlar ve eylemler biçiminde kendini gösterebilen gizil güçleri önemli yollardan sınırlandıracak ya da genişletecek olan kritik çevresel bağlamın aile olduğu belirtilmektedir. Ayrıca çocukların doğuştan getirdikleri potansiyel ve becerileri doğrultusunda ve sosyal kurallar çerçevesinde kendi davranışlarını yapılandırmak, olgunlaşmak ve toplumsallaşmak için onlara bakan kişilere bağımlı olduklarına işaret edilmektedir.

Anababa Tutumları. Anababaların çocuk yetiştirmeye ilişkin tutum, inanç, davranış ve beklentileri olarak tanımlanan anababa tutumları, çocukların toplumsallaşma süreçlerini açıklayan temel dinamik olarak kabul edilmektedir (Sümer ve Güngör, 1999).

Anababanın bireysel olarak kişilik özellikleriyle karışmış biçimde aile biriminin yapısı, bir ailenin çocuk yetiştirme yaklaşımını kısmen belirler. Bu konuda yapılan çalışmalar anababa davranışının iki temel boyutunun sürüp giden varlığını desteklemektedir (Schaefer, 1959). Maccoby ve Martin (1983)

de anababa tutumlarını ele alan araştırmalarda genel olarak, anababa ve çocuk arasındaki bağlanma ilişkisinde kaçınma ve kaygı boyutlarının uzantısı olarak değerlendirilen, sıcaklık ve ilgi içeren davranışlar ve müdahalecilik ve denetim içeren davranışlar olmak üzere iki önemli boyuttan söz edildiğini belirtmektedir.

Bunlardan birincisi olan *kabul-ret* boyutu, sıcak (kabul edici ya da onaylayıcı) ya da düşmanca (reddedici ya da onaylamayıcı) olabilen anababa davranışları üzerinde odaklanır. Sıcak bir ilişki çocukların sorumlu ve kendi kendini denetleyebilir bir kişilik geliştirmelerine yardım eder; düşmanca ilişki ise saldırganlığı destekleme eğilimindedir.

İkinci boyut olan *denetim-özerklik* boyutu, anababaların davranış kurallarını yürütmede ne kadar kısıtlayıcı ya da izin verici oldukları üzerinde odaklaşır. Sıkı denetim kullanan anababalar genellikle iyi davranışlı, ama oldukça bağımlı çocuklar yetiştirirler. İzin verici anababalar sokulgan ve atılgan ama oldukça saldırgan çocuklara sahip olma eğilimindedir.

Anababalık Stilleri ve Olası Etkileri. Alanyazına bakıldığında anababalık stilleri ve farklı etkilerinin çok sayıda çalışmada ele alınmış, farklı kültürlerde ve etnik yapılarda incelenmiş bir konu olduğu görülmektedir.

Batı kültürlerinde çocukların toplumsallaşma sürecini anababaların ocuk yetiştirme tutum ve uygulamaları ile açıklayan Baumrind, anababa tutumları kavramını sistematik bir şekilde ilk defa ele alarak ocuk yetiştirme sürecinde anababaların ortaya koyduğu tutum ve davranışları *ocuk yetiştirme stili* (parenting style) olarak kavramlaştırmıştır (Baumrind,1972). Daha sonraki çalışmalarında da (Baumrind,1980)  temel ocuk yetiştirme stilinin varlığını ne sürmüştür: İtaati ve zorlu disiplini vurgulayan *yetkeci* (authoritarian) anababalık; yönü gösteren, ama bireyselliğe olanak tanıyan *açıklayıcı* (authoritative) anababalık; özgürlüğe büyük ölçüde olanak tanıyan *izin verici* (permissive) anababalık.

Baumrind'e göre (1980), bu üç temel ocuk yetiştirme stili, ailenin ocuk üzerinde uyguladığı kontrolün farklı düzeylerini içermektedir. Baumrind'in kuramına dayanan araştırmalar, anababa tutumları ve çocukların başarılı bir

toplumsallaşma süreci yaşamaları arasındaki bağlantının kurulması konusunda temel oluşturmaktadır (Steinberg, 2002). Maccoby ve Martin (1983), Baumrind'in üçlü sınıflandırmasını, anababa tutumlarının dayandığı boyutlar bakımından değerlendirerek "duyarlılık" (responsiveness) ve "talepkarlığın" (demandingness) çocuk yetiştirme stillerini belirleyen iki temel boyut olduğunu öne sürmektedir. Maccoby ve Martin (1983) tarafından önerilen boyutlar bu alandaki diğer araştırmacılar tarafından da dikkate alınmıştır. Anababa duyarlılığı, anababanın çocuğun gereksinimlerine kabul edici ve destekleyici biçimde karşılık verme derecesidir. Anababa talepkarlığı ise, anababanın çocuktan olgun ve sorumlu davranışlar beklemesidir (Steinberg, 2002). Bu iki temel boyutun anababanın çocuğa gösterdiği yakınlık, kabul ve sevgi ile onların çocukları üzerinde kurdukları denetim ve sınırlamaların derecesini yansıttığı belirtilmektedir. Dolayısıyla, dört temel anababa tutumu, kabul/sevgi boyutu ile sıkı denetim/kontrol boyutlarının kesişmesinden üretilmektedir (Sümer ve Güngör, 1999).

Kabul/sevgi boyutunun çeşitli araştırmacılar tarafından sıkça araştırılan bir değişken olduğu görülmektedir. İlgili araştırmalarda anababadan algılanan sıcaklık ve duyarlılığın, işbirlikçi ve yüksek sosyal yeteneklere sahip çocukları yordadığı (Hart, De Wolf, Wozniak ve Burts,1992; Booth, Rose-Krasnor, McKinnon, ve Rubin, 1994) gösterilmektedir. Anababa tutumlarından algılanan düşmanlık ve reddin ise saldırganlık, uyum problemleri gibi sapkın davranışlarla birlikte olduğu bildirilmektedir. Booth ve Amato (1994) tarafından yapılan bir çalışmada, anneliğe ve babalığa ilişkin çocuk yetiştirme stillerinin birleşik etki yapabileceği ya da erkek ve kız çocuklar üzerinde farklı etkiler oluşturabileceği gösterilmektedir. Ayrıca, çocuğun kendi davranışları yetkili anababalık uygulamalarının şekillenmesinde önemli bir rol oynayabilir (Cook, 2001; Lewis,1981 a; Stica ve Barrera, 1995; akt. Steinberg, 2002).

Maccoby ve Martin'in (1983) iki ana boyut üzerine temellendirerek ürettiği dört temel anababa tutumu şu şekilde sınıflandırılmaktadır:

a. Kabul edici ve duyarlı olup, ayrıca talepkar ve kontrol eden anababa tutumu (açıklayıcı/yetkin/demokratik-authoritative); yetkin/yetkili tutum,

- b. Reddedici ve duyarsız olup ayrıca talepkar ve kontrol eden anababa tutumu (authoritarian); otoriter/yetkeci tutum,
- c. Kabul edici ve duyarlı olup ayrıca talepkar olmayan ve kontrol etmeyen anababa tutumu (izin verici/şımartan-permissive); izin verici tutum,
- d. Reddedici ve duyarsız olup ayrıca talepkar ve kontrol edici olmayan anababa tutumu (izin verici/ihmal eden-neglectful); ilgisiz/kayıtsız tutum.

Anababa tutumlarının dayandığı boyutlar ve etkileri konusunda bazı çalışma ve açıklamalara yukarıda yer verilmişti. Burada da genel olarak kabul gören dört farklı anababalık stili kısaca açıklanarak, ergen psikososyal gelişimi üzerindeki olası etkileri konusundaki çalışmalara ve sonuçlarına yer verilecektir.

Yetkili anababalar sıcak, ancak disiplinlidir. Çocuğun davranışlarına ilişkin standartları koyar, gelişim gereksinim ve yeteneklerine uygun beklentiler geliştirir, özerklik gelişimine önem verirler. Çocukları ile akılcı, yaşantı odaklı bir tarzda ilgilenirler, disiplin konuları üzerinde tartışır ve açıklamalarda bulunurlar. Dolayısıyla genellikle yetkili ev ortamlarında büyüyen gençler, yetkeci, izin verici veya ilgisiz-kayıtsız evlerde büyüyen akranlarından psikososyal olarak daha yeterlidirler. Yetkili evlerde büyüyenler daha sorumlu, daha kendine güvenli, uyumlu, yaratıcı, daha meraklı, sosyal becerileri fazla ve okulda daha başarılıdır (Lamborn, Mounts, Steinberg ve Dornbusch, 1991; Steinberg, 2001).

Yetkeci anababalar itaate çok değer verirler, cezalandırmaya dayalı, katı zorlayıcı disiplin anlayışına sahiptirler. Yetkeci ev ortamlarında sözlü iletişim yaygın değildir. Çocuk anababanın koyduğu standartlara ve kurallara soru sormaksızın uymalıdır. Sözlü iletişim bu ev ortamlarında yaygın değildir. Yetkeci anababalar bağımsız davranışları cesaretlendirmekten çok çocuğun özerkliğini kısıtlamaya yöneliktirler. Yetkeci evlerde büyüyen ergenler daha bağımlı, edilgen, toplumsal olarak daha yetersiz, daha az güvenli ve meraklıdır (Sheeber, Hops, Davis ve Andrews, 1997; Strauss ve Yodanis, 1996).

İzin verici anababalar kabul edici ve yumuşak bir davranış tarzı sergiler, disiplin konularında edilgendirler. Talepleri azdır. Çocuğa daha çok davranış özgürlüğü tanır. İzin verici anababalara göre kontrol çocuğun özgürlüğüne müdahaledir, sağlıklı gelişimini engelleyebilir. Kendilerini çocuklarının gerektiğinde kullanabilecekleri kaynaklar olarak görürler. İzin verici ev ortamlarında büyüyen ergenlerin bir çoğu genellikle olgun ve sorumlu değildirler. Akranlarının isteklerine daha çok rıza gösterir ve liderlik konumlarını daha az üstlenirler (Steinberg, 2001; Strauss ve Yodanis,1996).

İlgisiz anababalar, çocukları ile etkileşim için mümkün olduğunca az zaman ve enerji harcamak için ne gerekiyorsa onu yaparlar. Bazen ihmalkardır. Çocuğun etkinlikleri ve nerelerde zaman geçirdikleri hakkında çok az bilgileri vardır, yaşantısına çok az ilgi gösterirler. Ana baba merkezlidirler; ev yaşantılarını temelde kendi istek ve ilgileri doğrultusunda yapılandırır. İlgisiz-kayıtsız evlerde yetişen ergenlerin alkol, madde bağımlılığı, cinsellik gibi yetişkin yaşantılarına girme ve suç niteliği taşıyan davranışlar sergileme olasılıkları daha yüksektir ve bir çoğu tepkiseldir (Kurdek ve Fine, 1994; Lamborn, Mounts, Steinberg ve Dornbusch, 1991).

İlgisiz ihmalkar ya da istismar eden anababalığın; başkalarına karşı öfke, fiziksel istismar gibi sorunlara ve depresyona yol açarak, ergenin ruh sağlığına ve gelişimine zararlı etkileri olduğu birçok çalışmada tutarlı bir şekilde ortaya konmuştur (Sheeber, Hops, Davis ve Andrews, 1997; Strauss ve Yodanis,1996). Şiddetli psikolojik istismarın (aşırı eleştiri, reddetme veya duygusal kabalık gibi) son derece zararlı etkilere sahip olduğu söylenebilir (Haj-yahia, Musleh ve Haj-Yahia, 2002; Rohner, Bourque ve Elordi, 1996).

Her ne kadar bu genel örüntülerin istisnalarından söz edilmişse de, yetkili anababalık ile sağlıklı ergen gelişimini birbirine bağlayan kanıtlar dikkate değer derecede güçlüdür (Steinberg, 2001). Yetkili anababalar büyüme çağındaki bireyin gereksinim duyduğu standartları, sınırları ve ilkeleri koyarken; ergene özgüvenini geliştirecek fırsatlar vererek kısıtlayıcılık ve bağımsızlık arasında sağlıklı bir denge kurarlar. Yetkili anababalar, örneğin özgüven duygularının geliştirmeye yardım edecek şekilde yaşları ile orantılı olarak çocuklarına daha geniş özerklik tanır. Bu yüzden yetkili anababalık

ergende yeterlilik duygusunun gelişimini kolaylaştırmakta (Glasgow, Dornbusch, Troyer, Steinberg ve Ritter, 1997), yaşam stresi (Wagner, Cohen ve Brook, 1996), maruz kalınan anti-sosyal akran etkileri (Kim, Hetherington ve Reis, 1999; Mounts ve Steinberg, 1995; Lamborn, Mounts, Steinberg ve Dornbusch, 1991) dahil olmak üzere çeşitli olumsuz etkilere karşı koyma gücünü artırmaktadır.

Yetkili anababaların sözel etkileşimde bulunma olasılıklarının yüksek olmasından dolayı, psikososyal yeterlik gelişimi için temel oluşturan bilişsel gelişim türlerini beslemeleri daha olasıdır (Rueter ve Conger, 1998; Smetana, Crean ve Daddis, 2002). Yetkili anababaların diğerlerine göre ergenlerin kişisel tercihlerini ahlaksal konulara dönüştürme olasılıkları daha azdır (Smetana, 1995). Kararlar, kurallar ve beklentilerin ele alındığı aile tartışmaları -sonuç çıkarma olarak adlandırılan (induction) bir disiplin yöntemi- çocukların toplum ilişkilerini ve toplumsal yapıları anlamalarına yardım eder. Bu, anlama, akıl yürütme, rol alma, ahlaksal yargı ve empati gelişiminde önemli bir rol oynar (Baumrind, 1978).

Bunlardan başka, yetkili anababalık sıcak bir anababa-çocuk ilişkisine dayalı olduğundan, ergenler anababalarıyla daha güçlü bağlar kurarlar ve onlara hayranlıkla yaklaşırlar, ki bu da onları anababalarının etkilerine daha açık kılar (Darling ve Steinberg, 1993; Sim, 2000). Anababalarıyla sıcak ilişkilere sahip olan ergenlerin, onlarla benzer tutum ve değerlere sahip olma olasılıkları fazladır. Bunun aksine yetkili olmayan anababalar tarafından yetiştirilen ergenler, genellikle anababalarının onaylamadığı davranış bozukluğu gösteren arkadaşlar edinirler (Adamczyk-Robinette, Fletcher ve Wright 2002; Kim ve ark., 1999).

Son olarak çocuğun kendi davranışları anababalık uygulamalarının şekillenmesinde önemli bir rol oynayabilir (Cook, 2001). Sorumluluk sahibi, kendi yönelimli, meraklı ve kendine güvenen çocuklar, anababalarından sıcaklık, esnek bir rehberlik ve sözel alışveriş alırlar. Tersine saldırgan, bağımlı, daha az olgun olan çocuklar, anababalarından aşırı katı, edilgen ve mesafeli davranışları tetikleyebilirler (Rueter ve Conger, 1998). Anababalar sorumlu, bağımsız, nerede olduğunu kendilerine anlatmaya istekli çocukları

olmasından hoşlanabilir ve sonuçta onlara daha yakın davranabilir. Genellikle “etkili anababa izlemesi” olarak görünen şey, ergenin anababasına gönüllü bilgi verdiği bir ilişkinin sonucu olabilir (Stattin ve Kerr, 2000). Tersine, sürekli yaramazlık yapan bir çocuk anababasını sabırsız, uzak ve tahammülsüz yapabilir. Diğer bir deyişle ergenin olgunluğu ve yetkili anababalık arasındaki ilişki, çocuğun psikososyal olgunluğunun yetkili anababalığa yol açtığı; bunun da daha sonra ergenin olgunlaşmasına katkı sağladığı döngüsel bir etkileşimden kaynaklanıyor olabilir (Steinberg ve ark., 1989).

Ergen bir taraftan ailesiyle olan bağına devam ettirmeye bir taraftan da bireyselliğini ve özerkliğini elde etmeye çalışmaktadır. Araştırmalar, ergenin bu çabaları sırasında destekleyici çocuk yetiştirme/anababalık stiline, ergenin yeterliğini ortaya koymada etkili olduğunu göstermektedir (Hines, 1997).

Bu bilgiler dikkate alındığında, anababa tutumları ve anababalık stilleriyle ergenlerin psikososyal gelişimlerinin ilişkili olduğu ve ergene davranış şeklinin, çocuğun sonraki ilişkileri ve etkileşimlerini etkilediği ifade edilebilir. Aynı zamanda, alanyazına bakıldığında anababa tutumları, anababaya bağlanma ve ergenin anababayla ilişkilerini algılama biçiminin romantik ilişkilerle ilişkili olduğu söylenebilir.

2.3. ROMANTİK İLİŞKİLERİN ERGENLERİN TOPLUMSALLAŞMASI VE PSİKOSOSYAL GELİŞİMİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Bu bölümde, alanyazında ergenlerin toplumsallaşması ve psikososyal gelişimi üzerinde romantik ilişkilerin etkilerini konu alan ve bu çalışmayla ilgili bulunan bazı araştırma bulgularına, görüş ve açıklamalara yer verilmiştir.

Daha önce açıklandığı gibi Erikson, bireyin gelişimini üç değişken arasındaki ilişki olarak görmektedir. Bunlar; biyolojik değişkenler, toplumsal çevresel etkenler ve ego süreci olarak açıklanan kişisel deneyimlerdir. Erikson psikososyal gelişimde toplumsal unsurlara ve yaşamın bütün dönemlerine önemli bir yer vermiştir. Yaşam süresince gelişimin bilişsel, duygusal ve toplumsal yanları önemlidir. Erikson (1968), ileri ergenlik ve genç yetişkinlik

dönemlerinde psikososyal gelişim sürecinin kişilerarası ilişkiler üzerine odaklandığını vurgulamaktadır. Erikson'un "yakınlığa karşı yalıtılmışlık" (1968, s.135) olarak tanımladığı bu dönemde bireyin karşı cinsle yakın ilişki kurabilmesi, psikososyal gelişimin önemli dönemeçlerinden birini oluşturmaktadır. Karşı cinsiyetten bireylerle yakınlık kurma konusunda başarılı olamayan bireyler bu dönemin bunalımını çözememiş olacaklardır. Oysa bir yandan pubertal gelişimin etkisiyle ortaya çıkan arzular, diğer yandan artan yakınlık ihtiyacı, ve ergenlikte toplumsal algı ve insan ilişkileriyle ilgili kavramlarda gelişmelerin görülmesi ergenlere sosyalleşme, ilişkiler repertuarını genişletme konusunda yeni olanaklar sunmaktadır. Bireyin toplumsallaşma sürecinde, kişiler arası ilişkiler alanında romantik ilişkiler yoluyla deneyim kazanma fırsatları değerlidir. Psikososyal gelişimin yığılımlı olduğu dikkate alındığında bu deneyimlerin önemi daha iyi anlaşılabilir. Bu konudaki bazı görüşler e aşağıda yer verilmiştir.

Flört, ergenlik döneminde ergenin toplumsallaşma sürecinin bir parçasıdır (McCabe, 1984). Romantik ilişkilerin ergenlik sırasında psikososyal gelişime önemli etkisi vardır (Furman ve Shaffer, 2001; Brown, 1999). Bir romantik ilişkiye sahip olmak ve bu ilişkinin kalitesi, romantik benlik kavramıyla ve bunun sonunda kendine değer verme duygularıyla olumlu olarak ilişkilidir (Connolly ve Konarsky, 1994; Harter,1999; Kuttler, LaGreca, Prinstein, 1999) ve boylamsal araştırma kanıtları ileri ergenliğe ulaşıldığında romantik ilişkilerde benlik algısı yeterliğinin genel yeterliğin güvenilir bir parçası olarak ortaya çıktığını göstermektedir (Masten, Coatsworth, Neamann, Gest, Tellegen ve Garnezy, 1995; Brown,1999).

Hatırlanacağı gibi Sullivan psikososyal gelişimde kişiler arası ilişkilere odaklanmış ve ergenlik döneminin üç evresindeki kişisel gereksinimleri *aynı cinsiyetteki akranlarla yakınlık, karşı cinsiyetten akranlarla yakınlık, cinsel temas ve yetişkin toplumuna girmek* olarak sıralamıştır. Yetişkinlerin oluşturduğu topluluk kadınların, erkeklerin ve diğerlerinin oluşturduğu bir topluluktur ve toplumsallaşma sürecindeki bireyin kendisiyle aynı cinsiyetten olan bireylerden ibaret değildir. Ergenlerin toplumsal gelişimlerinde romantik ilişkilerin yapıcı bir etkisi bulunmaktadır. Romantik ilişkiler ergenin kimliğini oluşturmasında ve ailesinden bağımsızlaşarak toplumsallaşmasına yardımcı

olmakta ve arkadaş çevresinin genişlemesini kolaylaştırmaktadır (Paul ve White, 1990).

Gelişim psikologları genel anlamda flörtün, ilişki becerileri kazanma, yakınlık, karşılıklılık, kendini açığa vurma ile ele almaktadır. Başarılı bir flört ilişkisi oluşturmanın anlamı, toplumsal statünün yükselmesi, kendini toplumsal anlamda, yaş anlamında, eğitim düzeyi ve sosyoekonomik anlamda yakın eşler olarak görmek ve kendine olumlu değer biçmektir. Orta ergenlikte flörtün temel yararları; arkadaşlık kavramını anlamak, yakınlık, destek ve toplumsal statünün yükselmesidir. Bunların yanında flört ilişkisi ile ergenlerin kendilerini toplumsal olarak nerede algıladıkları, yetenekleri özsaygıları ve özgüvenleri arasında da ilişki bulunmaktadır (Davies ve Windle, 2000).

Bireyler, toplumsallaşma süreci içinde, yaşadığı kültürün değer, tutum ve davranış biçimlerini öğrenirken aynı zamanda kişilik de kazanır. Ergen kim olduğunu, niçin yaşadığını, toplumdaki yerini belirlemeye çalışır. Bir arkadaş grubu edinerek toplumsallaşma sürecini sürdürür. Arkadaşlık ilişkileri toplumsallaşma süreci içinde yaşam boyu önemlidir ama ergenlik döneminde arkadaşlığın önemi daha da artmaktadır. Arkadaşlık toplumsal ilişkilere öncülük etmektedir (Yörükoğlu, 1985).

Geç ergenlikte yakın ilişkilerin gelişimini konu alan çalışmada Paul ve White (1990) aşk, romantik ilişkilerinin ve yoğun arkadaşlık ilişkilerinin ergen deneyimlerinin önemli bir parçası olarak kabul edildiğini belirtmektedirler. Ergen, grup içindeki diğer ergenlere model olarak ya da onları model alarak toplumsallaşır. Ergen kendini ve gruptaki yerini değerlendirmeye başlar. En popüler olan onlar mı? Acaba en çok yakışanlar onlar mı? gibi (Paul ve White, 1990).

Ergenlik döneminde aynı cinsiyetten bireylerle yakın arkadaşlıklar, yetişkinlik dönemindeki romantik ilişkilerle benzer özellikleri paylaşmaktadırlar. Bu başlıca özellikler de yakınlık, anlayış, karşılıklı olarak birbirlerinin yaşantısına katılımdır. Ancak, çekicilik ve diğeri için özel olmak, romantik ilişkileri arkadaşlıklardan ayırır. Romantik ilişkilerin olmazsa olmaz özelliklerinden olan işbirliği, çekicilik, karşılıklı yakınlık, akranlarla gerçekleştirilen ilişkilerle gelişir (Feiring, 1996).

Bir ergenin bir romantik ilişki kurup kurmadığı ve bu ilişkinin doğası, gelişimsel şartlar ve onların bir dizisi tarafından belirlenir. Hem biyolojik hem sosyal belirteçler için içindedir. Ergenlikte romantik ilişkilerin kurulmasıyla

uyumlu erken deneyimler arasında, hem anababıyla hem akranlarla etkileşim vardır. Ergenlikten önceki anababa-çocuk ilişkileri, romantik ilişkiler üzerinde hem doğrudan hem dolaylı etkilere sahiptir. Dolaylı etkiler esasen akran ilişkileri yoluyla dengelenir. Hem anababa-çocuk hem akran ilişkilerinin, çocukluktan taşınan etkiler yoluyla ve ergenlik yıllarında da devam eden sosyalleşme yoluyla ergen deneyimine katkıda bulunduğu inanılmaktadır.

Ergende romantik deneyim, benlik saygısı, ötekilere dönük davranışlar, ve ileriki adaptasyonlardaki başarı ya da başarısızlığı belirleyecek olan diğer becerilerin belirlenmesinde öteki ilişkilerdeki deneyimlerle birleşir (Hartup, 1999; Brown, 1999).

Ergen romantik ilişkileri kendi faaliyet alanı kendi düzenlemesi içinde oldukça kapsamlıdır. Örneğin, fantezilerden uzun ve kısa süreli kişilerarası etkileşimlere kadar sıralanır (Brown, 1999). İki ergen eş arasındaki bir romantik ilişki, “sıkı arkadaşlık”tan “tipik rastlantısal çıkma” ya da “özel çıkma” ilişkisine kadar değişik biçimlerde olabilir (La Voie ve diğerleri, 1998; Shulman ve Krenke, 2001). Bazen ergenlerin kendileri de bir “karşı cinsiyet arkadaşlığı” mı, yoksa “romantik ilişki” içinde mi olduklarından emin olamazlar (Leaper ve Anderson, 1997; akt. Shulman ve Krenke, 2001).

Çıkma ilişkisi (dating), kişinin olgunlaşmasına, kişiliğin biçimlenmesine ve gelişmesine katkı sağlar. Ergenin kimliğini oluşturmasında ve ailesinden bağımsızlaşarak toplumsallaşmasına yardımcı olur ve arkadaş çevresinin genişlemesine yardım eder (Paul ve White, 1990).

Çıkma ilişkisi heteroseksüel ilişkilerde deneyim edinmenin temel bir yolu olurken bir dizi farklı ikinci dereceden amaçları da vardır. Skipper ve Nass (1966), birey için çıkmanın en azından dört temel işleve hizmet ettiğini tartışmışlardır: (1) eğlence; (2) sosyalleşme -farklı cinsiyetteki bireylerin etkileşim için uygun teknikler geliştirme fırsatı; (3) statü kazanma -kişinin çok arzu edilir bireylerle çıkararak statü elde etmesi; (4) kur yapma -bir evlilik partneri seçmek için diğerleriyle ilişki. McCabe ve Rice (1984) çıkma için üç neden daha eklerler: (1) Cinsel deneyimleme, (2) Eşlik etme -bir karşı cins ilişkisinde etkileşim ve ortak etkinlikler, (3) Yakınlık -karşı cinsteki bir kişiyle tek ve anlamlı bir ilişki kurma fırsatı (Roscoe, Diana ve Brooks, 1987). Kimlik

formasyonu ve birey olma bu listeye eklenmelidir. Erikson (1968) ve Sullivan (1953) çıkmayı, ergenlerde kimliklerini açığa kavuşturmaya ve ait oldukları ailelerden ayrılmaya başlamada yardım eden akran etkileşimi formlarından biri olarak görmüşlerdir (Paul ve White, 1990).

Çıkma, değişik karakter yapılarına sahip insanları tanımayı, anlamayı, bu değişik karakter yapılarına sahip insanlarla nasıl anlaşılacağını öğrenmeyi gösteren yoldur. Flört ilişkisi sırasında ergen eşiyile işbirliğini, karşılıklı anlayışı, sorumluluğu, toplumsal görevleri öğrenir (Rice, 1990; Paul ve White, 1990). Aynı zamanda karşı cinsiyetle daha yakın, samimi ve romantik bir ilişki yaşama fırsatını yakalar (Paul ve White, 1990). Flört ilişkisi, gelecekte evlilik düşünülen uygun eşin seçiminde önemli bir rol oynar (Paul ve White, 1990; McCabe, 1984).

Flört, kız ve erkek rollerini ve ilişki esnasındaki rollerini tanımlar. Bu durum, kız ve erkeklerin karşı cinsiyetin sosyal beklentilerini öğrenmelerine yardımcı olur ve bu kalıpları yetişkin ilişkilerinde kullanarak pekiştirirler. Flört, kızların ve erkeklerin kendi davranışlarını kontrol etmelerine yardım eder, arkadaş seçimlerini kendileri yaparlar ve yetişkinlerin yardımı ve kontrolü olmadan davranış ortamında kendi doğru ve yanlış kavramlarını oluştururlar. Flört, ergenlik döneminde ergenin toplumsallaşma sürecinin bir parçasıdır (McCabe, 1984). Flört, başkalarıyla nasıl beraberlik yaşanacağını ve sosyal davranış tarzını öğretmeye yardımcı olur.

Arkadaşlık ilişkileri, özellikle romantik kız-erkek arkadaşlığı, kişiliğin gelişmesinde, olgunlaşmasında, bireyin toplumsallaşmasında, cinsel kimliğin kazanılmasında büyük önem taşır. Kız ve erkeğin birlikte bulunduğu arkadaş grupları içinde gençler, giyinmelerine, oturmalarına, yürümelerine, konuşmalarına dikkat ederler. Arkadaşlıklarda paylaşılan ortak amaçlar, beklentiler, değerler, duygu ve düşünceler daha kolay benimsenir. İşte bu yüzden gençler akranlarıyla birlikte olmak ve vakit geçirmek isterler (Köknel, 1985).

Karşı cinsiyetin kabul ve beğenisi ergenin kendini değerli görmesine ve karşı cinsiyetle olan ilişkilerinde daha güvenli ve tutarlı olmasına neden olur (Kılıççı, 1992). Bazı araştırmacılar ergen romansını bir büyüme fırsatı olarak

görmektedirler. Larson, Clore ve Wood (1999), romantik duygulara “karışık duygular” olarak bakmanın ötesine geçip, bunların psikolojik uygunluk için bir arena olabildiğini, romantik duygular dünyasında duyguların hem bilinç durumları hem bilgi kaynakları olarak büyüme için bir potansiyele sahip olduklarını belirtmektedir.

Nieder ve Krenke (2001) boylamsal çalışmalarında, çıkmaya başlamayı gerçekleştiren ergenlerin genel gerilimlerinde bir azalma gözlendiğini ve dolayısıyla romantik ilişkinin ergenin kendi ilişkisi üzerinde daha iyi çalışabildiğine ilişkin bulgularla birleşmektedir. Bu, romantik ilişkinin daha iyi nitelikte olmasıyla sonuçlanmaktadır.

Amerikan toplumunda flört sağlam temeller üzerine oturmuş toplumsal bir kurum halini almıştır. Bugün ergenlerin en azından yarısından fazlası 12 yaşına kadar bir flört ilişkisi yaşasa da; flört ilişkisinin başlama yaşı ortalama 13 olarak gösterilebilir. 16 yaşına kadar ise, kız ve erkeklerin % 90'ından fazlası bu sürede en az bir flört ilişkisi yaşamaktadır (Feiring, 1993).

Yakınlık, Olası Eşlere İlgisi, Çıkma ve Flört

Sullivan, orta ve geç ergenlik dönemlerinde karşı cinsten akranlarla yakın ilişkiler kurmanın temel gelişim görevi olduğuna inanmaktadır. Yakınlık kapasitesi, önce aynı cinsten arkadaşlıklar içinde ortaya çıkar, sonunda karşı cinsle ilişkileri getirir (Steinberg, 2002).

Prager'e (1995) göre yakınlık, “iki ya da daha fazla insan arasında yaşanan, her birinin diğeriyle kendi için oldukça kişisel ve özel olan şeyleri paylaştığı psikolojik bir ilişkidir.”

Ergenlik boyunca, diğerleriyle öncelikle akranlarla yakın ilişkiler oluşturma kapasitesinde büyük değişiklikler meydana gelir. Yalnızca ilgiler ve etkinlikleri paylaşmaktan daha ziyade güven, bağlılık, sırdaşlık, açıklık içeren bir arkadaşlık ilk kez ergenlik döneminde ortaya çıkar. Çıkma, artan bir önem kazanır ve bunun sonunda sevgi ve güvenin olduğu bir ilişki oluşturma kapasitesi de artan bir önem kazanır (Steinberg, 2002).

Diamond ve arkadaşları (1999) yakın akran ilişkilerinin farklı kalıplarını tanımlamışlardır. Bazı arkadaşlıklar sevgi dolu ve tutkuludur ve eşler yüksek bir düzeyde yakınlık, dostluk ve fiziksel temas deneyimlerler. Böylesi ilişkilerin kızlar arasındaki ilişkilerde daha sık gerçekleştiğinin bildirilmesine karşın (Seiffge-Krenke, 1995) bunlar, yakınlık ve cinselliğin erken ergenlik sırasında birlikte geliştiği bir modu temsil ediyor olabilirler.

Ergenlerin kız ve erkek arkadaşlarından nasıl etkilendiğini gösteren az sayıda çalışma olmasına rağmen, orta ve ileri ergenlik dönemi boyuca karşı cins arkadaşlıkları, yakınlığın gelişmesinde önemli rol oynayabilir.

Çekicilik ve potansiyel romantik eşe/partnere ilgi, erken ergenlik süresince ortaya çıkar. Genç ergenler potansiyel eşleriyle romantik bir ilişki kuracak, romantik deneyime başlayacak kapasitede birinin güvenini kazanmakla ilgilidirler (Brown, 1999; Connolly ve Goldberg, 1999). Henüz, böyle bir durumla ilk kez karşı karşıya gelmenin nasıl olduğu açık olarak anlaşılamamıştır. Brown (1999), ergenlerin önce tavsiye almak için bir tanıdıkları ya da yakın arkadaşlarına yaklaşmayı tercih ettiklerini, romantik gelişim bağlamında akran rolüne dikkat çekerek ortaya koymaktadır. Ayrıca tanıdık bir kişiye yöneldiklerini, iyi tanımadıkları (ya da kendi arkadaşlarının iyi tanımadığı) birinin cazibesine kapıldıklarında, sık sık onların dikkatini çekmek için komik davranışlar sergilediklerini veya şaka yaptıklarını, sözel ya da sözel olmayan çekicilik atraksiyonlarıyla duygularıyla iletişim kurmaya çalıştıklarını açıkladıklarını eklemektedir. Diğer bazı yazarlar da akran gruplarına giriş davranışıyla ilgili ikilem ve kaygıların, potansiyel eş hakkında ergenlerin nasıl/ne düşüneceği üzerinde bir etkiye sahip olduğunu belirtmektedir (Borja-Alvarez ve ark., Zarbatany ve ark., 1996; akt. Shulman ve Seiffge-Krenke, 2001).

Nieder ve Seiffge-Krenke genç ergenlerin romantik ilişkilerin başlangıç evresinde karşılaştıkları stres çeşitlerini çalışmışlar (Shulman ve Krenke, 2001) ve boylamsal araştırmalarının başlangıcında ergenler (14 yaş) muhtemelen başlangıç evresindeydiler ve bu katılımcıların sadece %20'si romantik partnere sahip olduğu saptanmıştır.

Yakınlığın (intimacy), arkadaşlık bağlamında farklı şekillerde tanımlanmış olduğu alanyazında görülmektedir. Yakınlık, bir arkadaşlığı, yakın ve yoğun yapan her şey olarak tanımlanabilir. Fakat bir çok araştırmada arkadaşlıktaki yakınlık, kendini açma ya da özel düşünceleri paylaşma olarak daraltılmıştır. Bir arkadaş hakkındaki özel ya da kişisel bilgi, yakınlığın göstergesi olarak da kullanılmaktadır (Selman ve Sullivan, 1953; akt: Santrock, 1998).

Ergen ve yetişkinlerin yakınlık statüleri konusunda çalışma yapan Orlofsky, Marcia ve Lesser (1973), yakınlık statüsünü belirlemek üzere üç ölçüt öne sürmüşlerdir:

- 1) Bireyin kız/erkek arkadaşlığının kapsamı,
- 2) Bireyin, bir flört eşi veya bir dostla sevgiye dayalı bir ilişkide bulunmuş olması ya da bulunuyor olması,
- 3) Bireyin arkadaşlıklarının, flört ya da sevgi ilişkilerinin derinliği ve niteliği.

İleri ergenlikten ilk yetişkinliğe geçişte yakınlık, aynı cinsiyetteki bireylerle arkadaşlık, karşı cinsiyetteki bireylerle arkadaşlık ve romantik ya da flört ilişkileri bağlamında görülmektedir.

Orlofsky (1976), bunun yanında erkeklerde yakınlık statüleri gelişimiyle ilgili tanımlama yapmış ve erkekleri beş gruba ayırmıştır:

1) Yalıtılmışlar (Isolates): Sosyal olaylardan genellikle geri duran ve sıradan ilişkiler dışında kişilerarası ilişkileri bulunmayan tiplerdir.

2) Sahte Yakınlar (Pseudointimates): Bunlar ilişkilerinde yakınlığı, derinliği paylaşmayan, ilişki sırasında daima yüzeysel davranan, hissettiği duyguları açıklamayan, daha çok güven odaklı tiplerdir. Böyle bireyler genellikle olgun olmayan aşk ilişkileri yaşarlar.

3) Kalıp Yargılılar (Stereotyped relationships): Böyle erkekler hem kız hem erkek arkadaşlarıyla yüzeysel ve düşük düzeyde iletişim ve yakınlık kurarlar. Kızlarla ilişkileri formal ve katıdır. Çoğu zaman karşısındaki kadını

bütün bir insan olarak görmez. Yalıtılmışlar gibi bu tipler de flörite geç başlarlar, ancak ilişkilerini severek sürdürürler.

4) Yakınlık Öncesi (Preintimates): Çok sıkıntıya katlanacakları bir yakınlık ilişkisi içine girmek istemezler. Karşıdakine söz verme konusunda çelişkili duygular yaşarlar. Zorunluluklardan ve bağılıktan uzak saf aşk ilişkileri geliştirmek için çalışırlar. Zaman verildiğinde yakın ilişkiler geliştirebilirler.

5) Yakınlık (Intimates): Hem erkeklerle hem de kızlarla derin ilişkiler kurabilirler. Katılımcı, tolere edici ilişkiler yaşayabilirler.

İleri ergenler zamanla ilişkilerini daraltmaya, karşı cinsiyetle birlikte yaşama hazırlık olarak arkadaşlıklarını göreceli bir şekilde yakın ve düzenli hale getirmeye başlarlar (Coleman ve Hendry, 1989).

Ergenlerin romantik ilişkilerinin doğası deneyime, araştırmaya ve yapmacılığa yatkın olduğundan ayrılıklar neredeyse kaçınılmazdır. Ayrılık ya da aşkı bitirmek ergen yaşantısının olağan bir parçasıdır. Bazı ergenler bunu kolaylıkla yapabilirken, bazıları bu kadar kolay yapamazlar. Kızlar eski sevgilerini ayrıldıktan sonra da sevdiklerini söylemeye erkeklerden daha yatkındırlar. Ancak yine de aşkı bitirmek onlar için de erkekler kadar kolaydır. Öte yandan biten bir ilişkiden sonra yeni bir ilişkiye başlamadan önce erkeklere göre daha kısa süreli yas süreci yaşamaya yatkındırlar (Levine ve Steinberg, 1997).

Shulman ve Seiffge-Krenke (2001) yaptıkları çalışmada, romantik ilişkilerde alt düzey yakınlık ve bağılığa sahip ergenlerin, yüksek düzeyde romantik stres yaşadıklarını saptamışlardır. Romantik ilişkilerin biçimlendiği erken evrede, görece daha yüksek düzeyde ortaya çıkan stresin, kimlik kaygılarıyla, akran bağlamı ve romantik ilişkilerin kendisiyle ilişkili olduğunu, bir kız arkadaşına ya da erkek arkadaşına sahip olmamanın çok stres verici olarak algılandığını göstermişlerdir. Yalnızca düşük düzey romantik stres açıklamayan fakat bununla etkili bir şekilde başedebildiklerini belirten bu ergenleri gözlemlemenin ilginç olduğunu yazan Shulman ve Krenke'nin "bir kız arkadaşına ya da erkek arkadaşına sahip olmamanın ergen tarafından stres verici olarak algılanması"na ilişkin araştırma bulguları, Diyarbakirli'nin (2007) belki

de kendi gözlemlerine dayanarak bu konuda belirttiği görüşlerle paralellik göstermektedir.

Romantik cazibe ve karşılaşma akran bağlamında başladığı için bu başlangıçların ve rastgelmelerin arkadaş ilişkilerini etkilediği belirtilmektedir. Roth ve Parker'ın katkıları, dating'e geçiş süresince ergen arkadaşlığında ortaya çıkan bu duygusal reaksiyonları kavramayı fevkalade desteklemektedir. Ergenler, diğer arkadaşları çıkmaya başladığında, sıklıkla ihmal edildiklerini hatta dışlandıklarını hissetmekte, sıklıkla kıskançlık, öfke ve acı duymaktadır (Brown, 1999).

Farklı yaş dönemlerinde yaşanan flört ilişkilerinin karşılaştırılması konusundaki çalışmada Shulman ve Kipnis (2001), romantik ilişki yaşayan 40 genç yetişkin çift ile şimdiki romantik ilişkileri ve 15–16 yaşlarında iken en az iki ay süreli olarak yaşadıkları romantik ilişkileri hakkında görüşmeler yapmıştır. Bu görüşmeler sonucunda genç yetişkinlerin şimdiki ilişkileri ile ergenlikteki ilişkileri karşılaştırıldığında ikisi arasında "benzerlikten" çok "farklılık" bulunmuştur. Bu farklılıklar önemli oranda sosyalleşme, olgunluk, gelecek planları, yakınlık ve çekicilik gibi alanlardadır. Katılımcıların 15–16 yaşlarında yaşadıkları ilişkiler daha çok arkadaşlık boyutunda ve coşku içerikli iken, şimdi yaşadıkları ilişkiler güven, destek ve denge üzerine kurulmuş ilişkiler olarak ortaya çıkmaktadır. Ayrıca ergenlik döneminde yaşanan ilişkilerin, ilişki sorunlarına karşı daha az dayanıklı olduğu bulunmuşken, genç yetişkin birlikteliklerinin ilişki problemlerine karşı daha dayanıklı olduğu bulunmuştur. Ergenlik dönemindeki ilişkilerde hoşlanma ve fiziksel çekiciliğin, genç yetişkinlik döneminde yaşanan ilişkilere göre daha ön planda tutulduğu bulunmuştur.

Shulman ve Kipniss'in (2001) bu bulguları, Connolly ve Goldberg'in (1999) oğlanlarla kızların artan bir şekilde birlikte "takıldıkları", ki bu sayede etkileşimlerinin romantik lezzeti, olasılıkla güçlü ilişkilerin gelişimine katkı veren ergen romantik ilişkilerinin ikinci evresinin tanımlarıyla uyumludur. Olasıdır ki ikinci evrede karşı cinsle fiziksel çekicilik ve cazibe, ergenin sosyal etkinlikler arayışı üzerinde büyük bir etki yapmaktadır. Ergenler, spor olayları ya da partilerde ya da derslerden sonra okul ortamında kızların ve erkeklerin

günderlik buluştuğu ortamlarda, potansiyel eşleriyle etkileşmeyi tercih etmektedir.

Ergenlerin romantik eşlerinde ne aradığına ilişkin olarak da benzer bir gelişimsel süreç yaşanır. Erken ergenlik dönemi boyunca erkek ergenler fiziksel çekicilik, kız ergenler ise kişilerarası ilişkilerde başarılı olma, destek ve yakınlık arar. Fakat ileri ergenliğe geçişle beraber her iki cinsiyet de kişilerarası ilişkileri vurgulamaya başlar ve doyum sağlayıcı bir ilişkide benzer nitelikleri arar. Aradıkları bu nitelikler yetişkinlerle de benzeşmeye başlar. Bu niteliklere örnek olarak tutku, iletişim, geleceğe ilişkin vaatler, duygusal destek ve birlikte olma verilebilir (Connolly ve ark., 1999; Feiring, 1996; Levesque, 1993).

Bir bireyin çıkma deneyimi zaman içinde gelişebildiği gibi, belirli bir çıkma ilişkisi başlangıçtaki geçicilik ve sıradanlıktan daha büyük derinliğe ve katılıma doğru gelişebilir. Açıkça, çıkma ilişkilerinin hepsi eğlence, statü arama ve/veya durumsal uygunluk düzeyini geçerek ilerlemez. Ancak, bazı ilişkilerde birlikte çıkan çiftler/eşler, yüksek hızda ya da sendeleyeyen, duraksayan adımlarla hem psikolojik olarak hem cinsel olarak yakın hale gelebilir. Her iki yakınlık formu, her bir eş için büyük neşe ve büyük zayıflık yaratma potansiyeline sahiptir (Paul ve White, 1990).

Ergen çıkma deneyimlerini değerlendiren, kendini değerlendirme yoluyla gerçekleştirilen, Latin kökenli Amerikalı üniversite öğrencileriyle (ortalama yaş 21.4) gerçekleştirilen bir çalışmada (Raffaelli, 2005), genç erkeklere kıyasla genç kadınların, ergen olarak anababalarından daha fazla kısıtlama görmüş oldukları ve çıkmaya daha geç başladıkları bulunmuştur. İlk ciddi ilişkinin zamanlamasında cinsiyet farklılığı ortaya çıkmamıştır, daha fazla sayıda genç kadın ilk ilişkisini bir Latin ile yaşamıştır ve Latin bir erkek arkadaşına sahip olma daha büyük partner yaşı ile ilişkilidir. Çoklu değişken analizleri sonucunda, anabaların eğitim düzeyinin, erken çıkma deneyimlerinde kuşak statüsüne kıyasla daha güçlü bir şekilde bağlantılı olduğunu ve bu bağlantının genç kadınlarda genç erkeklerden daha güçlü olduğunu gösteren bulgulara ulaşılmıştır. Ayrıca bu bulgular, Latin ergenler

arasında erken çıkma deneyimlerinin bir düzenleyicisi olarak cinsiyetin belirginliğini vurgulamaktadır.

Romantik ilişkilerin ortaya çıkmasındaki farklılıklardan biri de romantik hiç bir ilişkinin rapor edilmemiş olmasıdır. Romantik ilişki rapor etmeyen ergenlere, ki bunların yüzdesi sunulan çeşitli araştırmalarda gerçekten oldukça yüksektir, bir miktar dikkat vermek önemlidir. Taradsh ve Connolly'nin elde ettiği bulgular, budunsallık, ırk ve ebeveynin evlilik statüsünün çıkma statülerine katkıda bulunduğunu belirtmektedir. Sağlık durumu, bu gelişimsel görevde ergenin aktivitesini etkileyen bir değişkendir (Seiffge-Krenke, 2000). Ancak, bu değişkenlerin gündelikten/sıradandan daha adanmış romantik ilişkilere gelişimsel ilerlemede nasıl katkı yaptığı hakkında fazla bir şey bilinmemektedir.

Sanderson ve Cantor (1995), yakın geçmişte ergenlerin romantik ilişkilerde hedefledikleri amaçlar yönünden farklılık gösterdiklerine işaret etmişlerdir. Bazı ergenler heteroseksüel ilişkilerinde yakınlık ve güven gibi yakınlığa ulaşma ve korumaya odaklanmaktadır. Diğerleri için ise romantik ilişkiler kimlik oluşturma hedefi olarak hizmet verir. Ancak, her iki amacın kaynaşması önemlidir. Bağımsız bir kimlik geliştirilmelidir ve bu kimlik yakın ilişkilerde diğerleriyle kaynaştırılmalıdır. İncelenen araştırmalar, romantik gelişme ilerledikçe ergenin bu amaçlara odaklanmasının değişebileceğini göstermektedir. Bunlar daha ileri olarak da romantik gelişme için güzergah tiplerindeki farklılığı vurgulamaktadır. Son olarak bunlar, genel adaptasyon ve romantik gelişme arasındaki önemli ama büyük ölçüde keşfedilmemiş bağlantılara dikkat çekmektedir (Seiffge-Krenke ve Shulman, 2001).

Ergen romantik ilişkileri araştırmasına katkısı ergen romansının araştırılmasında harekete geçirici bir nokta olan Furman (Furman ve Wehner, 1994; akt. Seiffge-Krenke ve Shulman, 2001), yakın geçmişte daha önceki kuramsal bir yaklaşımı yeniden gözden geçirmiştir ve "cinsel affiliative süreçler ergen ilişkilerinde bağlanma ve bakım/özen'den muhtemelen daha merkezdendir" demektedir (Furman ve Simon, 1999; s.84; Akt. Shulman ve Krenke, 2001).

Brown (1991) ve Connolly ve Goldberg (1999) tarafından yakın geçmişte ortaya konan ergen romansı üzerine formüle edilmiş iki model, akran ilişkileri ve arkadaşlıklarının, romantik ilişkilerin gelişmesi ve başarısı üzerine katkıda bulunduğunu belirtmektedir. Ancak, Roth ve Parker tarafından başlıkları belirlendiği gibi araştırmalar, çıkmaya geçişin, halihazırdaki arkadaşların dışlandığı, ihmal edildiği ve yalnızlaştığını hissetmeleri potansiyeli ile arkadaş ağının en azından yeni bir düzenlemesinin gerçekleştiğini göstermektedir (Clark-Lempers ve Ark., 1991; Larson ve Richard, 1991; akt. Shulman ve Seiffge-Krenke, 2001).

Çıkma ilişkileri içinde olan bireyler, çıktıkları eşleriyle yaptıkları etkinliklere daha fazla zaman ayırıp, arkadaşlarıyla olan etkinliklerine daha az zaman ayırdıklarında mevcut arkadaşları olumsuz tepki gösterebilir. Mevcut arkadaşlar, özellikle henüz çıkmaya başlamamış olanlar, arkadaşlıklarını önceden olduğu gibi devam edeceği şeklinde gerçek dışı beklentilere sahip olabilirler ya da çıkan arkadaşları üzerine yeni kısıtlamalar geldiğini tamamıyla kabul etmekte başarısız olabilirler. Ek olarak, bir çok durumda çıkmayan arkadaşın henüz arkadaşlık ve duygusal destek ihtiyaçlarını karşılayacak bir çıkma partnerine sahip olmadığı için bu yeni durum onu dışlanma duygularına götürebilir. Ancak, Nieder ve Seiffge-Krenke'nin (2001) boylamsal çalışmasının sonuçlarının gösterdiği gibi, zaman içinde ergenler bu gerilemeyi kabullenmeyi öğrenirler. Akranlarla etkileşime ilişkin (onları memnun etme çabaları ya da kıskançlığın yakın arkadaşlıkları bozabileceğinden korkmak gibi) olduğu kadar romantik ilişkilerden kaynaklanan (romantik eşi kırmaktan korkmak gibi) stres yapıcılar orta ergenlik sırasında oldukça azalmış ve 14 yaşa kıyasla 17 yaşta belirgin biçimde düşmüştür.

Ergen romantik ilişkileri, içinde buldukları ilişkiyel bağlamlar ağı içinde gelişir. Anababa ve yakın arkadaşlarla olan ilişkiler romansa karşı beliren ilgiden etkilenirken bunlar aynı zamanda romantik ilişkiler için modeller olarak da hizmet ederler.

Bağlanma kuramına göre temel ve ilk ilişkilerdeki deneyimler, çevre ile ve bulunurluğa ilişkin beklentiler, karşılıklılık ve diğerlerinin davranışlarıyla ilgili

beklentiler kadar, ilişkilerdeki kendi hakkındaki beklentileri ve etkileşimin doğasını da etkiler (Sroufe ve Fleeson, 1986).

Shulman ve Seiffge-Krenke (2001) çalışmalarında çok sayıda çıkma eşi arayan ve tutan ergenlerin potansiyel ve varolan partneleriyle buluşma, telefonlaşma, konuşma ve etkileşme ile meşgul olduklarını belirterek bunların aynı zamanda duygusal sağlıklarını olumsuz etkileyebilecek bir çok ayrılmalar, çatışmalar ve stres yapıcılar deneyimlediklerini görmüşlerdir. Ayrıca bu yeni etkileşimlerin, her bir eşin sahip olabileceği mevcut problemleri şiddetlendirip şiddetlendirmeyeceği ya da bunların ortaya çıkabileceği bir bağlam oluşturup oluşturmayacağı üzerine spekülasyon yapılabileceğini belirtmektedirler. Bundan başka romantik bağlılıklara doğru rekabetçi bazı gelişmeler elde eden ergenlerin akran grup ile “uygunluk” duygularını da rapor ettikleri belirtilmektedir.

Flört ilişkisinin başlama yaşının, özellikle A.B.D.’de yapılan çalışmalarda, daha küçük yaşlara indiği görülmektedir. Yeni çalışmalar flört ilişkisine başlama yaşının gittikçe alt yaşlara düşen bir süreç olduğunu bulmuştur. Artık flört deneyimlerinin erken yaşlarda kazanıldığını, evlilik yaşantısının ise daha geç yaşandığını gösteren çalışmalar vardır (McCabe, 1984).

Romantik ilişkilerde ve çıkma ilişkilerinde bireysel farklılıklar ön plandadır. Bazıları flört etmeye erken başlar, bazıları ise yetişkinliğe ayak bastığında bile henüz bir çıkma ilişkisi yaşamamıştır. Yani ilişkiye başlama yaşı, daha doğrusu zamanlaması çeşitlilik göstermektedir. Bu çeşitlilik yaşanan deneyimler açısından da geçerlidir. Örneğin, bazı ilişkilerde eşler arasında sıcak ve destekleyici bir ortam oluşturulurken, bazı ilişkilerde ise yapısı itibarıyla daha çatışmacı ve şiddete yönelik bir ortam oluşur. Bouchey ve Furman’a göre (2003), romantik yaşantıdaki potansiyel farklılıklar dört grup altında toplanabilir:

- a) İlişkiye başlama yaşı ya da zamanlaması,
- b) Yaşantıların yoğunluğu ya da sayısı,
- c) Kurulan ilişkinin kalitesi,

d) Bireyin yaşadığı ilişkilerdeki rolleri.

Romantik yaşantılarda sosyal-çevresel etkenlerin de önemli yeri vardır. Toplumdaki farklı kültürel mesaj ve uygulamalar ergenlerin romantik yaşantılarla ilgili bakış açılarını etkileyici bir role sahiptir. Ayrıca kitle iletişim araçları, flörtle ilgili toplumsal normlar, cinsellik, cinsiyet rolleri ve evlilik romantik yaşantıyı önemli şekilde etkileyen sosyal-kültürel etkenlerdendir.

Romantik eşin seçimindeki kültürel farklılıklar romantik ilişkilerin gelişimiyle yakından ilişkilidir. Örneğin, kız-erkek karışık gruplar halinde buluşma ve bu grup içindeki bireylerin kendilerine uygun eşler araması evrensel bir gelişim özelliği olmayabilir. Farklı toplumlarda ve farklı kültürlerde konu araştırıldığında bu konuda daha çok şey söylenebilir.

Romantik eşin seçiminde bağlanma ilişkisinin geçmişi aynı zamanda olası partnerlerin seçimine ilişkin ipuçları sağlayabilir. Çıkmanın içinde bulunduğu sosyal bağlam gibi seçme de ergen gelişiminin farklı evrelerinin öne çıkan sosyal güdülerinden önceden tahmin edilebilen yolları izler. Erken ergenlik evresinde çıkmanın sosyal etkinlik ve statü yararına ergenlerin yaptıkları vurgu ile uyumlu olarak olası partnerlerin yapay özelliklerine (Örneğin, moda giysiler) ve diğerlerince onaylanmaya (Örneğin, akranlarınca sevimli) daha büyük ergenlere görece daha fazla önem verirler. Buna karşılık olarak, ileri ergenler kişilik özelliklerine daha fazla ağırlık verirler (Roscoe ve ark., 1987; akt. Collins ve Sroufe, 1999).

Ergen Romantik İlişkileriyle İlgili Kavramlar

Alanyazında ergen romansı incelendiğinde; ergen romantik ilişkilerini ifade etmekte kullanılan değişik kavramların tanımlanmasında çeşitlilik olduğu ve bunları niteleyen çok sayıda farklı sözcük ya da sözcük öbekleri olduğu fark edilmektedir. Çünkü bu kavramlar her birey için farklı bir anlam ifade edebilmekte ve anlamı kültürden kültüre, zamandan zamana değişebilmektedir. Karşılaşılan kavramların başında arkadaşlık (friendship), yakın arkadaşlık (close friendship), flört (flirt), çıkma (dating), yakınlık (intimacy), yakın ilişki (close relationship), romantik ilişki (romantic

relationship), aşık olmak (fall in love), karasevda (infatuation), ayrılık (breaking up) eşlik etme (courtship), düzenli birliktelik (going steady) gelmektedir.

Alanyazında ergen romantik ilişkilerini ifade etmekte kullanılan çok sayıda kavramın bulunması ve bunların farklı şekillerde ifade edilmesi ve tanımlanması da tartışılması gereken bir durum olarak görülmektedir. Araştırmacı bu çeşitliliğin üç farklı nedene bağlı olduğunu düşünmektedir: Ergen romantik ilişkilerinin doğası, genel olarak romantik ilişkiler için kullanılan bazı ifadelerin ergen romantik ilişkileri için de kullanılıyor olması ve ilgili araştırmaların yapıldığı toplumların farklı kültürel özelliklere sahip olması/bu durumun çalışmalara da yansması.

Ergen romantik ilişkilerinin farklı evrelerinde yaşanan ilişki içeriğinin ilerleyen yaşa ve olgunlaşmaya bağlı olarak değişmesi nedeniyle bazen ifadelerin de değişmekte olduğu düşünülmektedir. Örneğin, erken ergenlikteki romantik ilişkiler daha çok telefon görüşmeleri, sokak aralarında, okul sosyal mekanlarında, sportif ve sosyal etkinliklerde birlikte takılmak, telefonda ya da karşılıklı konuşmalar yapmaktan baredir. “Çıkma” ifadesi bu etkinlikleri anlatmak için çok uygun görülüyor. Düzenli birliktelik gibi daha uzunca bir zaman dilimini çağrıştırmıyor. Ayrıca bir ilişkinin başlangıç aşamasını anlatmak için de uygun görünüyor. Çünkü birlikte yapılan etkinliklerde çeşitlilik henüz sınırlı, bağlanma yok vs.

Elbette bu konuda Türkiye’de yapılan çalışmalar arttığında kavramlar/ifadeler daha kapsamlı tartışılabilecektir.

Romantik İlişki (romantic relationship). Moss ve Schwebel’e göre (1993) karşılıklı ve olumlu bir bilişsel, duygusal, fiziksel yakınlığı ve bağlılığı (commitment) içeren bir kavramdır. Moss ve Schwebel bu tanıma alanyazında yer alan romantik yakınlık tanımlarını değerlendirerek ulaşmıştır. Ergenlik döneminde aynı cinsiyetten olan bireylerle yakın arkadaşlıklar, yetişkinlik dönemindeki romantik ilişkilerle benzer özellikleri paylaşmaktadırlar. Bu özellikler de yakınlık, anlayış, karşılıklı olarak birbirlerinin yaşantısına katılımdır. Ancak “çekicilik” ve “özel olma” romantik ilişkileri arkadaşlık ilişkilerinden ayırır.

Çoğumuz ergen romantik ilişkilerini kısa ömürlü ve yapay olarak betimleriz. Bazı yönlerden bu tanım doğrudur. Çoğu ergen ilişkileri sadece bir kaç hafta sürer ve bu ilişkilerin uzun süreli, adanmış, derinliğe sahip ilişkiler olması küçük olasılıktır. Ancak bu ilişkiler ergen yaşamında merkezdedir ve ergenler arasında sohbetin ana konusudur (Eder, 1993; Thompson, 1994). Gerçek ya da hayal edilen ilişkiler, güçlü olumlu ve güçlü olumsuz duyguların en yaygın nedenidir (Wilson-Shockley, 1995; Akt. Furman ve Shaffer, 2001).

Akran ve arkadaşlık. Akran ve arkadaşlık kavramlarına kısaca değinmek gerekebilir. Arkadaşlık, iki kişi arasında, birbirlerinin sosyal-duygusal amaçlarını kolaylaştırmaya yarayan ve karşılıklı yardım, duygusal paylaşım, yakınlık ve birliktelik öğelerini içeren, zaman içinde kurulan bir bağıdır (Hays,1988, s.395). Akran kavramı, arkadaşlık kavramını içerdiği gibi, aynı yaşta ama arkadaşlık ilişkisi olmayan, aynı aktiviteyi paylaşan, birbirini tanımayan grupları da içerir. Benzer giysiler, aynı tür müzik tercihi, piercing modası, başka başka toplumlarda yaşasalar da ergeni çocuk ve yetiştikten ayırır (Çelen, 2007, s.23).

Okul yıllarının başlamasıyla arkadaşlıklar kurulmaya başlanır. Ergen için arkadaşlık deneyimi yeni değildir, ancak ergenin sosyal, bilişsel ve duygusal gelişimi ve değişimi sonucu arkadaşlıkların doğası değişmiştir. Ergen arkadaşlıkları nitelikçe çocukluk arkadaşlıklarından farklıdır. Bu değişikliklerin temel nedeni, daha önce de açıklandığı gibi ergenliğin biyolojik, bilişsel ve toplumsal geçişlerle tipik bir dönem olmasıdır. Ergenlik boyunca da akran gruplarında bazı değişimler gerçekleşmektedir. Bu değişimlerle ilgili olarak dört önemli noktaya dikkat çekilmektedir: Akran ve arkadaşlarla birlikte geçirilen sürede artış ve yetişkinlerin değil akranların eşliğinde geçirilen sürede keskin bir artış; akran gruplarının (çocukluk dönemine göre) işlevlerindeki artış; karşı cinsiyetten arkadaşlarla etkileşimde artış; akran topluluklarının büyümesi ve daha geniş arkadaş gruplarının ortaya çıkması (Steinberg, 2002).

Youniss ve Smollar (1985) arkadaşlıkları sosyal beceriler kazanmak ve yetişkine benzer roller ve davranışlarda pratik yapma gücü için ayırddedici bir bağlam olarak vurgulamaktadır.

Ergen arkadaşlıklarını etkileyen faktörleri inceleyen bazı çalışmaların bulgularına bakıldığında, yerleşim bölgesinin özellikleri, yakın evlerde oturma, ailenin sosyoekonomik statüsü, aynı okula devam etme, sınıf düzeyi ve kronolojik yaş gibi özellikler kurulacak arkadaşlıkların genel çerçevesini etkilemektedir (Çelen, 2007).

Ergenlik döneminde arkadaşların birlikte gerçekleştirdikleri aktivitelere bakıldığında, boş zaman aktivitelerini birlikte yaptıkları, değerlerini ve inançlarını paylaştıkları, kitap, video oyunları ve filmler hakkında görüş alışverişinde buldukları gözlenir. Bu etkinlikler esnasında karşı cinsin özelliklerini yakalamaya çalışırlar ve kendi flört deneyimlerini arkadaşlarıyla paylaşırlar (Sharabany, 1981). Ergenler için, akranlarla geçirilen zaman günlerinin en eğlenceli bölümünü oluşturmaktadır (Csikszentmihalyi ve Larson, 1984). Popüler olan modern yerler, alışveriş ve eğlence merkezleri buluşma yerleridir, ancak bazan bir sokak köşesi de buluşma yeri olabilir.

Herhangi bir akran grubu, yapısından ve normlarından bağımsız olarak ergenlerin psikolojik gelişiminde çok önemli bir rol oynar. Sorunlu akran ilişkileri ergenlikte ve yetişkinlikte bir dizi psikolojik ve davranışsal sorunla ilişkilidir. Arkadaş ve akran grubu psikososyal gelişimin ilerlemesi doğrultusunda da kritik bir rol oynar. Akranlar kimlik gelişiminde model olarak işlev görürler ve yetişkinlerin sağlayamayacağı geri bildirimleri ergene verirler. Ergen, çeşitli rolleri, kimlikleri ve kişilikleri akran ya da arkadaş grubu içinde deneyebilir (Steinberg, 2002). Giriş bölümünde belirtildiği gibi ergenlikte yakınlık kapasitesini geliştirme yönünde karma cinsiyetten akran grupları temel bir rol oynar (Sullivan, 1953). Yakınlık ve cinsellik de çeşitli nedenlerle akranlar arasında, akranlarla yetişkinler arasında olduğundan daha yaygındır (Hartup, 1977). Akran grubu, etkileşim ve serbest zaman için daha sık olanak sağlar; bu da yakınlığın gelişimine katkıda bulunur ve ergenin duygusal ve psikolojik sağlığını iyiliğe doğru götürür.

Karşı Cinsiyet Arkadaşlığı. Ergen karşı cinsiyet arkadaşlığı araştırmalarının azlığı kayda değerdir. Az sayıda çalışmadan elde edilen kanıtlar ileri ergenliğe kadar karşı cinsiyetteki akranlarla yakın arkadaşlığın önem kazanmadığını ve ileri ergenlikte karşı cins arkadaşlığa yönelmenin

varlığını göstermektedir (Blyth, Hill ve Thell, 1982; Sharabany, Gershoni ve Hofman, 1981; Steinberg, 2002). Sullivan'ın kuramıyla tutarlı olarak erken ergenlik dönemindekiler arkadaşlıklarında güçlü cinsiyet ayırımını göstermekte ve karşı cinsiyetle arkadaşlıklar ender olarak bildirilmektedir. Erken ergenlikte karşı cins arkadaşlıklardaki düşük sıklığın nedeni, bazı ergenlerin karşı cinsiyetten bireylerle iletişime girmelerinin romantik bir durum olarak yorumlanacağından duyulan kaygıdır (Schofield, 1981; akt. Steinberg, 2002). Aynı cinsiyetle cinsellik içermeyen ilişkilerden, karşı cinsle cinsellik içeren ilişkilere geçiş bazı zorluklar ortaya koymaktadır. Daha önce söz edildiği gibi ergenlikle birlikte karşı cinsiyet arkadaşlıklara yönelme artsa da çoğu ergen, yaşamlarındaki en önemli bireyler listesinde karşı cinsten bir kişiye bile yer vermemektedir. Erken ergenlikteki karşı cinsiyetle yakın arkadaşlıkların romantik ilişki bağlamında olup olmadığı açık değildir. Bazı yazarlar, ergenin kendisinin bile bunun ayırımında olamayabileceğini belirtirken, diğerleri (Connolly, Craig, Goldberg ve Pepler, 1999 gibi) her durumda 9 yaşında ergenlik öncesindekilerin bile ilişkinin arkadaşlık mı yoksa romantik bir ilişki mi olduğunu ayırt edebileceğini belirtmektedir. Bazı yazarlar da günümüzde ergenlik dönemindeki erkekler ve kızlar arasındaki her ilişkinin romantik olmadığı ve bunun çağdaş gençliğin ortak bir deneyimi olduğunu belirtmektedir (Kuttler, La Greca ve Prinstein, 1999).

İleri ergenlikte, aynı ve karşı cinsiyet arkadaşlıkları arasındaki niteliksel benzerlik ve farklılıklar hakkında da henüz çok az şey söylenmiştir. Karşı cins arkadaşlığın romantik ilişkiden ya da çıkma ilişkisinden farkı nedir? Karşı cins arkadaşlığın, daha fazla açıklık ve esneklikleriyle heteroseksüel çıkma ya da romantik ilişkiden farklılığına dair kanıtlar vardır (Paul ve White, 1990).

Flört. Flört kavramı Fransızca'da "flirt" kelimesinin karşılığıdır. Bu ifade Fransızca'da, ergenler tarafından karşılıklı olarak yüksek derecede cinsel yakınlığa sahip olmaktan, daha ciddi ve uzun süreli ilişkiye doğru süre giden, farklı derecelerde psikososyal ve cinsel yakınlığı tanımlamak için kullanılmaktadır (Werebe, 1987). Günümüzden 50–60 yıl önce yapılmış olan tanımlar bir araya toplandığında flört, evlilikle tamamlanma zorunluluğu olmayan, ilerisi için bir şey vaat etmeyen ilişkiler olarak tanımlanabilir. Lowrie'nin (1948) flört tanımı, "Karşı cinsiyet üyeleri arasında evliliğe doğru

gidiş gibi zorunluluklar içermeyen bir çeşit ilişkidir” biçimindedir. Lowrie'nin 1951'de yapmış olduğu flört tanımı ise şu şekildedir: “Flört ilişkisi, kendi içinde sonlanabilen, çok defa karşı cinsiyetle arkadaşça ilişki kurma fırsatı sağlayan sosyal oyalanma durumlarıdır.” (akt. Ingersoll, 1989). Bu iki tanımın ortak noktası flört ilişkisinin bitebileceği, her flört ilişkisinin evlilikle sonuçlanması gereğinin olmamasıdır.

Hendrick'e (2004) göre flört, romantik ilgiyi göstermek amacıyla, karşıdaki kişiyle beraberce yapılan etkinliklerin tümünü kapsamaktadır. Flört aynı zamanda karşıdaki kişiyle göz teması kurma, dokunma, öpme ya da onunla ilgilendiğini gösteren benzer fiziksel davranışları da içerebilen bir kavramdır

Yapılmış olan tanımlardan biri de Santrock'a aittir; “Flört, karşı cinsiyetle cinsel ilişki gelişiminde, toplumsal ve fiziksel etkinliklerin gelişiminde önemli role sahip ilişki türüdür” (Santrock, 1998). Flört, genç yetişkinlikteki yakınlık davranışlarının bir hazırlayıcısıdır. Flört ilişkisi, iletişim kurmayı, karşıdakini dinlemeyi, duyguları paylaşmayı sağlayan iki kişilik bir ilişkidir. Flört ilişkisinde iki kişinin birbirlerine karşı cinsel çekimleri de vardır. Birtakım cinsel deneyimler flört ilişkisi içerisinde kazanılmaktadır.

Çıkma ilişkisi (dating). Genellikle çevre, arkadaşlar ve anababalarca bilinen, gizleme ve saklama durumu olmayan, ilişki içinde olduğu kişiyle birlikte gerçekleşen etkinlikler yoluyla açıkça ifade edilen romantik ilgidir (Furman, Brown ve Feiring, 1999).

Yakınlık (intimacy). Arkadaşlık bağlamında farklı şekillerde tanımlanmış olduğu alanyazında yer almaktadır. Bir arkadaşlığı, yakın ve yoğun yapan her şey olarak tanımlanabilir. Fakat birçok araştırmada arkadaşlıktaki yakınlık, kendini açma ya da özel düşünceleri paylaşma olarak daraltılmıştır. Bir arkadaş hakkındaki özel ya da kişisel bilgi, yakınlığın göstergesi olarak da kullanılmaktadır (Selman ve Sullivan, 1953; akt: Santrock, 1998).

Prager'in tanımına göre, yakınlık, iki ya da daha fazla insan arasında yaşanan, her birinin diğeriyle kendi için kişisel ve özel olan şeyleri paylaştığı psikolojik bir ilişkidir" (Prager, 1995, s.67).

Sullivan'a göre yakınlık (aynı cinsiyetten bireyle arkadaş ilişkisi) ergenlik dönemi öncesinde; cinsel yakınlık ise (karşı cinsiyetteki bireyle arkadaş ilişkisi) ileri ergenlikte ortaya çıkmaktadır (Steinberg, 2002).

Yakınlık, diğeri bir kişiyle yakın kişisel ilişki kurmayı, yoğun yakınlık ihtiyacını ve birlikte olmayı içermektedir (Mitchell, 1976). Reis ve Shaver (1988) yakınlığı, kişisel duyguların ve bilgilerin başka biriyle sıcak ve samimi biçimde iletişimini içeren kişilerarası bir süreç olarak ele almaktadır. Yakınlık, Sexton ve Sexton (1982) tarafından aşk (love), özen (caring) ve şefkat (affection) olarak tanımlanmıştır. Bu tanımlara bakıldığında, birlikte olunan kişiyle duyguların, kişisel değerlerin karşılıklı olarak yakınlık içinde paylaşılması noktasında bir ortaklık görülmektedir.

Paul ve White (1990) yakınlığı bilişsel, duygusal ve davranışsal bileşenleri olan bir kavram olarak ele almışlardır. Onlara göre bu kavram hem arkadaşlık hem de romantik ilişkilere uygulanabilen bir kavramdır. Yakınlığın önemli bilişsel bileşenlerinden biri olarak " diğeri bakış açısından görebilme" (olayları ve durumları başkalarının gözüyle görebilme) becerisini belirtir, en önemli duygusal bileşen olarak "empatiyi" gösterirler. Davranışsal olarak da yakınlığın, başkalarının duygularına duyarlı olmayı, güvenilir şekilde davranmayı, ilişkilerde uzlaşabilme becerisini, eşitlik ve karşılıklı olma için mücadele etmeyi ve etkili bir iletişim kurma çabasını içerdiğini belirtmektedirler. Bir romantik ilişkide yakınlığın aynı zamanda sürüp giden bir cinsel ilişkiyi de içereceğini ifade ettikleri eklenmelidir. Bunlardan başka, bir romantik ilişkide yakınlığın, aynı zamanda sürüp giden bir cinsel ilişkiyi de içereceğini ifade etmektedir.

Roscoe, Kennedy ve Pope (1987) da yakınlıktan kastedilen şeyin; açıklık, paylaşmak, saygı, karşılıklı güven, sadakat ve şefkat olduğunu belirtmektedir.

Romantik yakınlık ve romantik aşk. Romantik yakınlık ve romantik aşk arasında bir açıdan fark vardır. Bu farklılığın kaynağı bağlılık (commitment) ögesinden kaynaklanmaktadır. Romantik yakınlık deneyimi her durumda bireyin karşıdaki kişiye aşık olduğu anlamına gelmez. Romantik aşk bireyin romantik yakınlığın derecesini ne şekilde değerlendirdiğiyle ilgilidir. Eğer birey yaşadığı yakınlığın derecesinin aşka ilişkin gereksinimlerini ve beklentilerini karşıladığına karar verebiliyor ise yaşadığı aşktır.

Düzenli birliktelik (going steady). İki kişinin uzun süreli bir şekilde beraber olma isteğidir. Bazı çevrelerde birkaç kez birlikte dışarı çıkan erkekler ve kızlar ilişkilerini düzenli bir hale getirmiş sayılmaktadırlar. Düzenli birliktelik, ergenler için grupta bir statü ya da en azından geçici de olsa sosyal bir güvencedir. Düzenli bir birlikteliği olan birey, akranları arasında daha çekici görünür.

Eşlik etme (courtship). Birçok genç için *eşlik etme (courtship)* yoğun bir ergen etkinliğidir (Barker, 1977, akt. Coleman ve Hendry, 1989). Eşlik etme, ergen karşılaşmaları, dansa gitme, bara ya da sinemaya gitme vb. sosyal etkinlikler ile daha yoğun ikili ilişkiler içerisine girilerek başlar. Eşlik etme daha çok erken ergenlik döneminde görülmeye başlar. Erkekler futbol oynama, balık tutma, alkol kullanma gibi yaşıtlarıyla yaptıkları etkinliklere katılırken, bir yandan da kızlara kur yapmaya başlarlar. Kızlar da artık çocukça gördükleri, gençlik klübü ve spor olayları gibi etkinliklerden vazgeçerler; daha küçük gruplarla katıldıkları sosyal ilişkiler içerisinde kendilerine eşlik eden kişilerle flört etmeye, çıkmaya başlarlar. Sonunda bir erkekle ilişkilerini düzenli bir hale getirirler.

Yakın ilişki (close relationship). Kelley ve ark.'na (1983, s.38) göre yakın ilişki, uzun bir zaman dilimi boyunca süren (aylarca ya da yıllarca) sıklık, çeşitlilik, karşılıklı bağlılık içeren ilişkilerdir. Bu ilişkiye örnek olarak arkadaşlıklar, ciddi aşk birliktelikleri, evlilikler ve ana-baba-çocuk ilişkileri verilebilir. "Ayrıca "ilişki" iki insan arasındaki sıradan bir karşılıklı bağlılığın varlığıyla; "yakın ilişki" ise iki birey arasında belli özellikleri taşıyan karşılıklı bağlılıkla betimlenebilir" (Kelley ve ark.,1983, s.110).

Çeşitlilik (diversity). Eşlerin birlikte gerçekleştirdikleri çok sayıdaki farklı etkinlikleri ifade eder. Planlanmış bir partiye ya da sosyal etkinliğe katılmak bu kavrama örnek olarak verilebilir (Berscheid, Synder ve Omoto, 1989).

Sağlamlık (strength). Yakın ilişki içindeki bireylerin çeşitli yaşam alanlarında birbirlerine ne derece etkide bulduklarını ifade eden bir kavramdır. Kariyer ve aile planları bu kavrama örnek verilebilir (Berscheid, Synder ve Omoto, 1989).

Sıklık (frequency). Eşler tarafından birlikte gerçekleştirilen etkinliklerin yapıldığı süreyi ifade eden bir kavramdır (Kelley ve ark.,1983). Daha uzun süre ve günün değişik bölümlerinde (sabah, öğle ve akşam gibi) bir araya gelmek sıklığının yüksekliğini göstermektedir.

2. 4. ROMANTİK İLİŞKİLER İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Son on beş yirmi yılda farklı araştırmacılar, çalışmalarında ergen romansının farklı özellikleriyle ilgilenmişler ve farklı özellikleri vurgulamışlardır.

Çalışmalar gözden geçirildiğinde, önemli bir bölümü son yıllarda olmak üzere konunun farklı değişkenlerle irdelendiği, çeşitli kavramsal konuların ele alındığı, ergen romantik ilişkilerinin çeşitli özelliklerinin ortaya konulduğu, modeller geliştirildiği görülmektedir. Ancak pek çok yazar tarafından ergen romantik ilişkilerinin ciddi olmayan, kısa ömürlü, az yoğun ilişkiler olarak yorumlanması nedeniyle yakın geçmişe kadar bilimsel ilgi uyandırmamış olduğu da dile getirilmektedir. Hatta bazı yazarlar (Örneğin, Brown, Feiring ve Furman, 1999) bu durumu “araştırmacıların ergen romansından kaçışı” biçiminde dile getirerek nedenlerini tartışmaktadır. Yine romantik ilişkilerle ilgili çalışmaların çoğunluğunun gelişim kuramlarından değil, aşk kuramlarından yola çıkılarak yapıldığı görülmektedir.

Ayrıca ergen romantik ilişkilerinin çok bileşenli olduğu, araştırma sonuçlarının her zaman birbiriyle tutarlı olmadığı ve konuyla ilgili yeni çalışmaların yapılması gereğine vurgu yapılmaktadır. Romantik ilişkilerin,

gelişimi hangi durumlarda etkilediği, romantik ve diğer yakın ilişkilerin ergenlikte gelişimsel gidişatı birlikte nasıl etkilediği sorularını aydınlatmak için araştırmalara ihtiyaç olduğu belirtilmektedir.

Türkiye'deki ergen romantik ilişkileriyle ilgili çalışmalar topluca gözden geçirildiğinde ise bu konudaki çalışmaların sayıca çok az olduğu ve doğrudan ergen romantik ilişkilerinin özelliklerini ortaya koymaktan çok flört edilecek, evlenilecek eşlerde bulunması arzu edilen özelliklerin neler olduğu; flört ilişkisinde eşlerin ilişki doyumunun araştırıldığı; flört ilişkisi ile benlik saygısı arasındaki ilişkinin nasıl olduğu; flört ilişkisinde yaşanan cinsel davranışların neler olduğu; kıskançlık, romantik ilişkilerde bağlanma ile çatışma çözme stratejileri arasındaki ilişki gibi konuların ele alındığı görülmektedir.

2.4.1. Romantik İlişkiler İle İlgili Yurtdışında Yapılan Çalışmalar

Bazı araştırmacılar ergen romantik ilişkilerini bir büyüme fırsatı olarak görmektedir. Larson, Clore ve Wood (1999), romantik duygulara karışık duygular olarak bakmanın ötesine geçip, bunların psikolojik olgunluk için bir arena olabildiğini, romantik duygular dünyasında duyguların hem bilinç durumları hem bilgi kaynakları olarak büyüme için bir potansiyele sahip olduğunu belirtmektedir. Nieder ve Krenke (2001) boylamsal çalışmalarında, çıkma ilişkisi oluşturmada başarılı olan ergenlerin genel gerilimlerinde bir azalma gözlendiğini ve dolayısıyla romantik ilişkinin ergenin kendi ilişkisi üzerinde daha iyi çalışabildiğine ilişkin bulgularıyla birleşmektedir. Bu, romantik ilişkinin daha iyi nitelikte olmasıyla sonuçlanmaktadır. Amerikan toplumunda flört, sağlam temeller üzerine oturmuş, toplumsal bir kurum halini almıştır. Bugün ergenlerin en azından yarısından fazlası 12 yaşına kadar bir flört ilişkisi yaşasa da, flört ilişkisinin başlama yaşı ortalama 13 olarak gösterilebilir. Kız ve erkeklerin %90'ından fazlası 16 yaşına kadar en az bir flört ilişkisi yaşamaktadır (Feiring, 1993).

Ergenlik döneminde karşı cinsiyetten olan bireylerle ilişkilerin ortaya çıkışını inceleyen temel çalışmalardan biri Dunphy tarafından yapılmıştır. Dunphy (1963), çocukluğun aynı cinsiyetten oluşan grup ve arkadaşlıklarından ergenliğin karışık ve karşı cinsiyetle olan ilişkilerine geçiş sürecinin beş ana

aşaması olduğunu saptamıştır. Sürecin başlangıç noktasını oluşturan birinci aşama; çocukluğun son döneminin arkadaş gruplarıyla temsil edilen çevre öncesi dönemdir. Bunlar tipik şekilde aynı cinsiyetten dört-altı arkadaşın meydana getirdiği gruplardır. Her grup görece bağımsızdır ve genellikle hayranlık duyulan özellik ya da becerilere sahip liderler etrafında örgütlenmiştir. İlk ergenlik yıllarına geçişle birlikte, Dunphy'nin (1963) karşı cinsiyetle ilişkilerin gelişmesi sürecindeki ikinci aşamasına gelinir: Kalabalıklaşmanın başlaması. Grup grup ilişkiye geçme, aynı cinsiyetten gruplarda iyice belirginleşmeye başlar. Bu grup etkileşimleri üçüncü aşamanın temelini oluşturacaktır: Kalabalık çevreye geçiş. Bu aşamanın özelliği, kızlı erkekli karma ergen çevrelerinin ortaya çıkmasıdır. Sonra, özellikle liderle yüksek statülü grup üyeleri arasında zaman içinde karma cinsiyetli gruplar da kurulmaya başlanır. Bu kişiler ayrıca birbirleriyle randevulaşmaya da başlayabilirler.

Ergenliğin ortalarında ve sonlarında karma cinsiyetli gruplar süreç içinde aynı cinsiyetli grupların yerini almaya ve karşı cinsiyetten akranlar yol arkadaşı olarak önem kazanmaya başlamaktadır (Buhrmester ve Furman, 1987). Dördüncü aşama: Yakın ilişki içindeki karma cinsli gruplardan oluşan, tam anlamıyla gelişmiş bir çevredir. Ergen gruplarına çeşitli sokak köşelerinde, parklarda ya da başka açık yerlerde sık sık rastlanır ve bu mekânlar karşı cinsiyetten olanların tanışıp buluşacakları önemli yerlerdir. Daha büyük yaştaki ergenler ile buluşma yolları arayan küçük yaştaki ergenler bu kalabalık toplumsal buluşma mekânlarından daha iyi yararlanabilir. Yeni kurulan karma cinsiyetli gruplar ilk başta geniş topluluk etkinliklerinde birbirleriyle ilişkiye geçme eğilimlerini sürdürürken, zaman içinde bu durum değişir ve daha ciddi ilişkiler kuran çiftler görülmeye başlanır. Beşinci aşamada, çevre dağılmaya ve parçalanmaya yüz tutarak, yerini esnek ilişkili çiftlerden oluşan gruplara bırakmaya yönelir. Bu çalışmada, arkadaşlık ilişkilerinin gelişimi konusunda Dunphy'nin (1963) çalışması, araştırmacıya ışık tutan önemli çalışmalardan biri olmuştur. Çünkü bulgularının halihazırdaki çalışmalarla desteklenmekte olduğu görülmektedir.

Dunphy'nin araştırması üzerinden uzun yıllar geçmiş olmasına karşın, bu aşamalar yakın geçmişte yeni çalışmalarla önemli ölçüde desteklenmiştir

(Connolly ve Goldberg, 1995). Dunphy'nin ergen akran grupları ve romantik ilişkilerin bu gruplara nasıl yerleştiği hakkındaki önerilerini test eden Connolly Furman ve Konarsky (2000), karışık cinsiyet gruplarının işleyişsel özelliklerini tartışmada Dunphy'nin sessiz kaldığını belirtmiştir. Ayrıca yukarıda belirtilen çalışmayla romantik beklentileri şekillendirmede ve sosyal beceriler geliştirmede, akran ilişkilerinin ve geçmişteki romantik ilişkilerin önemini ortaya çıkarmıştır. Bu açıklamalar çerçevesinde, yurtdışındaki ergen romantik ilişkilerini konu alan çalışmalar şu şekilde özetlenebilir:

Ergenlerin neden flört ettikleriyle ilgili yapılan çalışmalar gözden geçirildiğinde flörtün, bu çalışmaların aynı noktalarda birleştiği bazı gelişimsel işlevlerinin olduğu görülür: Yüksek kalitede yakın ilişkilere sahip olma becerisi yetişkin cinsel sağlığı ve iyiliğinin bir temel taşıdır (Moller, Feeney ve Peterson, 2001; Reis, Collins ve Berscheid, 2000). Bu potansiyele hazırlanmak için genç insanlar, aynı zamanda kişisel refahı da destekleyen güven ve eşitliğin uzun süreli yakın ilişkileri için bir kapasite ile yetişkinliğe en iyi şekilde ulaşarak (Adams ve Archer, 1994; Josselson, 1996), çocukluk döneminde bakım verenlerle temel ilişkilerden ergenlik döneminde akranlarla temel ilişkilere geçiş yaparlar (akt. Montgomery, 2005).

Son on beş yılda farklı araştırmacılar, çalışmalarında ergen romansının farklı özellikleriyle ilgilenmişler ve farklı özellikleri vurgulamışlardır. Örneğin; romantik ilişkilerde duygular Larson, Clore ve Wood; romantik ilişkilerde bilişsel temsiller Brown, Feiring ve Furman; romantik ilişkilerde bireysel farklılıklar Collins ve Sroufe; romantik ilişkilerde duyarlılığı reddetme Downey, Bonica ve Rincon; romantik ilişkilerde arkadaş ve akran rolü Connolly, Goldberg ve Brown tarafından incelenmiştir. Yine aile-çocuk ilişkileri Gray ve Steinberg tarafından, kültürel yönü de Coates tarafından çalışılmıştır. Brown, Feiring, Furman (1999), Shulman ve Seiffge-Krenke (2001), Paul ve White (1990) ve Connolly ve Goldberg'in (1999) yakın zamanlarda gerçekleştirilmiş önemli çalışmalarla, ergen romantik ilişkilerinin çeşitli özelliklerini ve kavramsal konuları ele alan araştırmalara dikkatimizi çeken, bütüncü, sonuçlandırıcı ve teşvik edici çalışmalar yapan bilim insanlarının başında geldikleri görülmektedir.

Ergenlerin erken ergenlik döneminde flört ilişkisi yaşamaya başlamalarının nedenleri de bazı araştırmacılar tarafından incelenmiştir. Örneğin, Prager (1995), bu nedenleri şöyle belirtmektedir: Bilişsel olarak gelişen ergen, yakınlık deneyimlerinin ne kadar önemli olduğunu kavrar. Ergen, bilişsel gelişmenin yanında cinsel olgunlaşmayı da yaşadığından yeni yakınlıklar yaşamaya başlar. Ergen cinsel olgunlaşmaya paralel olarak aşk ve flört ilişkisi yaşar. Bouchey ve Furman (2003), ergenlikte çıkma ve romantik deneyimleri çalışmışlardır. Ergen romantik ilişkileri üzerindeki akran etkileri Brown (1999), ergen romantik ilişkilerinin bilişsel temsilleri Furman ve Simon (1999), ergenlik boyunca romantik ilişkilerin gelişimsel önemi Collins (2003), ergenlikte heteroseksüel romantik ilişkilerin ortaya çıkmasında akranların rolü Connolly, Furman ve Konarsky (2000), orta ergenlikte çıkmanın izlediği yollar ve psikososyal uyum Davies ve Windle (2000), ergenlerin romans kavramları Feiring (1996), ergenlikte romantik ilişkilerin gelişimi Furman, Brown ve Feiring (1999), ergenlikte romantik ilişkilerin gelişimi Hartup (1999), ergen romantik ilişkilerinde duygular Larson, Glore ve Wood (1999) tarafından çalışılmıştır. Furman ve Wehner (1994), ergenlikte romantik ilişkilere geçişi, yaş ve ilişki deneyimleriyle ilintili gelişimsel değişiklikleri kavramsal ve görgül olarak incelemişler ve bir de model geliştirmişlerdir.

Eşlerin flörtü ve romantik ilişkiyi nasıl tanımladıkları konusundaki çalışmalara örnek olarak Feiring'in (1996), Roscoe, Diana ve Brooks'un (1987), Furman, Simon, Shaffer ve Bouchey'in (2002), Roscoe, Kennedy, Pope'un (1987), Adams, Laursen ve Wilder'in (2001), Berscheid, Snyder ve Omoto'nun (1989) çalışmaları gösterilebilir. Feiring'in (1996) gerçekleştirdiği çalışmada 15 yaşında 60 kız ve 57 erkek ergenin flörtü ve romantik ilişkiyi nasıl tanımladıkları araştırılmıştır. Ergenlere, ilişkilerinin sıklığını ve süresini, flört edilen kişiyle buluşulduğunda ne tür etkinliklerin yapıldığı, kız/erkek eşte sevilen ve sevilmeyen şeylerin neler olduğu, bir flörte sahip olmanın avantaj ve dezavantajlarının neler olduğunun anlaşılmasına yönelik sorulara yanıtlar aranmış, kız veya erkek eşte sevilen şeyler ve sevilmeyen şeylerin neler olduğu ve bir flörte sahip olmanın avantajları ve dezavantajları belirlenmiştir.

Farklı yaş dönemlerinde yaşanan romantik ilişkilerin karşılaştırılması konusunda Shulman ve Kipnis (2001) çalışmıştır. Öyküsel anlatım

yaklaşımıyla yapılan bu çalışmada genç yetişkin çiftlerin devam eden romantik ilişkileri ve 15-16 yaşlarındayken sahip oldukları romantik eşleriyle olan ilişkileri incelenmiştir. Yapılan analizler, ergen ve genç yetişkin romantik ilişkilerinin farklı şekilde resmedildiğini göstermiştir. Ergen romantik ilişkileri daha çok bir eşlik etme formu olarak tanımlanmış ve deneyimleri ve coşkusu için değer verilmiştir. Buna karşıt olarak, genç yetişkin romantik ilişkileri daha çok güven, destek ve istikrar ile betimlenen olgun bir ilişki olarak tanımlanmıştır. Ayrıca ergen romantik ilişkileri, daha fazla sorunlarla daha az eğlenceli olarak tanımlanmıştır. Erkek ve kadınlar ergen romantik ilişkileriyle şimdiki ilişkilerinin kalitesi arasındaki ilişkiyi farklı tanımlamışlardır. Erkekler devam eden romantik ilişkilerinin olumlu algısını, olumlu ergen romantik ilişki algısıyla kadınlardan daha çok ilişkilendirmişlerdir.

Seiffge-Krenke (2003), 103 katılımcının yer aldığı 8 yıllık boylamsal çalışmada yakın ilişkiye katkıda bulunan gelişimsel özellikleri ve diğer bazı etkenleri ele almıştır. Araştırmada 13, 15 ve 17 yaşlarındaki bireylerin benlik kavramları, anne-baba ve aynı cinsiyetten arkadaşlarıyla olan ilişkileri irdelenmiş, bulunan özellikleri 13, 15, 17 ve 21 yaşlarında sahip oldukları flört ilişkileri ve bu ilişkilerinin nitelikleri açısından değerlendirilmiştir. Sonuçlar, gelişim süreci içerisinde bireylerin flört ilişkilerinin süresinde ve niteliğinde farklılıklar olduğunu; aileden, arkadaşlardan alınan desteğin ve benlik kavramının 21 yaşında romantik ilişkiye farklı şekilde katkıda bulunduğunu göstermektedir. Daha açık bir ifadeyle, 13 yaşındaki benlik kavramının, 21 yaşındaki romantik ilişkinin yordanmasına katkıda bulunduğu sonucunu vermiştir. Aynı şekilde 17 yaşındaki flört ilişkileri, genç yetişkinlikteki flört ilişkilerini yordayıcı bir özellik taşımaktadır. Ayrıca bir destek sağlayıcı olarak flört eşinin önemi de ilişki geliştikçe artmaktadır. Ancak, akran desteği romantik gelişim sürecinin başında değil, sadece ilerleyen aşamalarında önemli hale gelmektedir. Roscoe, Diana ve Brooks (1987), erken, orta ve ileri ergenlik dönemlerindeki ergenlerin çıkma ilişkisine bakış açılarındaki farklılıkları ve eş seçiminde kişilik özelliklerinin önemini araştırmıştır. Furman, Simon, Shaffer ve Bouchey (2002), ergenlerin aileleriyle, arkadaşlarıyla ve romantik eşleriyle olan ilişkilerini nasıl tasarladıklarını incelemiştir.

Adams, Laursen ve Wilder (2001), erken, orta ve ileri ergenlik dönemlerinde ergen romantik ilişkilerinde yakınlığın tipik özelliklerini tanımlamaya çalışmıştır. İlişkide rapor edilen yetke ve karşılıklılık ile algılanan karşılıklı bağımlılık, etkileşimdeki sıklık, ortak aktivitelerdeki çeşitlilik ve ilişki ömrü arasında bir bağ bulunup bulunmadığını araştırmışlardır. Bu araştırma, erken, orta ve ileri ergenlikte ergen romantik ilişkilerinde yakınlığın özelliklerini tanımlamak ve ilişkide yetke ve karşılıklılığa ilişkin ergen raporlarının karşılıklı bağımlılık algılarıyla, etkileşim sıklığı, aktivite çeşitliliği, etkileme ile ve ilişki süresiyle bağlantılı olup olmadığını belirlemek için tasarlanmıştır. Karşılıklı bağımlılık, günlük sosyal etkileşim, haftalık aktivite çeşitliliği ve karşılıklılıkla olumlu olarak ilişkili bulunmuştur; fakat, etkileme, yetke ve ilişki süresiyle ilişkili bulunmamıştır. Cinsiyet, yakınlığın hiç bir özelliğiyle bağlantılı bulunmamıştır. Yetke ve karşılıklılığın her ikisi de ilişki etkisiyle olumlu olarak ilişkili bulunmuştur. Karşılıklılık ve karşılıklılık gibi yakınlığın çeşitli özellikleri arasında yetkenin idare ettiği ilişkilerin, karşılıklı bağımlılık, günlük sosyal etkileşim ve haftalık aktivite çeşitliliği ile olumlu olarak bağlantılı olduğu görülmüştür (yalnızca düşük yetke düzeyleriyle betimlenen ilişkilerde). Ne karşılıklılık ne de yetkenin, ilişki süresiyle bağlantılı olmadığı bulunmuştur.

Berscheid, Snyder ve Omoto (1989) İlişki Yakınlığı Envanteri'ni (Relationships Closeness Inventory) geliştirdikleri çalışmalarında romantik ilişkiyi, yakın ilişki türlerinden biri olarak ele almış ve ilişki yakınlığının üç temel bileşenine dikkat çekmişlerdir. Bu bileşenler sıklık, çeşitlilik ve sağlamlıktır.

Flört ilişkisi yaşayan çiftlerin ilişki doyumlarıyla ilgili değişkenleri konu alan bazı araştırmalar da bulunmaktadır.

Doyum veren bir ilişkinin ne tür değişkenlerle bağlantılı olabileceği ve hangi değişkenler tarafından yordandığı Levesque'nun (1993) 14–18 yaş arası 300 lise öğrencisi ergenle yapmış olduğu bir araştırmayla incelenmiştir. Doyum sağlayıcı aşk ilişkilerinin bağlantılarını ve yordamalarını belirlemek için 300 gencin aşk deneyimleri analiz edilmiştir. Sonuçlar bağlılığın katkıları, iletişim, eşlik etme ve tutku yönlerinden ergen ve yetişkin ilişkileri arasında çarpıcı benzerlikler ortaya koymuştur. Ergen ilişkilerinin yetişkinlerden farkı,

negatif duygulanım yokluğu, çatışma ya da sıkıntı ile ilişki doyumu arasında bağlantı yokludur.

Ensign, Scherman ve Clark (1998) araştırmasında, aile ve çocuk bağlanmasının aile içi çatışmayla, boşanmayla ve yakınlıkla ilişkisine bakılmıştır. Boşanma arttıkça aile içi çatışma, aile içi çatışma arttıkça ergenlerin yakınlığının azaldığı bulunmuştur. Yine bu çalışma ile boşanmış ailelerin çocuklarının, boşanmamış ailelerin çocuklarına göre romantik ilişkilerde daha düşük düzeyde yakınlık kurmakta oldukları saptanmıştır.

Öte yandan ilişki doyumu, coşkusu, gelişimi, karşıdaki ve ilişki adına değişmeyi ve flört ilişkisi ile ilişki memnuniyeti ve benlik saygısı arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmalara da şunlar örnek olarak gösterilebilir: Samet ve Kelly'nin (1987) yaptıkları ergenlik döneminde yaşanan flört ilişkilerinin ele alındığı çalışmada, düzenli flört ile benlik saygısı ve cinsiyet rolü kimliği arasındaki ilişkiye bakılmış ve bunların arasında olumlu bir ilişki olduğu bulunmuştur. Shibazaki ve Brennan (1998) ise ilişki memnuniyeti ve benlik saygısı arasındaki ilişkiyi ele almışlar, ilişki memnuniyeti, ilişkiye başlama nedeni, benlik saygısı, yapısal değişkenler (etnik yapı) üzerine çalışmışlardır. Araştırma sonuçları şöyle özetlenebilir: Aynı ve farklı etnik gruptan üyeler ilişkiye benzer nedenlerle başlamışlar ve benzer ilişki memnuniyeti düzeyleri bildirmişlerdir. Farklı etnik grup ilişkisi içinde olanlar, aynı etnik grup ilişkisi içinde olanlara göre daha düşük benlik saygısı düzeyi sergilemişlerdir. Kendi etnik grubundan olmayan biriyle çıkanlar, kendi etnik grubundan biriyle çıkan kişilere göre, kendi etnik grup üyeleriyle daha düşük özdeşleşme, kendi etnik grubu dışındakilerle daha yüksek potansiyel çıkma eşlerinin varlığını bildirmişlerdir. Bu grup ayrıca şu andaki ilişkilerine ilişkin daha düşük toplumsal onay ve kendi etnik grubu dışındaki insanlarla daha fazla iletişim tercihi bildirmişlerdir.

Flört, romantik ilişkiler sırasında eşlerin yaşadıkları cinsel davranışları, cinsiyet kimliği rollerini araştıran çalışmalar ve flört ilişkisinin toplumsal ve gelişimsel anlamda sağladıkları kazançlar, romantik ilişkiler hakkındaki algıları konularındaki çalışmalara örnek olarak da aşağıdaki çalışmalar gösterilebilir.

Knox ve Wilson'ın (1981) üniversite öğrencisi olan katılımcılarla yaptığı çalışmada, katılımcıların üniversite kampüsünde insanlarla nasıl tanıştıkları, hangi cinsel davranışlarda buldukları incelenmiştir. Kampüste öğrencilerin diğerleriyle daha çok arkadaşları aracılığıyla, çeşitli partilerde ve sınıfta tanıştıkları bulunmuştur. Flört ilişkisi, yaşanan kişiyle gerçekleştirilen cinsel davranışlar, öpüşme, okşama ve cinsel ilişki şeklinde ortaya konulmuştur.

Van Horn, Dowdy ve Embow'un (1997) flört yaşantısında bireysel yakın ilişki ağına akran davranışlarının etkisini; problem davranışlar ve flört deneyimi arasındaki ilişkiyi; yakın ilişki etkinliklerinin önemi ile flört ilişkisinin kapsamı arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Çalışmanın sonuçları incelendiğinde, erkeklerin flört hakkında akran davranışlarından, kızlara oranla daha fazla etkilendikleri görülmüştür. Bu çalışmanın bulguları yakın ilişki davranışının önemiyle flört yaşantısının ilişkili olmadığını desteklemiştir.

Wayment ve Campbell (2000), üniversiteye devam eden 71 öğrenciye romantik ilişkileriyle ilgili algılarını değerlendirdikleri çok boyutlu bir kendini değerlendirme modeli uygulamıştır. Araştırma sonucunda, romantik bir ilişkiyi değerlendirmede üç tür bilginin kullanıldığı bulunmuştur. Bunlar, bir ilişkide neyin kabul edilebilir ve neyin ilişki doyumuna neden olduğuna ilişkin kişisel standartları içeren bilgiler, yaşanan ilişkiden elde edilen somut bilgiler ve bir ilişkinin nasıl olması gerektiğine ilişkin ideal bilgilerdir.

Konarsky, Connolly, Furman (2003) tarafından yapılan bu çalışmayla ergenlerin akran yapıları ve arkadaşlıklarının kalitesi romantik ilişkilerin öncülleri olarak incelenmiştir. Boylamsal veri 3 yıllık bir dönem boyunca 9. sınıftan 11. sınıfa kadar 180 lise öğrencisi örneklemeden toplanmış ve Dunphy (1963) ile uyumlu olarak yakın arkadaşların küçük grupları karşı cinsiyet akran ağlarının kestirimcisi olmuştur ki bu, sonrasında, gelecekteki romantik ilişkilerin ortaya çıkmasının yordayıcısıdır. Yakın arkadaşlardan oluşan aynı cinsiyet grupları için ve aynı cinsiyet ağları için dolaylı etkiler bulunmuştur. Furman ve Wehner (1994) ile uyumlu olarak, hem arkadaşlarla hem romantik eşlerle ilişkilerin niteliksel özellikleri, daha sonraki romantik deneyimlerin niteliksel özelliklerinin yordayıcısı olmuştur. Bu bağlantılar, akran

ilişkilerinin yaşam döngüsünün bu aşamasında romantik gelişimi destekleyebilecek yolları önermektedir.

Ergen romantik ilişkileriyle ilgili olarak yakın zamanda yapılan çalışmalardan biri de Connolly ve Mclsaac (2009) tarafından gerçekleştirilen ve ergen romantik ayrılıklarını konu alan çalışmadır. Araştırmacılar 12. sınıf öğrencisi olan 910 katılımcının yer aldığı çalışmayla ergenlikte romantik ayrılığın yaygınlığını ve anlamını gelişimsel sistem perspektifinden inceleyerek ortaya koymuşlardır. Bilindiği gibi gelişimsel sistem yaklaşımı, ergenlerin kendi pozitif gelişimsel gidişatlarında aktif ajan olduklarını öne sürmektedir.

Aşk, romantik ilişkiler, cinsel deneyimleme ve yoğun arkadaşlıklar uzun zamandır ergen deneyimlerinin bir parçası olarak kabul edilmiştir. Çeşitli araştırmacılar, yakınlığın gelişimi için önemli bir zaman olarak ergenliğe işaret etmiştir (Örneğin, Berndt, 1982). Fiziksel değişiklikler (Steinberg, 1985), sosyal bilişteki değişimler (Hill ve Palmquist, 1978) ve sosyal roller (Czikszentmihaly, Larson ve Prescott, 1997), yakınlık için ergenin artan ihtiyacı, kapasitesi ve fırsatına katkı verenler olarak not edilmişlerdir (Roscoe, Kennedy ve Pope, 1987). Ancak, bu katılımların büyük bir gelişimsel sürecin parçası olarak anlaşılması için, birleştirici bir kavramsal çerçeve bulunmamaktadır (akt. Paul ve White, 1990).

Yeniden ergen romantik ilişkileriyle ilgili olarak yurtdışındaki çalışmalara bakıldığında; önemli bir bölümü son yıllarda olmak üzere konunun farklı değişkenlerle irdelendiği, çeşitli kavramsal konuların ele alındığı, ergen romantik ilişkilerinin çeşitli özelliklerinin ortaya konulduğu ve modeller geliştirildiği görülmektedir. Ancak pek çok yazar tarafından ergen romantik ilişkilerinin ciddi olmayan, kısa ömürlü, az yoğun ilişkiler olarak yorumlanması nedeniyle yakın geçmişe kadar bilimsel ilgi uyandırmamış olduğu dile getirilmektedir. Hatta bazı yazarlar (Örneğin, Brown, Feiring ve Furman, 1999) bu durumu “araştırmacıların ergen romansından kaçışı” biçiminde dile getirerek nedenlerini tartışmaktadır. Yine romantik ilişkilerle ilgili çalışmaların çoğunun gelişim kuramlarından değil, aşk kuramlarından yola çıkılarak yapıldığı görülmektedir. Ayrıca ergen romantik ilişkilerinin çok bileşenli olduğu, araştırma sonuçlarının her zaman birbiriyle tutarlı olmadığı

ve konuyla ilgili yeni çalışmaların yapılması gereğine vurgu yapılmaktadır. Romantik ilişkilerin, gelişimi hangi durumlarda etkilediği, romantik ve diğer yakın ilişkilerin ergenlikte gelişimsel gidişatı birlikte nasıl etkilediği sorularını aydınlatmak için araştırmalara ihtiyaç olduğu belirtilmektedir.

Brown, Feiring ve Furman gibi yazarlar tarafından (1999), ergen romantik ilişkileri konusunda çalışma yapmanın pratik zorluklarına da değinilmekte ve ana babaların, çocuklarının aşk yaşamını çalışmaları için araştırmacılara izin vermekte genellikle gönüllü olmadıkları, pek çok okul yöneticisinin de benzer davranışlar sergileyebileceği belirtilmektedir. Ayrıca ergenlerin de eğer ilişkileri güvende ve uzun süreli değilse kendi romantik ilişkilerini tartışmakta gönüllü olmayabilecekleri belirtilmektedir.

Son bir kaç yıl içinde yurt dışında ergen romantik ilişkileri konusunda ard arda bazı çalışmaların yapıldığı görülmektedir (Örneğin, Eyre, Milbrath ve Peacock (2007); Shomaker ve Furman, (2009); Collins, Welsh, ve Furman, (2009); Connolly ve McIsaac (2009); Seiffge-Krenke ve Diğerleri (2010); Seiffge-Krenke ve Connolly (2010); Bucx ve Seiffge-Krenke (2010); Ha, Overbeek ve ark. (2010); Li, Connolly ve ark. (2010) gibi). Bu çalışmaların bazıları romantik ilişkilerle ilgili olarak etnik farklılıklar ve kültürlerarası karşılaştırmalara dönük çalışmalardır (Bucx ve Seiffge-Krenke, 2010; Ha, Overbeek ve ark., 2010; Li, Connolly ve ark., 2010).

Bu çalışmalardan biri olan, Seiffge-Krenke ve ark. (2010) tarafından yapılan araştırma, 8654 ergende kimlik ve geleceğe ilişkin strese yol açan nedenler bağlamında romantik stres ve başa çıkma stillerine odaklanmıştır. On yedi ülke, Orta Avrupa, Kuzey Avrupa, Doğu Avrupa, Güney Avrupa, Güney Afrika, Güney Amerika ve Orta Doğu olmak üzere yedi bölgeye ayrılmış ve bu alanda çalışılmıştır. Geleceğe ilişkin strese yol açan nedenler, tüm ergenler tarafından yaşadıkları bölgeye bağlı olmaksızın romantik stres vericilerden daha stres verici olarak algılanmıştır. Kimlikle bağlantılı stres vericiler Güney Afrika, Güney Amerika ve Orta Doğu'da yaşayan ergenlerde daha kaygı verici olarak bulunmuştur. Romantik stres diğer bölgelerdeki ergenlere kıyasla Orta Avrupa ve Güney Avrupa'daki ergenlerde çok daha yüksek bulunmuştur. Tüm ergenlerin kabaca %80'i uyarlanabilen (adaptive)

başta çıkma stilleri kullanmışlardır: Romantik eşle tartışma, arkadaşlar ve diğerlerinden destek arama ve genelde olumlu bir bakış açısı paylaşma şeklinde. Orta, Kuzey ve Doğu Avrupa'da yaşayan ergenler, romantik stres vericilerle başta çıkarken tartışma ve destek aramada en aktif olanlar olarak görülmüşlerdir. Ayrıca Güney Amerika ve Orta Doğu'da yaşayan ergenlerde, kendilik ile ilgili stres vericiler, romantik stres vericilerden daha stres verici olarak bulunmuştur. Ayrıca bu iki bölgede yaşayan gençlerde kimlikle bağlantılı stres vericiler diğer tüm bölgelerde yaşayanlarda olduğundan anlamlı biçimde yüksek çıkmıştır.

Ha, Overbeek ve diğerlerinin (2010) yaptığı araştırma ise ergenin aile, arkadaş ilişkileriyle romantik ilişki kalitesinde etnik farklılıklar konusundadır. Bu çalışmayla, yerli Alman ve etnik Alman ergenlerin anababa ve arkadaşlarıyla ilişkilerinin kalitesinin romantik ilişkilerinin yakınlık, bağlılık ve tutku özellikleriyle nasıl ilintili olduğu incelenmiştir. Araştırmada tümü bir romantik ilişki içinde olan, yaklaşık %61,6'sı kızlardan oluşan, 12-18 yaş arasındaki 444 yerli Alman ve 55 etnik Alman ergenden alınan kendini değerlendirmeye dayalı tarama verisi kullanılmıştır. Hem yerli hem etnik Alman genci için anababa-ergen ilişkisinin kalitesi, romantik ilişkide yakınlık ile pozitif olarak ilişkiliydi; buna karşın kişinin romantik eşine daha fazla bağlılıkla ilişkiliydi. Hiyerarşik regresyon analizinde anlamlı etkileşimler yalnızca düşük kalitede anababa-ergen ilişkisi deneyimleyen etnik Almanların romantik ilişkilerine daha fazla bağlılık gösterdiklerini ortaya koymuştur. Ek olarak, düşük kalitede en iyi arkadaşlık deneyimleyen etnik Alman ergenler yerli Alman ergenlere göre romantik ilişkilerinde daha fazla tutku göstermişlerdir. Bu bulgular, Alman ergenlerin romantik yaşamlarında anababa ve arkadaşların oynadığı rollerde etnik farklılıkların bulunduğunu göstermiştir.

Bucx ve Seiffge-Krenke (2010) tarafından yapılan bir başka çalışmada, 173 intra-etnik (Alman) çift ve 17 inter-etnik çift olmak üzere 190 heteroseksüel çiftten oluşan (ortalama yaş: kadınlar 17; erkekler 18) 380 ergen örneğinde romantik ilişkileri incelenmiştir. Faktör analizi iki tip aşk deneyimi (love experience) ortaya çıkardı: (a) çekicilik deneyimleri ve partner'a tutkulu bir odaklanma (tutkulu aşk) ve (b) birlikte olma/bağlılık arama deneyimleri (arkadaşça aşk). Romantik deneyimlerde, benlik saygısı ve sorun

çözme becerilerinde intra-etnik ve inter-etnik çiftler arasında farklılık bulunmamıştır. Intra-etnik çiftlerdeki ergenler anababalarıyla inter-etnik çiftlerdeki ergenlere kıyasla daha yakın ilişkilere sahip oldukları görülmüştür. Actor-Partner Interdependence Modelleri (APIM) göstermiştir ki arkadaşça aşk, anababalara olan bağlanmanın kalitesinden dolayı öngörülüyordu: bu ilişki benlik saygısı ve sorun çözme becerileri tarafından yönlendirilmekteydi. Buna karşın, kız arkadaşların babaya (anneye değil) bağlanma kalitesi romantik ilişkilerde sorun çözme becerilerini öngörmüştür. Erkek arkadaşların sorun çözme becerileri anneye bağlanmanın (babaya değil) kalitesi tarafından öngörülümüştür. Daha da ötesi, partnerlar–arası (cross-partner) etkileri gözlemlenmiştir: kız arkadaşların arkadaşça aşk'ı yalnızca annelerine bağlanmalarıyla değil aynı zamanda erkek arkadaşları ve onların anneleri arasındaki ilişki tarafından da öngörülümüştür.

Connolly, Goldberg ve Pepler, (2004) tarafından farklı etnokültürel geçmişlere sahip 1284 erken ergen örneğinde aynı cinsiyet arkadaşlıkları, karşı cinsiyet gruplarla ilişki/birlikte olma, çıkma ve romantik ilişkiler araştırılmıştır. Bu araştırmayla erken ergenlikte romantik ilişkide çıkma aşaması (dating-stage) ve gelişimsel-bağlamsal modelleri incelenmiştir. Veriler 5-8. sınıflarda kesitsel olarak ve bir akademik yılın sonbaharı ve ilkbaharında boylamsal olarak toplanmıştır. Sonuçlar aynı zamanda gelişimsel bağlamın evrelerin yollarını nasıl değiştirebileceğine ilişkin içgörü sağlamaktadır: Çıkma etkinlikleri karışık cinsiyet ilişkileri ile birleştirilmiştir, grup temelli romantik aşamalar diğer aşamalara göre daha fazla istikrar göstermiştir ve etnokültürel bağlam romantik zamanlamayı etkilemiştir. Son olarak, sonuçlar, romantik etkinliklere katılımın ergenlerin bir romantik ilişkiye sahip olmaya ilişkin gelecekteki ilgilerini yükselttiğini göstermiştir. Karışık cinsiyet gruplarıyla birlikte olma ve çıkma etkinliklerinin, örnekteki genç ergenler arasında yaygın olduğu gözlenmiştir. Bunlar erken ergenlerin romantik ilgilerini arttırmada ve romantik ilişkilere yol açmada da etkili olmuşlardır.

Ergen romantik ilişkileri konusundaki kültürlerarası çalışmalardan bir başkası da Li ve ark. (2010) tarafından yapılmıştır. Bu araştırma Kanadalı ve Çinli ergenlerin romantik ilişkilerini, arkadaş ilişkileri ve anababalarla ilişkiler

arasındaki bağlantıları karşılaştırmaktadır. Katılımcılar, 16-17 yaşlarındaki 496 Çinli ve 395 Kanadalı ergendir. Çinli ergenler, bir romantik ilişki de dahil olmak üzere çok az olasılıkla herhangi bir romantik ilişki formuna sahiptirler. Düşük düzeylerde romantik deneyim sergilemişlerdir ve daha az sayıda yakın romantik ilişkileri bulunmuştur. Cinsiyetin yönettiği kültürel farklılıklarla, Çinli kızların romantik deneyimlerinin daha az olduğu saptanmıştır. Kanada'da arkadaşlık daha yakın (intimate) ve Çin'de anne baba ilişkileri daha yakın (close) olsa da, romantik ilişkilerle anne baba ve arkadaş ilişkilerinin bağlantısının iki kültürde de oldukça tutarlı olduğu bulunmuştur. Arkadaşlar romantik ilişkilerle olumlu olarak bağlantılı, anababalar arkadaşlarla olan bağlantıları yoluyla dolaylı olarak ilişkili bulunmuştur. Çinli ergenler arasında, anne babalar romantik deneyimlerle aynı zamanda olumsuz bir yönde doğrudan bağlantılı olarak gözlenmiştir.

Ergen romantik ilişkiler gelişimini anlayabilmek için, fantezilerden etkileşimlere kadar kısa ve uzun süreli bütün romantik ilişki deneyimlerinin ele alınıp incelenmesi gereği üzerinde durulmaktadır.

2.4.2. Türkiye'de Romantik İlişkilerle İlgili Yapılan Çalışmalar

Türkiye'de yapılan çalışmalar gözden geçirildiğinde ise ergen romantik ilişkileri bir yana genel olarak romantik ilişkilerin az sayıda çalışmaya konu olduğu görülmektedir. Bu çalışmalarda flört edilecek, evlenilecek eşlerde bulunması arzu edilen özelliklerin neler olduğu (Bacanlı, 2001), flört ilişkisinde gelecekte eş olacak kişide önemli görülen özellikler (Uraz, 1979), üniversite öğrencilerinin eş seçme ölçütleri (Yıldırım, 2007), üniversite öğrencilerinin evlilik ve eş seçme ölçütleri (Özgüven,1994), üniversite öğrencilerinin eş seçimlerinin cinsiyet değişkeni ile ilişkisi (Durmazkul, 1991), flört ilişkisinde eşlerin ilişki doyumu (Öner, 2001), cinsiyetçilik ve cinsiyet rolü yönelimi ile romantik ilişki yaşayan çiftlerin ilişki doyumları arasındaki ilişki (Curun, 2001), flört ilişkisi ile benlik saygısı arasındaki ilişkinin nasıl olduğu (Çanakçı, 2000), flört ilişkisinde yaşanan cinsel davranışların neler olduğu (Ögel ve ark., 2005), üniversite öğrencilerinden yakın ilişki kuramayan ve kuranlar, bağlanma stilleri, yalnızlık, benlik saygısı, stres belirtileri ve stresle başa çıkma tarzları

(Büyükkşahin, 2001), yakın ilişkilerde bağlanma ve yatırım modelinin bağlanma stilleri (Büyükkşahin, 2006), romantik ilişkilerde bağlanma ile çatışma çözme stratejileri arasındaki ilişki (Bahadır, 2006), ergenlik ve genç yetişkinlik döneminde romantik yakınlığı başlatmada algılanan kontrol (Eryılmaz, 2004) incelenmiştir. Bunlardan başka yakın zamanlarda ergen kızların flört ilişkisiyle, yetişkin kadınların kendi ergenlik dönemlerinde yaşamış oldukları flört ilişkileri karşılaştırmalı olarak incelenmiş (Diyarbakirli, 2007), romantik ilişkilerde genç yetişkinlerin aşka ilişkin tutumlarıyla kişilik özellikleri arasındaki ilişki (Tüfekçi, 2008), genç yetişkinlerin aşk biçemlerinin ve benlik tiplerinin; cinsiyet, eğitim düzeyi, sosyoekonomik düzey, ilişki süresi, ilişki statüsü ve benlik tiplerine göre karşılaştırılması (Ercan, 2008) gibi konular ele alınmıştır.

Ercan (2008) tarafından yapılan araştırma ile genç yetişkinlerin aşk biçemleri ve benlik tipleri; cinsiyet, eğitim düzeyi, sosyoekonomik düzey, ilişki süresi, ilişki statüsü ve benlik tiplerine göre karşılaştırılarak incelenmiştir. Çalışma, 24-30 yaşlarında ve karşı cinsle ilişki deneyimi bulunan 590 genç yetişkinle yapılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular, Türk kültüründe aşk biçemleri ve benlik tiplerinin çeşitli değişkenlere göre farklılaştığına işaret etmektedir. Sonuçlar, içinde yaşanılan toplumsal bağlamın, bireylerin hem aşk hem de benlik tiplerinin şekillenmesinde önemli olduğunu göstermiştir.

Tüfekçi (2008) tarafından yapılan araştırma ile romantik ilişkilerde genç yetişkinlerin aşka ilişkin tutumlarıyla kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi transaksiyonel/etkileşimsel ego durumları açısından değerlendirmeyi amaçlanmıştır. Üniversite öğrencisi olan 350 genç yetişkinle çalışılmıştır. Bulgular, katılımcıların aşk tutumları ve ego durumları arasında anlamlı ilişkiler olduğunu göstermiştir. Ayrıca kızlar ve erkekler aşk tutumları ve ego durumlarında anlamlı farklılıklar göstermişlerdir. Erkekler, oyun gibi aşk ve özgeci aşka kızlardan daha fazla eğilim gösterirken; kızlar, tutkulu aşka daha fazla eğilim göstermiştir. Erkekler ve kızlar, arkadaşça, mantıklı ve sahiplenici aşk tutumlarında farklılık göstermiştir.

Diyarbakirli (2007) araştırmasını, bugünün ergen kızlarının flört ilişkisiyle, yetişkin kadınların kendi ergenlik dönemlerinde yaşamış oldukları flört ilişkilerini karşılaştırmalı olarak incelemek amacıyla yapmıştır. Bu

araştırmada, ergen kızlar ile yetişkin kadınların kendi ergenlik dönemlerinde yaşadıkları flört ilişkilerine başlama yaşlarında, flört ilişkilerinin sayılarında ve sürelerinde, flörtü tanımlamalarında, flört etme nedenlerinde, flört ilişkisinin avantajları ve dezavantajlarında, ilişkilerin bitiş nedenlerinde, flört ilişkisinin cinsellik boyutunda farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Araştırmada günümüz ergen kızlarıyla, yetişkin kadınların ergenlik dönemlerindeki flört ilişkilerinde bir takım benzer özellikler ve farklılıklar bulunmuştur.

Yıldırım (2007) tarafından yapılan bir çalışma ile üniversite son sınıf öğrencilerinin eş seçme kriterleri incelenmiştir. Eş seçiminde cinsiyet farklılıklarına Evrim Kuramı ve Sosyal Rol Kuramı açısından açıklama getirme amaçlanmıştır. Yurtdışındaki çalışmalarda sonuçların her iki kuramı da desteklemesine karşın bu çalışmanın sonuçlarının daha çok Sosyal Rol Kuramını desteklediği; potansiyel eşte aranan özelliklerin önem sırasının neredeyse aynı olduğu, ancak kızların erkeklere göre daha çok sayıda özelliğe önem verdiği bulunmuştur. Bu özelliklerden ilk sıralarda yer verilenler güvenilir olma, dürüst olma, kişilik sahibi olma, sadakatli olma, sözünü tutma, sevgi potansiyeli olma, anlayışlı ve saygılı olma gibi özelliklerdir. Katılımcılar tarafından görece daha az önem verilen özelliklerden bazıları ise eşin tutumlu olması, ortak ilgi, fiziksel olarak güçlü olmak, benzer yaşta olmak, zenginlik gibi özelliklerdir.

Bahadır (2006) tarafından yapılan araştırmada romantik ilişkilerde bağlanma ile çatışma çözme stratejileri arasındaki ilişki incelenmiştir. Bağlanmanın hem kategorik olarak hem de kaygı ve kaçınma boyutlarıyla ele alındığı bu çalışmada ayrıca bağlanma ve çatışma çözme stratejileri arasındaki ilişkide olumsuz duygu durumu düzenleme beklentisinin rolü araştırılmıştır. Dört farklı gruptaki -güvenli, saplantılı, kayıtsız ve korkulu-bağlanma gruplarının ilişkide yaşanan çatışmayı çözmek için kullandıkları stratejiler açısından farklılaşıp farklılaşmadığının incelendiği analiz sonuçlarına göre, çatışma çözme stratejilerinden zorlama, kaçınma, uzlaşma ve işbirliği stratejileri bağlanma stillerine göre farklılaşmaktadır. Bağlanma stillerine göre uyma stratejisinin farklılığı ise anlamlı değildir. Kadınlar, erkeklere göre uzlaşma stratejisini daha fazla tercih etmektedirler. Bağlanma stillerine göre olumsuz duygu durumu düzenleme beklentisindeki farklılıkların

incelendiği analiz sonuçlarına göre, olumsuz duygu durumu düzenlemesinin tüm alt boyutları açısından bağlama stilleri arasında farklılıklar vardır. Güvenli bağlama grubu tüm alt boyutlarda duygu durumunu düzenleme beklentisi en yüksek olan gruptur. Bağlanmanın kaygı boyutu çatışma çözme stratejilerinden zorlama, kaçınma, uyma ve işbirliğini doğrudan anlamlı düzeyde yordamaktadır. Kaygı düzeyinin uzlaşma stratejisini anlamlı düzeyde yordamadığı görülmüştür. Kaçınma boyutunun, kaçınma, uyma ve uzlaşma stratejilerini doğrudan yordama düzeyi anlamlı bulunmuştur.

Büyükşahin (2006) aşk konusundaki çalışmasıyla kadınların tutkulu aşk puanlarının erkeklerin puanlarından, erkeklerin özgeci aşk puanlarının kadınların puanlarından daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Aynı çalışmada özgeci aşk boyutunda, flört ilişkisi olanlar sözlü, nişanlı ya da evli olanlardan daha düşük puan almışlardır. Tutkulu aşk boyutunda sözlü ve nişanlı olanlar, flört ilişkisi olanlardan daha yüksek puan almışlardır.

Flört ilişkisi ve ilişkide yaşanan cinsel davranış örüntülerini araştıran çalışmalara örnek olarak gösterilebilecek çalışma şudur:

Ögel, Eke, Erdoğan, Taner ve Erol (2005) İstanbul'daki ergenlerin cinsel davranış örüntülerini anlamak amacıyla bir çalışma yapmışlardır. Araştırmada 3483 lise öğrencisine 21 bölümden oluşan bir anket formu uygulanmıştır. Ankette demografik bilgiler, ergenlerin ilgilendiği etkinlikler, aile, arkadaş ve çevre özellikleri, okul yaşantısı ile ilgili sorular, cinsellik, sokakta çalışma, evden kaçma, kendine zarar verme davranışı, öfke, şiddet davranışı ve eğilimi, suç ve madde kullanımı, ihmal ve istismar, hastalıklar, intihar, travma ve sağlık alanlarına ilişkin sorular yer almaktadır. Sonuçlara bakıldığında, öğrencilerin %16.3'ünün karşı cinsiyetten hiç arkadaşı yok iken, örneklemin yarıya yakınının karşı cinsiyetten en az beş arkadaşı vardır. Araştırmaya katılanların %67'si hayatları boyunca en az bir kez karşı cinsiyetten biriyle çıktıklarını, %19.9'u hayatları boyunca en az bir kez cinsel ilişkide bulduklarını belirtmişlerdir. Erkeklerin karşı cinsiyetten arkadaşına sahip olma, karşı cinsiyetten biri ile çıkma ve cinsel ilişkiye girme sıklıkları kızlara oranla daha yüksek olduğu bulunmuştur

Eryılmaz (2004) tarafından yapılan bir araştırma ile ergenlik ve genç yetişkinlik döneminde romantik yakınlığı başlatmada algılanan kontrolün incelenmesi amaçlanmıştır. Romantik yakınlığı başlatmada algılanan kontrol ölçekleri toplam puanlarının ve alt boyutlarının cinsiyete ve yaşa göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği ve kontrol inançlarını yordayan faktörlerin neler olduğu belirlenmiştir. Katılımcılar, lise son sınıf öğrencisi 280 ergen ve üniversite öğrencisi 186 genç yetişkindir. Sözel yakınlık, davranışsal yakınlık, esprili olma ve karşılıklı yakınlığın ergen kontrol inançlarını yordayan faktörler olduğu saptanmıştır. Romantik ilişkiyi neyin başlattığını bilme, öz bilgi ve fiziksel yakınlığın ise genç yetişkin kontrol inançlarını yordayan en önemli faktörler olduğu bulunmuştur. Cinsiyetin, romantik yakınlığı başlatmada algılanan kontrol üzerinde ergenler için önemli bir faktör olmadığı ve genç yetişkinler için ise yaşın önemli bir faktör olduğu belirlenmiştir.

Cingöz (2003) ise aynı cinsiyet arkadaşlıklarıyla karşı cinsiyet arkadaşlıklarını karşılaştıran bir çalışma yaparak, karşı cinsiyetle arkadaşlıklardaki duygusal ilişkilerin, aynı cinsiyet arkadaşlıklardaki duygusal ilişkilerin benzerlik ve farklılıklarının yanı sıra, bu ilişkilerdeki kadın-erkek farklarını incelemiştir. Aynı cinsiyet ve karşı cinsiyet arkadaşlıklarda, kadınların ilişki sürdürme davranışlarını erkeklere kıyasla daha sık gösterdikleri bulunmuştur. Aynı cinsiyet arkadaşlıkların kabul edilen ve tanınan arkadaşlık biçimi olarak ortaya çıktığı, karşı cinsiyet arkadaşlıkların duygusal ilişkilerden ve aynı cinsiyet arkadaşlıklardan daha uzak ve düşük kalitede olduğu bulunmuştur.

Bacanlı (2001), olası eşte daha az önem verilen özellikler ile aranan özellikleri belirlemek amacıyla eş tercihinde dikkate alınan etkenleri incelemiştir. Çalışmada iki grup vardır: Ankara grubu ve Konya grubu. Ankara Üniversitesi 2. sınıfta okuyan 59 kız ve 61 erkek araştırmada bu grubu oluştururken, Konya Grubunu oluşturan bireyler Selçuk Üniversitesi'nde 2. sınıfa devam eden 51 kız ve 49 erkek öğrenciden oluşmaktadır. Elde edilen sonuçlara göre, kızların eşlerinde daha çok ekonomik ve toplumsal statü, güvenilir bir kişiliğe sahip olma, erkeklerin ise doğurganlık, iyi yemek yapma, bekâret ve görünüş güzelliği özelliklerini aradıkları bulunmuştur.

Curun (2001), çalışmasında, toplumsal cinsiyetle ilişkili iki kavram olan cinsiyetçilik ve cinsiyet rolü yönelimi ile romantik ilişki yaşayan çiftlerin ilişki doyumları arasındaki ilişkiyi inceleme konusu yapmıştır. Toplumsal cinsiyetle ilişkili olan her iki kavramın da romantik ilişki yaşayan çiftlerde ilişki doyumunu açıklamada etkili olduğu sonucu bulunmuştur.

Büyükşahin (2001), ailesinin yanında yaşayan ve yaşamayan kız ve erkek üniversite öğrencilerinden yakın ilişki kuramayan ve kuranlar, bağlanma stilleri, yalnızlık, benlik saygısı, stres belirtileri ve stresle başa çıkma tarzları açısından karşılaştırmalı bir çalışma yapmıştır. Farklı bağlanma stillerinin benlik saygısı, stres, yalnızlık, stresle başa çıkma tarzları üzerinde etki olup olmadığı incelenmiştir. Yakın ilişkisi olan ve olmayan üniversite öğrencilerinin, korkulu bağlanma stiliyle bağlı olma konusunda farklılık gösterdikleri gözlenmiş, diğer bağlanma stilleri yönünden gruplar arasında fark olmadığı ortaya çıkarılmıştır. Yakın ilişkisi olan ve olmayan üniversite öğrencilerinin benlik saygısı ve stres belirtisi göstermeleri yönünden de fark olmadığı görülmüştür. Romantik beraberliği olmayan öğrencilerin daha fazla duygusal yalnızlık hissettikleri, stresle başa çıkma tarzları açısından da sadece iyimser tarzla başa çıkma yönünden yakın ilişkisi olan ve olmayan gruplar arasında anlamlı farklılık olmadığı bulunmuştur. Ailesinin yanında yaşamayan kız öğrencilerin en fazla sosyal destek alan grup olduğu; romantik ilişkilere güvenli ve güvensiz bağlanmanın benlik saygısı, stres düzeyi ve stresle başa çıkma tarzları üzerinde yordayıcı olduğu gözlenmiştir. Güvenli bağlanan bireylerin, güvensiz bağlanan bireylere göre daha yüksek benlik saygısına sahip oldukları, daha düşük stres belirtisi gösterdikleri ve stresle başa çıkmada daha yapıcı başa çıkma tarzlarını tercih ettikleri bulunmuştur.

Flört ilişkisi ve ilişki doyumunu benlik saygısı ve diğer değişkenler arasındaki ilişkiyi konu alan araştırmalara örnekler şunlardır:

Öner'in (2000) bu çalışma ile, ilişki doyumu ve flört deneyimlerinin karşı cinsiyetle olan ilişkilerde gelecek zaman oryantasyonuna (gelecek olaylara yönelik genel ilgi, geleceği organize etme) etkisini araştırmıştır. Araştırma sonucunda karşı cinsiyetle olan ilişkilerinden yüksek derecede doyum

sağlayan bireylerin, düşük doyum sağlayan bireylere göre geçici ilişkilere daha yatkın ve daha az gelecek odaklı oldukları bulunmuştur.

Çanakçı (2000) bu çalışmayla kız ve erkek öğrencilerin flört ilişkileri ile benlik saygıları arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Kız ve erkek öğrencilerin anababalarının flört ilişkisine yönelik tutumları, ilişki statüleri ve ilişkiden sağladıkları doyum ile benlik saygıları arasındaki ilişkiye de bakılmıştır. Halihazırda flört ilişkisi yaşayan öğrencilerle, hiç flört yaşantısı geçirmemiş olan öğrencilerin, her zaman flört ilişkisi yaşayan öğrencilere oranla daha düşük benlik saygısına sahip oldukları bulunmuştur. Annenin flört ilişkisine yönelik olumsuz-tarafsız-olumlu tutumları benlik saygısı puanları üzerinde belirgin farklar ortaya koymamıştır. İlişkiden sağlanan doyum ile benlik saygısı arasında anlamlı olumlu bir ilişki bulunmuştur.

Durmazkul (1991), yaptığı çalışmayla, üniversite öğrencilerinin eş seçimi tercihlerinin cinsiyet değişkeni ile ilişkisini incelemiştir. Araştırma sonuçları, eş olarak seçilecek kimsenin fiziki çekiciliği konusundaki tercihlerde cinsiyete göre bir fark bulunmadığını, tüm öğrencilerin evlenecekleri kişinin fiziki çekiciliğinin kendilerinininki kadar olmasını tercih ettiklerini göstermiştir. Evliliği düşünmede birinci derecede önemli neden olarak kızlar ve erkekler arasında fark bulunmamış, her iki grubun da “yaşamı bir eşle paylaşmayı” birinci derecede önemli buldukları ortaya konulmuştur.

Uraz (1979) tarafından yapılan araştırmada “Gelecekteki eşlerden neler bekleniyor?” sorusuna yanıt aranmıştır. Araştırma sonuçları cinsiyetlere göre flört ilişkisinde gelecekte eş olacak kişide önemli görülen özellikler; fiziksel görünüş, ekonomik durum, ekonomik statü, kişisel karakter, sosyal ilişkiler, ahlaki değerler, politik ve dini düşünceler, duygusal karakter ve evlilik ilişkileridir. Fiziksel görünüş, ahlaki değerler ve evlilik ilişkileri ise cinsiyet ayırımı olmaksızın hem kadın hem de erkekler tarafından önem verilen kategoriler olarak ortaya çıkmıştır.

Türkiye’de yapılan çalışmalar gözden geçirildiğinde ergen romantik ilişkileri bir yana, genel olarak romantik ilişkilerin çok az sayıda araştırmacı

tarafından ele alınmış olduğu görülmektedir. Ergen romantik ilişkilerinin, ergen psikososyal gelişimi çerçevesi içinde nerede ve nasıl durduğu konusuna odaklanmış geniş kapsamlı bir çalışma bulunmamaktadır.

Türkiye’de yapılan çalışmalarla ilgili bir diğer nokta da erken ergenlik döneminin hiç bir romantik ilişki araştırmasında ele alınmamış olmasıdır. Türkiye’de ergenlerin, erken ergenlikte aynı cinsiyetten akranlarla/arkadaşlarla yakın ilişkiler kurma ihtiyacı ortaya çıktığında ve sonrasında bu ilgi pubertal gelişimin/buluğa ermenin etkisiyle karşı cinse yöneldiğinde nasıl bir yol izlediği, romantik ilişkilerin ne zaman ve nasıl başladığı, hangi evrelerden geçip nasıl ilerlediği, neleri içerdiği, nelerden etkilenip neleri etkilemiş olabileceği sorularının bilimsel anlamda önemli ölçüde merak uyandırmadığı ve çeşitli değişkenlerle ele alınmamış olduğu görülmektedir.

Ergen romantik ilişkilerinin izlediği yolları ve bunların dallanmalarını ortaya koyabileceği düşünülen boylamsal bir çalışma da bulunmamaktadır. Türkiye’de gerçekleştirilmiş çalışmaların bir diğer ortak noktası ve sınırlılığı da ergen romantik ilişkilerinin doğasını tam olarak anlamayı kolaylaştırabileceği düşünülen karışık desen ya da nitel çalışmaların yokluğudur. Tüm incelenen çalışmalarda kendini değerlendirmeye dayalı ölçümler yapılmış olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak Türkiye’de doğrudan ergen romantik ilişkilerinin özelliklerini ortaya koymaya odaklanmış çalışmaların olmadığı, birkaç çalışmada konuya farklı değişkenlerle sadece değinildiği ve bu konunun araştırılmaya muhtaç olduğu söylenebilir. Ayrıca ergen romantik ilişkileri alanyazınındaki pek çok kavrama Türkçe karşılıklar bulabilmek, ilgili kavramları ve kuramları genişletebilmek, Türkiye’de yaşayan ergenlerin romantik ilişkilerini daha iyi anlayabilmek ve açıklayabilmek için hem kuramsal hem de görgül çalışmaların yapılması gerektiği görüşü araştırmacının çalışma sonunda edindiği görüş olarak belirtilmelidir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırma grubu, verilerin toplanması, verilerin analiz edilmesi ve işlem konularında açıklamalar yer almaktadır.

3.1. Araştırma Türü

Bu araştırma, mevcut durumu sorgulayan betimsel bir araştırmadır. Türkiye’de ergen romantik ilişkilerini ana-baba ve arkadaş ilişkileri bağlamında ele alan bu araştırma ergenin ilişki açısından algıladığı etkileşimin olumsuz ve olumlu özelliklerinin, romantik ilişkileri üzerindeki etkisini incelemek amacıyla, ilişki tarama modeli esas alınarak gerçekleştirilmiştir. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır (Karasar, 2004, s.77). Veriler, üniversite ikinci ya da üçüncü sınıfa devam etmekte olan 18-22 yaşlarında 638 kız ve 429 erkek olmak üzere toplam 1067 bireyden elde edilmiş ve kesitsel araştırma düzeni kullanılmıştır.

Bu çalışma ergenin ana-babayla, aynı ve karşı cinsiyetten arkadaşla yüksek kalitede ilişkilere sahip olmasının, romantik ilişkilere katılımı ve ilişki yakınlığına ilişkin bazı özellikler üzerindeki yordama güçlerinin araştırıldığı bir çalışmadır. Araştırmanın bağımlı değişkeni romantik ilişkilerin özellikleri (sıklık, çeşitlilik ve sağlamlık); temel bağımsız değişkenleri ise, ilişki açısından algılanan olumlu ve olumsuz etkileşimdir.

Araştırmada, ilgili değişkenlerin ergenin romantik ilişkilerinin çeşitli özellikleri üzerindeki etkileri doğrusal regresyon modeli ile test edilmiştir. Bu modelin çeşitli demografik değişkenlere göre oluşturulmuş gruplarda geçerliliği test edilmiştir. Bu demografik özelliklere dayalı gruplar ve gruplardaki kişi sayıları "katılımcılar" başlığı altında sunulmuştur. Daha sonra, romantik ilişkilerin ele alınan özelliklerinin bağımsız değişkenlere göre farklılaşp

farklılaşmadığı incelenmiştir. Bu özellikler; birlikte geçirilen zaman miktarı (sıklık), birlikte yapılan etkinliklerin çeşitliliği ve ilişkinin sağlamlığıdır.

3.2. Araştırma Grubu

Katılımcıların tümü Ankara ilinde (merkez ilçelerde) bulunan altı farklı üniversiteye devam eden öğrencilerden oluşmaktadır. Ölçme araçlarının uygulandığı bireyler, “halen üniversite ikinci ya da üçüncü sınıfa devam etmekte olmak ve 1986 yılından sonra dünyaya gelmiş olmak” durumu dikkate alınarak belirlenmiştir. Bu seçimin temeli, araştırmanın amaçları doğrultusunda bir evrenin temsilci bir örneği yerine, amaçlı olarak bir ya da birkaç alt kesimini örnek olarak almaktır. Başka bir deyişle amaçlı örnekleme, evrenin soruna en uygun bir kesimini gözlem konusu yapmak demektir (Sencer, 1989, s.386). Amaçlı örneklemede araştırmacı, evrenle ilgili daha önceki kuramsal bilgilere ve kendi bilgilerine ve araştırmanın özel amacına dayanarak bir örneklem belirlemektedir (Fraenkel ve Wallen, 1993, s.87). Bu araştırmada, araştırma grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme çeşitlerinden, maksimum çeşitlilik yöntemi benimsenmiş ve evrenin temsili göz önünde bulundurularak, bireylerin seçilmesinde üniversitelerde farklı fakültelere devam eden, farklı barınma şekillerine sahip ve en uzun süre yaşanan şehirler bakımından farklılıklar gösteren katılımcılara ulaşılmış ve ölçme araçları bu bireylere uygulanmıştır. Bu örnekleme yöntemiyle evren değerleri hakkında önemli ipuçlarının elde edileceği belirtilmektedir (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008, s.79).

Araştırma kapsamında kullanılan veri toplama araçları (İlişki Ağı Envanteri İAE; Network of Relationship Inventory NRI) ve (İlişki Yakınlığı Envanteri İYE; Relationship Closeness Inventory RCI) toplam 1132 katılımcıya uygulanmıştır. Veri analizleri öncesi, katılımcıların veri toplama araçlarına verdikleri yanıtlar gözden geçirilmiştir. Bu inceleme sonucunda, ölçek maddelerinin en az % 5'ini boş bırakan ya da 23 ve daha büyük yaşta olan grup veri setinden çıkarılmıştır. Sonuçta üniversite öğrencisi 638 kız ve 429 erkek, toplam 1067 katılımcıdan elde edilen verilerle analizler gerçekleştirilmiştir. İYE ile tüm katılımcılara devam eden en yakın ilişkilerinin

hangi ilişkileri olduğu çeşitli ilişki seçenekleri ile sorulmuş, tüm ilişkileri içinde romantik ilişkisini “en yakın ilişki” olarak tanımlayanların ilişki kalitesi/yakınlığı incelenmiştir. Araştırmaya katılan bireylerin çeşitli demografik değişkenlere göre dağılımı Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4. Araştırmaya Katılan Ergenlerin Çeşitli Demografik Değişkenlere Göre Dağılımları

		N	%
Cinsiyet	Erkek	429	40.2
	Kadın	638	59.8
Sınıf	İki	591	55.4
	Üç	470	44.6
Barınma Şekli	Ailesi yanında	379	35.5
	Yurt	369	34.5
	Evde	287	26.7
	Diğer	32	3.3
Mezun olunan lise türü	Genel	360	33.7
	Anadolu	375	35.1
	Özel lise	77	7.2
	Öğretmen lisesi	152	14.3
	Diğer	103	9.7
SED	Alt	81	7.6
	Orta	880	82.6
	Üst	105	9.8
Kardeş durumu	Kardeşi var	973	91.3
	Kardeşi Yok	93	8.7

		N	%
Cinsiyet	Erkek	429	40.2
	Kadın	638	59.8
Sınıf	İki	591	55.4
	Üç	470	44.6
Barınma Şekli	Ailesi yanında	379	35.5
	Yurt	369	34.5
	Evde	287	26.7
	Diğer	32	3.3
Mezun olunan lise türü	Genel	360	33.7
	Anadolu	375	35.1
	Özel lise	77	7.2
	Öğretmen lisesi	152	14.3
	Diğer	103	9.7
SED	Alt	81	7.6
	Orta	880	82.6
	Üst	105	9.8
Kardeş durumu	Kardeşi var	973	91.3
	Kardeşi Yok	93	8.7

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veriler, aşağıda açıklanan kişisel bilgi formu ve ilişki ağı envanteri ve ilişki yakınlığı envanteri aracılığı ile ve grup uygulaması şeklinde toplanmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu. Katılımcıların yaş, cinsiyet ve eğitim durumları gibi demografik özelliklerine ilişkin bilgiler sekiz sorudan oluşan kişisel bilgi formu aracılığıyla elde edilmiştir (Ek 1).

3.3.2. İlişki Ağı Envanteri (İAE; Netwok of Relationship Inventory (NRI); Furman ve Buhrmester, 1986). Katılımcılardan ana-baba, kardeş, arkadaş vb. ilişkileriyle ilgili verilerin toplanması için Furman ve Buhrmester (1986) tarafından geliştirilen ve Türk kültürüne uyarlama çalışması araştırmacı tarafından gerçekleştirilen “İlişki Ağı Envanteri-İAE (Netwok of Relationship Inventory-NRI)” kullanılmıştır.

İAE, bir dizi farklı kişilerarası ilişki tiplerindeki geniş bir grup ilişki özelliğini inceleyebilmek amacıyla Sullivan’ın kişilerarası gelişim kuramı, Weiss (1974) ve Sullivan’ın (1953) sosyal provizyon ve sosyal gereksinimler kavramsallaştırmasından hareketle geliştirilmiş bir ölçektir. En önemli özelliği katılımcıların kendi sosyal ağlarının her bir üyesi (örneğin, anne, baba, kardeş, arkadaş, romantik eş, öğretmen) ile olan ilişkilerini betimleyebilmek için aynı madde setini kullanmalarıdır. Bu özellik, ilişki kalite puanlarının bir matrisini oluşturur ki bu matris hem farklı ilişki tipleri arasındaki farkların ortalamalarını tanımlamak ve hem de her tip ilişkiyi, kalitelerin profili yönünden tanımlamak için kullanışlıdır. Buhrmester ve Furman’a (2008) göre bu matriks (ilişki kalite puanları matriksi) ilişki kalitelerindeki bireysel farklılıkların ölçümü için kullanışlı olduğu gibi, araştırmacılara çeşitli ilişkiler arasındaki farklılıkları ve benzerlikleri incelemek için ve ilişki kalitelerindeki bireysel farklılıkların yalnızlık, depresyon gibi diğer bireysel sonuçlarla nasıl ilişkili olduğunu değerlendirmeye izni vermesi nedeniyle de kullanışlı olduğunu kanıtlamıştır. Ayrıca farklı ağ üyelerinin rollerinde gelişimsel ve kültürler-arası karşılaştırmalar yapmak için özellikle kullanışlı olduğu bilinmektedir.

İlişki Ağı Envanteri-İAE ergenlerin sosyal ilişki ağlarındaki ana-baba, kardeş, arkadaş, romantik eş vb. ilgili kişiler ile ilişkilerindeki algısını, ilişki kalitesini ölçen Likert tipi bir ölçektir. (Alt öçekler ve madde oluşumları için bakınız Ek 2). İAE'nin en yaygın kullanılan versiyonu on alt ölçek setinden oluşmaktadır ve her bir alt ölçekteki madde sayısı üç, toplamdaki madde sayısı ise 30'dur. Araştırmada kullanılan alt ölçekler ve madde oluşumları aşağıdaki gibidir:

Ahbablık/Refakat (Companionship):	Maddeler 9, 19, 29
Çatışma (Conflict):	Maddeler 10, 20, 30
Destek (Support):	Maddeler 11, 21, 31
Zıtlasma (Antagonism):	Maddeler 12, 22, 32
Yakınlık (Intimacy) :	Maddeler 13, 23, 33
Özen (Nurturance):	Maddeler 24, 24, 34
Şefkat (Affection):	Maddeler 15, 25, 35
Hayranlık (Admiration):	Maddeler 16, 26, 36
Görelî Güç (Relative Power):	Maddeler 17, 27, 37
Güvenilir İttifak (Reliable Alliance):	Maddeler 18, 28, 38

Ölçeği geliştiren yazarlar ölçeğin 3. versiyonunda oluşturdukları bir kısa formula (Buhrmester ve Furman, 2008) alt ölçekleri "ilişkinin olumsuz

özelliklerini ölçen alt ölçekler, ilişkinin olumlu özelliklerini ölçen alt ölçekler ve diğerlerini ölçenler” şeklinde gruplamışlar ve ilgili değişikliği, ölçeği kullanan araştırmacılarla paylaşmışlardır. Ayrıca bu skora ile ilgili bir makale yayınlamışlardır (Buhrmester ve Furman, 2008). Sırasıyla olumsuz özellikler bireyin ilişkideki olumsuz etkileşim algısını, olumlu özellikler ilişkideki olumlu etkileşim algısını ve diğerleri de diğerlerini Görelî Güç”ü (Relative Power) ölçmektedir. Her bir alt ölçekle, katılımcıların o boyut (şefkat gibi) ve ilgili kişi ile ilişkilerindeki algısı incelenmektedir. İAE’de katılımcıların tepkileri, değeri 1 puan olan "hiç ya da çok az" dan, değeri 5 puan olan "en fazla"ya doğru sıralanan 5 derecelmeli bir değerlendirme ölçeği üzerinde sıralandırılmaktadır. Ölçek 10 alt ölçek dikkate alınarak kullanılıp puanlanabildiği gibi, sadece çalışmanın gerektirdiği ilgili alt ölçekler bir araya getirilerek ya da son versiyonda ortaya konulan diğer üç alt ölçek dahil edilerek de kullanılabilir. Ancak her alt ölçekteki ilgili üç maddenin mutlaka işleme dahil edilmesi gerekmektedir.

İAE’nin güvenilirlik ve geçerliği, Ankara ilinde çeşitli fakültelere devam etmekte olan toplam 435 kişilik bir örneklemden elde edilen verilerle incelenmiştir.

Verilerin, faktör analizi için uygunluğu Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ile bulunur. Bartlett küresellik testinin aldığı değer ve onun anlamlılığı ise değişkenlerin birbirleri ile ilişki gösterip göstermediklerini test eder. KMO değerinin .60’dan yüksek bulunması ve Bartlett testinin anlamlı bulunması verilerin faktör analizi için uygun olduğunu gösterir (Büyüköztürk, 2002). Tüm ilişki nesnelere için elde edilen faktör analizi sonuçları KMO değerleri anne için 0.92, baba için 0.94, akraba için 0.92, aynı cins arkadaş için 0.95, başka kişi için 0.95, romantik eş için 0.95, kardeş için 0.92, karşı cins arkadaş için 0.96 olarak bulunmuştur. Tüm KMO değerleri veri grubunun faktör analizi için yeterli düzeyde olduğunu göstermiştir. Aynı zamanda tüm ilişki nesnelere için Bartlett testi sonuçları 0.05 düzeyinde anlamlıdır. Bu iki bulgu verilerin faktör analizi için uygun olduğunu göstermiştir.

Veriler üzerinde Temel Bileşenler Analizi yapılmıştır. Temel Bileşenler Analizi sonunda ölçeğin her ilişki nesnesi için farklı faktör yapısı sergilediği

saptanmıştır. Genel olarak ölçeğin maddelerinin 4 faktörde toplandığı fakat bazı ilişki nesnelere için beşinci bir faktörün gözlemlendiği saptanmıştır.

Yapı geçerliğini belirlemek için yapılan açımlayıcı faktör analizi sonuçları, her bir ilişki nesnesi için 30 madde ve 3 alt ölçekten oluşan İAE'nin, çeşitli ilişki nesnelere olan ilişki ağını ölçmek için yeterlik göstermiştir. Ölçekte tersten kodlanması gereken herhangi bir madde bulunmamaktadır. Bu çalışmalardan sonra, İAE'nin Türk kültüründe kullanılabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

3.3.3. İlişki Yakınlığı Envanteri (İYE; Relationship Closeness Inventory (RCI); Berscheid ve ark., 1989). Ergen romantik ilişkilerindeki yakınlığı ölçmek için "İlişki Yakınlığı Envanteri-İYE (Relationship Closeness Inventory-RCI)" kullanılmıştır. Bu ölçek Berscheid, Snyder ve Omoto (1989) tarafından geliştirilmiş bir ölçektir.

Berscheid, Snyder ve Omoto (1989); yakın ilişkiler konusunda Kelley, Berscheid, Christensen, Harvey, Huston; Levinger, McClintock, Peplau, ve Peterson, (1983) tarafından gerçekleştirilen kuramsal kavramsallaştırma çalışmalarını izleyen araştırmaları sonucunda ilişki yakınlığını; sıklık, çeşitlilik ve sağlamlık boyutları ile ele almış, İlişki Yakınlığı Envanterini (İYE) geliştirmişlerdir. Özellikle Kelley ve diğerleri (1983) tarafından altı çizilen yakınlık kavramsallaştırması, ilişki yakınlığını değerlendirmek için bu ölçeğin geliştirilmesinde buluşsal bir hizmet vermiştir. Kelley ve diğerleri (1983), ilişki tarafları arasında bulunan karşılıklı bağımlılıkları kanıt olarak göstermişler ve böylelikle iki kişi arasındaki etkileşimin özelliklerini vurgulamışlardır. Özellikle yakın ilişkinin yüksek bağımlılıkla karakterize olduğunu öne sürmüşlerdir. Burada iki kişinin birbirine bağlı olarak yaptıkları etkinliklerin dört özelliği bu iki kişi arasındaki yüksek bağımlılığı ortaya çıkarmaktadır: (1) bireylerin birbirleri üzerinde sürekli etkisi olması, (2) her oluşumda ortaya çıkan bu etkinin güçlü olması, (3) bu etkinin her birey için farklı aktiviteleri içermesi ve (4) tüm bu özelliklerin oldukça uzun bir zaman içindeki bağlantılı aktiviteleri karakterize etmesi (Kelley ve diğerleri 1983, sayfa 13). Yakınlığın bu kavramsallaştırması, kişiler arası ilişki yakınlığının ölçümü için bir plan ortaya koymaktadır.

İlişki Yakınlığı Envanteri (İYE), 1988 yılında geliştirilmiş, 1989 yılında yeniden gözden geçirilmiştir. Ölçek, katılımcıların devam etmekte olan en yakın ilişkilerinin yakınlığını belirlemede, kendi kendini bildirime dayanan bir araçtır. Orijinal Ölçeğin değerlendirme ve geliştirme çalışmaları, Minnesota Üniversitesi'nde ikinci sınıfa devam eden, bekar ve yaş ortalaması 19,38 olan 241 tam zamanlı öğrenciden oluşan iki örneklem grubu üzerinde yürütülmüştür. Yapılan çalışmada önce katılımcıların en yakın ilişkiyi deneyimledikleri kişi belirlenmiş, ardından da ilişki tiplerine ilişkin olarak arkadaş ilişkileri, aile ilişkileri, romantik ilişkiler gibi kategoriler oluşturulmuştur.

İlişki Yakınlığı Envanteri'ni geliştiren yazarlar ilişki yakınlığını sıklık, çeşitlilik ve sağlamlık boyutları ile ele almışlardır. Sıklık boyutu, tipik bir hafta süresince günün sabah, öğle ve akşam saatleri boyunca ilişki taraflarının başbaşa, birlikte geçirdikleri toplam zaman miktarını ifade etmektedir. Bu zaman miktarı toplam dakika olarak belirtilmektedir. Yakın ilişkinin yüksek karşılıklı bağımlılıkla karakterize olduğuna inanan bu yazarlar, ilişki taraflarının yüzyüze etkileşim içinde olmalarının, diğerinin düşünce ve davranışlarını etkileme bakımından daha fazla fırsat yaratacağını uslamlayarak bu şekildeki bir ölçüme karar verildiğini belirtmektedir (Berscheid, Snyder ve Omoto, 1989).

Çeşitlilik boyutu ile ilgili olarak şunlar söylenebilir: Kelley ve arkadaşları (1983) tarafından altı çizilen karşılıklı etkileşimin üç özelliğinden biri olan ortak etkinliklerdeki çeşitlilik, ilişki yakınlığının önemli bir göstergesi olarak ölçeğin üç boyutundan birini oluşturmaktadır. Katılımcılara, ilişki taraflarının birlikte gerçekleştirebileceği 38 farklı etkinliği kapsayan bir liste verilerek hangilerinin geçen hafta boyunca birlikte gerçekleştirildiği sorulmakta, böylece sıfırdan 38'e teorik bir puanlama aralığı oluşturulmaktadır.

İlişki Yakınlığı Envanteri'nin sağlamlık boyutu, ilişki taraflarının karşılıklı olarak günlük davranışları, kararları, geleceğe ilişkin planları ve hedefleri konusunda birbirlerine ne ölçüde güçlü bir etkide bulduklarına ilişkin bir ölçüm sağlamaktadır. Sağlamlık boyutunun puanlaması açıktır ve dönüştürme (transformasyon) gerektirmemektedir.

Her üç boyutla ilgili olarak elde edilen daha yüksek ortalama daha yüksek derecede yakınlığı ifade etmektedir.

3.4. İlişki Ağı Envanteri'ni Uyarlama Süreci

İlişki Ağı Envanteri'nin uyarlama çalışmalarına yazarla (Furman) bağlantı kurulup yazılı onayı alındıktan sonra başlanmıştır. Uyarlama çalışmasında, ilk olarak çeviri işlemi yapılmıştır.

3.4.1. Dil Geçerliliği

İlişki Ağı Envanteri'nin dil geçerliliğini belirlemek amacıyla sırasıyla aşağıdaki işlemler gerçekleştirilmiştir. Orijinali İngilizce olan bu ölçeğin, Ankara Üniversitesi'nde akademisyen olan iki kişi ve doktora eğitimlerinin tez aşamasında olan iki kişi ve asıl alanları İngiliz Dili ve Edebiyatı olan ve eğitim alanında çalışan iki kişi olmak üzere toplam altı kişi tarafından Türkçe çevirisi bağımsız olarak yapılmıştır. Ardından tüm bu çeviriler madde madde bir araya getirilerek karşılaştırılmış, ortak olanlar ve farklı olan ifadeler belirlenmiş ve farklılık gösteren ifadeler, çevirileri gerçekleştiren kişilerle görüşülerek ortak ifadeler haline getirilmiştir. Uzman görüşü alınarak oluşturulan ölçek Türkçe formu, farklı beş kişi tarafından tekrar İngilizceye çevrilmiştir. Daha sonra Ölçeğin orijinali ile İngilizce çevirisi Ankara Üniversitesi'nden öncekilerden farklı dört akademisyen tarafından incelenmiş ve iki form arasında farklılık olmadığı yönünde ortak bir görüşe varılmıştır. Uzman görüşü referans alınarak elde edilen ölçek Türkçe formu ve İngilizce formunun aynı anlamı ifade edip etmediğini uygulamada da görebilmek amacıyla, ileri düzeyde İngilizce bilgisine sahip 7 kişiye uygulanmış ve her iki ölçekten alınan puanlar arasında Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı .98 ($p=0.001$) olarak bulunmuştur. Elde edilen bu korelasyon katsayısı ve uzman görüşü dikkate alınarak ölçeğin çeviri yönünden paralelliğinin sağlandığı kabul edilmiştir.

Çeviri işleminin ardından veri toplanmış, elde edilen veriler üzerinde KMO ve Bartlett testi uygulanmış ve değerler faktör analizine uygunluk bakımından incelenerek faktör yapıları yorumlanmıştır.

Ölçek uyarlama çalışmasına katılan ve tamamı üniversite 1. ve 2. sınıfa devam etmekte olan bu bireylere ait özellikler aşağıda tablo ve açıklamalarla sunulmaktadır.

Tablo 5. Uyarlama Çalışmasında Yer Alan Katılımcıların Cinsiyete ve Yaş Grubuna Göre Dağılımı

		f	%	Ortalama yaş	Standart sapma
Cinsiyet	Erkek	178	40.9	20.56	1.22
	Kadın	257	59.1	20.15	1.13
Toplam		435	100	20.33	1.19

Tablo 5'te de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan 435 ergenin %40.9'u erkek (178 kişi), %59.1'i kadındır. Kadınların yaş ortalaması 20.15 (ss: 1.13) iken, erkeklerin yaş ortalaması 20.56 (ss: 1.22) olarak bulunmuştur. Grubun genelinde yaş ortalaması 20.33'tür (ss: 1.19). Genel olarak bakıldığında, grubun tamamının ileri ergenlik döneminde olduğu ifade edilebilir. 18'den 22'ye kadar olan yaşları kapsayan dönem Steinberg (2002) tarafından ileri ergenlik olarak ele alınmaktadır. Bu dönem bazı yazarlar tarafından gençlik ya da beliren yetişkinlik olarak da ifade edilmektedir (Arnett, 2000; Kagan ve Coles, 1972; Keniston, 1970).

İzleyen bölümde yapı geçerliği çalışmasından söz edilmiştir.

3.4.2. Yapı Geçerliği Çalışması: Açıklayıcı Faktör Analizi

Bu çalışmada ölçeğin yapı geçerliliğini sınamak için açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır. İngilizce'den Türkçe'ye çeviri işlemi ve dil geçerliği işlemleri tamamlanan ölçek (İAE) katılımcılara uygulanmıştır. Veri girişi yaparken, ölçekte en az bir maddeyi boş bırakan katılımcılar değerlendirme dışı tutulmuş ve sonuçta 435 katılımcıdan elde edilen verilerle faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi, ölçme aracının yapısını, aynı yapıyı ya da niteliği ölçen

değişkenleri bir araya toplayarak ölçmeyi, az sayıda faktör ile açıklamayı amaçlayan bir istatistiksel tekniktir (Büyüköztürk, 2002). Ancak faktör analizi, tüm veri setleri için uygun olmayabilir. Verilerin, faktör analizi için uygunluğu Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ile bulunur. Bartlett küresellik testinin aldığı değer ve onun anlamlılığı ise değişkenlerin birbirleri ile ilişki gösterip göstermediklerini test eder. KMO değerinin .60'dan yüksek bulunması ve Bartlett testinin anlamlı bulunması verilerin faktör analizi için uygun olduğunu gösterir (Büyüköztürk, 2002). Tüm ilişki nesnelere için elde edilen faktör analizi sonuçları KMO değerleri anne için 0.92, baba için 0.94, akraba için 0.92, aynı cins arkadaş için 0.95, başka kişi için 0.95, romantik eş için 0.95, kardeş için 0.92, karşı cins arkadaş için 0.96 olarak bulunmuştur. Tüm KMO değerleri veri grubunun faktör analizi için yeterli düzeyde olduğunu göstermiştir. Aynı zamanda tüm ilişki nesnelere için Bartlett testi sonuçları 0.05 düzeyinde anlamlıdır. Bu iki bulgu verilerin faktör analizi için uygun olduğunu göstermiştir.

Veriler üzerinde “Temel Bileşenler Analizi” yapılmıştır. Temel Bileşenler Analizi sonunda ölçeğin her ilişki nesnesi için farklı faktör yapısı sergilediği saptanmıştır. Genel olarak ölçeğin maddelerinin 4 faktörde toplandığı fakat bazı ilişki nesnelere için beşinci bir faktörün gözlemlendiği saptanmıştır. Aşağıda elde edilen bileşenler ve bu bileşenlere ilişkin faktör yükleri her bir ilişki nesnesi için gösterilmiştir.

Tablo 6. Destek-Yakınlık-Ahbablık-Hayranlık-Şefkat Bileşeni İçin Faktör Yükleri

	Bileşen 1							
	Anne	Baba	Kardeş	Akraba	Çıkan Kişi	Aynı Cins Arkadaş	Karşı Cins Arkadaş	Belirlenen Başka Birisi
Madde11	.824	.765	.822	.748	.819	.528	.591	.539
Madde21	.790	.738	.749	.701	.782	.797	.771	.812
Madde31	.706	.645	.692	.645	.706	.619	.588	.650
Madde13	.818	.807	.837	.834	.814	.509	.770	.805
Madde23	.789	.766	.805	.815	.769	.721	.686	.670
Madde33	.751	.670	.804	.739	.768	.648	.613	.651
Madde09	.695	.672	.668	.682	.814	.685	.518	.522
Madde19	.581	.601	.629	.586	.786	.593	.573	.530
Madde29	.555	.522	.513	.383	.685	.582	.661	.718
Madde16	.495	.435			.764			
Madde26	.428	.491			.710			
Madde36	.422	.481			.702			
Madde15					.836			
Madde25					.801			
Madde35					.792			
	.480	.351						
Madde14			.455		.818			
Madde24					.793			
Madde34					.762			

Tablo 7. Şefkat-Güvenilir İttifak-Özen Bileşeni İçin Faktör Yükleri

	Bileşen 2							
	Anne	Baba	Kardeş	Akraba	Çıkan Kişi	Aynı Cins Arkadaş	Karşı Cins Arkadaş	Belirlenen Başka Birisi
Madde15	.436	.823	.763	.812		.787	.834	.855
Madde25	.434	.799	.763	.804		.761	.804	.825
Madde35	.556	.760	.715	.706		.651	.700	.688
Madde18	.806	.832	.726	.790		.760	.775	.807
Madde28	.798	.827	.716	.778		.693	.743	.773
Madde38	.695	.818	.679	.631		.576	.699	.767
Madde14		.789		.757		.751	.804	.800
	.713							
Madde24		.660	.752	.488		.690	.739	.708
	.659							
Madde34		.362	.700	.419		.483	.464	.446
Madde16				.712		.691	.748	.745
Madde26				.640		.643	.740	.738
Madde36				.633		.621	.591	.661

Tablo 8. Çatışma-Zıtlasma Bileşeni İçin Faktör Yükleri

	Bileşen 3							
	Anne	Baba	Kardeş	Akraba	Çıkılan	Aynı Cins Arkadaş	Karşı Cins Arkadaş	Belirlenen Başka Birisi
Madde10	.795	.891	.844	.715	.834	.824	.760	.828
Madde20	.780	.801	.776	.618	.761	.710	.743	.762
Madde30	.779	.787	.764	.617	.751	.664	.691	.723
Madde12	.824	.870	.833	.763	.817	.734	.717	.740
Madde22	.703	.779	.778	.649	.743	.724	.656	.683
Madde32	.686	.749	.753	.618	.718	.676	.635	.584

Tablo 9. Göreli Güç Bileşeni İçin Faktör Yükleri

	Bileşen 4								
	Anne	Baba	Kardeş	Akraba	Çıkılan	Aynı Cins Arkadaş	Karşı Cins Arkadaş	Belirlenen Başka Biri	Anne
Madde17	.786	.862	.797	.748	.809	.771	.803	.734	.848
Madde27	.774	.821	.769	.715	.782	.736	.732	.706	.767
Madde37	.663	.957	.768	.691	.744	.731	.661	.744	.732

Tablo 10. Hayranlık ve Güvenilir İttifak Bileşeni İçin Faktör Yükleri

	Bileşen 5							
	Anne	Baba	Kardeş	Akraba	Çıkılan	Aynı Cins Arkadaş	Karşı Cins Arkadaş	Belirlenen Başka Birisi
Madde16			.478					
Madde26			.380					
Madde36			.364					
Madde18					.738			
Madde28					.701			
Madde38					.665			

Yukarıda tablolar halinde gösterilen faktör yükleri incelendiğinde ilişki ağı envanterini oluşturan maddelerin tüm ilişki nesnelere için büyük oranda aynı faktörde yer aldığı görülmektedir. Örneğin 11. madde tüm ilişki nesnelere birinci faktörde yük almıştır. Bir başka örnek olarak ölçeğin 17, 27 ve 37. maddeleri de tüm ilişki nesnelere için benzer şekilde sadece dördüncü faktörde yük almıştır. Bu durum maddelerin büyük çoğunluğu için geçerlidir. Buna göre maddeler tüm ilişki nesnelere için aynı anlama gelecek şekilde yanıtlanmıştır. Bu durum ölçeğin yapı geçerliliği için önemli bir kanıttır.

Faktör analizi sonucunda elde edilen sonuçlar bazı faktörlerin bir araya gelerek birleşme eğilimi gösterdiği yönündedir. Örneğin 11, 21 ve 31 numaralı maddelerden oluşan destek boyutundaki maddeler ile 13, 23 ve 33 numaralı maddelerden oluşan yakınlık boyutundan maddeler ve 9, 19 ve 29 numaralı maddelerden oluşan arkadaşlık boyutundan maddeler birinci bileşen altında toplanmaktadır. Bu maddelere anne, baba ve çıkılan kişi için olmak üzere 16, 26 ve 36 numaralı hayranlık boyutunun maddeleri eşlik etmektedir. Benzer şekilde 15, 25 ve 35 numaralı maddelerden oluşan şefkat boyutunun maddeleri ile güvenilir ittifak boyutunu oluşturan 18, 28 ve 38 numaralı maddeler ve 14, 24 ve 34 numaralı maddelerden oluşan ihtimam boyutunun maddeleri bir araya gelme eğilimi göstermektedir. Olumsuz anlam içeren 10, 20 ve 30 numaralı maddelerden oluşan çatışma boyutu ile zıtlasma boyutunu oluşturan 12, 22 ve 32 numaralı maddeler de bir araya gelmektedir. Görelî güç faktörü olarak belirlenmiş olan 17, 27 ve 37 numaralı maddeler de tüm ilişki nesnelere için ayrı bir faktör olarak ölçme yapmıştır.

Faktör analizi sonucunda elde edilen faktör yüklerinin dağılımı bir bütün olarak incelendiğinde olumlu anlama gelen maddeler ile olumsuz anlam içeren maddelerin bir araya gelme eğilimi göstermektedir.

Bu çalışmada da maddeler olumlu ve olumsuz anlam içeren maddeler olmak üzere iki gruba ayrılarak değerlendirilmiştir. Olumsuz anlam içeren 10, 20, 30, 12, 22 ve 32 numaralı maddeler çatışma/zıtlasma faktörü olarak değerlendirilmiş; 17, 27 ve 37 numaralı maddeler görelî güç faktörü olarak değerlendirilmiş ve geriye kalan maddeler olumlu etkileşim faktörü olarak değerlendirilmiştir. Olumlu maddelerin açıkladığı varyans yüzdesi sekiz ilişki nesnesi için %20.54 ile %32.26 arasında değişmektedir. Olumsuz maddeler için açıklanan varyans sekiz ilişki nesnesi için %13.18 ile %18.22 arasında değişmektedir. Görelî güç ilişkisine ilişkin maddelerin oluşturduğu bileşenin açıkladığı varyans ise sekiz ilişki nesnesi için %6.08 ile %10.67 arasında değişmektedir.

Yapı geçerliğini belirlemek için yapılan açımlayıcı faktör analizi sonuçları, her bir ilişki nesnesi için 30 madde ve 3 alt ölçekten oluşan İAE'nin, çeşitli ilişki nesnelere olan ilişki ağını ölçmek için yeterlik göstermiştir.

Ölçekte tersten kodlanması gereken her hangi bir madde bulunmamaktadır. İzleyen bölümde, ölçeğin güvenirlik çalışmalarından söz edilmiştir.

3.4.3. Güvenirlik

Ölçeğin (İAE) güvenirliğini incelemek için elde edilen alt ölçeklerin maddelerinin Cronbach alfa iç tutarlılık güvenirlik katsayıları hesaplanmıştır. Tablo 12’de elde edilen Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları verilmiştir.

Tablo 11. İlişki Ağı Envanteri Alt Ölçeklerinin Güvenirlik Katsayıları

	Olumlu	Olumsuz	Görelî güç
Anne	0.93	0.87	0.61
Baba	0.93	0.92	0.67
Kardeş	0.93	0.89	0.74
Akraba	0.92	0.77	0.60
Romantik eş	0.97	0.88	0.74
Aynı cins. arkadaş	0.95	0.82	0.66
Karşı cins. arkadaş	0.97	0.80	0.62
Belirlenen başka kişi	0.96	0.83	0.70

Tablo 11’den de izlenebildiği gibi ölçeklerin güvenirlikleri bu çalışmada kullanabilmek için yeterli sınırın üstündedir. Görelî güç alt ölçeğinin güvenirliğinin diğer alt ölçeklere göre daha düşük olmasının nedeni bu alt ölçeğin maddelerinin sayısının üç olmasıdır.

Tüm bu bulgular genel olarak değerlendirildiğinde, İAE’nin geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu ve bireyin ilişki ağındaki bireylerle etkileşimine ilişkin algısını ölçmek amacıyla Türk kültüründe kullanılabileceği söylenebilir.

3.5. İlişki Yakınlığı Envanteri'ni Uyarlama Süreci

İlişki Yakınlığı Envanteri'nin uyarlama çalışmalarına envanteri geliştirmiş yazarlardan biri olan A. M. Omoto ile bağlantı kurulup onayı alındıktan sonra başlanmıştır. Uyarlama çalışmasında, ilk olarak çeviri işlemi yapılmıştır.

3.5.1. Dil Geçerliliği

İlişki Yakınlığı Envanteri'nin dil geçerliliğini belirlemek amacıyla sırasıyla aşağıdaki işlemler gerçekleştirilmiştir. Orijinali İngilizce olan bu ölçeğin, Ankara Üniversitesi'nde akademisyen olan iki kişi ve doktora eğitimlerinin tez aşamasında olan iki kişi ve asıl alanları İngiliz Dili ve Edebiyatı olan ve eğitim alanında çalışan iki kişi olmak üzere toplam altı kişi tarafından Türkçe çevirisi bağımsız olarak yapılmıştır. Ardından tüm bu çeviriler madde madde bir araya getirilerek karşılaştırılmış, ortak olanlar ve farklı olan ifadeler belirlenmiş ve farklılık gösteren ifadeler, çevirileri gerçekleştiren kişilerle görüşülerek ortak ifadeler haline getirilmiştir. Uzman görüşü alınarak oluşturulan ölçek Türkçe formu, farklı beş kişi tarafından tekrar İngilizceye çevrilmiştir. Daha sonra Ölçeğin orijinali ile İngilizce çevirisi Ankara Üniversitesi'nden öncekilerden farklı dört akademisyen tarafından incelenmiş ve iki form arasında farklılık olmadığı yönünde ortak bir görüşe varılmıştır. Uzman görüşü referans alınarak elde edilen ölçek Türkçe formu ve İngilizce formunun aynı anlamı ifade edip etmediğini uygulamada da görebilmek amacıyla, ileri düzeyde İngilizce bilgisine sahip 7 kişiye uygulanmış ve her iki ölçekten alınan puanlar arasında Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı .90 ($p=0.001$) olarak bulunmuştur. Elde edilen bu korelasyon katsayısı ve uzman görüşü dikkate alınarak ölçeğin çeviri yönünden paralelliğinin sağlandığı kabul edilmiştir.

3.5.2. Güvenirlik

İlişki Yakınlığı Envanterinin güvenirliliğini belirleyebilmek amacıyla ölçeğin 38 maddesinin KR-20 iç tutarlılık katsayısı ve iki yarı güvenirliliği hesaplanmıştır. Ölçeğin KR-20 güvenirlilik katsayısı 0.87 olarak hesaplanırken

iki yarı güvenirlik katsayısı 0.82 olarak belirlenmiştir. Elde edilen KR-20 değeri ölçeğin geliştirildiği orijinal kültürdeki değer ile tutarlıdır. Orijinal kültürde ölçeğin KR-20 güvenirlik katsayısı 0.87 olarak belirlenmiş, bu çalışmada da ölçeğin KR-20 güvenirlik katsayısı 0.87 olarak hesaplanmıştır.

İlişki Yakınlığı Envanterinin güvenirliğini belirleyebilmek amacıyla daha sonra da test-tekrar test uygulaması gerçekleştirilmiştir. Test-tekrar test uygulamasına katılan bireylere ait özellikler aşağıda tablo ve açıklamalarla sunulmaktadır.

Tablo 12. Test-Tekrar Test Uygulamasında Yer Alan Katılımcıların Cinsiyete ve Yaş Grubuna Göre Dağılımı

		N	%	Ortalama yaş
Cinsiyet	Erkek	10	17.3	19.70
	Kadın	48	82.7	19.88
Toplam		58		

Bu uygulamada yer alan bireyler de araştırma grubundaki bireyler gibi Ankara'da bulunan bir üniversitede ikinci ya da üçüncü sınıfa devam etmekte olan ve 1986 yılından sonra dünyaya gelmiş bireylerdir. Uygulamada gönüllülük ilkesi esas alınmıştır. Uygulama üç hafta ara ile ve 58 denek üzerinde yapılmıştır.

Test-tekrar test sonuçları çeşitlilik için .82, sağlamlık için .87 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen bu bulgular ölçeğin güvenilir ölçme yaptığının önemli kanıtıdır.

Tüm bu bulgular genel olarak değerlendirildiğinde, İYE'nin geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu ve bireyin en yakın ilişkisine ilişkin algısını ölçmek amacıyla Türk kültüründe kullanılabileceği söylenebilir.

3.6. Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen verilerin istatistiksel çözümlenmeleri SPSS 19.00 (Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı) kullanılarak yapılmıştır.

Katılımcıların demografik özelliklerinin analizinde frekans ve yüzde dağılımı kullanılmıştır. İlişkinin sıklığı, ilişkide etkinlik çeşitliliği ve ilişkinin gücüne/sağlamlığına ilişkin değerler ortalamalarının çeşitli demografik değerlere göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği saptanırken iki grup söz konusu olduğu durumlarda t-testi ile karşılaştırılma yapılmış, grup sayısının ikiden fazla olduğu durumlarda tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır.

Ergenlerin aileleriyle ya da arkadaşlarıyla olan ilişki geçmişlerinin kalitesi hakkında bilgi veren göstergelerinden hangisinin ya da hangilerinin romantik ilişkilerinin kalitesi göstergelerinden hangisini ya da hangilerini yordadığını saptarken çoklu doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır.

Ergenlerin aileleriyle ya da arkadaşlarıyla olan ilişki geçmişlerinin ilişki katılımlarını yordayıp yordamadığına bakılırken lojistik regresyon analizi kullanılmıştır. Verilerin analiz edilmesinde 0.05 anlamlılık düzeyi benimsenmiştir.

3.7. İşlem

Araştırmada veriler, grup uygulaması şeklinde toplanmıştır. Veriler üniversite öğrencisi olan katılımcılardan üniversitede ders saatleri içinde dersin yürütücüsünün yardımıyla toplanmıştır. Araştırmacı tüm uygulamalarda dersin yürütücüsüne eşlik etmiştir. Veriler toplanırken gönüllülük ilkesi esas alınmış, katılımcılara öncelikle araştırmanın amacına yönelik kısa bir bilgi verilmiş ve ardından araştırmaya katılmak isteyen katılımcılara ölçekler verilmiştir. Ayrıca, gerekli durumlarda katılımcılara ek açıklamalar yapılmıştır. Katılımcılardan kimlik bilgileri istenmemiştir.

Ölçeklerin uygulanması 30-45 dakika arasında değişmiştir. Araştırma verileri Ankara ilinde Kasım 2009 - Şubat 2010 tarihleri arasında toplanmıştır.

Araştırmacının, öğrencilerin sınav günlerinde uygulama yapmaktan kaçınması uygulama sürecini uzatmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmanın amacı doğrultusunda elde edilen bulgular ve yorumlara yer verilmiştir. Bulgular ve yorumlar bu çalışmayla cevapları aranan araştırma soruları çerçevesinde dokuz bölüm olarak sunulmaktadır.

İlk olarak grubun genelinde, romantik ilişkilerin belirli özellikleri olarak ifade edilen -birlikte geçirilen zaman miktarı/sıklık, içerik/ortak etkinliklerde çeşitlilik, ilişkinin sağlamlığı- özelliklere ve sık yapılan ortak etkinliklere ilişkin bulgular sunulmuştur. Ardından anababayla ilişki geçmişi ve romantik ilişki kalitesine ilişkin bulgular verilmiş, sonra arkadaşlarla/akranlarla ilişki geçmişi ve romantik ilişki kalitesine ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Daha sonra sırayla romantik ilişkinin varlığı/yokluğu (katılım) ve romantik ilişki statülerine ilişkin bulgular sunulmuştur. Ardından ergenin cinsiyeti ve seçilen romantik eşin yaşı, ilişki ömrü ve romantik ilişkilere geçmiş olma durumunun yordayıcılarına ilişkin bulgular sunulmuştur. Son olarak da olumlu romantik ilişki geçmişinin, romantik ilişkiyi yakın ilişkiler hiyerarşisinde en üst sıraya yerleştirmenin yordayıcısı olup olmadığına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Bu bölümdeki yorum, *iç yorum* olarak adlandırılan yorumdur. Toplanan verilerin çözümlenmesi ile elde edilen bulguların kendi içinde yapılan bir değerlendirmesidir, *dış yorum* olarak adlandırılan yorum V. bölümde yer almıştır.

4.1. Ergen Romantik İlişkilerinin Belirli Özellikleri

Türkiye'deki ergenlerin romantik ilişkilerinin belirli özelliklerini ortaya koymak amacıyla ergenlerin ilişkilerinin betimleyici özellikleri önce kısaca belirtilmiş ve ardından tablolar halinde sunulmuştur.

Bu özellikler sıklık, çeşitlilik ve sağlamlıktır. Ayrıca romantik eşle birlikte yapılan etkinlikler ve bunların yapılma sıklıklarına ilişkin bulgulara da yer verilmiştir.

Sıklık, romantik eşlerin tipik bir haftada bir günün sabah, öğle ve akşamında birlikte yalnız/başbaşa geçirdikleri toplam zaman miktarıdır. Toplam dakika olarak ölçülmüş ve gösterilmiştir.

Çeşitlilik, romantik eşlerin birlikte gerçekleştirdikleri çok sayıdaki farklı etkinlikleri ifade eder. Birlikte gezintiye çıkmak, yemek hazırlamak, sinemaya gitmek örnek olarak verilebilir.

Sağlamlık, yakın ilişki içindeki bireylerin çeşitli yaşam alanlarında, şimdi ve geleceğe ilişkin olarak, birbirlerine ne derece etkide bulduklarını, karşılıklı bağımlılıklarını ifade eden bir kavramdır. Romantik eşlerin birbirlerinin "kariyer ve aile kurma planlarını etkilemek" örnek olarak verilebilir.

Araştırmaya katılan 403 ergenin romantik ilişkilerinin belirli özelliklerinden olan ilişkide görüşme sıklığı, yapılan etkinliklerin çeşitliliği, ilişkinin sağlamlığı için bulgular Tablo 13 a ve 13 b'de, etkinliklerin yapılma sıklığına göre sıralanışı ise Tablo 21'de gösterilmiştir. Uygun olan durumlarda demografik değişkenlere göre ilişkinin belirli özellikleri bakımından anlamlı farklılık olup olmadığı test edilmiştir.

Tablo 13 a. Ergenlerin İlişkide Görüşme Sıklığı (haftalık toplam görüşme süresi dakika olarak), Etkinlik Çeşitliliği ve İlişki Sağlamlığına İlişkin Betimsel İstatistikler

	Ortalama	Standart Sapma	Minimum	Maksimum
Sıklık	341,62	238,11	0	1200
Çeşitlilik	9,50	5,95	0	34
Sağlamlık	115,31	24,45	28	219

Tablo 13 b. Birlikte Geçirilen Süre Bakımından Gruplar

Süre (dak.)	Frekans	%
0	21	5.21
1-180	80	19.85
181-360	134	33.25
361-540	95	23.57
541-1200	73	18.12

Cinsiyete bağlı olarak ilişkide görüşme sıklığı, etkinlik çeşitliliği ve ilişki sağlamlığı bakımından farklılık olup olmadığını test etmek amacıyla t-testi uygulanmış ve elde edilen bulgular Tablo 14'te bildirilmiştir.

Tablo 14. Cinsiyete Göre İlişki Yakınlığının Çeşitli Boyutlarındaki Ortalamaların Karşılaştırılması İçin t-Testi

Boyut	Cins.	N	\bar{X}	ss	t	sd	p
Sıklık	Erkek	148	368,62	225,29	0.829	401	.40
	Kadın	255	349,10	229,22			
Çeşitlilik	Erkek	148	10.93	5.70	.55	401	.58
	Kadın	255	10.60	5.87			
Sağlamlık	Erkek	148	119.97	23.15	.20	401	.84
	Kadın	255	119.48	23.46			

Yapılan t-testi sonucunda cinsiyete bağlı olarak ergenlerin ilişkide görüşme sıklığı [$t(410)=0.829$; $p=0.40$], etkinlik çeşitliliği [$t(401)$; $p=0.58$] ve ilişkinin sağlamlığı [$t(401)$; $p=0.84$] bakımlarından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Araştırmaya katılan ergenlerin üniversitede devam ettikleri sınıfa göre ilişkide görüşme sıklığı, etkinlik çeşitliliği ve ilişkilerinin sağlamlığı bakımından anlamlı bir farklılık olup olmadığını test etmek amacıyla t-testi uygulanmış ve elde edilen sonuçlar tablo 15'te gösterilmiştir.

Tablo 15. Devam Edilen Sınıfa Göre İlişki Yakınlığının Çeşitli Boyutlarındaki Ortalamaların Karşılaştırılması İçin t-Testi

Boyut	Sınıf	N	\bar{X}	ss	t	sd	p
Sıklık	İki	220	369,47	228,22	1.17	401	.24
	Üç	183	342,65	226,69			
Çeşitlilik	İki	220	11.03	6.14	1.16	401	.25
	Üç	183	10.36	5.37			
Güç	İki	220	121.40	23.71	1.65	401	.10
	Üç	183	117.56	22.73			

Yapılan t-testi sonucunda ergenlerin devam ettikleri sınıfa bağlı olarak ilişkide görüşme sıklığı [$t(401)=1.17$; $p=0.24$], etkinlik çeşitliliği [$t(399.93)$; $p=0.25$] ve ilişkinin sağlamlığı [$t(401)$; $p=0.10$] bakımından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Araştırmaya katılan ergenlerin barınma şekline göre ilişkide görüşme sıklığı, etkinlik çeşitliliği ve ilişkilerinin sağlamlığı bakımından anlamlı bir farklılık olup olmadığını test etmek amacıyla varyans analizi uygulanmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 16'da gösterilmiştir. Yapılan analizlerde kişi sayısı analiz yapmaya yeterli olmayan ve diğer seçeneğini işaretlemiş olan 11 katılımcı analize dahil edilmemiştir.

Tablo 16. Barınma Şekline Göre İlişki Yakınlığının Çeşitli Boyutlarındaki Ortalamaların Karşılaştırılması İçin Varyans Analizi

	Barınma şekli	N	\bar{X}	ss	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Sıklık (dakika)	Aileyle	134	353,50	219,37	11625,67	2	5812,836	.11	.89
	Yurtta	144	363,36	233,35	20831284,75	400	52078,212		
	Arkadaşlarla Evde	125	351,08	231,46	20842910,42	402			
Çeşitlilik	Aileyle	134	11.17	6.33	42.16	2	21.08	.62	.54
	Yurtta	144	10.49	5.55	13259.40	400	34.09		
	Arkadaşlarla Evde	125	10.46	5.59	13301.57	402			
Sağlamlık	Aileyle	134	117.79	23.46	831.42	2	415.71	.76	.47
	Yurtta	144	121.19	24.72	211957.92	400	544.88		
	Arkadaşlarla Evde	125	120.17	21.32	212789.34	402			

Yapılan varyans analizi sonucunda ergenlerin barınma şekillerine göre ilişkide görüşme sıklığı, etkinlik çeşitliliği ve ilişkilerinin sağlamlığı bakımından

anamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Sırasıyla $[F(2-400)=0.11, p>0.05]$; $[F(2-400)= 0.62, p>0.05]$; $[F(2-400)= 0.76, p>0.05]$.

Araştırmaya katılan ergenlerin lisede devam ettikleri okul türüne göre ilişkide görüşme sıklığı, etkinlik çeşitliliği ve ilişkilerinin sağlamlığı bakımından aralarında anlamlı bir farklılık olup olmadığını test etmek amacıyla varyans analizi uygulanmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 17’de gösterilmiştir.

Tablo 17. Okul Türüne Göre İlişki Yakınlığının Çeşitli Boyutlarındaki Ortalamaların Karşılaştırılması İçin Varyans Analizi

	Okuduğu Lise Türü	N	\bar{X}	ss	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Sıklık	Genel Lise	134	343,11	218,19	76991,01	5	15398,20	.29	.91
	Anadolu Lisesi	135	372,10	228,42					
	Özel Lise	25	363,84	226,69	20765919,41	402	52307,10		
	Öğretmen Lisesi	63	345,07	220,96					
	Teknik Lise	14	380,35	270,26	20842910,42	402			
Diğer	25	348,48	275,91						
Çeşitlilik	Genel Lise	135	10.89	5.72	128.00	5	25.60	.76	.58
	Anadolu Lisesi	137	11.23	5.97					
	Özel Lise	26	10.92	6.16	13426.43	397	33.82		
	Öğretmen Lisesi	64	9.73	5.71					
	Teknik Lise	14	9.93	5.68	13554.43	402			
Diğer	27	9.93	5.48						
Sağlamlık	Genel Lise	135	121.38	24.50	1931.95	5	386.39	.71	.62
	Anadolu Lisesi	137	117.79	22.26					
	Özel Lise	26	114.23	22.92	216724.48	397	545.90		
	Öğretmen Lisesi	64	121.59	21.61					
	Teknik Lise	14	121.07	20.91	218656.43	402			
Diğer	27	120.44	28.18						

Yapılan varyans analizi sonucunda, ergenlerin lise yıllarında devam ettikleri lise türüne göre ilişkide görüşme sıklığı $[F(5-397)= 0.29, p>0.05]$, etkinlik çeşitliliği $[F(5-397)= 0.76, p>0.05]$ ve ilişkilerinin sağlamlığı $[F(5-397)=0.71, p>0.05]$ bakımından anlamlı bir farklılık göstermedikleri saptanmıştır.

Katılımcı ergenlerin kendilerini algıladıkları SED’e göre (katılımcıların hangi SED içinde oldukları, onlara, “Kendinizi hangi sosyoekonomik grupta görüyorsunuz? () üst () orta () alt” sorusu yöneltilerek belirlenmiştir)

ilişkide görüşme sıklığı, etkinlik çeşitliliği ve ilişkilerinin sağlamlığı bakımından aralarında anlamlı bir farklılık olup olmadığını test etmek amacıyla varyans analizi uygulanmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 18’de gösterilmiştir.

Tablo 18. Algılanan SED’e Göre İlişki Yakınlığının Çeşitli Boyutlarındaki Ortalamaların Karşılaştırılması İçin Varyans Analizi

	SED	N	\bar{X}	ss	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Sıklık	Alt	29	352,44	239,92	357903,11	2	178951,55	3.49	.03
	Orta	336	346,17	223,12	20485007,31	400	51212,51		
	Üst	38	448,50	243,58	20842910,42	402			
Çeşitlilik	Alt	29	10.03	4.88	259.76	2	129.88	3.91	.02
	Orta	336	10.51	5.87	13294.66	400	33.24		
	Üst	38	13.18	5.37	13554.43	402			
Sağlamlık	Alt	29	122.21	25.04	3194.28	2	1597.14	2.97	.05
	Orta	336	120.41	23.12	215462.15	400	538.65		
	Üst	38	111.05	22.53	218656.43	402			

Yapılan varyans analizi sonucunda, ergenlerin kendilerini algıladıkları SED’e göre ilişkide görüşme sıklığı bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur [$F(2-400)= 3.49$, $p<0.05$]. Bu farkın hangi SED gruplarında olduğunu bulabilmek amacıyla tukey çoklu karşılaştırma testi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 19’te gösterilmiştir.

Katılımcı ergenlerin romantik ilişkilerinde gerçekleştirdikleri etkinliklerin çeşitlilikleri bakımından da kendilerini algıladıkları SED’e göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdikleri tespit edilmiştir [$F(2-400)= 3.91$, $p<0.05$]. Bu farkın hangi SED gruplarında olduğunu bulabilmek amacıyla tukey çoklu karşılaştırma testi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 19’da gösterilmiştir.

Benzer şekilde katılımcı ergenlerin ilişkilerinin sağlamlığını buldukları SED’e göre birbirinden farklı değerlendirdikleri tespit edilmiştir [$F(2-400)=2.97$, $p<0.05$]. Bu farkın hangi SED gruplarında olduğunu bulabilmek amacıyla tukey çoklu karşılaştırma testi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 19’da gösterilmiştir.

Tablo 19. Algılanan SED'e Göre İlişki Yakınlığının Çeşitli Boyutlarındaki Ortalamaların Karşılaştırılması İçin Tukey Testi

Boyut	Algılanan SED'e göre Tukey post-hoc testi sonuçları		
	Alt	Orta	Üst
	N = 29	N = 336	N = 38
Sıklık	352,44 _a	346,17 _b	448,50 _a
Çeşitlilik	10,03 _a	10,51 _a	13,18 _b
Sağlamlık	122,21 _a	120,41 _a	111,05 _b

Aynı sırada bulunan ortalamalardan aynı altsimge harfine sahip ortalamalar arasında anlamlı farklılık yoktur.

Yapılan post-hoc testi sonucunda sıklık boyutunda, kendisini üst SED'de algılayan ergenlerin görüşme sıklığı ortalamasının, kendisini orta SED'de algılayan ergenlerin ortalamasından daha yüksek olduğu bulunmuştur. Alt ve üst SED grubundan ergenlerin görüşme sıklığı ortalamaları birbirine denktir. Aynı şekilde alt ve orta SED grubundan ergenlerin görüşme sıklığı ortalamaları da birbirine denktir.

Çeşitlilik boyutunda ise üst SED grubundan ergenlerin ilişkide gerçekleştirdikleri etkinliklerin çeşit sayısının ortalamasının diğer SED gruplarındaki ergenlerin ortalamasından daha yüksek olduğu bulunmuştur. Alt ve orta SED grubundan ergenlerin etkinlik çeşitlilikleri ortalaması birbirine denktir.

İlişkinin sağlamlığı boyutunda ise alt SED grubundan ve orta SED grubundan ergenlerin ilişkilerini, üst SED grubundan ergenlerin algıladığından daha sağlam buldukları saptanmıştır. Alt ve orta SED grubundan ergenlerin ilişkilerinde algıladıkları sağlamlık ortalamalarının birbirine denk olduğu bulunmuştur.

Yukarıdaki bilgiler ışığında bütün olarak değerlendirilirse üst SED grubundan ergenler diğer SED grubundan ergenlere oranla daha sık görüşüp, daha çeşitli etkinlikler yapmalarına karşın ilişkilerini alt ve orta SED grubundan ergenler kadar sağlam bulmamaktadırlar.

Araştırmaya katılan ergenlerin kardeşlerinin olup olmaması durumuna göre ilişkide görüşme sıklığı, etkinlik çeşitliliği ve ilişkinin sağlamlığı

bakımından anlamlı bir farklılık olup olmadığını test etmek amacıyla t-testi uygulanmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 20’de gösterilmiştir.

Tablo 20. Kardeş Durumuna Göre İlişki Yakınlığının Çeşitli Boyutlarındaki Ortalamaların Karşılaştırılması İçin t-Testi Tablosu

Boyut	Kardeş	N	\bar{X}	ss	t	sd	p
Sıklık	Var	360	355,84	229,88	-.22	400	.82
	Yok	36	364,66	209,11			
Çeşitlilik	Var	367	10.55	5.60	-1.90	400	.06
	Yok	36	12.47	7.48			
Sağlamlık	Var	367	120.34	22.96	1.87	400	.06
	Yok	36	112.75	26.06			

Yapılan t-testi sonucunda ergenlerin kardeşlerinin olup olmamasına bağlı olarak ilişkide görüşme sıklığı, $t(400)=0.22$; $p=0.82$; etkinlik çeşitliliği, $t(401)$; $p=0.06$; ve ilişkinin sağlamlığı, $t(401)$; $p=0.06$ bakımından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Birlikte en çok yapılan etkinlikler “geçen hafta”nın tipik olup olmama durumuna göre ayrı ayrı ele alınarak incelenmiştir. Ergenlerin romantik ilişkilerinde yaptıkları etkinliklerin tüm ergenler için, geçen haftayı öncekilere göre farklı geçirenler için ve geçen haftayı öncekilerle aynı geçirenler için sıraya dizilişleri Tablo 21’de verilmiştir. Sıralamaların geçen haftayı öncekine göre farklı geçirenler ile geçirmeyenler arasında büyük bir farklılığa uğramadığı görülmekle birlikte ilk beş ve son beş sıraya yerleştirilen etkinliklerin büyük oranda aynı olduğu görülmektedir.

Tablo 21. Etkinliklerin Yapılma Sıklığına Göre Sıralanışı

Katılımcı tüm ergenler		Geçen haftayı öncekilere göre farklı geçiren ergenler		Geçen haftayı öncekilerle aynı geçiren ergenler	
Etkinlik	Sıklık	Etkinlik	Sıklık	Etkinlik	Sıklık
Kişisel konuları konuşmak	338	Kişisel konuları konuşmak	102	Kişisel konuları konuşmak	236
Yemek yemek	322	Yemek yemek	95	Yemek yemek	226
Telefonla konuşmak	312	Telefonla konuşmak	94	Telefonla konuşmak	217
Yürüyüşe çıkmak/arabayla gezmek	248	Yürüyüşe çıkmak/arabayla gezmek	76	Yürüyüşe çıkmak/arabayla gezmek	171
Restorana gitmek	238	Kişisel olmayan konuları konuşmak	72	Restorana gitmek	170
Kişisel olmayan konuları konuşmak	230	Restorana gitmek	68	Kişisel olmayan konuları konuşmak	158

Alışveriş merkezi/yapımarketi vs gitmek	203	Giysi satan mağazaya gitmek	58	Televizyon izlemek	150
Televizyon izlemek	201	Bakkala/markete gitmek	55	Alışveriş merkezi/yapımarketi vs gitmek	148
Bakkala/markete gitmek	189	Alışveriş merkezi/yapımarketi vs gitmek	55	Bakkala/markete gitmek	134
Giysi satan mağazaya gitmek	189	Televizyon izlemek	50	Sinemaya gitmek	133
Sinemaya gitmek	179	Sinemaya gitmek	46	Giysi satan mağazaya gitmek	131
Yemek hazırlamak	154	Yemek hazırlamak	45	Yemek hazırlamak	108
Arkadaşları ziyaret etmek	139	Arkadaşları ziyaret etmek	40	Arkadaşları ziyaret etmek	99
Kağıt/satranç vs gibi oyunları oynamak	127	Gezintiye çıkmak	40	Kağıt/satranç vs gibi oyunları oynamak	88
Müzik yapmak/şarkı söylemek	114	Kağıt/satranç vs gibi oyunları oynamak	39	Müzik yapmak/şarkı söylemek	79
Açık hava etkinliklerinde bulunmak	112	Açık hava etkinliklerinde bulunmak	37	Açık hava etkinliklerinde bulunmak	75
Gezintiye çıkmak	100	Müzik yapmak/şarkı söylemek	35	Derse girmek	72
Parti/sosyal etkinlik planlamak	98	Parti/sosyal etkinlik planlamak	30	Parti/sosyal etkinlik planlamak	68
Derse girmek	89	Cinsel ilişkide bulunmak	25	Bara gitmek	61
Bara gitmek	86	Bara gitmek	25	Ev ödevlerini yapmak	60
Ev ödevlerini yapmak	75	Ev/daire temizlemek	18	Gezintiye çıkmak	60
Ev/daire temizlemek	72	Derse girmek	17	Ev/daire temizlemek	54
Cinsel ilişkide bulunmak	69	Aile ziyareti yapmak	16	Cinsel ilişkide bulunmak	44
Aile ziyareti yapmak	48	Seyahate çıkmak	15	Ders dışı konferansa katılmak	34
Ders dışı konferansa katılmak	46	Ev ödevlerini yapmak	14	Aile ziyareti yapmak	32
Seyahate çıkmak	42	Ders dışı konferansa katılmak	12	Spor etkinliğine katılmak	29
Egzersiz yapmak	38	Tiyatroya gitmek	10	Partiye gitmek	29
Partiye gitmek	38	Egzersiz yapmak	10	Egzersiz yapmak	28
Spor etkinliğine katılmak	37	Konsere gitmek	10	Seyahate çıkmak	27
Konsere gitmek	33	Partiye gitmek	17	Spor etkinliğine katılmak	23
Spor etkinliğine katılmak	31	Çamaşır Yıkamak	8	Konsere gitmek	23
Dansa gitmek	27	Spor etkinliğine katılmak	8	Dansa gitmek	19
Çamaşır yıkamak	20	Dansa gitmek	8	Müzeye/sergiye gitmek	13
Müzeye/sergiye gitmek	18	Müzeye/sergiye gitmek	5	Çamaşır Yıkamak	12
Dini etkinlikte bulunmak	12	Dini etkinlikte bulunmak	4	Dini etkinlikte bulunmak	8
Av/balık gibi yaban hayat etkinliği yapmak	12	Av/balık gibi yaban hayat etkinliği yapmak	4	Av/balık gibi yaban hayat etkinliği yapmak	8
Müzayedede/antika gösterimine gitmek	7	Müzayedede/antika gösterimine gitmek	1	Müzayedede/antika gösterimine gitmek	6

4.2. Anababayla İlişki Geçmişi ve Romantik İlişki Kalitesi

Bu bölümde yapılan regresyon analizlerine geçilmeden önce regresyon analizinin sayıltıları olan normallik ve doğrusallık sayıltıları test edilmiş, tüm bağımlı değişkenlerin normal dağılım gösterdiği saptanmıştır. Aynı zamanda bağımsız değişkenlerle bağımlı değişkenler arasındaki ilişki screeplotlarla incelenmiş, ilişkilerin doğrusal olduğu görülmüştür. Regresyon analizlerinin sayıltılarının karşılandığı görülmüştür.

Anne babayla olan ilişki geçmişinin, ergenlerin romantik eşleriyle birlikte geçirdikleri zaman miktarını yordayıp yordamadığını saptamak amacıyla regresyon analizi uygulanmış, elde edilen bulgular Tablo 22’de bildirilmiştir.

Tablo 22. Birlikte Geçirilen Zaman Miktarına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	<i>B</i>	<i>SE B</i>	<i>t</i>
Sabit	276.04	107.20	
Anneyle olumlu ilişki geçmişi	0.24	1.14	0.67
Babayla olumlu ilişki geçmişi	0.45	1.03	0.85
Anneyle olumsuz ilişki geçmişi	1.77	2.86	1.62
Babayla olumsuz ilişki geçmişi	1.62	2.55	0.12
Anneyle görelî güç ilişkisi	-2.19	5.44	-1.13
Babayla görelî güç ilişkisi	-0.69	1.03	-0.44
<i>R</i>		0.07	
<i>R</i> ²		.00	
<i>F</i>		0.33	

Yapılan regresyon analizi sonucunda anne babayla ilişki geçmişinin hiçbir ögesinin ergenlerin birlikte geçirdiği zaman miktarını yordamadığı bulunmuştur. Ayrıca regresyon analizi ergenlerin cinsiyetleri, kendilerini algıladıkları SED gibi değişkenler bakımından her bir grup için tekrar yapılmış fakat bu değişkenlerin hiçbir düzeyinde regresyon analizinin istatistiksel olarak anlamlı bir yordama ilişkisi göstermediği saptanmıştır. Buna göre herhangi bir cinsiyetten olmak, kendini alt, orta ya da üst SED de algılıyor olmak gibi durumlar, anne babayla ilişki geçmişinin birlikte geçirilen zaman miktarını yordama derecesi üzerinde anlamlı bir etkiye sahip değildir.

Anne babayla olan ilişki geçmişinin, ergenlerin ilişkilerindeki etkinlik çeşitliliğini yordayıp yordamadığını saptamak amacıyla regresyon analizi uygulanmış, elde edilen bulgular Tablo 23'te bildirilmiştir.

Tablo 23. İlişkide Etkinlik Çeşitliliğine İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	<i>B</i>	<i>SE B</i>	<i>t</i>
Sabit	5.902	2.757	
Anneyle olumlu ilişki geçmişi	.025	.029	0.86
Babayla olumlu ilişki geçmişi	.026	.026	0.99
Anneyle olumsuz ilişki geçmişi	.023	.073	0.32
Babayla olumsuz ilişki geçmişi	.050	.066	0.76
Anneyle görelî güç ilişkisi	.009	.138	0.07
Babayla görelî güç ilişkisi	-.042	.027	-1.57
<i>R</i>		0.12	
<i>R</i> ²		.02	
<i>F</i>		1.02	

Yapılan regresyon analizi sonucunda anne babayla ilişki geçmişinin hiçbir ögesinin ergenlerin ilişkilerinde yaptıkları etkinliklerin çeşitlilik miktarını yordamadığı bulunmuştur. Ayrıca regresyon analizi cinsiyet, algılanan SED gibi demografik değişkenlerin çeşitli düzeylerinde tekrar yapılmış ve elde edilen sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Kız ve erkek ergenlerin anne babayla olan ilişki geçmişlerinin ilişkideki etkinlik çeşitliliğini yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla yapılan regresyon analizi sonuçları Tablo 24'te gösterilmiştir.

Tablo 24. Cinsiyete Göre İlişkide Etkinlik Çeşitliliğine İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	Erkek				Kız			
	B	SE B	β	t	B	SE B	β	t
Sabit	-0.15	3.81			9.49	3.92		
Anneyleolumlu ilişki geçmişi	0.03	0.05	0.06	0.63	0.02	0.04	0.05	0.58
Babayla olumlu ilişki geçmişi	0.08	0.04	0.21*	1.92	-0.01	0.03	-0.02	-2.27
Anneyle olumsuz ilişki geçmişi	-0.08	0.11	-0.07	-0.73	0.05	0.10	0.04	0.51
Babayla olumsuz ilişki geçmişi	0.35	0.11	0.33*	3.23	-0.09	0.09	-0.09	-1.05
Anneyle görel güç ilişkisi	-0.05	0.19	-0.02	-0.28	-0.02	0.23	-0.01	-0.08
Babayla görel güç ilişkisi	-0.06	0.03	-0.20*	-2.40	0.07	0.21	0.03	0.33
<i>R</i>		0.35				0.09		
<i>R</i> ²		0.12				0.01		
<i>F</i>		3.16*				0.34		

Cinsiyet grupları için yapılan regresyon analizi sonucunda erkek öğrencilerin babayla olan ilişki geçmişlerinin ilişkide etkinlik çeşitliliğini yordadığı saptanmıştır. Buna göre babayla olumlu ilişki geçmişinin olması, aynı zamanda babayla olumsuz ilişki geçmişinin bulunması ve babayla görel güç ilişkisi içinde bulunmak erkek ergenlerin ilişkideki etkinlik çeşitliliğinin önemli yordayıcısıdır. Önem sırasıyla söylenirse erkek ergenler için babayla olumsuz ilişki geçmişi en güçlü yordayıcı iken sırasıyla olumlu ilişki geçmişi ve görel güç ilişkisi gelmektedir. Erkek ergenler için babayla görel güç ilişkisi içinde olmak artıkça ilişkideki etkinlik çeşitliliği azalmakta, babayla olumsuz ya da olumlu ilişki geçmişi içinde olmak ilişki çeşitliliğini arttırmaktadır. Kız ergenler için anne babayla ilişki geçmişinin hiçbir ögesi anlamlı bir yordayıcılık özelliği göstermemektedir.

Benzer şekilde ergenlerin kendilerini algıladıkları SED düzeylerine göre anababayla ilişki geçmişi göstergelerinin ilişkideki etkinlik çeşitliliğini farklı şekillerde yordayıp yordamadığına bakılmış, SED düzeylerine göre yordama düzeylerinde farklılık bulunmamıştır. Hiçbir SED düzeyinde anababayla

ilişkilerin geçmişi göstergeleri ilişkideki etkinlik çeşitliliğinin bir yordayıcısı değildir.

Anne babayla olan ilişki geçmişinin, ergenlerin ilişkilerinin sağlamlığını yordayıp yordamadığını saptamak amacıyla regresyon analizi uygulanmış, elde edilen bulgular Tablo 25'te bildirilmiştir.

Tablo 25. Ergenlerin İlişkilerinin Sağlamlığına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	<i>B</i>	<i>SE B</i>	β	<i>t</i>
Sabit	145.86	11.14		
Anneyle olumlu ilişki geçmişi	-0.12	0.12	-0.07	-1.05
Babayla olumlu ilişki geçmişi	-0.07	0.11	-0.04	-0.64
Anneyle olumsuz ilişki geçmişi	-0.26	0.29	-0.05	-0.88
Babayla olumsuz ilişki geçmişi	-0.11	0.27	-0.03	-0.40
Anneyle görelî güç ilişkisi	-0.68	0.56	-0.06	-1.23
Babayla görelî güç ilişkisi	-0.03	0.11	-0.01	-0.28
<i>R</i>		0.13		
<i>R</i> ²		0.02		
<i>F</i>		1.06		

Regresyon analizi sonucunda anababayla ilişki geçmişinin göstergelerinin hiçbirinin ergenlerin ilişkilerinin sağlamlığını yordamadığı saptanmıştır.

Ergenlerin anababayla olan ilişki geçmişi göstergelerinin farklı cinsiyet gruplarında yordama durumunun incelenmesi için analiz cinsiyet grupları içinde tekrar edilmiş fakat cinsiyete bağlı olarak herhangi bir farklılık tespit edilmemiştir. İki cinsiyet grubunda da anababayla ilişki göstergeleri ilişki sağlamlığının bir yordayıcısı değildir.

Ergenlerin sosyoekonomik düzeylerine göre anababaları ile geçmişlerinin göstergelerinin ergenlerin ilişki sağlamlığını yordama durumlarının birbirinden farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tüm SED gruplarında regresyon analizi tekrar edilmiştir. Hiçbir SED düzeyinde anababa ilişki geçmişi göstergelerinin ilişki sağlamlığını yordamadığı bulunmuştur.

4.3. Arkadaşlarla İlişki Geçmişi ve Romantik İlişki Kalitesi

Ergenlerin karşı cinsiyetten ya da aynı cinsiyetten akranlarıyla ilişki geçmişi göstergelerinin ergenlerin ilişkilerinde birlikte geçirdikleri zaman miktarı yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla regresyon analizi yapılmış, elde edilen bulgular aşağıda Tablo 26'da gösterilmiştir.

Tablo 26. Birlikte Geçirilen Zaman Miktarına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	<i>B</i>	<i>SE B</i>	β	<i>t</i>
Sabit	201.60	58.99		
Aynı cins. arkadaşla olumlu ilişki geçmişi	0.31	0.67	0.03	0.01
Karşı cins. arkadaşla olumlu ilişki geçmişi	1.57	0.61	0.15*	2.80
Aynı cins. arkadaşla olumsuz ilişki geçmişi	5.06	3.04	0.09	1.10
Karşı cins. arkadaşla olumsuz ilişki geçmişi	-2.35	3.32	-0.04	-0.21
<i>R</i>		.17		
<i>R</i> ²		0.3		
<i>F</i>		3.18		

*p<0.05

Karşı cinsiyetten arkadaşla olumlu ilişki geçmişi, ergenlerin romantik ilişkilerinde birlikte geçirdikleri süreyi yordamaktadır. Karşı cinsiyetten arkadaşla olumlu ilişki geçmişine sahip olmak ilişkide geçirilen süreyi arttırmaktadır. Akranlarla ilgili diğer göstergeler ergenlerin ilişkilerinde geçirdikleri süreyi yordamamaktadır.

Cinsiyete bağlı olarak ergenlerin karşı cins akranlarıyla ilgili ilişki geçmişleri bir farklılık göstermemektedir. Yordama bakımından kız ve erkek ergenler arasında bir farklılık yoktur. İki cinsiyet için de akranlarla ilişki geçmişi göstergeleri ilişkide geçirilen süreyi yordamamaktadır.

Ergenlerin kendilerini algıladıkları SED düzeyleri içinde akranlarla olan ilişki göstergelerinin ilişkilerindeki süreyi yordayıp yordamadığına bakıldığında yine hiçbir SED düzeyinde anlamlı bir yordama ilişkisi gözlenmemiştir.

Ergenlerin ilişkilerindeki etkinlik çeşitliliklerini aynı ya da karşı cinsiyetten akranlarıyla ilişki geçmişlerinin yordayıp yordamadığını belirlemek

amacıyla regresyon analizi uygulanmış, elde edilen bulgular Tablo 27’de gösterilmiştir.

Tablo 27. İlişkide Etkinlik Çeşitliliği İçin Regresyon Analizi

Değişken	B	SE B	β	t
Sabit	6.71	1.49		
Aynı cins. arkadaşla olumlu ilişki geçmişi	0.01	0.02	0.02	0.44
Karşı cins. arkadaşla olumlu ilişki geçmişi	0.05	0.02	0.19*	3.43
Aynı cins. arkadaşla olumsuz ilişki geçmişi	0.12	0.08	0.09	1.60
Karşı cins. arkadaşla olumsuz ilişki geçmişi	-0.11	0.08	-0.08	-1.37
<i>R</i>		0.21		
<i>R</i> ²		0.04		
<i>F</i>		4.57*		

Ergenlerin karşı cinsiyetten arkadaşla olumlu ilişki geçmişine sahip olmalarının kendi ilişkilerindeki etkinliklerin çeşitlilik miktarını yordadığı bulunmuştur. Buna göre karşı cinsiyetten arkadaşla olumlu ilişki geçmişi arttıkça ergenlerin ilişkilerindeki etkinlik çeşitliliği artmaktadır. Karşı cinsiyetten arkadaşla ilişki geçmişinin diğer göstergeleri ilişkideki etkinlik çeşitliliğini yordamamaktadır.

Erkek ve kız ergenlerin karşı cinsiyetten akranlarıyla ilişki geçmişlerinin ilişkilerindeki etkinlik çeşitliliklerinin yordanmasının birbirinden farklı olup olmadığını belirlemek amacıyla iki cinsiyet grubu için de regresyon analizi uygulanmış elde edilen bulgular Tablo 28’de sunulmuştur.

Tablo 28. Cinsiyete Göre İlişkideki Etkinlik Çeşitliliğine Yönelik Regresyon Analizi

Değişken	Erkek				Kız			
	B	SE B	β	t	B	SE B	β	t
Sabit	5.01	2.46			7.40	1.92		
Aynı cins arkadaşla olumlu ilişki geçmişi	0.02	0.03	0.05	0.55	0.00	0.02	0.01	0.21
Karşı cins arkadaşla olumlu ilişki geçmişi	0.06	0.03	0.23*	2.33	0.04	0.02	0.16*	2.25
Aynı cins arkadaşla olumsuz ilişki geçmişi	0.05	0.13	0.04	0.39	0.17	0.10	0.11	1.66
Karşı cins arkadaşla olumsuz ilişki geçmişi	-0.01	0.16	-0.01	-0.06	-0.16	0.10	-0.11	-1.55
<i>R</i>		0.27				0.10		
<i>R</i> ²		0.07				0.04		
<i>F</i>		2.64*				2.55		

İki cinsiyet için de karşı cins arkadaşla olumlu ilişki geçmişi ilişkideki etkinlik çeşitliliği için yordayıcıdır. Diğer göstergeler iki cinsiyette de yordayıcı değildir.

Tablo 29. Ailesiyle Kalan Ergenlerin İlişkide Etkinlik Çeşitliliği İçin Regresyon Analizi

Değişken	B	SE B	β	t
Sabit	6.05	2.51		
Aynı cins arkadaşla olumlu ilişki geçmişi	-0.01	0.03	-0.04	-0.40
Karşı cins arkadaşla olumlu ilişki geçmişi	0.08	0.03	0.31*	3.04
Aynı cins arkadaşla olumsuz ilişki geçmişi	0.35	0.15	0.24*	2.38
Karşı cins arkadaşla olumsuz ilişki geçmişi	-0.34	0.19	-0.19	-1.81
<i>R</i>		0.35		
<i>R</i> ²		0.12		
<i>F</i>		4.43*		

*p<0.05

Ailesiyle birlikte kalan ergenlerin karşı cinsiyetten arkadaşla olumlu ilişki geçmişi ve aynı cinsiyetten arkadaşla olumsuz ilişki geçmişi göstergeleri ergenlerin ilişkilerindeki etkinlik çeşitliliğini yordamaktadır. Karşı cinsiyetten arkadaşla olumlu ilişki geçmişi arttıkça ilişkide etkinlik çeşitliliği artmakta aynı zamanda aynı cins arkadaşla olumsuz ilişki geçmişi arttıkça ilişkide etkinlik çeşitliliği artmaktadır. Diğer göstergeler ilişkide etkinlik çeşitliliğini yordamamaktadır.

Algıladıkları SED'e göre üç gruba ayrılan ergenler için her bir grupta regresyon analizi tekrar edilmiş ve sadece orta SED grubundaki ergenlerin karşı cins arkadaşla olumlu ilişki geçmişi göstergesinin ilişki çeşitliliğini yordadığı bulunmuştur. Diğer SED düzeylerinde ise anlamlı bir yordama ilişkisi bulunmamıştır. Orta SED için regresyon katsayıları Tablo 30'da gösterilmiştir.

Tablo 30. Orta SED grubundaki Ergenlerin İlişkide Etkinlik Çeşitliliği İçin Regresyon

Değişken	B	SE B	β	t
Sabit	6.05	1.62		
Aynı cins arkadaşla olumlu ilişki geçmişi	0.02	0.02	0.05	0.84
Karşı cins arkadaşla olumlu ilişki geçmişi	0.06	0.02	0.20*	3.22
Aynı cins arkadaşla olumsuz ilişki geçmişi	0.14	0.09	0.10	1.67
Karşı cins arkadaşla olumsuz ilişki geçmişi	-0.16	0.09	-0.11	-1.76
<i>R</i>		0.32		
<i>R</i> ²		0.10		
<i>F</i>		3.37*		

*p<0.05

Orta SED'den ergenlerin karşı cins arkadaşla olumlu ilişki geçmişi göstergesi ilişkide etkinlik çeşitliliğini yordamaktadır. Karşı cins arkadaşla olumlu ilişki geçmişi yüksek değer aldıkça ilişkide etkinlik çeşitliliği de artmaktadır. Diğer göstergeler ilişkide etkinlik çeşitliliğini yordamamaktadır.

Kardeşin olması ya da olmaması durumunun ergenlerin akranlarıyla ilişki geçmişi göstergelerinin ilişkide etkinlik çeşitliliğini yordaması durumu üzerinde bir farklılık yaratıp yaratmadığını saptamak amacıyla iki durum için de regresyon analizi yapılmış ve elde edilen bulgular Tablo 31'de gösterilmiştir.

Tablo 31. Kardeş Sahibi Olma Durumuna Göre Etkinliklerde Çeşitlilik İçin Regresyon

Değişken	Analizi							
	Kardeşi var				Kardeşi yok			
	B	SE B	β	t	B	SE B	β	t
Sabit	6.77	1.48			7.30	9.74		
Aynı cins arkadaşla olumlu ilişki geçmişi	0.00	0.02	0.01	0.18	0.12	0.12	0.24	0.97
Karşı cins arkadaşla olumlu ilişki geçmişi	0.05	0.02	0.18*	3.15	0.00	0.09	0.00	0.01
Aynı cins arkadaşla olumsuz ilişki geçmişi	0.15	0.08	0.11	1.98	0.03	0.50	0.01	0.05
Karşı cins arkadaşla olumsuz ilişki geçmişi	-0.11	0.08	-0.07	-1.27	-0.40	0.55	-0.18	-0.73
<i>R</i>		0.21				0.30		
<i>R</i> ²		0.04				0.09		
<i>F</i>		4.03*				0.77		

Kardeşi olan ergenler için karşı cins arkadaşla olumlu ilişki geçmişine sahip olma göstergesi ilişkide etkinlik çeşitliliğini yordamaktadır. Karşı cinsle

olumlu ilişki geçmişi arttıkça ilişkide etkinlik çeşitliliği artmaktadır. Kardeşi olmayanlar için ise hiçbir arkadaş ilişki göstergesi ilişkide etkinlik çeşitliliğini yordamamaktadır.

Ergenlerin arkadaş ilişkileri geçmişine ilişkin göstergelerin, ilişki sağlamlığını yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla regresyon analizi uygulanmış, elde edilen bulgular Tablo 32’de gösterilmiştir.

Tablo 32. Arkadaş İlişki Geçmişinin İlişki Sağlamlığını Yordamasına İlişkin

Regresyon Analizi				
Değişken	B	SE B	β	t
Sabit	126.50	6.09		
Aynı cins arkadaşla olumlu ilişki geçmişi	-0.09	0.07	-0.08	-1.40
Karşı cins arkadaşla olumlu ilişki geçmişi	-0.13	0.06	-0.12*	-2.06
Aynı cins arkadaşla olumsuz ilişki geçmişi	0.70	0.31	0.12*	2.24
Karşı cins arkadaşla olumsuz ilişki geçmişi	0.01	0.34	0.00	0.03
<i>R</i>		0.20		
<i>R</i> ²		0.04		
<i>F</i>		3.86*		

Arkadaş ilişki geçmişinin karşı cinsiyetten arkadaşlarla olumlu ilişki geçmişi ve aynı cinsiyetten arkadaşla olumsuz ilişki geçmişi göstergeleri ergenlerin ilişkilerini ne kadar sağlam algıladıklarını yordamaktadır. Karşı cinsiyetten arkadaşla olumlu ilişki geçmişine ait değerler yükseldikçe ergenlerin ilişkilerinin sağlamlığına ilişkin bildirimleri düşmektedir. Aynı cinsiyetten arkadaşla olumsuz ilişki geçmişi değerleri arttıkça ilişki sağlamlığı da artmaktadır.

Cinsiyete bağlı olarak bu yordama ilişkisinin değişkenlik gösterip göstermediğini saptamak amacıyla iki cinsiyet grubu için analizler tekrar edilmiş ve Tablo 33’de gösterilen sonuçlar elde edilmiştir.

Tablo 33. Arkadaş İlişki Geçmişinin İki Cinsiyette İlişki Sağlamlığını Yordaması İçin

Değişken	Erkek				Kız			
	B	SE B	β	t	B	SE B	β	t
Sabit	123.64	10.74			127.46	7.61		
Aynı cins arkadaşla olumlu ilişki geçmişi	-0.02	0.14	-0.01	-0.15	-0.12	0.08	-0.10	-1.47
Karşı cins arkadaşla olumlu ilişki geçmişi	-0.20	0.11	-0.18	-1.75	-0.11	0.08	-0.10	-1.41
Aynı cins arkadaşla olumsuz ilişki geçmişi	0.34	0.55	0.06	0.62	0.83	0.41	0.14*	2.02
Karşı cins arkadaşla olumsuz ilişki geçmişi	0.52	0.70	0.08	0.75	-0.14	0.40	-0.02	-0.36
<i>R</i>		0.20				0.21		
<i>R</i> ²		0.04				0.04		
<i>F</i>		1.45*				2.69*		

Kız ergenler için aynı cinsiyetten arkadaşla olumsuz ilişki geçmişi ilişkinin gücünü yordarken erkek ergenler için herhangi bir akran ilişki göstergesi ilişkinin gücünün yordayıcısı değildir.

Ergenlerin kendilerini algıladıkları SED'e göre analizler ve elde edilen bulgular Tablo 34'te gösterilmiştir. Sadece orta SED grubundan ergenler için anlamlı bir yordama ilişkisi tespit edilmiştir. Alt ve üst SED grubundan ergenlerin ilişki sağlamlığını akranlarla ilişki göstergeleri yordamamaktadır.

Tablo 34. SED Düzeyine Göre İlişki Sağlamlığı İçin Regresyon Analizi

Değişken	Orta SED			
	B	SE B	β	t
Sabit	128.096	6.470		
Aynı cins arkadaşla olumlu ilişki geçmişi	-.080	.074	-.065	-1.08
Karşı cins arkadaşla olumlu ilişki geçmişi	-.162	.069	-.145*	-2.34
Aynı cins arkadaşla olumsuz ilişki geçmişi	.581	.346	.102	1.68
Karşı cins arkadaşla olumsuz ilişki geçmişi	.135	.375	.023	0.36
<i>R</i>		0.20		
<i>R</i> ²		0.04		
<i>F</i>		3.37*		

Orta SED grubundan ergenlerin karşı cinsiyetten arkadaşlarıyla olumlu ilişki geçmişleri ergenlerin ilişkilerinin sağlamlığını nasıl algıladıklarını

yordamaktadır. Karşı cinsiyetten arkadaşla olumlu ilişki geçmişi değerleri arttıkça ilişkinin sağlamlığına ilişkin değerler düşmektedir.

4.4. Romantik İlişki Geçmişinin Varlığı ya da Yokluğu

Araştırmaya katılan ergenlerin romantik ilişki geçmişlerinin varlığı ve yokluğuna göre frekansları ve yüzdeleri Tablo 35'teki gibidir.

Tablo 35. Ergenlerin Romantik İlişki Yaşama Durumları

	N	%
Hiç rom. ilişkisi olmamış	149	14.0
Rom. ilişkisi olmuş	918	86.0
Toplam	1067	100.0

Tablo 36. Çeşitli Demografik Değişkenlere Göre Katılımcıların Dağılımları

		Romantik ilişki geçmişi		N	%
Cinsiyet	Erkek	Yok		50	11.7
		Var		379	88.3
	Kız	Yok		99	15.5
		Var		539	84.5
Sınıf	İkinci	Yok		93	15.7
		Var		498	84.3
	Üçüncü	Yok		55	11.7
		Var		415	88.3
Barınma Şekli	Aile	Yok		44	11.6
		Var		335	88.4
	Yurt	Yok		53	14.4
		Var		316	85.6
	Evde	Yok		43	15.0
		Var		244	85.0
Lise türü	Genel	Yok		52	14.4
		Var		308	85.6
	Anadolu	Yok		53	14.1
		Var		322	85.9
	Özel lise	Yok		8	10.4
		Var		69	89.6
	Öğretmen lisesi	Yok		20	13.2
		Var		132	86.8
	Teknik lise	Yok		1	4.3
		Var		22	95.7
	Diğer	Yok		15	18.8
		Var		65	81.3
SED	Alt	Yok		13	16.0

		Var	68	84.0
	Orta	Yok	128	14.5
		Var	752	85.5
	Üst	Yok	8	7.6
		Var	97	92.4
Kardeşi var mı?	Kardeşi var	Yok	141	14.5
		Var	832	85.5
	Kardeşi Yok	Yok	8	8.6
		Var	85	91.4

Araştırmaya katılan ve romantik ilişki yaşadığını bildiren ergenlerin çoğunluğu kızlardan oluşmaktadır. Ancak katılım oranı erkeklerde daha yüksektir. Romantik ilişkisi (romantik katılım) olan ergenlerin 498'i ikinci sınıfta okurken 415'i üçüncü sınıf öğrencisidir.

Çalışmaya ergenlerin romantik ilişki geçmişlerinin olup olmama durumuna göre barınma şekli bakımından dağılımları yüzde olarak birbirine yakındır. Romantik ilişkisi olan ergenlerin 335'i ailesinin yanında kalırken, yurttan kalan öğrencilerin sayısı 316 ve evde kalanların sayısı 244'tür. Romantik ilişkisi olan ergenlerin büyük çoğunluğu Genel lise ve Anadolu lisesinde okumuş ergenlerdir. Kardeşi olan ergenlerin oranı olmayanlardan daha fazladır.

Araştırmaya katılan toplam 1067 ergenden 918'i romantik ilişki geçmişi bildirmiştir. Bu oran, alanyazındaki batı toplumlarında yapılmış araştırma bulguları ve bu çalışmadaki katılımcıların yaşları dikkate alındığında düşük görünmektedir. Neeman, Hubbort ve Masten (1995) 18 yaşında hemen hemen tüm ergenlerin en az bir kez çıkmış olduklarını yazmaktadır. Shulman ve Kipnis (2001) de genç yetişkinlerin ilk romantik ilişki deneyimlerinin 15-16 yaşlarında olduğunu geriye dönük olarak açıkladıklarını bildirmektedir. Benzer şekilde diğer bazı yazarlar da daha orta ergenlik sırasında, Birleşik Devletler'deki ergenlerin çoğunluğunun birkaç aydan belki de bir yıla kadar süren en azından bir ayrıcalıklı ilişkiye sahip olduğunu yazmaktadır (Feiring, 1996; Thorton, 1990 gibi).

ettiğini, olumsuz değer alması ise ergenin kendisinden daha küçük yaştaki bir eşi tercih ettiğini göstermektedir.

Tablo 38. Farklı Cinsiyetten Ergenlerin Yaşlarının Romantik Eşlerinin Yaşlarından Farkı İçin t-Testi

Cins.	N	\bar{X}	ss	t	sd	p
Erkek	148	-0.38	1.84	-10.64**	361.40	.00
Kız	255	1.84	2.29			

**p<0.001

Ergenlerin yaşlarının romantik eşlerinin yaşlarından farkını ortaya koymak ve bu farkın kız ve erkek ergenlerde anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini test etmek amacıyla t-testi uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre kız ergenlerin romantik eşleriyle aralarındaki yaş farkı ($\bar{X}=1.84$) erkek ergenlerin romantik eşleriyle aralarındaki yaş farkından ($\bar{X}= -0.38$) daha büyüktür ($t_{361.40;0.05}= -10.64$). Buna göre kız ergenler kendilerinden daha büyük yaştaki kişileri kendilerine partner olarak seçerken, erkek ergenler kendilerinden daha küçük yaştaki kişileri kendilerine partner olarak seçmektedirler. Kız ergenler ortalama olarak kendilerinden 1.84 yaş daha büyük olanları romantik eş seçerken, erkek ergenler kendilerinden ortalama olarak 0.34 yaş daha küçük olanları seçmektedirler.

4.7. İlişki Ömrü/Süresi

Araştırmaya katılan ergenlerin ilişki sürelerine ilişkin bulgular aşağıda tablolar halinde gösterilmiştir.

Ergenlerin ortalama ilişki süresi ay olarak 21.67 ayken minimum birliktelik süresi 1 ay maksimum birliktelik süresi ise 122 ay olarak tespit edilmiştir.

Tablo 39. İlişkinin Süresine (Ay) İlişkin Betimsel İstatistikler

	N	Ortalama	Std. sapma	Minimum	Maksimum
İlişki Süresi (Ay)	915	21.67	20.76	1.00	122.00

İlişki süresi ortalamalarının çeşitli değişkenlere göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla demografik değişkenlerin düzey sayısına bağlı olarak t-testi ve varyans analizi uygulanmıştır. Elde edilen bulgular aşağıda tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 40. Cinsiyete Göre İlişki Süresi Ortalamalarının Karşılaştırılması İçin t-Testi

Cins.	N	\bar{X}	ss	t	sd	p
Erkek	379.00	19.99	19.47	-2.10*	860.68	0.04
Kız	536.00	22.85	21.56			

*p<0.05

Yapılan t-testi sonucunda cinsiyete bağlı olarak ergenlerin ilişki sürelerinin istatistiksel olarak anlamlı derecede birbirinden farklı olduğu görülmüştür. t(860.68); p=0.04. Buna göre kız öğrencilerin ilişki süresi ortalaması (22.85) erkek öğrencilerin ilişki süresi ortalamasından (19.99) daha uzundur.

Araştırmaya katılan ergenlerin üniversitede devam ettikleri sınıfa göre ilişki süreleri ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla t testi uygulanmış ve elde edilen sonuçlar aşağıda Tablo 41'da gösterilmiştir.

Tablo 41. Sınıf Düzeyine Göre İlişki Süresi Ortalamalarının Karşılaştırılması İçin t-Testi

Sınıf	N	\bar{X}	ss	t	sd	p
İki	496.00	20.07	19.22	-2.46*	818.76	0.01
Üç	414.00	23.52	22.39			

*p<0.05

Yapılan t-testi sonucunda ergenlerin devam ettikleri sınıfa bağlı olarak ilişki süresi ortalamalarının birbirinden farklı olduğu bulunmuştur. Buna göre ikinci sınıfa devam eden ergenlerin ilişki süresi ortalamaları (20.07) üçüncü sınıfa devam eden ergenlerin ortalamasından (23.52) daha düşüktür $t(818.76)$; $p=0.01$. Sınıf yükseldikçe ilişki süresi ortalaması artmaktadır.

Araştırmaya katılan ergenlerin barınma şekline göre ilişki süresi ortalamaları bakımından anlamlı bir farklılık olup olmadığını test etmek amacıyla varyans analizi uygulanmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 42’de gösterilmiştir.

Tablo 42. Barınma Şekline Göre İlişki Süresi Ortalamalarının Karşılaştırılması İçin Varyans Analizi

Barınma şekli	N	\bar{X}	ss	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Aileyle	334	20.59	20.53	873.34	2	436.67	1.00	0.37
Yurtta	316	21.97	22.52	388481.89	889	436.99		
Evde	242	23.05	19.15	389355.23	891			

Yapılan varyans analizi sonucunda ergenlerin barınma şekillerine göre ilişki süresi ortalamalarında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür $F(2-889)= 1.00$, $p>0.05$. Buna göre barınma şekli ergenlerin ilişkilerinin daha uzun ya da daha kısa olmasını belirleyen bir faktör değildir.

Katılımcı ergenlerin kendilerini algıladıkları SED grubuna göre ilişki süresi ortalamalarında anlamlı bir farklılık olup olmadığını test etmek amacıyla varyans analizi uygulanmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 43’de gösterilmiştir.

Tablo 43. Algılanan SED’e Göre İlişki Süresi Ortalamalarının Karşılaştırılması İçin Varyans Analizi

SED	N	\bar{X}	ss	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Alt	68	26.62	24.62	1910.33	2	955.16	2.22	0.11
Orta	751	21.14	20.42	391913.34	912	429.73		
Üst	96	22.27	20.15	393823.67	914			

Yapılan varyans analizi sonucunda, ergenlerin kendilerini algıladıkları SED'e bağlı olarak ilişki süresi farklılaşmadığı, tüm SED gruplarından ergenlerin romantik ilişki sürelerinin ortalamalarının birbirine denk sayılabileceği görülmüştür $F(2-912)= 2.22, p>0.05$.

Araştırmaya katılan ergenlerin kardeşlerinin olup olmaması durumuna göre ilişki sürelerinin birbirinden farklılaşıp farklılaşmadığı test etmek amacıyla t-testi uygulanmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 44'te gösterilmiştir.

Tablo 44. Kardeşin Olup Olmamasına Göre İlişki Süresi/Ömrü Ortalamalarının Karşılaştırılması İçin t-Testi

Boyut	Kardeş	N	\bar{X}	ss	t	sd	p
Sıklık	Var	829	21.55	20.82	-0.52	912	0.60
	Yok	85	22.79	20.32			

Yapılan t-testi sonucunda ergenlerin kardeşlerinin olup olmamasına bağlı olarak ilişki sürelerinin birbirlerinden istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılaşmadığı bulunmuştur. $t(912); p=0.60$.

4.8. Romantik İlişkilere Geçmiş Olma Durumunun (Romantik Katılımın) Yordayıcıları

Ergenin anababa ile, karşı cinsiyetten ve aynı cinsiyetten arkadaş ile ilişki geçmişinin, romantik ilişki geçmişine sahip olma durumunu yordayıp yordamadığını belirleyebilmek amacıyla lojistik regresyon analizi uygulanmış elde edilen sonuçlar Tablo 45'te bildirilmiştir.

Tablo 45. Anababa ve Arkadaşlarla İlişki Geçmişinin Romantik İlişkilere Geçmiş Olma Durumunu Yordamasına İlişkin Lojistik Regresyon Analizi

Yordayıcılar	B	SE B	e^B
Anne ile olumlu ilişki	-.007	.010	.993
Baba ile olumlu ilişki	-.002	.009	.998
Aynı cins. arkadaşla olumlu ilişki	.007	.006	1.007
Karşı cins. arkadaşla olumlu ilişki	.016*	.006	1.016
Anne ile olumsuz ilişki	.041	.027	1.042
Baba ile olumsuz ilişki	.015	.024	1.015
Aynı cins. arkadaşla olumsuz ilişki	-.008	.028	.992
Karşı cins. arkadaşla olumsuz ilişki	-.032	.029	.969
Anne ile görelî güç	.033	.049	1.033
Baba ile görelî güç	-.001	.015	.999
Aynı cins. arkadaşla görelî güç	-.001	.082	.999
Karşı cins. arkadaşla görelî güç	-.047	.070	.954
Sabit	1.024		
χ^2		22.70	
df		12	
İlişkinin olmasının tahmin edilme yüzdesi		88.1	

*p<0.05

Yapılan regresyon analizi sonucunda karşı cins arkadaşla olumlu ilişki geçmişî puanlarından yola çıkılarak kişinin romantik ilişkilere geçmiş olma durumunun %88.1'lik bir doğrulukla yordanabildiği saptanmıştır. Diğer ilişki geçmişî göstergeleri ilişki katılımını yordamamaktadır.

Bu yordama ilişkisinin cinsiyete bağılı olarak değişim gösterip göstermediğini saptamak amacıyla regresyon analizi kız ve erkek ergenler için ayrıca tekrar edilmiş ve elde edilen sonuçlar Tablo 46'da bildirilmiştir.

Tablo 46. Cinsiyet Gruplarında İlişki Geçmiş Göstergelerinin Romantik İlişkilere Geçmiş Olma Durumunu Yordamasına İlişkin Lojistik Regresyon Analizi

Yordayıcılar	Erkek			Kız		
	B	SE B	e^B	B	SE B	e^B
Anne ile olumlu ilişki	-0.02	0.02	0.98	.01	.013	1.007
Baba ile olumlu ilişki	0.02	0.02	1.02	-	.012	.985
Aynı cins. arkadaşla olumlu ilişki	0.02	0.01	1.02	.002	.008	1.002
Karşı cins. arkadaşla olumlu ilişki	0.03*	0.01	1.03	.011	.007	1.011
Anne ile olumsuz ilişki	0.01	0.05	1.01	.075	.035	1.078
Baba ile olumsuz ilişki	0.05	0.05	1.05	-	.030	.991
Aynı cins. arkadaşla olumsuz ilişki	0.03	0.05	1.03	-	.035	.972
Karşı cins. arkadaşla olumsuz ilişki	-0.03	0.06	0.97	-	.035	.947
Anne ile görel güç	0.04	0.10	1.04	.031	.075	1.032
Baba ile görel güç	0.04	0.10	1.04	-	.065	.930
Aynı cins. arkadaşla görel güç	-0.10	0.15	0.90	.089	.100	1.093
Karşı cins. arkadaşla görel güç	0.18	0.12	1.20	-	.094	.796
Sabit	-2.58			3.27		
				8		
		χ^2	27.89		215.84	
		df	12		15	
		İlişkinin olmasının tahmin edilme yüzdesi	90.0		78.3	

*p<0.05

**p<0.01

Erkek ergenlerde karşı cinsiyetten arkadaşla olumlu ilişki geçmiş romantik ilişkilere geçmiş olma durumu için yordayıcı iken, kız ergenlerde anne ile olumsuz ilişki ve karşı cinsiyetten arkadaşla görel güç ilişkisi geçmişlerinin romantik ilişkilere geçmiş olma durumunu yordamaktadır.

Sınıf düzeyinde bu yordama ilişkisinin farklılık gösterip göstermediğini saptamak amacıyla regresyon analizi her bir sınıf düzeyi için tekrarlanmış, elde edilen bulgular Tablo 47’de gösterilmiştir.

Tablo 47. Farklı Sınıflarda İlişki Geçmiş Göstergelerinin Romantik İlişkilere Geçmiş Olma Durumunu Yordamasına İlişkin Lojistik Regresyon Analizi

Yordayıcılar	İkinci sınıf			Üçüncü sınıf		
	B	SE B	e ^B	B	SE B	e ^B
Anne ile olumlu ilişki	-.005	.012	.995	-.006	.018	.994
Baba ile olumlu ilişki	-.009	.012	.991	.004	.016	1.004
Aynı cins. arkadaşla olumlu ilişki	.005	.008	1.005	.016	.011	1.016
Karşı cins. arkadaşla olumlu ilişki	.022*	.007	1.022	.012	.010	1.012
Anne ile olumsuz ilişki	.064	.036	1.066	.004	.043	1.004
Baba ile olumsuz ilişki	.005	.031	1.005	.049	.044	1.050
Aynı cins. arkadaşla olumsuz ilişki	.001	.038	1.001	-.025	.045	.975
Karşı cins. arkadaşla olumsuz ilişki	-.045	.039	.956	-.003	.049	.997
Anne ile görelî güç	.069	.073	1.072	.032	.087	1.032
Baba ile görelî güç	-.096	.065	.909	.005	.042	1.005
Aynı cins. arkadaşla görelî güç	-.003	.105	.997	-.052	.138	.950
Karşı cins. arkadaşla görelî güç	-.095	.093	.909	.021	.118	1.022
Sabit	1.804	1.503	6.074	.314	1.808	1.369
χ^2		22.83			10.09	
df		12			12	
İlişkinin olmasının tahmin edilme yüzdesi		85.7			91.2	

*p<0.05

**p<0.01

Karşı cinsiyetten arkadaşla olumlu ilişki geçmiş ikinci sınıf düzeyinde romantik ilişkilere geçmiş olma durumu için anlamlı yordayıcı iken üçüncü sınıf düzeyinde hiçbir gösterge romantik ilişkilere geçmiş olma durumu için anlamlı bir yordama ilişkisi göstermemektedir.

Ergenlerin barınma biçimlerine göre romantik ilişkilere geçmiş olma durumunun yordanmasının farklılık gösterip göstermediğini saptamak amacıyla tüm barınma biçimindeki ergenler için lojistik regresyon analizi tekrar edilmiş elde edilen bulgular Tablo 48’de gösterilmiştir. Diğer seçeneğini belirtmiş ergenler sayılarının yetersizliği nedeniyle analiz dışı bırakılmıştır.

Tablo 48. Farklı Barınma Biçimini Seçen Ergenlerin İlişki Geçmiş Göstergelerinin Romantik İlişkilere Geçmiş Olma Durumunu Yordamasına İlişkin Lojistik Regresyon Analizi

Yordayıcılar	Aile ile			Yurtta			Evde		
	B	SE B	e ^B	B	SE B	e ^B	B	SE B	e ^B
Anne ile olumlu ilişki	-.021	.018	.979	.002	.015	1.002	-.015	.021	.986
Baba ile olumlu ilişki	-.025	.018	.976	.019	.016	1.020	-.008	.019	.992
Aynı cins. arkadaşla olumlu ilişki	.016	.012	1.016	.006	.011	1.006	.012	.012	1.012
Karşı cins. arkadaşla olumlu ilişki	.017	.012	1.017	.015	.010	1.015	.015	.011	1.015
Anne ile olumsuz ilişki	.065	.053	1.067	.062	.050	1.064	.038	.051	1.039
Baba ile olumsuz ilişki	-.091	.048	.913	.101*	.045	1.107	.049	.049	1.051
Aynı cins. arkadaşla olumsuz ilişki	.094	.060	1.098	-.072	.047	.931	-.025	.050	.975
Karşı cins arkadaşla olumsuz ilişki	-.075	.063	.928	-.025	.051	.975	-.047	.051	.954
Anne ile görelî güç	.081	.106	1.084	.057	.107	1.059	.029	.092	1.029
Baba ile görelî güç	.034	.097	1.035	-.161	.092	.851	.004	.036	1.004
Aynı cins. arkadaşla görelî güç	-.005	.155	.995	-.014	.124	.987	.034	.160	1.034
Karşı cins. arkadaşla görelî güç	-.040	.134	.961	-.135	.123	.874	.049	.126	1.051
Sabit	3.361			.227	2.041	1.255	.661	2.118	1.936
χ^2		18.73			19.72			98.82	
df		12			12			15	
İlişkininolmasının tahmin edilmeyüzdesi		90.3			88.1			73.6	

*p<0.05

**p<0.01

Yurtta barınma biçimini tercih eden ergenlerde baba ile olumsuz ilişki romantik ilişkilere geçmiş olma durumunun yordayıcısıdır. Diğer barınma biçimi düzeylerinde hiçbir gösterge anlamlı bir yordama ilişkisi göstermemiştir.

Lise türüne göre ilişki geçmişi göstergelerinin romantik ilişkilere geçmiş olma durumunu farklı biçimlerde yordayıp yordamadığını saptayabilmek amacıyla her bir lise düzeyinde regresyon analizi yinelenmiş ve elde edilen sonuçlar aşağıda bildirilmiştir. Teknik lisedeki öğrenci sayısı analizi yapabilmek için yeterli olmadığı için analiz dışı bırakılmıştır.

Tablo 49. Farklı Liselerde Eğitim Almış Ergenlerde Anababa ve Arkadaşlarla İlişki Geçmişinin Romantik İlişkilere Geçmiş Olma Durumunu Yordamasına İlişkin Lojistik Regresyon Analizi

Yordayıcılar	Genel Lise			Anadolu Lisesi			Öğretmen Lisesi			Diğer		
	B	SE B	e ^B	B	SE B	e ^B	B	SE B	e ^B	B	SE B	e ^B
Anne ile olumlu ilişki	.018	.018	1.019	-.026	.015	.974	.021	.027	1.021	-.036	.052	.964
Baba ile olumlu ilişki	-.003	.016	.997	.009	.015	1.009	-.014	.025	.987	.012	.047	1.012
Aynı cins. arkadaşla olumlu ilişki	.004	.011	1.004	.003	.010	1.003	.028	.019	1.029	.056*	.025	1.058
Karşı cins. arkadaşla olumlu ilişki	.011	.011	1.011	.029*	.010	1.030	.004	.017	1.004	-.016	.025	.984
Anne ile olumsuz ilişki	.054	.052	1.056	.031	.046	1.032	.134	.080	1.144	-.088	.111	.916
Baba ile olumsuz ilişki	.081	.049	1.085	.003	.040	1.003	-.030	.067	.971	.039	.106	1.040
Aynı cins. arkadaşla olumsuz ilişki	-.048	.051	.953	.014	.048	1.015	.056	.092	1.057	.005	.089	1.005
Karşı cins. arkadaşla olumsuz ilişki	-.050	.058	.951	-.052	.044	.949	-.095	.087	.909	.088	.114	1.092
Anne ile görelî güç	-.006	.092	.994	.063	.099	1.065	.081	.170	1.085	.178	.216	1.194
Baba ile görelî güç	.003	.033	1.003	-.089	.089	.915	-.138	.142	.871	.179	.236	1.196
Aynı cins. arkadaşla görelî güç	.214	.152	1.239	.014	.134	1.014	.202	.280	1.223	-.194	.308	.824
Karşı cins. arkadaşla görelî güç	-.154	.117	.857	-.030	.118	.970	-.233	.232	.792	-.415	.388	.660
Sabit	-1.211			1.647			-1.325			3.200		
χ^2	14.86			16.85			8.85			9.41		
df	12			12			12			12		
İlişkinin olmasının tahmin edilme yüzdesi	89.0			87.0			81.1			82.9		

Regresyon analizi sonrasında Anadolu lisesinde öğrenim görmüş ergenlerin karşı cinsiyetten arkadaşla ilişki geçmişlerinin anlamlı yordayıcı olduğu bulunurken diğer lise türünde ise aynı cinsiyetten arkadaşla ilişki geçmişinin romantik ilişkilere geçmiş olma durumu için anlamlı bir yordayıcı olduğu saptanmıştır.

Ergenlerin kendilerini algıladıkları SED'e göre anababa ve arkadaşlarla ilişki geçmişlerinin romantik ilişkilere geçmiş olma durumunu yordamada farklılık gösterip göstermediğini saptamak amacıyla regresyon analizi bu SED gruplarında tekrarlanmış ve orta ve üst SED gruplarında karşı cinsiyetten arkadaşla olumlu ilişki geçmişinin anlamlı bir yordayıcı olduğu saptanmıştır. Diğer göstergeler anlamlı birer yordayıcı değildir.

Tablo 50. Kendisini Farklı SED’de Algılayan Ergenlerin İlişki Geçmişİ Göstergelerinin Romantik İlişkilere Geçmiş Olma Durumunu Yordamasına İlişkin Lojistik Regresyon

Yordayıcılar	Alt			Orta			Üst		
	B	SE B	e ^B	B	SE B	e ^B	B	SE B	e ^B
Anne ile olumlu ilişki	.005	.042	1.005	-.013	.010	.988	.070	.077	1.073
Baba ile olumlu ilişki	.059	.051	1.061	.000	.010	1.000	-.074	.084	.929
Aynı cins. arkadaşla olumlu ilişki	.001	.026	1.001	.008	.007	1.008	.011	.028	1.011
Karşı cins. arkadaşla olumlu ilişki	.002	.027	1.002	.014*	.006	1.014	.065*	.031	1.067
Anne ile olumsuz ilişki	.221	.146	1.247	.031	.030	1.031	.048	.146	1.049
Baba ile olumsuz ilişki	.369	.191	1.447	.006	.026	1.006	-.159	.184	.853
Aynı cins. arkadaşla olumsuz ilişki	-.073	.143	.930	-.005	.031	.995	.117	.176	1.124
Karşı cins. arkadaşla olumsuz ilişki	-.306	.196	.737	-.028	.032	.973	.036	.187	1.036
Anne ile görelî güç	-.588	.344	.555	.071	.062	1.074	.110	.354	1.117
Baba ile görelî güç	.443	.329	1.557	-.059	.055	.943	-.099	.351	.906
Aynı cins. arkadaşla görelî güç	.392	.393	1.480	.022	.090	1.022	-.266	.432	.766
Karşı cins. arkadaşla görelî güç	-.010	.260	.990	-.078	.079	.925	.396	.421	1.486
Sabit	-7.729			1.840			-3.434	6.045	.032
χ^2		17.92			15.64			12.90	
df		12			12			12	
İlişkinin olmasının tahmin edilme yüzdesi		86.8			87.6			93.9	

*p<0.05

Tablo 51. Kardeş Durumuna Göre Ergenlerin İlişki Geçmiş Göstergelerinin Romantik İlişkilere Geçmiş Olma Durumunu Yordamasına İlişkin Lojistik Regresyon Analizi

Yordayıcılar	Kardeşi var			Kardeşi yok		
	B	SE B	e ^B	B	SE B	e ^B
Anne ile olumlu ilişki	-.012	.010	.988	.108	.105	1.115
Baba ile olumlu ilişki	-.003	.010	.997	.093	.133	1.097
Aynı cins. arkadaşla olumlu ilişki	.009	.006	1.009	-.037	.077	.964
Karşı cins. arkadaşla olumlu ilişki	.014*	.006	1.014	.010	.060	1.010
Anne ile olumsuz ilişki	.033	.028	1.033	-.131	.204	.878
Baba ile olumsuz ilişki	.014	.025	1.015	.731	.758	2.078
Aynı cins. arkadaşla olumsuz ilişki	-.002	.029	.998	-.760	.642	.468
Karşı cins. arkadaşla olumsuz ilişki	-.029	.030	.972	.334	.259	1.396
Anne ile görel güç	.037	.050	1.037	-2.829	2.208	.059
Baba ile görel güç	-.003	.013	.997	1.327	.859	3.770
Aynı cins. arkadaşla görel güç	-.028	.084	.972	.455	.939	1.577
Karşı cins. arkadaşla görel güç	-.023	.073	.977	-.619	.595	.539
Sabit	1.598			5.168		
χ^2		19.55			21.55	
df		12			12	
İlişkinin olmasının tahmin edilme yüzdesi		87.5			96.4	

*p<0.05

Tablo'51 de görüleceği gibi kardeşi olan ergenlerin karşı cinsiyetten arkadaşlarıyla ilişki geçmişleri anlamlı bir yordayıcı iken kardeşi olmayan ergenlerin hiçbir ilişki geçmişi göstergesi romantik ilişkilere geçmiş olma durumu için anlamlı bir yordayıcı değildir.

4.9. Olumlu Romantik İlişki Geçmiş ve Romantik İlişkinin En Yakın İlişki Olarak Betimlenmesi

“Ergenlerin romantik eşle/eşlerle olumlu ilişki geçmişleri şu andaki ilişkilerini en yakın ilişkileri olarak seçmelerinin bir yordayıcısı mıdır?” sorusunu cevaplayabilmek amacıyla lojistik regresyon analizi uygulanmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 52’de gösterilmiştir.

Tablo 52. Romantik Eşle/Eşlerle İlişki Geçmişinin Mevcut İlişkinin En Yakın İlişki Olarak Seçimini Yordamasına İlişkin Lojistik Regresyon Analizi

Yordayıcılar	B	SE B	e ^B
Romantik eşle olumlu ilişki geçmişi	0.06**	0.00	1.06
Romantik eşle olumsuz ilişki geçmişi	0.02	0.01	1.02
Romantik eşle görelî güç ilişkisi	-0.06	0.04	0.95
Sabit	-4.82		
χ^2		254.17	
df		3	
İlişkinin en iyi ilişki seçmesinin tahmin edilme yüzdesi		74.0	

**p<0.01

Tablo 51'den görüleceği gibi ergenlerin romantik eşleriyle ilişki geçmişi göstergelerinden romantik eşle olumlu ilişki göstergesinin, ergenlerin şu andaki romantik ilişkilerini en yakın ilişkileri olarak tanımlayıp tanımlamadıklarını yordayabildiği görülmüştür. Bu yordamanın doğruluk derecesi ise %74.0'tür.

4.10. Bulguların Topluca Değerlendirilmesi

Bu bölümde araştırma bulguları genel olarak değerlendirilmiştir. İlk olarak araştırmaya katılan ve romantik ilişkisini en yakın ilişki olarak tanımlayan 403 ergenin (katılımcıların %37.8'sinin), romantik ilişkilerin belirli özelliklerinden olan sıklık/birlikte geçirilen zaman miktarı, yapılan etkinliklerin çeşitliliği, ilişkinin sağlamlığına ilişkin bulgular ele alınmıştır. Ardından birlikte en çok yapılan etkinlikler, "geçen hafta"nın tipik olup olmama durumuna göre sunulmuştur. Anababayla ve arkadaşlarla ilişki geçmişinin, romantik ilişkilerin bazı özelliklerini yordayıp yordamadığına ilişkin bulguların verilmesinden sonra romantik katılım, romantik ilişki statüleri, ergenin cinsiyeti ve seçilen romantik eşin yaşı, ilişki ömrü/süresi ve romantik ilişkide olma durumunun yordayıcılarına ilişkin bulgular sunulmuştur. En son olarak da romantik ilişki geçmişi ve romantik ilişkinin en yakın ilişki olarak betimlenmesine ilişkin bulgular ilgili başlıklar altında değerlendirilmiştir.

Romantik ilişkilerde görüşme sıklığı, yapılan etkinliklerin çeşitliliği, ilişkinin sağlamlığı ve birlikte en çok/en az yapılan etkinlikler. Cinsiyet, mezun olunan lise türü, barınma şekli, kardeşin olup olmaması durumu ve algılanan SED gibi demografik değişkenlere göre ilişkinin belirli özellikleri

bakımından anlamlı bir farklılık olup olmadığı test edilmiş ve sonuçlar bütün olarak değerlendirildiğinde algılanan SED dışındaki değişkenlere göre romantik ilişkinin belirli özellikleri bakımından anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur. Araştırmacı, bazı demografik değişkenlerin romantik ilişkinin belirli özellikleri üzerinde bir etkisinin olup olmadığını görmek arzusuyla bu soruya yanıt aramıştır.

Yapılan varyans analizi sonucunda, ergenlerin kendilerini algıladıkları SED ile romantik ilişkide sıklık/birlikte geçirilen zaman miktarı bakımından aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur. Katılımcı ergenlerin romantik ilişkide gerçekleştirdikleri etkinliklerin çeşitliliği bakımından da kendilerini algıladıkları SED'e göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdikleri tespit edilmiştir. Benzer şekilde katılımcı ergenlerin ilişkilerinin sağlığını buldukları SED'e göre birbirinden farklı değerlendirdikleri tespit edilmiştir. Üst SED grubundan ergenler diğer SED grubundan ergenlere oranla daha sık görüşüp, daha çeşitli ortak etkinlikler yapmalarına rağmen ilişkilerini alt ve orta SED grubundan ergenler kadar sağlam bulmamaktadır.

Tüm katılımcı ergenler için, romantik eşle yapılan etkinliklerin "geçen haftayı öncekilere göre farklı geçirenler" ve "geçen haftayı öncekilerle aynı geçirenler" için sıraya dizilişleri incelendiğinde sıralamaların her iki grup arasında büyük bir farklılığa uğramadığı görülmekte, ilk altı ve son altı sıraya yerleştirilen etkinliklerin büyük oranda aynı olduğu görülmektedir. En sık yapılan ortak etkinliklerin "kişisel konular hakkında konuşmak", "yemek yemek", "telefonla konuşmak", "yürüyüşe çıkmak/arabayla gezinmek", "restorana gitmek" ve "kişisel olmayan konularda konuşmak" olduğu görülmektedir.

Daha fazla karşılıklı bağımlılığı/ilişki sağlamlığı olan eşler, daha az yakın olanlara göre tipik olarak daha geniş bir etkinlik çeşidini paylaşır (Berscheid, Synder ve Omoto, 1989; Collins, 2003) görüşünün aksine Türkiye'de üst SED grubundaki ergenler daha çok etkinlik çeşidi paylaşmakla birlikte ilişkilerini o ölçüde sağlam bulmamaktadırlar. Bu sonuç, önceki çalışmalarda (örneğin, Feiring, 1996) ergenler için romantik ilişkinin dezavantajlardan biri olarak denekler tarafından ortaya konulan çıkmanın

harcamaları arttırması, bu çalışmada üst SED'de etkinlik çeşitliliğinin ve birlikte geçirilen sürenin daha fazla olmasına karşın ilişki sağlamlığının düşük olmasını açıklayabilir.

Bu çalışmada, birlikte yapılan etkinliklere ilişkin bulgular da daha önce yapılmış olan araştırma sonuçlarıyla uyumludur. Örneğin, Feiring (1996) telefonda konuşmak, sinemaya gitmek, yemek yemek, alışveriş merkezine takılmak, arkadaş ziyaretine gitmek gibi etkinlikleri ergen romantik çiftlerin yaygın etkinlikleri arasında göstermiştir. Erwin (1998) de ergenlerin, arkadaşlarıyla konuşmaya başka etkinlikler içinde olmaktan daha fazla ilgi duyduklarını, dışarıdan bakan birinin gözüne ne kadar amaçsız ve anlamsız gelse de “gevezelik yapma”nın ergenler için en tatmin edici etkinliklerden biri olduğunu belirtmektedir.

Katılımcı ergenlerin, sıklık bakımından en üst sıralara yerleştirmeseler de ortak etkinlikler arasında cinsel etkinliklere de yer vermiş olmaları hem Sullivan hem de Furman ve Wehner'in açıklama ve bulgularıyla uyumludur. Hatırlanacağı gibi Sullivan'a göre ileri ergenlik evresinde bireyler cinsel olarak pek çok şeyi araştırmakta ve nelerin kendilerine uygun olduğuna karar vermektedir ve ileri ergenliğin erken ergenlikten en önemli farkı ileri ergenlikte doyum verici etkinliğin yaşanmasıdır. Furman ve Wehner'in ergen romantik ilişkileri için önerdiği kuram (1994) da bu yakın ilişkilerin bağlanma, bakım verme, bir arada olma yanında yeniden yapılandırılmış cinsel davranış sistemlerini de içerdiğini ortaya koymaktadır.

En az sıklıkta yapılan ortak etkinlikler ise, müzayede ya da antika gösterimine gitmek, balık avlamak gibi yaban hayatı etkinliklerinde bulunmak, dini etkinlikte bulunmak, müzeye/sergiye gitmek, çamaşır yıkamak ve dansa gitmek olarak ortaya çıkmıştır.

Anababayla İlişki Geçmişi ve Romantik İlişki Kalitesi. Romantik ilişki yakınlığının/kalitesinin üç bileşeni olarak incelenen sıklık, birlikte yapılan etkinliklerde çeşitlilik ve ilişkinin sağlamlığına ilişkin bulgulara bu alt başlık altında ayrı ayrı ve kısaca değinilmiştir.

Anababayla olan ilişki geçmişinin, ergenlerin romantik eşleriyle birlikte geçirdikleri zaman miktarını yordayıp yordamadığına bakıldığında, anababayla ilişki geçmişinin hiç bir ögesinin ilişkide birlikte geçirilen zaman miktarını yordamadığı bulunmuştur. Ayrıca yapılan regresyon analizi ergenlerin cinsiyeti, mezun olunan lise türü, kardeşlerinin bulunup bulunmaması, kendilerini algıladıkları SED gibi değişkenler bakımından her bir grup için tekrar yapılmış fakat bu değişkenlerin hiçbir düzeyinde regresyon analizinin istatistiksel olarak anlamlı bir yordama ilişkisi göstermediği saptanmıştır. Buna göre herhangi bir cinsiyetten olmak, ikinci ya da üçüncü sınıfa devam ediyor olmak gibi durumlar, anne babayla ilişki geçmişinin, birlikte geçirilen zaman miktarını yordama derecesi üzerinde anlamlı bir etkiye sahip değildir.

Anababayla olan ilişki geçmişinin, ergenlerin ilişkilerindeki etkinlik çeşitliliğini yordayıp yordamadığını saptamak amacıyla yapılan regresyon analizi sonucunda, anne babayla ilişki geçmişinin hiçbir ögesinin romantik eşle yapılan ortak etkinliklerin çeşitliliğini yordamadığı bulunmuştur. Ayrıca regresyon analizi ergenlerin cinsiyeti, lise türleri, kardeşlerinin bulunup bulunmaması, kendilerini algıladıkları SED gibi değişkenler bakımından her bir grup için tekrar yapılmış fakat bu değişkenlerin hiçbir düzeyinde regresyon analizinin istatistiksel olarak anlamlı bir yordama ilişkisi göstermediği saptanmıştır. Buna göre herhangi bir cinsiyetten olmak ya da ikinci ya da üçüncü sınıfa devam etmekte olmak gibi durumlar anababayla ilişki geçmişinin birlikte geçirilen zaman miktarını yordama derecesi üzerinde anlamlı bir etkiye sahip değildir.

Cinsiyet grupları için yapılan regresyon analizi sonucunda erkek öğrencilerin babayla olan ilişki geçmişlerinin ilişkide etkinlik çeşitliliğini yordadığı saptanmıştır. Buna göre babayla olumlu ilişki geçmişinin olması, aynı zamanda babayla olumsuz ilişki geçmişinin bulunması ve babayla görece güç ilişkisi içinde bulunmak erkek ergenlerin ilişkideki etkinlik çeşitliliğinin önemli yordayıcısıdır. Önem sırasıyla söylenirse erkek ergenler için babayla olumsuz ilişki geçmişi en güçlü yordayıcı iken sırasıyla olumlu ilişki geçmişi ve görece güç ilişkisi gelmektedir. Erkek ergenler için babayla görece güç ilişkisi içinde olmak artıkça ilişkideki etkinlik çeşitliliği azalmakta, babayla olumsuz ya da olumlu ilişki geçmişi içinde olmak ilişki çeşitliliğini arttırmaktadır. Kız

ergenler için anababayla ilişki geçmişinin hiçbir ögesi anlamlı bir yordayıcılık özelliği göstermemektedir.

Ergenlerin lise yıllarında devam etmiş oldukları lise türü, kendilerini algıladıkları SED düzeyleri, kardeşlerinin olup olmaması gibi değişkenler bakımından anababayla ilişki geçmişli göstergelerinin, romantik ilişkilerindeki etkinlik çeşitliliğini yordayıp yordamadığına her bir grup için tekrar bakılmış fakat bu değişkenlerden hiçbirinin yordama üzerinde bir etkisinin olmadığı görülmüştür.

Anababayla olan ilişki geçmişinin, ergenlerin ilişkilerinin sağlamlığını yordayıp yordamadığını saptamak amacıyla regresyon analizi uygulanmış, elde edilen bulgular anababayla ilişki geçmişi göstergelerinin hiçbirinin ergenlerin ilişkilerinin sağlamlığını yordamadığını göstermiştir.

Ergenlerin anababayla olan ilişki geçmişi göstergelerinin farklı cinsiyet gruplarında yordama durumunun incelenmesi için analiz cinsiyet grupları içinde tekrar edilmiş, iki cinsiyet grubunda da anababayla ilişki göstergelerinin ilişki sağlamlığının bir yordayıcısı olmadığı görülmüştür.

Barınma şekline göre ailesiyle kalan, yurttan kalan ya da diğer bir barınma biçimini tercih etmiş ergenlerin ilişki sağlamlığını, anababalarıyla olan ilişki geçmişlerinin hiçbir göstergesi yordamazken, evde -öğrenci evi- kalan ergenlerin anneleriyle olumsuz ilişki geçmişine sahip olmaları yordamaktadır. Evde kalan -öğrenci evi- ergenlerin anne ile olumsuz ilişki geçmişi arttıkça ilişkinin sağlamlığında azalma meydana gelmektedir.

Özel liseye devam etmiş öğrencilerin anne babalarıyla ilişki geçmişi göstergelerinin bir kısmı ilişki sağlamlığını yordamaktadır. Babayla olumlu ilişki geçmişi arttıkça ergenlerin ilişki sağlamlığı azalmaktadır. Anneyle olumsuz ilişki geçmişi arttıkça ilişki sağlamlığı azalmaktadır. Anneyle görece güç ilişkisinde görece güç ergenin yönünde ağırlık gösteriyorsa ergenlerin ilişkilerinin sağlamlığı da yüksek olmaktadır. Fakat aynı durum baba ile görece güç ilişkisinde ters yöndedir. Baba ile görece güç ilişkisinde görece güç ergenin yönünde ağırlık kazanıyorsa ergenin ilişkisine atfettiği sağlamlık azalmaktadır.

Hiçbir SED düzeyinde anababa ilişki geçmişi göstergelerinden herhangi birinin ilişki sağlamlığını yordamadığı bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ergenlerin kardeşlerinin olması ya da olmaması durumuna göre de anne baba ile ilişki geçmişi göstergelerinin ergenlerin ilişkilerinin sağlamlığını yordamamaktadır.

Arkadaşlarla İlişki Geçmişi ve Romantik İlişki Kalitesi

Arkadaş/Akranlarla ilişki geçmişi ve romantik ilişki yakınlığının/kalitesinin üç bileşeni olarak incelenen sıklık (birlikte geçirilen zaman miktarı), birlikte yapılan etkinliklerde çeşitlilik ve ilişkinin sağlamlığına ilişkin bulgulara bu alt başlık altında ayrı ayrı ve kısaca değinilmiştir.

Ergenlerin karşı cinsiyetten ya da aynı cinsiyetten arkadaşlarıyla/akranlarıyla ilişki geçmişi göstergelerinin ergenlerin ilişkilerinde birlikte geçirdikleri zaman miktarını yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla yapılan regresyon analizi sonucu, karşı cinsiyetten arkadaş/akranlarla olumlu ilişki geçmişinin birlikte geçirilen zaman miktarını yordadığı şeklindedir. Karşı cinsiyetten arkadaşla olumlu ilişki geçmişine sahip olmak birlikte geçirilen zaman miktarını arttırmaktadır. Arkadaşlarla/Akranlarla ilgili diğer göstergeler ergenlerin birlikte geçirdikleri zaman miktarını yordamamaktadır.

Cinsiyete bağlı olarak ergenlerin karşı cinsiyetten arkadaşlarıyla/akranlarıyla ilgili ilişki geçmişleri bir farklılık göstermemektedir.

Ergenlerin devam ettikleri sınıfa bağlı olarak akranlarıyla ilişki geçmişi göstergelerinin birlikte geçirilen zaman miktarını yordamasında bir farklılık olup olmadığını görmek amacıyla iki sınıf düzeyinde de uygulanan regresyon analizi, ikinci sınıftaki ergenlerin akranlarıyla ilişki göstergeleri birlikte geçirilen zaman miktarını yordamadığını göstermektedir. Üçüncü sınıftaki ergenler için ise yordayıcıdır; karşı cins arkadaşlarla/akranlarla olumlu ilişki geçmişi arttıkça ilişkide birlikte geçirilen süre artmaktadır.

Ergenlerin barınma şekline bağlı olarak arkadaş/akran ilişki geçmişi göstergelerinin birlikte geçirilen zaman miktarını yordayıp yordamadığını

belirlemek amacıyla her bir barınma şekli için regresyon analizi tekrar edilmiş fakat hiçbir barınma şekli için anlamlı bir yordama ilişkisi tespit edilememiştir.

Ergenlerin mezun olunan lise türüne göre akranlarıyla ilişki geçmişlerinin birlikte geçirilen zaman miktarını yordayıp yordamadığına bakılmış, hiçbir lise türünde anlamlı bir yordama ilişkisi bulunamamıştır.

Ergenlerin kendilerini algıladıkları SED düzeyleri içinde akranlarla olan ilişki göstergelerinin birlikte geçirilen zaman miktarını yordayıp yordamadığına bakıldığında yine hiçbir SED düzeyinde anlamlı bir yordama ilişkisi gözlenmemiştir.

Ergenlerin kardeşinin olup olmasına göre arkadaşlarıyla ilişki geçmişinin birlikte geçirilen zaman miktarını farklı derecede yordayıp yordamadığına bakılmış ve kardeşi olan ergenlerin karşı cinsiyetten arkadaşla olumlu ilişki geçmişine sahip olma derecelerinin birlikte geçirilen zaman miktarını yordadığı saptanmıştır. Kardeşi olmayan ergenler için böyle bir yordama ilişkisi yoktur.

Ergenlerin aynı ya da karşı cinsiyetten arkadaşla ilişki geçmişinin, birlikte yapılan etkinlik çeşitliliğini yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla regresyon analizi uygulanmış, ve karşı cinsiyetten arkadaşla olumlu ilişki geçmişine sahip olmanın kendi ilişkilerindeki etkinliklerin çeşitliliğini yordadığı bulunmuştur. Buna göre, karşı cinsiyetten arkadaşla olumlu ilişki geçmişi arttıkça ergenlerin romantik ilişkilerindeki etkinlik çeşitliliği artmaktadır. Karşı cinsiyetten arkadaşla ilişki geçmişinin diğer göstergeleri ilişkideki çeşitliliği yordamamaktadır.

Erkek ve kız ergenlerin oluşturduğu iki cinsiyet grubu için de regresyon analizi uygulanmış ve iki cinsiyet için de karşı cinsiyetten arkadaşla olumlu ilişki geçmişinin ilişkideki etkinlik çeşitliliği için yordayıcı olduğu görülmüştür. Diğer göstergeler iki cinsiyette de yordayıcı değildir.

Ergenlerin devam ettikleri sınıf düzeyinde arkadaşlarla ilişki geçmişi göstergelerinin ilişkideki etkinlik çeşitliliğini farklı yordama durumuna sahip olup olmadıkları incelendiğinde ikinci sınıf düzeyinde ergenlerin karşı cinsiyetten arkadaşlarıyla ilişki geçmişi göstergelerinin hiç birinin etkinlik

çeşitliliğini yordamadığı, üçüncü sınıf düzeyinde ise karşı cinsiyetten arkadaşla olumlu ve aynı cinsiyetten arkadaşla olumsuz ilişki geçmişinin ilişkide etkinlik çeşitliliğini yordadığı görülmüştür. Karşı cinsiyetten arkadaşla olumlu ilişki geçmişi arttıkça ilişkide etkinlik çeşitliliği artmaktadır. Aynı cinsiyetten arkadaşla olumsuz ilişki geçmişi arttıkça ortak etkinliklerin çeşitliliği de artmaktadır. Diğer göstergeler etkinlik çeşitliliğini yordamamaktadır.

Ergenlerin barınma şekillerine göre akran ilişki geçmişlerinin ilişkide etkinlik çeşitliliğini yordama durumları arasında bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla her barınma biçiminde bulunan ergenler için regresyon analizi tekrar edilmiş ve sadece aile ile yaşayan ergenler için anlamlı bir yordama ilişkisi bulunmuştur.

Ailesiyle birlikte kalan ergenlerin karşı cinsiyetten arkadaşla olumlu ilişki geçmişi ve aynı cinsiyetten arkadaşla olumsuz ilişki geçmişi göstergeleri ergenlerin ilişkilerindeki etkinlik çeşitliliğini yordamaktadır. Karşı cinsiyetten arkadaşla olumlu ilişki geçmişi arttıkça ilişkide etkinlik çeşitliliği artmakta aynı zamanda aynı cins arkadaşla olumsuz ilişki geçmişi arttıkça ilişkide etkinlik çeşitliliği artmaktadır. Diğer göstergeler ilişkide etkinlik çeşitliliğini yordamamaktadır.

Ergenlerin devam etmiş oldukları lise türüne göre etkinlik çeşitliliklerini akran ilişki göstergelerinin farklı şekilde yordayıp yordamadığını test etmek amacıyla uygulanan regresyon analizi sonucunda genel lise ve Anadolu lisesine devam etmiş ergenler için anlamlı bir yordama ilişkisi bulunmuştur.

Genel liseye devam etmiş ergenlerde aynı cins arkadaşla olumsuz ilişki geçmişi romantik ilişkide etkinlik çeşitliliğini yordarken, Anadolu lisesine devam etmiş ergenlerde ise karşı cins arkadaşla olumlu ilişki geçmişi ilişkide etkinlik çeşitliliğini yordamaktadır. İki lise için de yordayıcı değişkendeki artış ilişkide ortak etkinlik çeşitliliğinde artışa yol açmaktadır.

Algıladıkları SED'e göre üç gruba ayrılan ergenler için her bir grupta regresyon analizi tekrar edilmiş ve sadece orta SED grubundaki ergenlerin karşı cins arkadaşla olumlu ilişki geçmişi göstergesinin ortak etkinliklerde çeşitliliği yordadığı bulunmuştur. Diğer SED düzeylerinde ise anlamlı bir

yordama ilişkisi bulunmamıştır. Karşı cins arkadaşla olumlu ilişki geçmişi yüksek değer aldıkça ilişkide etkinlik çeşitliliği de artmaktadır. Diğer göstergeler ilişkide etkinlik çeşitliliğini yordamamaktadır.

Kardeşin olması ya da olmaması durumunun ergenlerin arkadaşlarıyla ilişki geçmişi göstergelerinin ilişkide etkinlik çeşitliliğini yordaması durumu üzerinde bir farklılık yaratıp yaratmadığını saptamak amacıyla iki durum için de regresyon analizi yapılmış ve kardeşi olan ergenler için karşı cins arkadaşla olumlu ilişki geçmişine sahip olma göstergesinin, ilişkide etkinlik çeşitliliğini yordadığı saptanmıştır. Karşı cinsle olumlu ilişki geçmişi arttıkça ilişkide etkinlik çeşitliliği artmaktadır. Kardeşi olmayanlar için ise hiçbir arkadaş göstergesi ilişki çeşitliliğini yordamamaktadır.

Sağlamlık. Ergenlerin akran ilişkileri geçmişine dair göstergelerin, ilişki sağlamlığını yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla regresyon analizi uygulanmış, karşı cins arkadaşla olumlu ilişki geçmişi ve aynı cins arkadaşla olumsuz ilişki geçmişi göstergeleri ergenlerin ilişkilerini ne kadar sağlam algıladıklarını yordamaktadır. Karşı cins arkadaşla olumlu ilişki geçmişine ait değerler yükseldikçe ergenlerin ilişkilerinin sağlamlığına ilişkin bildirimleri düşmektedir. Aynı cins arkadaşla olumsuz ilişki geçmişi değerleri arttıkça ilişki sağlamlığı da artmaktadır.

Kız ergenler için aynı cins arkadaşla olumsuz ilişki geçmişi ilişkinin sağlamlığını yordarken erkek ergenler için herhangi bir arkadaş ilişki göstergesi ilişkinin sağlamlığının yordayıcısı değildir.

Ergenlerin buldukları sınıf düzeyinde arkadaş ilişki geçmişlerinin ilişki sağlamlığını yordama durumlarının değişkenlik gösterip göstermediği her bir sınıf düzeyinde regresyon analizleri tekrar edilerek test edilmiş ve ikinci sınıf düzeyindeki ergenlerin ilişki sağlamlığını hiçbir arkadaş ilişki geçmişi göstergesi yordamazken, üçüncü sınıf düzeyindeki ergenlerin ilişki sağlamlığını karşı cinsiyetten arkadaşla olumlu ilişki geçmişi ve aynı cinsiyetten arkadaşla olumsuz ilişki geçmişi göstergeleri yordamakta olduğu görülmüştür. Karşı cinsiyetten arkadaşla olumlu ilişki geçmişi değerleri

yükseldikçe ilişkideki sağlamlık düşmekte, aynı cinsiyetten arkadaşla olumsuz ilişki geçmişi değerleri arttıkça ilişkinin sağlamlığı yükselmektedir.

Ergenlerin barınma şekillerine göre arkadaşlarıyla ilişki geçmişlerinin ilişki sağlamlığını yordama durumunun değişkenlik gösterip göstermediği her bir barınma şeklindeki ergenler için regresyon analizi tekrar edilerek test edilmiştir. Hiçbir barınma şekli düzeyinde anlamlı bir yordama ilişkisi saptanmamıştır.

Ergenlerin mezun olunan lise türüne göre ilişki sağlamlığını yordamada akranlarla ilişki geçmişlerinin farklılık gösterip göstermediği her bir lise türünden ergenler için test edilmiş, sadece Anadolu lisesinde okumuş ergenler için anlamlı bir yordama ilişkisi bulunmuştur. Anadolu lisesinde eğitim görmüş ergenlerin karşı cinsiyetten arkadaşla olumlu ilişki geçmişi ilişki sağlamlığını yordamaktadır. Karşı cinsiyetten arkadaşla olumlu ilişki gücü arttıkça ilişkilerindeki sağlamlık değeri düşmektedir. Diğer göstergeler anlamlı bir yordama ilişkisi göstermemiştir.

Ergenlerin kendilerini algıladıkları SED'e göre analizler ise orta SED grubundan ergenlerin, karşı cinsiyetten arkadaşlarıyla olumlu ilişki geçimleri ergenlerin ilişkilerinin sağlamlığını nasıl algıladıklarını yordamaktadır. Karşı cins arkadaşla olumlu ilişki geçmişi değerleri arttıkça ilişkinin sağlamlığına ilişkin değerler düşmektedir.

Ergenlerin kardeşlerinin olması durumuna göre yordama ilişkisinin farklılaşıp farklılaşmadığı test edilmiş ve kardeşi olan ergenlerin karşı cinsiyetten arkadaşla olumlu ilişki geçmişi değerlerinin ilişkinin sağlamlığını yordayan önemli bir değişken olduğu saptanmıştır. Karşı cinsiyetten arkadaşla olumlu ilişki geçmişi değerleri arttıkça ilişkinin sağlamlığı düşmektedir.

Diğer göstergeler ilişki sağlamlığını yordamamaktadır.

Romantik İlişkilere Geçmiş Olma Durumunun Yordayıcıları.

Araştırmaya katılan 1067 ergenden 918'i (%86'sı) romantik ilişki geçmişinin olduğunu bildirmiştir. Araştırmaya katılan ve romantik ilişki yaşadığını bildiren ergenlerin çoğunluğu kızlardan oluşmaktadır. Ancak katılım oranı erkeklerde daha yüksektir (erkeklerde %88.3 iken kızlarda %84.3). Romantik katılımı

(romantik ilişki geçmişi) olan ergenlerin 498'i ikinci sınıfta okurken 415'i üçüncü sınıf öğrencisidir.

Katılan ergenlerin romantik ilişki geçmişlerinin olup olmama durumuna göre barınma şekli bakımından dağılımları yüzde olarak birbirine yakındır. Romantik ilişki geçmişi olan ergenlerin 335'i ailesinin yanında kalırken, yurttan kalan öğrencilerin sayısı 316 ve evde kalanların sayısı 244'tür. Romantik ilişki geçmişi olan ergenlerin büyük çoğunluğu Genel lise ve Anadolu lisesinde okumuş ergenlerdir. Kardeşi olan ergenlerin oranı olmayanlardan daha fazladır.

Alanyazındaki çalışmalar 15 yaşına kadar ergenlerin çoğunun romantik ilişki deneyimi yaşadığını göstermektedir (Blyth, Hill, Ve Thiel, 1982; Buhrmester ve Furman; Csikszentmihalyi, Larson ve Prescott, 1997; Hansen, 1977; Wright, 1982). Hatta çoğu ergen için, cinsel ilişki deneyimi de romantik ilişkinin bir parçası olarak ortaya çıkmaktadır (Smith ve Udry, 1985; Zelnik ve Shah, 1983). Bu araştırmadaki deneklerin yaşları dikkate alındığında romantik ilişki geçmişi olanların oranının düşük olduğu söylenebilir. Hem genel katılımın düşük olması hem de katılım oranının kızlarda, erkek katılımcılara göre %4 oranında daha düşük olması kültürel farklılıklarla açıklanabilir.

Romantik İlişki Statüleri. Romantik ilişki statülerine topluca bakıldığında, halen bir romantik ilişkisi olan ve bu ilişkisini en yakın ilişki olarak bildiren katılımcıların % 90'ının romantik ilişkilerini "biri ile çıkıyor" şeklinde bildirdiği görülmektedir.

Ergenlerin ve yetişkinlerin ergen romantik ilişkilerini nasıl kavramlaştırdıklarını konu alan bir çalışmada (Nemlioğlu ve Çok, 2008) da ergen romantik ilişkilerinin hem ergenler hem de yetişkinler tarafından en çok/daha çok "çıkma" şeklinde kavramlaştırıldığı saptanmıştır.

Tablo 53. Bir İlişkide Bulunanların İlişki Biçimlerinin Dağılımı

	N	%
<i>Evlî</i>	4	1.0
<i>Nişanlı</i>	17	4.2
<i>Birlikte yaşıyor</i>	9	2.2
<i>Birisiyle çıkıyor</i>	364	90.3
<i>Birden çok kişiyle çıkıyor</i>	9	2.2
<i>Toplam</i>	403	100.0

Bu tablo sadece romantik ilişkisini “en yakın ilişkim” şeklinde belirtenler için yapılmıştır.

Ergenin Cinsiyeti ve Romantik Eşin Yaşı. Aşağıdaki analiz sadece romantik ilişkisini “en yakın ilişkim” şeklinde belirtenler için yapılmıştır.

Kız ve erkek ergenlerin romantik eşlerinin yaşlarının kendi yaşlarından farkının belirlenmesi ve bu yaş farklarının ortalamalarının birbirinden istatistiksel olarak anlamlı fark gösterip göstermediğinin saptanması için t-testi uygulanmıştır.

Ergenlerinin yaşlarının romantik eşlerinin yaşından farkını bulmak amacıyla partnerin yaşından ergenin yaşı çıkarılmıştır. Bu nedenle farkın olumlu değer alması ergenin kendisinden daha büyük yaştaki bir romantik eş tercih ettiğini, olumsuz değer alması ise ergenin kendisinden daha küçük yaştaki bir romantik eş tercih ettiğini göstermektedir.

Ergenlerin yaşlarının partnerlerinin yaşlarından farkını ortaya koymak ve bu farkın kız ve erkek ergenlerde anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini test etmek amacıyla t-testi uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre kız ergenlerin yaşlarının partnerlerinin yaşlarından farkı (\bar{X} = 1.84) erkek ergenlerin yaşlarının partnerlerinin yaşlarından farkından (\bar{X} = - 0.38) daha büyüktür ($t_{361.40;0.05} = -10.64$). Buna göre kız ergenler kendilerinden daha büyük yaştaki kişileri kendilerine romantik eş olarak seçerken, erkek ergenler kendilerinden daha küçük yaştaki kişileri kendilerine romantik eş olarak seçmektedirler. Kız ergenler ortalama olarak kendilerinden 1.84 yaş

daha büyük olanları romantik eş seçerken, erkek ergenler kendilerinden ortalama olarak 0.34 yaş daha küçük olanları seçmektedirler.

İlişki Ömrü/Süresi. Araştırmaya katılan ergenlerin ilişki sürelerine ilişkin bulgular aşağıda tablolar halinde gösterilmiştir.

Ergenlerin ortalama ilişki süresi ay olarak 21.67 ay iken minimum birliktelik süresi 1 ay maksimum birliktelik süresi ise 122 ay olarak tespit edilmiştir.

İlişki süresi ortalamalarının çeşitli değişkenlere göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla demografik değişkenlerin düzey sayısına bağlı olarak yapılan t-testi ve varyans analizi sonucunda cinsiyete bağlı olarak ergenlerin ilişki sürelerinin istatistiksel olarak anlamlı derecede birbirinden farklı olduğu görülmüştür. $t(860.68)$; $p=0.04$. Buna göre kız öğrencilerin ilişki süresi ortalaması (22.85) erkek öğrencilerin ilişki süresi ortalamasından (19.99) daha uzundur.

Araştırmaya katılan ergenlerin üniversitede devam ettikleri sınıfa göre ilişki süreleri ortalamalarının birbirinden farklı olduğu bulunmuştur. Buna göre ikinci sınıfa devam eden ergenlerin ilişki süresi ortalamaları (20.07) üçüncü sınıfa devam eden ergenlerin ortalamasından (23.52) daha düşüktür $t(818.76)$; $p=0.01$. Sınıf yükseldikçe ilişki süresi ortalaması artmaktadır.

Araştırmaya katılan ergenlerin barınma şekline göre ilişki süresi ortalamaları bakımından anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür $F(2-889)=1.00$, $p>0.05$. Buna göre barınma şekli ergenlerin ilişkilerinin daha uzun ya da daha kısa olmasını belirleyen bir faktör değildir.

Araştırmaya katılan ergenlerin lisede devam ettikleri okul türüne göre ilişki süresi ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını test etmek amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda, lise yıllarında devam ettikleri lise türüne göre ilişki süresi ortalamalarının birbirinden istatistiksel olarak anlamlı derecede farklı olmadığı bulunmuştur $F(5-909)=1.44$, $p>0.05$.

Katılımcı ergenlerin ailelerinin gelirlerini algıladıkları SED grubuna göre ilişki süresi ortalamaları anlamlı bir farklılık olup olmadığını test etmek amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda, ergenlerin kendilerini

algıladıkları SED'e bağlı olarak ilişki sürelerinin farklılaşmadığı, tüm SED gruplarından ergenlerin romantik ilişki sürelerinin ortalamalarının birbirine denk sayılabileceği görülmüştür $F(2-912)= 2.22, p>0.05$.

Araştırmaya katılan ergenlerin kardeşlerinin olup olmaması durumuna göre ilişki sürelerinin/ömrünün birbirinden farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan t-testi sonucunda ergenlerin kardeş durumuna bağlı olarak ilişki sürelerinin istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılaşmadığı bulunmuştur [$t(912); p=0.60$].

Romantik İlişki İçinde Olma Durumunun Yordayıcıları. Ergenlerin aileleriyle ve karşı cinsiyetten ya da aynı cinsiyetten arkadaşlarıyla ilişki geçmişlerinin romantik ilişki içinde olma durumlarını (katılımlarını) yordayıp yordamadığını belirleyebilmek amacıyla yapılan lojistik regresyon analizi sonucunda karşı cinsiyetten arkadaşla olumlu ilişki geçmişi puanlarından yola çıkılarak kişinin ilişki içinde olup olmama durumu %88.1.1'lik bir doğrulukla yordanabildiği saptanmıştır. Diğer ilişki geçmişi göstergeleri ilişki katılımını yordamamaktadır.

Bu yordama ilişkisinin cinsiyete bağlı olarak değişim gösterip göstermediğini saptamak amacıyla yapılan regresyon analizi kız ve erkek ergenler için tekrar edilmiş ve erkek ergenlerde karşı cinsiyetten arkadaşla olumlu ilişki geçmişi ilişki katılımı için yordayıcı iken kız ergenlerde anne ile olumsuz ilişki ve karşı cinsiyetten arkadaşla görece güç ilişkisi geçmişlerinin ilişki katılımını yordadığı saptanmıştır.

Sınıf düzeyinde bu yordama ilişkisinin farklılık gösterip göstermediğini saptamak amacıyla yapılan regresyon analizi sonucu karşı cinsiyetten arkadaşla olumlu ilişki geçmişi ikinci sınıf düzeyinde ilişki katılımı için anlamlı yordayıcı iken üçüncü sınıf düzeyinde hiçbir gösterge romantik ilişki içinde olma durumu için anlamlı bir yordama ilişkisi bulunmamıştır.

Ergenlerin barınma biçimlerine göre romantik ilişki içinde olma durumunun yordanmasının farklılık gösterip göstermediğine bakılmış, yurttan barınma biçimini tercih eden ergenlerde baba ile olumsuz ilişki katılımının yordayıcısıdır. Diğer barınma biçimi düzeylerinde hiçbir gösterge anlamlı bir yordama ilişkisi göstermemiştir.

Lise türüne göre ilişki geçmişi göstergelerinin ilişki katılımını farklı biçimlerde yordayıp yordamadığını saptayabilmek amacıyla her bir lise düzeyinde regresyon analizi yinelenmiş ve elde edilen sonuçlar aşağıda bildirilmiştir. Teknik lisedeki öğrenci sayısı analizi yapabilmek için yeterli olmadığı için analiz dışı bırakılmıştır.

Regresyon analizi sonrasında Anadolu lisesinde öğrenim görmüş ergenlerin karşı cins arkadaşla ilişki geçmişlerinin anlamlı yordayıcı olduğu bulunurken diğer lise türünde ise aynı cins arkadaşla ilişki geçmişinin romantik ilişki içinde olma durumu için anlamlı bir yordayıcı olduğu saptanmıştır.

Ergenlerin kendilerini algıladıkları SED grubuna göre anne-baba ve arkadaş ilişkileri geçmişlerinin romantik ilişki içinde olma durumunu yordamalarının farklılık gösterip göstermediğini saptamak amacıyla regresyon analizi bu SED gruplarında tekrarlanmış ve orta ve üst SED gruplarında karşı cins arkadaşla olumlu ilişki geçmişinin anlamlı bir yordayıcı olduğu saptanmıştır. Diğer göstergeler anlamlı birer yordayıcı değildir.

Kardeş durumuna göre ergenlerin ilişki geçmişi göstergelerinin romantik ilişki içinde olma durumunu yordamasına ilişkin lojistik regresyon analizi sonuçları, kardeşi olan ergenlerin karşı cinsiyetten arkadaşlarıyla ilişki geçmişleri anlamlı bir yordayıcı iken kardeşi olmayan ergenlerin hiçbir ilişki geçmişi göstergeleri romantik ilişki içinde olma durumu için anlamlı bir yordayıcı olmadığını göstermiştir.

Olumlu Romantik İlişki Geçmişi ve Romantik İlişkinin En Yakın İlişki Olarak Betimlenmesi. “Ergenlerin romantik eşle/eşlerle olumlu ilişki geçmişleri şu andaki ilişkilerini en yakın ilişki olarak seçmelerinin bir yordayıcısı mıdır?” sorusunu cevaplayabilmek amacıyla lojistik regresyon analizi sonucunda ergenlerin romantik eşleriyle olumlu ilişki geçmişi, olumsuz

ilişki geçmişi ve romantik eşle görelî güç ilişkisi göstergelerinden sadece romantik eşle olumlu ilişki göstergesinin, ergenlerin şu andaki romantik ilişkilerini en yakın ilişkileri olarak tanımlayıp tanımlamadıklarını yordayabildiği görülmüştür. Bu yordamanın doğruluk derecesi (tahmin yüzdesi) ise %74.0'tür.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırma sonucunda ortaya çıkan bulgular kuramsal açıklamalar ve görgül çalışmalar bağlamında tartışılmıştır. Bulgular tartışılırken, bir önceki bölümde izlenen sıra dikkate alınmıştır. İlk olarak grubun genelinde, romantik ilişkilerin belirli özellikleri olarak ifade edilen özelliklere (sıklık, çeşitlilik, sağlamlık) ve yapılan ortak etkinliklerin sıklığına ilişkin bulgular tartışılmıştır. Ardından anababayla, arkadaşlarla ilişki geçmişi ve romantik ilişki kalitesine ilişkin bulgular ele alınmıştır. Daha sonra sırayla romantik ilişki geçmişinin (katılımın) varlığına/yokluğuna ve romantik ilişki statülerine ilişkin bulgular tartışılmıştır. Ardından ergenin cinsiyeti ve seçilen romantik eşin yaşı, ilişki ömrü/ilişki süresi ve romantik ilişkilere geçmiş olmanın yordayıcılarına ilişkin bulgular değerlendirilmiştir. Son olarak da olumlu romantik ilişki geçmişinin, romantik ilişkiyi yakın ilişkiler hiyerarşisinde en üst sıraya yerleştirmenin yordayıcısı olup olmadığına ilişkin bulgular kuramsal açıklamalar ve görgül araştırmalar çerçevesinde tartışılmıştır. Araştırma bağlamında elde edilen bulgulara dayanan ve uygulamaya dönük önerilerle bölüm sonlandırılmıştır.

5.1. Sonuçlar

Romantik İlişkilerin Özellikleri. Alanyazındaki bulguların çoğunluğu Amerikan ve Batı toplumlarında yapılan çalışmalara dayanmaktadır. Araştırmacı Türkiye’de yaşayan, üniversite eğitimini sürdüren ve ileri ergenlik döneminde bulunan bu katılımcılar aracılığıyla sözü edilen özellikleri ortaya koymayı amaçlamıştır.

Romantik ilişki içindeki ergenlerin bir hafta boyunca her gün ortalama olarak birlikte ne kadar zaman geçirdikleri (sıklık), hangi etkinlikleri ortak gerçekleştirdikleri (çeşitlilik) ve çeşitli yaşam alanlarında birbirlerini ve kararlarını karşılıklı olarak ne ölçüde etkiledikleri (sağlamlık) konusunda elde edilen bulgular dikkate alındığında, genel olarak alanyazındaki bulgularla

uyumlu olduğu görülmektedir. Bu çalışmada çeşitli demografik değişkenler bakımından sıklık, çeşitlilik ve sağlamlık boyutlarında anlamlı farklılıklar olup olmadığı da incelenmiş ve SED dışındaki değişkenler bir farklılığın kaynağı olarak gözlenmemiştir. Bu konuda dikkate değer tek bulgu üst SED grubundaki ergenlerin diğer SED grubundakilere göre daha sık görüşüp, daha çeşitli etkinlikler yapmalarına rağmen ilişkilerini alt ve orta SED grubundaki ergenler kadar sağlam bulmamalarıdır.

Daha fazla karşılıklı bağımlılığı/ilişki sağlamlığı olan eşler, daha az yakın olanlara göre tipik olarak daha geniş bir etkinlik çeşidini paylaşır (Berscheid, Synder ve Omoto, 1989; Collins, 2003) görüşünün aksine Türkiye’de üst SED grubundaki ergenler daha çok etkinlik çeşidi paylaşmakla birlikte ilişkilerini o ölçüde sağlam bulmamaktadırlar. Bu sonuç, önceki çalışmalarda (örneğin, Feiring,1996) ergenler için romantik ilişkinin dezavantajlardan biri olarak denekler tarafından ortaya konulan çıkmanın harcamaları arttırması, bu çalışmada üst SED’de etkinlik çeşitliliğinin ve birlikte geçirilen sürenin daha fazla olmasına rağmen ilişki sağlamlığının düşük olmasını açıklayabilir.

Birlikte en çok yapılan etkinlikler incelendiğinde, geçen haftayı öncekilere göre farklı geçirenler ve geçen haftayı öncekilerle aynı geçiren tüm katılımcılar için etkinliklerin yapılma sıklıklarına göre sıraya dizilişleri büyük farklılıklar göstermemektedir. İlk beş ve son beş sıraya yerleştirilen ortak etkinliklerin hemen hemen aynı olduğu görülmektedir. Bu çalışmada, birlikte yapılan etkinliklere ilişkin bulgular daha önce yapılmış olan araştırma sonuçlarıyla uyumludur. Örneğin, Feiring (1996) telefonda konuşmak, sinemaya gitmek, yemek yemek, alışveriş merkezine takılmak, arkadaş ziyaretine gitmek gibi etkinlikleri ergen romantik çiftlerin yaygın etkinlikleri arasında göstermiştir. Erwin (1998) de ergenlerin, arkadaşlarıyla konuşmaya başka faaliyetler içinde olmaktan daha fazla ilgi duyduklarını, dışarıdan bakan birinin gözüne ne kadar amaçsız ve anlamsız gelse de “gevezelik yapma” nın ergenler için en tatmin edici etkinliklerden biri olduğunu belirtmektedir.

Katılımcı ergenlerin, sıklık bakımından üst sıralara yerleştirmeseler de ortak etkinlikler arasında cinsel aktivitelere de yer vermiş olmaları hem Sullivan hem de Furman ve Wehner’in açıklama ve bulgularıyla uyumludur.

Hatırlanacağı gibi Sullivan'a göre ileri ergenlik evresinde bireyler cinsel olarak pek çok şeyi araştırmakta ve nelerin kendilerine uygun olduğuna karar vermektedir ve ileri ergenliğin erken ergenlikten en önemli farkı ileri ergenlikte doyum verici etkinliğin yaşanmasıdır.

Furman ve Wehner'in ergen romantik ilişkileri için önerdiği kuram (1994) da bu yakın ilişkilerin bağlanma, bakım verme, bir arada olma yanında yeniden yapılandırılmış cinsel davranış sistemlerini de içerdiğini ortaya koymaktadır. Ögel ve arkadaşları (2005), tarafından İstanbul'daki ergenlerin cinsel davranış örüntülerini anlamak amacıyla 3483 lise öğrencisiyle yapılan çalışmada, araştırmaya katılanların %19.9'u hayatları boyunca en az bir kez cinsel ilişkide bulduklarını belirtmişlerdir. Bulguları sunulan bu çalışmada ise toplam 403 katılımcıdan geçen haftayı öncekilerle aynı geçiren 44 ergen ve farklı geçiren 24 ergen olmak üzere toplam 69 ergen cinsel ilişki bildirmiştir. Bu ortalama (%17.1) Ögel ve arkadaşları tarafından varılan sonuçlara yakın bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

En az sıklıkta yapılan ortak etkinlikler ise, müzayede ya da antika gösterimine gitmek, balık avlamak gibi yaban hayatı etkinliklerinde bulunmak, dini etkinlikte bulunmak, müzeye/sergiye gitmek, çamaşır yıkamak ve dansa gitmek olarak ortaya çıkmıştır.

Anababayla İlişki Geçmişi ve Romantik İlişki Kalitesi. Anababayla ilişki geçmişi ve romantik ilişki kalitesin/yakınlığına ilişkin bulgulara bakıldığında, anne babayla ilişki geçmişinin hiçbir ögesinin ergenlerin birlikte geçirdiği zaman miktarını ve ilişki sağlamlığını yordamadığı bulunmuştur. Buna göre herhangi bir cinsiyetten olmak, kendini alt, orta ya da üst SED de algılıyor olmak gibi durumlar, anne babayla ilişki geçmişinin birlikte geçirilen zaman miktarını ve ilişki sağlamlığını yordama derecesi üzerinde anlamlı bir etkiye sahip değildir.

Anababayla ilişki geçmişinin hiçbir ögesinin ergenlerin ilişkilerinde yaptıkları etkinliklerin çeşitlilik miktarını da yordamadığı bulunmuştur. Ancak, cinsiyet grupları için yapılan regresyon analizi sonucunda erkek öğrencilerin babayla olan ilişki geçmişinin ilişkide etkinlik çeşitliliğini yordadığı saptanmıştır. Erkek ergenler için, babayla görece güç ilişkisi içinde olmak artıkça ilişkideki etkinlik çeşitliliği azalmakta, babayla olumsuz ya da olumlu

ilişki geçmişi içinde olmak ilişki çeşitliliğini arttırmaktadır. Kız ergenler için anababayla ilişki geçmişinin hiçbir ögesi anlamlı bir yordayıcılık özelliği göstermemektedir.

Alanyazın incelendiğinde Türkiye’de ergen romantik ilişkilerini “anababa ve arkadaşlarla ilişkiler” bağlamında inceleyen çalışmaların olmadığı, yurtdışında ilgili çalışmaların yapıldığı görülmektedir.

Anababayla ilişki geçmişi ve romantik ilişki kalitesine/yakınlığına ilişkin olarak bu çalışmadan elde edilen bulgular, bu alanda önemli çalışmaları olan bazı yazarların (Brown, 2004; Collins ve Sroufe,1999 gibi) ortaya koydukları görüşlere paralel gibi görünmemektedir. Sadece babayla görece güç ilişkisi ve babayla olumsuz ilişki geçmişi bulguları beklendiği gibi ortaya çıkmıştır. Bu yazarlar “ergenlerin başkalarıyla olan ilişkilerinin niteliğinin -anababa, arkadaşlar, kardeşler, ya da romantik eşlerle- farklı ilişki türleri boyunca birbiriyle ilişkili olduğunu (Brown, 2004); evde destekleyici ve doyum veren ilişkileri olan ergenlerin yüksek kalitede arkadaşlıkları olması ve yüksek kalitede arkadaşlıkları olanların yüksek kaliteli romantik ilişkilerinin olması olasılığını dile getirmekte, böylece bireylerin aile içindeki erken deneyimlerinin, çocukluk ve ergenlik öncesindeki akranlarla olan birikimli deneyimleri etkileşiminin, ergenlikteki romantik ilişkilerinin doğasını ve niteliğini etkileyeceğini (Brown, 2004; Collins ve Sroufe,1999) belirtmektedirler.

Anababa-ergen ilişkileriyle ilgili bölümdeki sonuçların bu şekilde çıkmasının olası nedenleri arasında yöntem bölümünde dile getirildiği gibi çalışmanın boyutsal olmaması, sadece kendini rapor etme yönteminin kullanılmış olması, her ikisi de yeni uyarlanmış olan iki ölçeğin kullanılmış olması olabilir. Ergenin anababayla olan ilişkilerinin niteliği, romantik ilişkilerinin kalitesini/yakınlığını beklendiği ölçüde etkilememekte başka değişkenlerin etkilerinin de birlikte araştırılması gerekmektedir. Ergen romantik ilişkileri konusundaki araştırma bulguları arasındaki tutarsızlıklar da bazı yazarlar tarafından dile getirilmektedir (örneğin, Krenke, 2001). Araştırmacıların son yıllarda üstünde yoğunlaştığı bir konu olmakla birlikte, ergen romantik ilişkileri yakın zamanda araştırılmaya başlanan bir konu durumundadır.

Arkadaşlarla İlişki Geçmişi ve Romantik İlişki Kalitesi/Yakınlığı.

Ergenlerin karşı cinsiyetten ya da aynı cinsiyetten arkadaşlarıyla ilişki geçmişi göstergelerinin ergenlerin romantik eşleriyle birlikte geçirdikleri zaman miktarını yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla regresyon analizi yapılmıştır. Elde edilen bulgular, karşı cinsiyetten arkadaşla pozitif ilişki geçmişinin, ergenlerin romantik eşleriyle birlikte geçirdikleri zaman miktarını yordamakta olduğunu göstermektedir. Karşı cinsiyetten arkadaşla pozitif ilişki geçmişine sahip olmak birliktelik geçirilen zaman miktarını arttırmaktadır. Akranlarla ilgili diğer göstergeler ergenlerin ilişkilerinde geçirdikleri süreyi yordamamaktadır.

Cinsiyete bağlı olarak ergenlerin karşı cinsiyetten akranlarıyla ilgili ilişki geçmişleri bir farklılık göstermemektedir. Ergenlerin kendilerini algıladıkları SED düzeyleri için de akranlarla olan ilişki göstergelerinin ilişkilerindeki süreyi yordayıp yordamadığına bakıldığında yine hiçbir SED düzeyinde anlamlı bir yordama ilişkisi gözlenmemiştir.

Elde edilen bulguların ergenlerin karşı cinsiyetten arkadaşla olumlu ilişki geçmişine sahip olmalarının kendi ilişkilerindeki etkinliklerin çeşitliliğini yordadığını göstermiştir. Buna göre karşı cinsiyetten arkadaşla olumlu ilişki geçmişi arttıkça ergenlerin ilişkilerindeki çeşitlilik artmaktadır. İki cinsiyet için de karşı cinsiyetten arkadaşla olumlu ilişki geçmişi ilişkideki etkinlik çeşitliliği için yordayıcıdır. Diğer göstergeler iki cinsiyette de yordayıcı değildir.

Orta SED'den ergenlerin karşı cinsiyetten arkadaşla olumlu ilişki geçmişi göstergesi ilişkide etkinlik çeşitliliğini yordamaktadır. Karşı cinsiyetten arkadaşla olumlu ilişki geçmişi yüksek değer aldıkça ilişkide etkinlik çeşitliliği de artmaktadır. Diğer göstergeler ilişkide etkinlik çeşitliliğini yordamamaktadır.

Karşı cinsiyetten arkadaşlarla olumlu ilişki geçmişi ile ilişki sağlamlığı negatif ilişkili olarak ortaya çıkmıştır. Aynı cinsiyetten arkadaşla olumsuz ilişki geçmişi göstergeleri de ergenlerin ilişkilerini ne kadar sağlam algıladıklarını yordamaktadır. Aynı cinsiyetten arkadaşla olumsuz ilişki geçmişi değerleri arttıkça ilişki sağlamlığı da artmaktadır. Bu bulguyu tartışırken, Roth ve Parker'ın (akt. Schulman ve Seiffe-Krenke 2001) çıkmaya geçiş sürecinde ergen arkadaşlığında ortaya çıkan duygusal reaksiyonları, ergenlerin arkadaşları çıkmaya başladığında ihmal edildiklerini hatta dışlandıklarını hissettikleri ve sıklıkla kıskançlık, öfke ve acı duydukları konusundaki

açıklaması, geriye dönük olarak kendini rapor etmeye dayalı ölçmenin olası ters etkilerine dikkat çekebilir.

Bulgulara genel olarak bakıldığında ise alanyazınla uyumlu olduğu görülmektedir. Dunphy'nin (1963) karşı cinsiyetten akran ağlarının yakınlık gelişimi ve dolayısıyla gelecekteki romantik ilişkilerin ortaya çıkmasının yordayıcısı olduğunu ortaya koyan çalışmasıyla uyumlu görünmektedir. Ayrıca Furman ve Wehner'in hem arkadaşlarla hem romantik eşlerle ilişkilerin niteliksel özelliklerinin daha sonraki romantik deneyimlerin niteliksel özelliklerinin yordayıcısı olduğu yorumlarıyla (1994) ve Konarsky, Connolly, Furman'ın (2003) boylamsal çalışma bulgularıyla da paralel görünmektedir.

Connolly ve Arkadaşları (2000) da başlangıçta aynı cinsiyetten arkadaşlıklarla oluşturulan yakınlığın önce karşı cinsiyetten arkadaşlıklara ve sonra da romantik ilişkilere dönüştüğünü belirterek ergenin arkadaşlıklarının niteliğinin romantik ilişkilerinin bir kestirimcisi olacağını ama bunun tersinin doğru olmadığını belirtmektedir.

Ancak alanyazında ergen karşı cinsiyetten arkadaşlığı araştırmalarının yokluğu da kayda değerdir. Birkaç çalışmadan elde edilen kanıtlar geç ergenlikte karşı cinsiyetten arkadaşlığına yönelmenin varlığını göstermektedir (Blyth, Hill ve Thell, 1982; Sharabany, Gershoni, ve Hofman, 1981).

İleri ergenlikte, aynı ve karşı cinsiyetten arkadaşlıkları arasındaki niteliksel benzerlik ve farklılıklar hakkında henüz çok az şey söylenmiştir. Karşı cinsiyetten arkadaşlığın romantik ilişkiye ya da çıkma ilişkisinden farkı nedir? (Paul ve White, 1990).

Romantik İlişki Geçmişinin Varlığı. Romantik ilişki geçmişinin varlığı ya da yokluğuna ilişkin bulgular incelendiğinde 1067 ergenden 918'inin (%86) en az bir kez romantik katılımı olduğu, 149'unun (%14) ise hiç romantik ilişki geçmişinin olmadığı saptanmıştır. Romantik ilişki geçmişi olan ergenlerin 498'i ikinci sınıfta okurken 415'i üçüncü sınıf öğrencisidir.

Daha önce belirtildiği gibi Sullivan, orta ve ileri ergenlik döneminin temel gelişimsel görevinin, karşı cinsiyetten akranlarla yakın ilişkiler kurmak olduğunu öne sürmüştür. Connolly ve Arkadaşları (2000) da başlangıçta aynı cinsiyetten arkadaşlıklarla oluşturulan yakınlığın önce karşı cinsiyetten arkadaşlara ve sonra da romantik ilişkilere dönüştüğünü belirterek ergenin

arkadaşlıklarının niteliğinin romantik ilişkilerinin bir kestirimcisi olacağını ama bunun tersinin doğru olmadığını belirtmektedir.

Ergen kızlarda yakınlık kapasitesi erkeklerden daha önce gelişmektedir ve kızlarda erken cinsel ilişkilerin aşk, duygusal katılım ve yakınlık içermesi oğlanlara göre daha olasıdır (Shulman ve Scharf, 2000). Karşı cinsiyetle olan ilişkiler kızlar için yakınlığın daha ileri bir açığa vurumu için ortam sağlarken, oğlanlara yakınlık gelişimi için daha ileri bir ortam sağlayabilmektedir. Bu görüş karşıt cinsiyet ilişkilerinin kızlarda ortalama olarak daha erken gelişmiş olabileceği bulgusuyla tutarlıdır (Buhrmester ve Furman,1987). Yakın zamanda rapor edilen romantik ilişki 13 ve 14. yaşlarda erkeklerde biraz yüksek yüzde 3-4 puan ilerde, 15 yaşta eşit, 16,17,18. yaştan itibaren ise kızlarda (sırayla14 puan,10 puan ve 7 puan civarında) daha yüksek orandadır (Akt.Collins 2003).

Alanyazındaki batı toplumlarına özgü bazı bulgular dikkate alındığında ise, 18 yaşında hemen hemen tüm ergenler en az bir kez çıkmış olurlar ve dörtte üçünün düzenli bir ilişkisi vardır (Neeman, Hubbord ve Masten, 1995). Krenke (2001) çıkma bildirmeyen ergenlere dikkat edilmesi gerektiğini yazmaktadır. Bu çalışmada yer alan ergenlerin artık ileri ergenlik dönemimin bile sonuna geldikleri dikkate alındığında, bu bulgu kültürel bağlamın etkisiyle açıklanabilir.

Shulman ve Kipnis (2001) tarafından yapılan bir araştırmada genç yetişkinler romantik deneyimlerinin 15 ya da 16 yaşlarında olduğunu geriye dönük olarak açıklamışlardır.

Ögel ve arkadaşları (2005), tarafından İstanbul'daki ergenlerin cinsel davranış örüntülerini anlamak amacıyla 3483 lise öğrencisiyle yapılan çalışma, araştırmaya katılanların %67'si hayatları boyunca en az bir kez karşı cinsiyetten biriyle çıktıklarını belirtmişlerdir. Erkeklerin karşı cinsiyetten arkadaşına sahip olma oranlarının kızlara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Yukarıda belirtildiği gibi bu çalışmada da katılım oranı erkeklerde daha yüksektir. Batılı kaynaklarda oran kızlarda daha yüksek görünmektedir. Bu durum Asyalı oluşla açıklanabilir, toplumun ve anababaların farklı beklentileri gibi kültürel bağlamın bir yansıması olarak değerlendirilebilir.

Romantik İlişki Statüleri. Bir ilişkide bulunanların ilişki statülerinin dağılımı incelendiğinde halen bir romantik ilişkisi olan ve bu ilişkisini en yakın ilişki olarak bildiren katılımcıların % 90'ının romantik ilişkilerini "biri ile çıkıyor" şeklinde bildirdiği görülmektedir. Bu statüyü "nişanlı olma" (%4.2), "birlikte yaşama" (%9), "birden çok kişiyle çıkma" (%9) ve evli olma (%1) izlemektedir. Alanyazın incelendiğinde ergen romantik ilişki statülerinden en yaygın olanının ya da bu ilişkiler için kullanılan en yaygın ifadenin (dating) şeklinde olduğu görülmektedir.

Türkiye'de ergenlerin ve yetişkinlerin ergen romantik ilişkilerini nasıl kavramlaştırdıklarını konu alan bir çalışmada (Nemlioğlu ve Çok, 2008) da ergen romantik ilişkilerinin hem ergenler hem de yetişkinler tarafından en çok/daha çok "çıkma" şeklinde kavramlaştırıldığı saptanmıştır.

Ergenin Cinsiyeti ve Seçilen Romantik Eşin Yaşı. Halen bir romantik ilişkisi olan ve bu ilişkisini en yakın ilişki olarak bildiren kız ve erkek ergenlerin yaşıyla romantik eşlerinin yaşı arasındaki fark incelendiğinde; kız ergenlerin ortalama olarak kendilerinden 1.84 yaş daha büyük olan erkek ergenleri seçerken, erkek ergenlerin kendilerinden ortalama olarak 0.38 yaş daha küçük kız ergenleri seçmekte oldukları gözlenmektedir. Kısaca belirtmek gerekirse kız ergenler kendilerinden daha büyük yaştaki kişileri romantik eş olarak seçerken, erkek ergenler kendilerinden daha küçük yaştaki kişileri romantik eş olarak seçmektedir. Bu bulgu, alanyazındaki bulgularla uyumlu görünmektedir. Latinamerikano üniversite öğrencileriyle (ortalama yaş 21.4) ergen çıkma deneyimlerini konu alan bir çalışma (Raffaelli, 2005) erkeklere kıyasla kadınların, kendilerinden daha büyük yaşta romantik eşleri olduğunu ortaya koymuştur.

Amerikan ve Batı toplumlarında yapılmış çalışmalarda genel olarak kız ergenlerin kendilerinden daha büyük sınıflardan erkeklerle, erkeklerin ise daha küçük sınıflara devam eden kızlarla çıktıkları belirtilmektedir. Montgomery ve Sorell (1998) de karşı cinsiyetten arkadaşlıklarındaki yaş farklılıkları örüntüsünün, erken ve orta ergenlik dönemindeki çıkan eşler arasındaki yaş farklılıkları ile tutarlı olduğunu, kızların daha küçük yaşta ve erkeklerin daha büyük yaşta olduğunu dile getirmektedir.

Türkiye’de Bacanlı (2001) tarafından üniversite ikinci sınıfa devam eden öğrencilerle yapılan eş tercihleri konulu çalışmanın bulguları da erkeklerin kendilerinden daha küçük yaştaki kızları eş olarak tercih ederken, kızların kendilerinden daha büyük yaştaki erkekleri tercih ettiklerini göstermektedir. Türkiye’de Yıldırım (2007) tarafından üniversite son sınıf öğrencisi katılımcılarla yapılan eş tercihleri konulu bir başka çalışmada da “ benzer yaşta olma” özelliğinin evlenilecek eşte bulunması en çok arzulanan özellikler değil, görece az önem verilen özellikler arasında gösterilmiştir. Ayrıca alanyazında ergen kızlarda yakınlık kapasitesinin erkeklerden daha önce gelişmekte olduğu yolundaki bulgular (Shulman ve Scharf, 2000) ve karşı cinsiyet ilişkilerinin kızlarda ortalama olarak daha erken gelişmiş olabileceği yolundaki açıklamalarla (Buhrmester ve Furman,1987) da tutarlıdır.

Dolayısıyla bu çalışmadaki bulgu hem Batı ve Amerikan toplumlarında yapılan çalışmalarla hem de Türkiye’de yapılmış benzer sayılabilecek çalışma sonuçlarıyla uyumlu görünmektedir.

Alanyazındaki örnekler de erkek ergenlerin kendilerinden yaşça küçük ve daha alt sınıflara devam kızları, kız ergenlerin ise kendilerinden yaşça daha büyük olanları tercih etmekte olduklarını göstermektedir.

Add-Health verilerinden elde edilen temel bulgular yetişkinler gibi ergen erkeklerin de aynı yaş ya da daha genç olası eşleri tercih ettiklerini göstermiştir (Collins, 2003).

İlişki Ömrü/Süresi. Araştırmaya katılan ve tamamı ileri ergenlik evresinde bulunan 915 katılımcının romantik ilişki sürelerine bakıldığında, ortalama sürenin 21.67 ay, minimum birliktelik süresinin 1 ay ve maksimum birliktelik süresinin 122 ay olduğu görülmektedir. Seiffe-Krenke’nin (2003) romantik gelişim kuramlarını test ettiği 8 yıllık ileriye dönük boylamsal çalışma sonuçları incelendiğinde 21 yaşında (Brown’ın kuramında *bonded aşk* olarak sunulan evrede) ilişki süresinin 21.3 ay olarak bulunduğu görülmektedir.

İlişki süresi ortalamalarının çeşitli değişkenlere göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla cinsiyet, devam edilen sınıf, algılanan sed ve barınma şekli gibi değişkenlere bağlı olarak t testi ve varyans analizi uygulamalarından elde edilen bulgular incelendiğinde, ergenlerin ilişki sürelerinin cinsiyete bağlı olarak istatistiksel olarak anlamlı

derecede birbirinden farklı olduğu bulunmuştur. Kız katılımcıların ilişki süresi ortalaması (22.85) erkek katılımcıların ilişki süresi ortalamasından (19.99) daha uzundur. Buradaki maksimum birliktelik süresinin uzunluğu geleneksel bir durumun sonucu olabilir.

İlişki ömrü, alanyazındaki tartışmalı konulardan biridir ve yapılan çalışmaların daha çok yetişkin ve genç yetişkinlerle ilgili olduğu görülmektedir. Araştırmacı, cinsiyete bağlı olarak ortaya çıkan bu farklılığı ergen kızlarda yakınlık kapasitesinin erkeklerden önce gelişmesi ve cinsel ilişkilerin aşk, duygusal katılım ve yakınlık içermesinin daha olası olmasıyla (Shulman ve Scharf, 2000) açıklanabileceği kanısındadır. Bu sonuç, benzer biçimde Buhrmester ve Furman'ın (1987) "karşı cinsiyetle olan ilişkiler ergen kızlar için yakınlığın daha ileri bir açığa vurumu için ortam sağlarken, erkeklere yakınlık gelişimi için daha ileri bir ortam sağlayabilmektedir" görüşüyle de uyumlu görünmektedir.

Araştırma bulguları, devam edilen sınıfa bağlı olarak da ilişki süresi ortalamalarının birbirinden anlamlı derecede farklı olduğunu göstermiştir. Buna göre ikinci sınıfa devam eden ergenlerin ilişki süresi ortalamaları (20.07) üçüncü sınıfa devam eden ergenlerin ortalamasından (23.52) daha düşüktür ($t(818.76)$; $p=0.01$). Sınıf yükseldikçe ilişki süresi ortalaması artmaktadır. Bu bulgu üniversite ortamının sunduğu çeşitli olanaklar dolayısıyla daha önce bir romantik ilişkiye sahip olmayan ergenlerin bir ilişkiye sahip olması ve geçen öğrencilik yıllarında sürdürebilmesiyle açıklanabilir. Alanyazında ileri ergenlik ve genç yetişkinler için üniversite kampüsünün romantik eşlerin bir çoğunun tanışma ortamı olduğuna dair açıklamalar bulunmaktadır. Ayrıca ergenliğin son basamakları sırasında ergenlerin, daha sıradan ve gündelik ilişkilerden daha adanmış, uzun süreli romantik ilişkilere doğru yöneldiği ve yetişkinlere benzer biçimde ilişkide tutku, iletişim, geleceğe ilişkin vaatler, duygusal destek, birlikte olma gibi nitelikler aradığı (Connolly ve diğerleri, 1999; Levesque, 1993; Feiring, 1996) bilinmektedir.

Tüm SED gruplarından ergenlerin romantik ilişki sürelerinin ortalamalarının birbirine denk sayılabileceği ve barınma şekillerine göre ilişki süresi ortalamalarında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Buna göre barınma şekli ergenlerin ilişkilerinin daha uzun ya da daha kısa olmasını belirleyen bir faktör değildir. Bu iki bulguyu (sed ve barınma şekline ilişkin)

tartışmak için bu yaş grubuyla yapılmış olan, ulaşılmış başka çalışma bulunmamaktadır.

Romantik İlişki İçinde Olma Durumunun Yordayıcıları. Ergenlerin anababalarıyla, karşı cinsiyetten ve aynı cinsiyetten arkadaşlarıyla ilişki geçmişlerinin ilişki katılımlarını yordayıp yordamadığını belirleyebilmek amacıyla yapılan regresyon analizi sonucunda karşı cinsiyetten arkadaşla olumlu ilişki geçmişi puanlarından yola çıkılarak kişinin romantik ilişki içinde olup olmama durumunun %88.1.1'lik bir doğrulukla yordanabildiği saptanmıştır. Diğer ilişki geçmişi göstergeleri ilişki katılımını yordamamaktadır.

Yakın arkadaş gruplarının, karşı cinsiyet akranlarının ilişki ağının kestirimcisi olduğu ve bunların aynı zamanda gelecekteki romantik ilişkilerin ortaya çıkmasının da kestirimcisi olduğu Connolly, Furman ve Konarsky (2000) tarafından yapılan boylamsal bir çalışma ile ortaya konulmuştur ve bu bulgu Dunphy (1963) ile de uyumludur.

Bu yordama ilişkisinin cinsiyete bağlı olarak değişim gösterip göstermediğini saptamak amacıyla kız ve erkek ergenler için regresyon analizi tekrar edilmiş ve elde edilen sonuçlar erkek ergenlerde karşı cinsiyetten arkadaşla pozitif ilişki geçmişi ilişki katılımı için yordayıcı iken kız ergenlerde anne ile negatif ilişki ve karşı cinsiyetten arkadaşla görece güç ilişkisi geçmişlerinin ilişki katılımını yordadığını göstermiştir.

Erkek ergenlerde karşı cinsiyetten arkadaşla pozitif ilişki geçmişinin katılım için yordayıcı olması şaşırtıcı bir bulgu değildir. Bukowsky ve arkadaşları (1999) karşı cinsiyet arkadaşlığının erkekler için kızlardan daha avantajlı olduğunu, hatta aynı cinsiyetten yakın arkadaşla sahip olmayan bir kız için karşı cinsiyetten bir arkadaşla sahip olmanın bir avantajı olmadığı gibi dezavantajı bile olabileceğini belirtmektedir. Karşı cinsiyet arkadaşlıklarının doğasını ortaya koyan az sayıda ve görece küçük gruplarla yapılmış çalışma sonuçları, erkeklerin kızlarla olan arkadaşlıklardan daha kazançlı çıktıklarını göstermektedir. Buhrmester ve Furman (1987) da karşı cinsiyet akranla yakın ilişki kurmanın kızlardan çok erkeklerin kişilerarası yakınlık düzeyi ile daha sıkı bir biçimde ilişkili olduğunu öne sürmektedir. Steinberg de (2002) karşı cinsiyettekilerle arkadaşlıklar konusunda az şey bilinmekle birlikte erkeklerin bu tür arkadaşlıklardan daha fazla psikolojik yarar sağladığını belirtmektedir.

Tüm bu açıklamalar dikkate alındığında erkek ergenlerde karşı cinsiyetteki arkadaşla pozitif ilişki geçmişinin katılım için yordayıcı olması, alanyazınla uyumlu olduğu görülmektedir

Ergenlerin kendilerini algıladıkları SED'e göre anababa ve arkadaşlarla ilişki geçmişinin romantik katılımlarını yordama durumlarının farklılık gösterip göstermediğini saptamak amacıyla yapılan regresyon analizi sonuçlarına bakıldığında orta ve üst SED gruplarında karşı cinsiyetteki arkadaşla olumlu ilişki geçmişinin anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir.

Bu bulgu da yukarıda açıklanan Connolly, Furman ve Konarsky (2000) tarafından yapılan boylamsal bir çalışma ile ortaya konulan bulgularla ve Dunphy (1963) ile uyumludur.

Romantik İlişkinin Yakın İlişkiler Hiyerarşisindeki Yeri. Romantik eşle olumlu ilişki geçmişi, ergenin şu andaki romantik ilişkisini en yakın olarak tanımlamasını yordayabilmektedir. Bu yordamanın doğruluk derecesi (tahmin yüzdesi) ise %74.0'tür.

Bu bulguyu tartışmaya romantik ilişkilerde duyguların ve bilişlerin yakın bir şekilde birbiriyle içiçe olduğunu ve yine romantik ilişkilerin karmaşık ve çok değişkenli deneyimler olduğunu (Collins, 2003) akılda tutarak başlamak doğru olacaktır. Bu bulgu, alanyazında "romantik views" (Furman ve Wehner, 1994) olarak yer alan yaklaşımla (Bölüm II'de ayrıntılı olarak yer verilmiştir) ve Furman ve Buhrmester'in figürler hiyerarşisi konusundaki çalışmalarıyla açıklanabilir. *Görüşler*'den kastedilen romantik ilişki algıları, ilişkilerde kendileri ve eşleridir. Romantik partnerlerin yaşla birlikte figürler hiyerarşisinde yukarı doğru yükselecekleri önermesi, Furman ve Buhrmester'in çocuklar ve ergenler sosyal ağında İlişki Ağı Envanteri kullanarak yaptıkları araştırmalar tarafından desteklenmiştir. Kolejde, erkekler romantik eşlerini ağdaki en destek verici birey olarak derecelendirmişler, kadınlar ise eşlerine anneleri aynı-cinsiyet arkadaşları ve kardeşleriyle aynı yüksek dereceyi vermiştir (Furman & Buhrmester, 1992). Ergenin yaşı ilerledikçe yakınlık olumlu deneyimlerin de katkısıyla diğerlerinden romantik eşe yönelecektir. Seiffge-Krenke de (2003) ilişki ilerledikçe romantik eşin destek sağlayıcı olarak öneminin arttığını bulmuştur.

Bu yaklaşımdan hareketle ergenin daha önceki romantik eşiyle ilişkilerine ilişkin algısının olumlu olması, onun mevcut romantik ilişkisine bakışını olumlu etkileyecektir. Ayrıca bu bulgu Furman ve Buhrmester'in figürler hiyerarşisi ile ilgili yukarıda anılan araştırma bulgularıyla da uyumludur. Ayrıca Ergen romantik ilişkilerinde bilişsel temsiller konusunda Furman ve Simon (1999) ve Furman, Simon, Shaffer ve Bouchey (2002) ile de uyumludur.

Sonuçlar şu şekilde özetlenebilir:

Bu çalışmayla Türkiye'de ergen romantik ilişkileri ana-baba ve arkadaş ilişkileri bağlamında ele alınmış, ilişki ağundan algılanan etkileşimin olumlu ve olumsuz özelliklerinin, romantik ilişkiler üzerindeki etkisi ve ergen romantik ilişkilerinin belirli özellikleri incelenmiştir.

Çalışmanın sonucunda, algılanan SED dışında ele alınan demografik değişkenlere göre romantik ilişkinin belirli özellikleri bakımından anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur. Anababayla ilişki geçmişinin ergenlerin romantik ilişkilerinde sıklık, çeşitlilik ve ilişki sağlamlığını yordamadığı; ergenlerin arkadaşlarıyla ilişki göstergelerinden biri olan karşı cinsiyetten arkadaşlarla olumlu ilişki geçmişinin ise sıklık ve etkinlik çeşitliliğini yordadığı bulunmuştur. Karşı cinsiyetten arkadaşla olumlu ilişki geçmişinin, ergenlerin romantik katılımını ve romantik ilişkilerini en yakın ilişki olarak tanımlamalarını yordadığı da bulgular arasındadır. Ayrıca bu çalışmayla romantik katılım, ilişki ömrü, romantik ilişkinin ilişkiler hiyerarşisindeki yeri, romantik ilişkide en sık yapılan ortak etkinlikler, yaş tercihleri de incelenmiş ve Türkiye'de ergen romantik ilişkileri ayrıntılı sayılabilecek bir şekilde resmedilmiştir.

Sonuç olarak, bu çalışmanın bulgularının genel olarak alanyazınla uyumlu olduğu; ancak bir kaç bulgunun alanyazınla uyumlu olmadığı ortaya çıkmıştır ve bu farklılıkların kültürden kaynaklandığı düşünülmüştür.

5.2. Öneriler

Bu çalışmanın bulgularından yararlanarak hem gelecekte yapılacak araştırmalara, hem de günlük uygulamalara dönük olarak bazı öneriler sunmak olasıdır.

Bu çalışmada araştırma grubu sadece ileri ergenlik dönemindeki ergenlerden oluşmaktadır. Romantik ilişkilerin daha önce ortaya çıktığı ve yaş ilerledikçe seyrinde ve doğasında bazı değişiklikler olduğu bilinmektedir. Sonraki çalışmalar ergenliğin daha erken dönemlerini ileri ergenlikle birlikte ele alabilir. Bu çalışmanın en önemli sınırlılığı kesitsel bir çalışma olmasıdır. Bu çalışma Türkiye’de ergen romantik ilişkileri konusunu anababa ve arkadaş bağlamı ile ele alan ilk çalışmadır ve örneklem genişliği tatmin edici sayılabilir. Yine pratik nedenlerden ötürü bu çalışma büyük bir kentte, üniversiteye devam eden katılımcılarla yapılmıştır. Bu durum bazı kültürel farklılıkların üstünü örtmüş olabilir. Türkiye’de kırsal kesimde, küçük yerleşim merkezlerinde yaşayan ve okula gitmeyen ergenlerin bulunduğu bağlam, farklı koşullar sunuyor olabilir (romantik eşleri bulma ya da onlarla etkileşme fırsatları bulamama, töre etkisi vb. gibi).

Bu çalışmaya yöntem açısından bakıldığında, nicel bir çalışma olduğu görülmektedir. Daha genellenebilir sonuçlara ulaşabilmek için çoklu metotlar kullanılabilir, nicel ve nitel çalışmalar birlikte yapılabilir. Sadece kendini rapor etmeye dayanan veri toplama araçlarından yararlanmış olmak da bilinen nedenlerle bu çalışmayı etkilemiş olabilir. Bir odak grup çalışmasının ya da katılımcı gözleminin böyle bir konuyu çalışmada sunacağı zenginlik çok açıktır. Bu bağlamda, sonraki çalışmalar hem nicel hem de nitel veriler kullanılarak yapılabilir. Araştırmacı bu çalışmayla merak ettiği tüm soruların cevaplarına ulaşmıştır. Ancak, araştırmacı ergen romantik ilişkileri konusunda ortaya konulan yeni yaklaşımların, hipotezlerin Türkiye’de de özellikle erken ergenler örneklemi ile ele alınması ve görgül çalışmalar yapılması gerektiği görüşündedir. Ayrıca romantik ilişkileri kavramlaştırmada alanyazında kullanılan ifadelerin çokluğu, hatta karışıklığı ve bu ifadelere/kavramlara Türkçe karşılıklar bulunabilmesi/üretilebilmesi için de ergen romantik ilişkileri konusunda yurtiçinde görgül çalışmalar yapılması gerekmektedir.

Psikososyal gelişimle ilgili olarak kimlik, özerklik, yakınlık, cinsellik ve başarı konularının son derece önemli olduğu ve ergenlik yıllarının bu alanların her birindeki ilerleme için kritik olduğu bilinmektedir. Bu araştırmanın bulguları dikkate alındığında, ergenlerin aynı ve karşı cinsiyetten arkadaşlarıyla ilişkileri yakınlık kapasitelerinin gelişimi bakımından önemlidir. Bilindiği üzere ergenler zamanlarının büyük bir bölümünü eğitim kurumlarında; ders saatlerinde dersliklerde, ders aralarında ve teneffüslerde okul bahçesi, spor salonu, koridorlar, yada okul kantini gibi mekanlarda arkadaşlarıyla birlikte geçirmektedir. Modern toplumda ergenlerin akranlarıyla geçirdiği zaman miktarı geçmiş dönemlerdekinden daha fazladır. Ergen psikososyal gelişiminin bu kritik döneminde eğitim kurumlarında onlara sunulan her türlü eğitim-öğretim hizmetinin planlanması ve uygulanmasında, bu mekanların düzenlenmesinde arkadaşlarıyla özen içinde yakın ilişkiler kurabilmeleri konusunda onlara fırsat verilmesi önemlidir.

Ana-baba çocuk ilişkileri, aynı ve karşı cinsiyetten ergen arkadaşlık ilişkilerinin ergenin psikososyal gelişimine katkıları dikkate alındığında bu ilişkilerin kalitesini yükseltme bakımından karar vericilerin, okul ve ana-babaların bazı rolleri yerine getirebileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Adamczyk-Robinette, S., Fletcher, A., ve Wright, K. (2002). Understanding the authoritative parenting-early adolescent tobacco use link: The mediating role of peer tobacco use. *Journal of Youth and Adolescence*, 31, 311-318.
- Adams, G. R., ve Archer, S. L., (1994). Identity: A precursor to intimacy. In S. L. Archer (Ed.), *Interventions for adolescent identity development*, 163, 193-213. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Adams, R. E., Laursen, B. ve Wilder, D. (2001). Characteristic of closeness in adolescent romantic relationships. *Journal of Adolescence*, 24, 353-363.
- Ainsworth, M. D. S. (1968). Object relations, dependency, and attachment: A theoretical review of the infant mother relationship. *Child Development*, 40, 969-1025.
- Ainsworth, M. D. (1989). Attachment beyond infancy, *American Psychologist*, 44, (4), 709-716.
- Ainsworth, M. D. (1991). Attachment and other affectional bonds across the life cycle. In C. M. Parkes, J. Stevenson-Hinde, ve P. Marris (Eds.), *Attachment Across The Life Cycle* (pp. 33-51). New York: Routledge.
- Ainsworth M. D., Blehar, M.C., Waters, E. ve Wall, S. (1978). *Patterns of Attachment: A Psychological Study Of The Strange Situation*. Hillsdale, Nj: Erlbaum.
- Ainsworth, M. D. S., ve Bowlby, J. (1991), An ethological approach to personality development. *American Psychologist*, 46, 331-341.
- Allison B. N., ve Schultz, J. B. (2001). Interpersonal identity formation during early adolescence. *Adolescence*. 36, 143.
- Altıntaş, E. ve Gültekin, M. (2003). *Psikolojik danışma kuramları*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Arnett, J.J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 55, 469-480.

- Arnett, J. J. (2004). *Emerging adulthood: The winding road from the late teens through the twenties*. New York: Oxford University Press.
- Bacanlı, H. (2001). *Eş tercihleri*. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 15 (2), 7– 16.
- Bahadır, Ş. (2006) *Romantik ilişkilerde bağlanma stilleri, çatışma çözme stratejileri ve olumsuz duygudurumunu düzenleme arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Doktora Tezi . Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Bandura, A. (1977b). *Social learning theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Bandura, A. (2001). Social cognitive theory: An agentic perspective. *Annual Review of Psychology*, 52,1-26.
- Bartholomew, K. (1990). Avoidance of intimacy: An attachment perspective. *Journal of Social and Personal Relationships*, 7, 147-178.
- Bartholomew, K. (1994). Assessment of individual differences in adult attachment. *Psychological Inquiry*, 5 (1), 23-2.
- Bartholomew, K. and Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adolescents, *Journal of Personality and Social Psychology*, 61, 226-244.
- Bartholomew K. and Shaver, P.R. (1998). Methods of assessing adult attachment do they converge? *Attachment Theory and Close Relationships*. In J. A. Simpson ve W. S. Rholes. New York: The Guilford Press.
- Baumrind, D., (1980). New Directions in Socialization Research, *American Psychologist* 35, ss. 639-652.
- Bem, S. L. (1981). Bem Sex-Role Inventory. Professional manual. Palo Alto: Consulting Psychologists Press.
- Berscheid, E. ve Regan, P. (2005). *The psychology of interpersonal relationships*. N J: Pearson Publications.
- Berscheid, E., Snyder, M. and Omoto, A. M. (1989). The relationship closeness inventory: Assessing the closeness of interpersonal relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57(5), 792–807.

- Berscheid, E., Snyder, M., ve Omoto, A. M. (1989). Issues in studying close relationships: Conceptualizing and measuring closeness. In C. Hendrick (Ed.), *Review Personality and Social Psychology*, 10, 69-91. Newbury Park, CA: Sage.
- Berscheid, E., (1994). Interpersonal relationships. *Annual Review of Psychology*, 45, 79-129.
- Blos, P., (1979). *The adolescent passage*. Madison, WI: International University Press.
- Bosma, H. A. (1994). *Identity and development: An interdisciplinary approach*, Thousand Oaks, CA.
- Bouchev, H. A. ve Furman, W. (2003). *Dating and romantic experiences in adolescence*. In G R. Adams ve M. Berzonsky (Eds.), *The Blackwell Handbook of Adolescence*. Oxford: Blackwell Publications, 313–329.
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss. Vol 2: Separation: Anxiety and anger*. New York: Basic Books. (Reissued in 1999).
- Bowlby, J. (1978). *Attachment theory and its therapeutic implications*. *Adolescent Psychiatry: Developmental and Clinical studies*, 6, 5-33.
- Bowlby, J. (1979). *The Making and Breaking of Affectional Bonds*. London: Tavistock.
- Bowlby, J. (1980). *Attachment and loss: Loss, sadness and depression*. Vol. 3. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1982). *Attachment and loss: Vol. 1. Attachment*. New York: Basic Books. (2. Basım).
- Bowlby, J. (1988). *A secure base: Parent-child attachment and healthy human development*. New York: Basic Books.
- Brennan, K. A., Clark, C.L. ve Shaver, P.R. (1998). Self-Report Measurement of Adult Attachment: An Integrative Overview. *Attachment Theory and Close Relationships*. In J. A. Simpson ve W. S. Rholes. New York: The Guilford Press.
- Bretherton, I. (1992). The origins of attachment theory: John Bowlby and Mary Ainsworth. *Developmental Psychology*. 28, 759-775.

- Bringle, R. G., and Bagby, G. J. (1992). Self-esteem and perceived quality of romantic and family relationships in young adults. *Journal of Research in Personality*, 26, 340-356.
- Brown, B.B. (1999). "You're going out with who?" *Peer group influences on adolescent romantic relationship*. Cambridge University Press, 291-329.
- Buhrmester, D. and Furman, W. (1987). The development of companionship and intimacy. *Child Development*, 58 (4), 1101-1113.
- Bucx, F. and Seiffe-Krenke, I. (2010). Romantic relationships in intra-ethnic adolescent couples in Germany: The role of attachment to parents, self-esteem, and conflict resolution skills. *International Journal of Behavioral Development*, 34, 128-135.
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik: Psikoloji biliminin insan doğasına dair söyledikleri*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. (5. baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri (Geliştirilmiş 2. baskı)*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Büyükşahin, A. (2001). *Yakın ilişki kuran ve kurmayan üniversite öğrencilerinin çeşitli sosyal psikolojik etkenler yönünden karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Büyükşahin, A. (2004). *Lee'nin çok boyutlu aşk biçimleri*. Türk Psikoloji Bülteni, 10 (32), 118-120.
- Büyükşahin, A. (2006). *Yakın İlişkilerde Bağlanım: Yatırım Modelinin Bağlanma Stilleri ve Bazı Değişkenler Yönünden İncelenmesi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Cassidy, J. (1988). Child-Mother attachment and the self in six years olds. *Child Development*, 59, 121-134.
- Cassidy, J. (2000). The complexity of the caregiving system: A view from attachment theory. *Psychological Inquiry*, 11, 86-91.

- Cingöz, B. (2003). *Comparison of same-sex friendships, cross-sex friendships and romantic relationships*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Clark, M.S. ve Reis, H. (1988). Interpersonal processes in close relationships. *Annual Review of Psychology*, 39,609-672.
- Coleman, J.C. and Hendry, L.B. (1989). *The Nature of adolescence, adolescence and society series*. 3. Edition, London: Routledge Publications.
- Collins , W.A. and Laursen, B., (2004). Parent-adolescent relationships and influences. In R. Lerner and L. Steinberg (Eds.), *Handbook of adolescent psychology*. New York: Wiley.
- Collins, W.A., (2003). More than Myth : The Developmental significance of romantic relationships during adolescence. *Journal of Research on Adolescence*, 13 (1), 1-24.
- Collins, W.A. and Sroufe A.L. (1999). *Capacity for intimate relationships: A developmental construction*. Cambridge University Press, 125-147.
- Collins, W.A., (1996). Relationships and development during adolescence: Interpersonal adaptation to individual change. *Personal Relationships*, 3,308-318.
- Collins, W.A. and Repinski, D.J., (1994). Relationships during adolescence: Continuity and change in interpersonal perspective. In R. Montemayor, G. Adams, ve Gullotta (Eds.), *Advances in Adolescent development: Vol. 5. Personal relationships during adolescence*. 5, 7-36.
- Collins, N.L. and Read, S.J. (1994). Cognitive representations of attachment: The structure and function of working models. In K. Bartholomew ve D. Perlman (Eds.), *Advances in personal relationships: Vol. 5. Attachment processes in adulthood* (pp. 53–90). London: Jessica Kingsley.
- Collins, N.L. and Read, S.J. (1990). Adult attachment, working models, and relationship quality in dating couples. *Journal of Personality And Social Psychology*. 58 (4), 644-663,

- Connolly, J.A., and Johnson, A.M. (1996). Adolescents' romantic relationships and the structure and the quality of their close interpersonal ties. *Personal Relationships* 3, 185-195.
- Connolly, J.A. and Konarsky, R. (1994). Peer self-concept in adolescence: Analysis of factor structure and of associations with peer experience. *Journal of Adolescence*, 4, 385-403.
- Connolly, J.A. and Goldberg, A. (1999). *Romantic relationships in adolescence. The role of friends and peers in their emergence and development. In The development of romantic relationship in adolescence*, W. Furman et al. (Eds.), Cambridge University Press.
- Connolly, J.A., Goldberg, A., and Pepler, D. (1999). Conceptions of cross-sex friendships and romantic relationships in early adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 28,481-494.
- Connolly, J.A., Furman, W. and Konarski , R. (2000). The role of peers in the emergence of heterosexual romantic relationships in adolescence. *Child Development*, September, 71(5), 1395-1408.
- Connolly, J. A., Goldberg, A., and Pepler, D. (2004). Mixed-gender groups , dating,and romantic relationships in early adolescence. *Journal of Adolescence*, 14, 185-2007.
- Connolly, J.A. and Mclsaac, C. (2009). Adolescents' explanations for romantic dissolutions: A developmental perspective. *Journal of Adolescence*,32, 1209-1223.
- Cook, W. (2001). Interpersonal influence in family systems: A social relations model analysis. *Child Development*, 72, 1179-1197.
- Curun, F. (2001). *The effects of sexism and sex role orientation on romantic relationship satisfaction*. Yüksek lisans tezi,Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Çelen, N. (2007). *Ergenlik ve Genç Yetişkinlik*. İstanbul: Papatya Yayıncılık Eğitim.
- Çok, F. (1993). Gençlikte arkadaşlık ilişkileri. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 17(89), 27-37

- Çok, F. (1997). *Ergenlik imgesi: Kuramlar ve kültürler arası bir araştırma*. Yayınlanmamış araştırma raporu. Ankara Üniversitesi, EBF.
- Çuhadaroğlu, F. (2001). Ergenlik döneminde psikolojik gelişim özellikleri. *Katkı Pediatri Dergisi*, 21, (6), 863-868.
- Davies, P.T. and Windle, M. (2000). *Middle adolescents' dating pathways and psychosocial adjustment*. Merrill-Palmer Quarterly, 46(1), 90–118.
- DeLucia, J.L. (1987). Gender role identity and dating behavior: What is the relationship?. *Sex Roles*, 17(3), 153–161.
- Diamond, L., Savin-Williams, R., Dubé, E. (1999). Sex, dating, passionate friendships, and romance: Intimate peer relations among lesbian, gay and bisexual adolescents. In W. Furman, B. Brown ve C. Feiring (Eds.). *The development of romantic relationships in adolescence*. New York: Cambridge University Press, 175-210.
- Diehl, M., Elnick, A.B., Bourbeau, L.S. and Labouvie-Vief, G. (1998). Adult attachment styles: Their relations to family context and personality. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74, 1656-1669.
- Diyarbakirli, H. (2007). Günümüz ergen kızları ile yetişkin kadınların ergenlik dönemlerindeki flört ilişkilerinin karşılaştırılması. *Yayımlanmamış yüksek lisans tezi*, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Douvan, E. and Adelson, J. (1966). *The adolescent experience*. New York: Wiley.
- Dönmezer, S. (1984). *Sosyoloji*. Ankara: Savaş Yayınları.
- Dunphy, D. (1963). The social structure of urban adolescent peer groups. *Sociometry*, 26, 230–246.
- Durmazkul, A. (1991). *Cinsiyete göre üniversite öğrencilerinin eş seçimi tercihleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Dusek, J. (1987). *Adolescent Development and Behaviour*, New York: Prentice-Hall.

- Ercan, H. (2008). Genç yetişkinlerin aşk biçemleri ve benlik tipleri. *Yayımlanmamış doktora tezi*. A. Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Erikson, E.H. (1963). *Childhood and Society*, New York: Norton.
- Erikson, E.H. (1968). *Identity: Youth and crisis*. W.W. New York: Norton and Company, Inc..
- Erikson, E.H. (1968). *Identity: Youth and Crisis*. New York: Norton.
- Erikson, E.H. (1984). *İnsanın sekiz çağı* (Çev: T.B. Üstün). Ankara: Birey ve Toplum Yayıncılık.
- Erwin, P. (1998), *Friendships and Peer relations in Children*. New York: Wiley.
- Eyre, S.L., Milbrath, C. and Peacock, B. (2007). Romantic Relationships trajectories of African American gay/bisexual adolescents. *International Journal of Behavioral Development*, 22 (2), 107-131.
- Feeney, J.A. ve Noller, P. (1990). Attachment style as a predictor of adult romantic relationships. *Journal of Personality And Social Psychology*, 58, 281-291.
- Feeney, J. and Noller, P. (1996). *Adult Attachment*. Sage Publications, Inc. USA.
- Feiring, C. (1993). *Developing concepts of romance from 15 to 18 years*. Paper presented at the Conference of Society for Research in Child Development, New Orleans, LA.
- Feiring, C. (1996). Concepts of romance in 15-year-old adolescents. *Journal of Research on Adolescence*, 6 (2), 181–200.
- Feiring, C. (1999). Gender identity and the development of romantic relationships in adolescence. In W. Furman, B. Brown ve C. Feiring (Eds.), (1999). *The development of romantic relationships in adolescence*. New York: Cambridge University Press, 211-232.
- Feiring, C. (1999). Other-sex friendship networks and the development of romantic relationships in adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 28, 495-512.

- Fletcher, G.J.O., Fineham, F.D., Cramer, L. and Heron, N. (1987). The role of attributions in the development of dating relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 53 (3), 481–489.
- Fraenkel, J.R. and Wallen, N.E. (1993). *How to design and evaluate research in education*. New York: Mcgraw-Hill.
- Fraley, R.C. and Davis, K.E. (1997). Attachment formation and transfer in young adults' close relationship and romantic relationships. *Personal Relationships*, 4 (2) 131-144.
- Freedman, J.L., Sears, D.O., Carlsmith, J.M., (2003). *Sosyal Psikoloji*. A. Dönmez (eds.), İstanbul: İmge Kitabevi.
- Furman, W. and Shaffer, L. (2001). *The role of romantic relationships in adolescent development* Web: <http://www.du.edu/psychology/relationcenter/publications/pdfs> adresinden 16 Şubat 2011'de alınmıştır.
- Furman, W. and Buhrmester, D. (2009). The network of relationships inventory: Behavioral systems version. *International Journal of Behavioral Development*, 2009, 33 (5), 470–478.
- Furman, W. and Buhrmester, D. (1985). Children's perceptions of the personal relationships in their social networks. *Developmental Psychology*, 21,1016–1024.
- Furman, W., Jones, L., Buhrmester, D. and Adler, T. (1988). Children's, parents' and observers' perspective on sibling relationships. In P.G. Zukow (Ed.), *Sibling interaction across culture* (pp. 165–183). New York: Springer-Verlag.
- Furman, W. and Buhrmester, D. (1992). Age and sex differences in perceptions of networks of personal relationships. *Child Development*, 63,103-115.
- Furman, W. and Wehner, E.A. (1994). Romantic views: Toward a theory of adolescent romantic relationships. In R. Montemayor, G. R. Adams ve Gullota (Eds.), *Advances in adolescent development: Vol. 6. Relationships during adolescence* (pp.168-175). Thousand Oaks, CA: Sage.

- Furman, W. (1996). *The measurement of children and adolescent's perceptions of friendships: Conceptual and methodological issues*. In W.M. Bukowski, A.F. Newcomb ve W.W. Hartup (Eds.), *The company they keep: Friendships in childhood and adolescence* (pp. 41–65). Cambridge University Press.
- Furman, W. and Wehner, E.A. (1997). Adolescent romantic relationships: A developmental perspective. In S. Shulman ve W.A. Collins (Eds.), *New directions for child development (No. 78). Romantic relationships in adolescence: Developmental perspectives* (pp. 21–36). San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Furman, W. and Wehner, E.A. (1999). The Behavioral Systems Questionnaire –Revised. Unpublished measure. University of Denver.
- Furman, W. (2001). Working models of friendships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 18, 583–602.
- Furman, W., Low, S. and Ho, M. (2009). Romantic experience and psychosocial adjustment in middle adolescence. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 38, 1–16.
- Furman, W., Brown, B.B. and Feiring, C. (1999). *The development of romantic relationships in adolescence*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Furman, W. and Simon, V. A. (2006). Actor and partner effects of adolescents romantic working models and styles on interactions with romantic partners. *Child Development*, 7(3), 588-604.
- Furman, W., Simon, V. A., Shaffer, L. and Bouchey, H. A. (2002). Adolescents' working models and styles for relationships with parents, friends, and romantic partners. *Child Development*, 73 (1), 241-255.
- Furman, W., Simon, V.A. (1999). *Cognitive representations of adolescent romantic relationships*. Cambridge University Press, 75-98.
- Furman, W., Wehner, E.A. (1993). *Adolescent romantic relationship: A developmental perspective*. New Orleans: Paper presented at the Society for Research in Child Development Biennial Meeting.

- Furman, W., Wehner, E.A. (1994). *Romantic views: Toward a theory of adolescent romantic relationship*. In R. Montemayor, G.R. Adams ve G.P. Gullota (Eds). California: Sage. 168-195.
- Gander, M.J. and Gardiner, H.W. (2004). *Çocuk ve ergen gelişimi*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Glasgow, K., Dornbusch, S., Troyer, L., Steinberg, L. and Ritter, P., (1997). Parenting styles adolescents' attributions, and educational outcomes in nine heterogeneous high schools. *Child Development*, 68, 507-529.
- Goodwin, I. (2003). The relevance of attachment theory to the philosophy, organization, and a practice of adult mental health care. *Clinical Psychology Review*, 23, 35-56.
- Gray, M and Steinberg, L. (1999). *Adolescent romance and the parent-child relationship: A contextual perspective*. In *The development of romantic relationship in adolescence*, W. Furman et al. (Eds.). New York: Cambridge University Press, p. 235-265.
- Grossberg, S. (1980). How does a brain build a cognitive code? *Psychological Review*, 87,1-51.
- Güngör, D. (2000). Bağlanma stilleri ve zihinsel modellerin kuşaklararası aktarımında anababalık stillerinin rolü. *Yayımlanmamış doktora tezi*. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ha, T., Overbeek G., De Greefe, M., Scholte, R.H.J. and Engels, R.C.M.E. (2010). The importance of relationships with parents and best friends for adolescent's romantic relationship quality: Differences between indigenous and ethnic Dutch adolescents. *International Journal of Behavioral Development*, 34 (2), 121-127.
- Haj-Yahia, M., Musleh, K. and Haj-Yahia, Y. (2002). The incidence of adolescent maltreatment in Arab society and some of its psychological effects. *Journal of Family*, 23, 1032-1064.
- Hartup, W. (1983). Peer Relations. In E.M. Hetherington (Ed.), *Handbook of child psychology. Socialization, personality, and social development*. New York: Wiley and Sons.

- Hartup, W. (1993). Adolescents and their friends. In. B. Laursen (Ed.), *Close friendships during adolescence: New directions for child development*, San Fransisco: Jossey-Bass. pp.3-22.
- Hartup, W.W. (1996). The Company they keep: friendship and their developmental significance. *Child Development*, 67, 1-13.
- Hartup, W. (1999). *The development of romantic relationships in adolescence (foreword)*. Cambridge University Press, XI.
- Havighurst, R.J., (1972). *Developmental Task and Education 3*. Baskı. New York: David McKay Co.
- Hays, R.B. (1988). *Handbook of personal relationships: Theory, research, and interventions*. Friendship. In S. Duck (eds). Wiley, Chichester, UK. 391-408.
- Hazan, C. and Shaver, P. (1987) Conceptualizing romantic love as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 511-524.
- Hazan, C. and Shaver. P. (1994). *Deeper into attachment theory*. *Psychological Inquiry*, 5 (1), 68-81.
- Hendrick, S.S. (2004). *Understanding close relationships*. Boston: Pearson Publications.
- Hendrick C. and Hendrick, S. (1986). A theory and method of love. *Journal of Personality and Social Psychology*, 50 (2), 392–402.
- Hines, A.M. (1997). Divorce-related transitions, adolescent development, and the role of the parent-child relationships: A review of the literature. *Journal of Marriage and the Family*, 59, 375-388.
- Hortaçsu, N. (2003). *Çocuklukta ilişkiler: Ana, baba, kardeş ve arkadaşlar*. Ankara: İmge Yayınları.
- Hortaçsu, N. (2003). *İnsan ilişkileri*. Ankara: İmge Yayınları.
- Ingersoll, M.G. (1989). Behavioral and emotional risk in early adolescents. *The Journal of Early Adolescence*, 9(4), 396–408.

- Josselson, R. (1996). *The space between us: Exploring the dimensions of human relationships*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Kagan, J. and Coles, R. (Eds.). (1972). *Twelve to sixteen: Early adolescence*. New York: Norton.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1993). *İnsan Aile Kültürü*. Ankara: Remzi Kitabevi.
- Karasar, N. (2004). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kelley, H.H. ve arkadaşları. (1983). *Close relationships*. New York: Freeman.
- Kelly, G.F. (2001). *Sexuality today*. New York: McGraw-Hill Higler Education.
- Keniston, K. (1970). Youth: A "new" stage of life. *American Scholar*, 39, 631-641.
- Kılıççı, Y. (1992). *Okulda ruh sağlığı*. Ankara: Şafak Yayınları.
- Kim, J., Hetherington, E.M. ve Reis, D. (1999). Associations among family relationships, antisocial peers, and adolescents' externalizing behaviors: Gender and family type differences. *Child Development*, 70, 1209-1230.
- Kirk, R.E. (1982). *Experimental design: Procedures for the behavioral sciences*. Monterey, CA:Brooks/Cole.
- Kirkpatrick, L.A. ve Davis, K.E. (1994). Attachment style, gender, and relationship stability: A longitudinal analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 66, 502-512.
- Köknel, Ö. (1985). *Kaygıdan mutluluğa kişilik*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınları.
- Kroger, J. (1985). Separation-Individuation and ego identity status in New Zealand university students, *Journal of Youth and Adolescence*, 14, 2, 133-147.
- Kroger, J. (1989). *Identity in Adolescence: The balance between self and other*. New York: Routledge.
- Kroger, J. (1993). *Discussions on ego identity*. Hillsdale, NJ, England: Lawrence Erlbaum Associates.

- Kroger, J. (1998). Adolescence as a second separation-individuation process: Critical review of an object relations approach, in E. Skoe and A. von der Lippe (Eds). *Personality Development in Adolescence: A Cross National Life-Span Perspective*. London: Routledge.
- Kroger, J. (2000). Ego identity status research in the new millennium. *International Journal of Behavioral Development*, 24 (2), 145-148.
- Kroger, J. (2003). Identity development during adolescence. In G. R. Adams, ve M. D. Berzonsky (Eds), *Blackwell Handbook of Adolescence*. Malden, MA: Blackwell Publishing.
- Kroger, J. ve Haslet, S.J. (1987). Separation-individuation and ego status in late adolescence: A two-year longitudinal study. *Journal of Youth and Adolescence*, 17, 1, 59-79.
- Kulaksızoğlu, A. (2004). *Ergenlik Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kurdek, L. ve Fine, M. (1994). Family acceptance and family control as predictors of adjustment in young adolescents: Linear, curvilinear, or interactive effects. *Child Development*, 65, 1137-1146.
- Kuttler, A., La Grace, A. ve Prinstein, M. (1999). Friendship qualities and social-emotional functioning of adolescents with close, cross-sex friendships. *Journal of Research on Adolescence*, 9, 339-366.
- Lacombe, A.C. and Gay, J. (1998). The role of gender in adolescent identity and intimacy decision, *Journal of Youth and Adolescence*, 27, (6), 795-802.
- Lamborn, S., Mounts, N., Steinberg, L. ve Dornbusch, S. (1991). Patterns of competence and adjustment among adolescents from authoritative, authoritarian, indulgent, and neglectful families. *Child Development*, 62, 1049-1065.
- Larson, R., Richards, M., Moneta, G., Holmbeck, G. ve Duckett, E. (1996). Changes in adolescent's daily interactions with their families from ages 10 to 18: Disengagement and transformation. *Developmental Psychology*, 32, 744-754.

- Larson, R.W., Clore, G.L. ve Wood, G.A. (1999). *The emotions of romantic relationships: Do they wreak havoc on adolescent?* Cambridge University Press, 19-49.
- Lee, J.A. (1973). *The colors of love: An exploration of the ways of loving.* Toronto, New Press.
- Levinger, G. (1976). A social psychological perspective on marital dissolution. *Journal of Social Issues*, 32 (1), 21-47.
- Levire, A. ve Steinberg, L. (1997). *Youth and Your Adolescent –A Parent's Guide for Ages 10 to 20.* New York: Harpercollins Publications.
- Levesque, R.J.R. (1993). The romantic experience of adolescents in satisfying love relationships. *Journal of Youth and Adolescence*, 22, 219-251.
- Li, J., Connolly, J., Jiang, D., Pepler, D. ve Craig, W. (2010). Adolescent romantic relationships in China and Canada -A Cross national comparison. *International Journal of Behavioral Development*, 34, 113-120.
- Lieberman, M., Doyle, A. ve Markiewicz, D. (1999). Developmental patterns in security of attachment to mother and father in late childhood and early adolescence: Associations with peer relations. *Child Development*, 70, 202-213.
- Main, M., Kaplan, N. ve Cassidy, J. (1985). "Security in Infancy, Childhood, and Adulthood: A Move to the Level of Representation." In Bretherton and E. Waters (Eds.), *Growing Points of Attachment Theory and research. Monograph for the Society for Research in Child Development.* Chicago: University of Chicago Press, 1985.
- McCabe, M.P. (1984). Toward a theory of adolescent dating. *Adolescence*, 19 (73) 159–170.

- Maccoby, E.E., ve Martin, J.A. (1983). Socialization in the context of the family: Parent-child interaction. In P.H. Mussen (Ed.) ve E.M. Hetherington (Vol.Ed), *Handbook of child psychology: Vol. 4. Socialization, personality, and social development (4th ed., pp. 1–101)*. New York: Wiley.
- Michels, T.M., Kroopp, R.Y., Eyre, S.L. ve Halpern-Felsher, B.L. (2005). Initiating sexual experiences: How do young adolescents make decisions regarding early sexual activity? *Journal of Research on Adolescence, 15* (4), 583-607.
- Miller, P.H. (1993). *Theories of developmental psychology*. New York: Norton.
- Miller, J.B. and Hoicowitz, T. (2004). Attachment contexts of adolescent friendship and romance. *Journal of Adolescence, 27*, 191-206.
- Mitchell, J.J. (1976). Adolescent intimacy. *Adolescence, 11* (42) 275–280.
- Montgomery, M.J. (2005). Psychosocial intimacy and identity: From early adolescence to emerging adulthood. *Journal of Adolescent Research, 20* (3), 346-374.
- Montgomery, M., and Sorell, G. (1998). Love and dating experience in early and middle adolescence: Grade and gender comparisons. *Journal of Adolescence, 21*, 677-689.
- Mounts, N. and Steinberg, L. (1995). An ecological analysis of peer influence on adolescence on adolescent grade point average and drug use. *Developmental Psychology, 31*, 915-922.
- Moss, B.F. and Schwebel, A.I. (1993). Intimacy in enduring romantic relationships. *Family Relations, 42* (1), 31–37.
- Neemann, J., Hubbard, J. and Masten, A. (1995). The changing importance of romantic relationship involvement to competence from late childhood to late adolescence. *Development and Psychopathology, 7*, 727–750.
- Nemlioğlu, S. B. and Çok, F. (2008, May). *Conceptual Analysis of Romance from Adolescent and Adult Perspectives*. Paper presented at the XI. EARA Biennial Conference, Torino.

- Nieder, T. and Seiffge-Krenke (2001). Coping with stress in different phases of romantic development. *Journal of Adolescence*, 24, 297-311.
- Omoto, A.M. (1989). *Relationship involvement and closeness: Implications for the processing of relationship-relevant events*. Unpublished doctoral dissertation, University of Minnesota.
- Onur, B. (2005). *Anılardaki aşklar: Çocukluğun ve gençliğin psikososyal tarihi*. İstanbul: Kitap Yayınları.
- Orlofsky, J., Marcia, J. and Lesser, I. (1973). Ego identity status and the intimacy versus isolation crisis of young adulthood, *Journal of Personality and Social Psychology*, 27, 211–219.
- Orlofsky, J. (1976). Intimacy status: Relationship to interpersonal perception, *Journal of Youth and Adolescence*, 5, 73-88.
- Ögel, K., Erdoğan, N., Taner, S. ve Erol, B. (2005). *İstanbul'da gençler arasında cinsellik araştırması raporu*. İstanbul: Yeniden Yayın.
- Öner, B. (2000). Relationship satisfaction and dating experience: Factors affecting future time orientation in relationships with the opposite sex. *The Journal of Psychology*, 134(5) 527–536.
- Özgüven, İ.E. (1994). Üniversite öğrencilerinin evlilik ve eş seçmeye ilişkin tercihleri. 1. Aile Kurultayı kitabı, 203-223, Ankara.
- Özgüven, M. (1996). *Toplum bilimlerine giriş*. Ekin Yayınları, Bursa.
- Paul, E.L. and White, K.M. (1990). The development of intimate relationships in late adolescence. *Adolescence*, 15(98) 375–400.
- Parker, G. (1992). Early environment. In E. S. Paykel (Ed.), *Handbook of Affective Disorders* (2nd ed., pp. 171-183).
- Prager, K.J. (1995). *The psychology of intimacy*. New York: The Guilford Press.
- Raffaelli, M. (2005). Adolescent dating experiences described by Latino college students. *Journal of Adolescence*, 28(4), 559-572.
- Rohner, R.P. (1986). *The warmth dimension: Foundations of parental acceptance-rejection theory*. Newbury Park, CA: Sage Publications.

- Rohner, R.P. (2000). Glossary of significant concepts in parental acceptance-rejection theory. <http://vm.uconn.edu/rohner/> adresinden 20 Şubat 2010'da alınmıştır.
- Rohner, R., Bourque, S. and Elordi, C. (1996). Children's perceptions of corporal punishment caretaker acceptance, and psychological adjustment in a poor, biracial Southern community. *Journal of Marriage and the Family*, 58, 842-852.
- Roscoe, B., Kennedy, D. and Pope, T. (1987). Adolescents' views of intimacy: distinguishing intimate from non-intimate relationships. *Adolescence*, 22(87) 511–516.
- Roscoe, B., Diana, M.S. and Brooks, R.H. (1987). Early, middle, and late adolescents' views on dating and factors influencing partner selection. *Adolescence*, 22(85), 59–68.
- Rostosky, S.S. (2005). Book review; adolescent romantic relations and sexual behavior: Theory, research, and practical implications. *Journal of Adolescent Research*, 20, 136.
- Rubin, Z. (1970). Measurement of romantic love. *Journal of Personality and Social Psychology*, 16, 265-273.
- Rubin, Z. (1973). *Liking and loving: An invitation to social psychology*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Rubin, Z. (1980). *Children friendships*. Harvard University Press, Cambridge, MA.
- Samet, N. ve Kelly, E.W. (1987). The Relationship of steady dating to self-esteem and sex role identity adolescents. *Adolescence*, 22(85) 231-245.
- Santrock, J. W. (1998). *Adolescence*. New York : McGraw-Hill.
- Savin-Williams, R.C., and Bernt, T.J. (1990). Friendship and peer relations. In S.S. Feldman and G.R. Elliott (Eds.), *At the threshold: The developing adolescent* (pp. 277-307). Cambridge, MA: Harvard University Press.

- Schultz, D.P. and Schultz-Ellen, S. (2002). *Modern psikoloji tarihi*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Schaefer, E.S., (1959). A circumplex model for maternal behavior. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 59, 226-235.
- Seiffge-Krenke, I., Bosma, H., Chau, C., Çok, F., Gillespe, C. Loncaric, D., Molinar, R., Cunha, M., Veisson, M. and Rohail, İ. (2010). All they need is love? Placing romantic stress in context of other stressors: A 17-nation study. . *International Journal of Behavioral Development*, 34 (2), 106-112
- Seiffge-Krenke, I. (2000). Diversity in romantic relations of adolescent with varying health status: Links to intimacy in close friendships. *Journal of Adolescent Research*, 15, 611-624.
- Seiffge-Krenke, I. (2003). Testing theories of romantic development from adolescence to young adulthood: Evidence of a developmental sequence. *International Journal of Behavioral Development*, 27(6), 519-531.
- Shaver, P.R., Hazan, C., and Bradshaw, D. (1988). *Love as attachment: The integration of three behavioral systems*. In R.J. Sternberg ve M.L. Barnes (eds.), Yale Üniversty Pres. *The Psychology of Love*, 66-99.
- Shibazaki, K and Brennan, K.A. (1998). When birds of different feathers flock together: a preliminary comparison of intra-ethnic and inter-ethnic dating relationships. *Journal of Social and Personal relationships*, 15, 248-256.
- Shulman, S., Levy-Shiff, R., Kedem, P. and Alon, E. (1997). Intimate relationships among adolescent romantic partners and same-sex friends: Individual and systemic perspectives. In.S. Shulman and W. A. Collins (Eds.), *Romantic relationships in Adolescence: New Directions for Child Development*, San Fransisco: Jossey-Bass, pp.37-51.

- Shulman, S. and Scharf, M. (2000). Adolescent romantic behaviors and perceptions: Age -and gender- related differences, and links with family and peer relationships. *Journal of research on Adolescence*, 10,99-118.
- Shulman, S. and Kipnis, O. (2001). Adolescent romantic relationship: A look from the future. *Journal of Adolescence*, 42(3), 337-351.
- Shulman, S., Seiffge-Krenke, I. (2001). Adolescent romance: Between experience and relationship. *Journal of Adolescence*, 24, 417-428.
- Sheeber, L., Hops, H., Alpert, A., Davis, B. and Andrews, J. (1997). Family support and conflict: Prospective relations to adolescent depression. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 25, 333-344.
- Sroufe, A.L., and Fleeson, J. (1986). *Attachment and the construction of relationships*. In Hartup, W.W., and Rubin, Z. (eds.), *Relationships and Development* (p. 51-71). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Steinberg, L. (2001). We know somethings: Adolescent-parents relationships in retrospect and prospect. *Journal of Research on Adolescence*, 11, 1-19.
- Steinberg, L. (2002). *Adolescence*. New York: McGraw-Hill.
- Steinberg, L. (2007). *Ergenlik*. (Çev. F. Çok, H. Ercan, M. Artar, E. Uçar, S.A. Sevim, M. Bağlı, A. Aypay, T. Şener, R. Parmaksız, C. Satman, T. Yiğit ve E.G. Kapçı) Ankara: İmge Kitabevi Yayınları. (Eserin orijinali 1985'te yayımlandı).
- Steinberg, L. and Silverberg, S. (1986). The vicissitudes of autonomy in early adolescence. *Child Development*, 57, 841-857.
- Sternberg, R.J. (1986). A triangular theory of love. *Psychological Review*, 93(2), 119–135.
- Sternberg, R.J. and Grajek, S. (1984). The nature of love. *Journal of Personality and Social Psychology*, 47(2), 312–329.
- Strauss, M. and Yodanis, C. (1996). Corporal punishment in adolescence and physical assaults on spouses in later life: What accounts for the link? *Journal of Marriage and the Family*, 58, 825-841.

- Sullivan, H.S. (1953). *The interpersonal theory of psychiatry*. New York: Norton. (Reissued in 1997).
- Sümer, N. ve Güngör, D. (1999). Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin Türk örnekleme üzerinde psikometrik değerlendirmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14 (43), 71-106.
- Tavşancıl, E. (2002). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Taylor, R. and Oskay, G. (1995). Identity formation in Turkish and American late adolescents, *Journal of Cross Cultural Psychology*, 26 (1), 8-22.
- Thompson, R.A. (2006). Erken dönemde bağlanma ve sonraki gelişim üzerindeki etkileri (Çev: M. Sayıl ve G. Ö. Demir). *Türk Psikoloji Bülteni*, 38, 113-120.
- Thorton, A. (1990). The courtship process and adolescent sexuality. *Journal of Family Issues*, 11, 239-273.
- Tüfekçi, S. (2008). Romantik ilişkilerde genç yetişkinlerin aşka ilişkin tutumları ve kişilik özellikleri: transaksiyonel analiz ego durumları açısından bir değerlendirme. *Yayımlanmamış yüksek lisans tezi*, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Trinke S. and Bartholomew, K. (1997). Attachment hierarchies in young adults. *Journal of Social and Personal Relationships*, 14, 603-625.
- Uraz, G. (1979). *Müstakbel eşten beklentiler üzerine bir inceleme*. Yayımlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Wagner, B., Cohen, P. and Brook, J. (1996). Parent-adolescent relationships: Moderators of the effects of stressful life events. *Journal of Adolescent Research*, 11, 347-374.
- Waters, E., Merrick, S., Treboux, D., Crowell, J. and Albersheim, L. (2000). Attachment security in infancy and early adulthood: A twenty-year longitudinal study. *Child Development*, 71, 684-689.

- Wayment, H.A. and Campbell, S. (2000). How are we doing? The impact of motives and information use on the evaluation of romantic relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 17(1), 31–52.
- Weiss, R.S. (1974). *The provisions of social relationships*. In Z. Rubin (Ed.), *Doing unto others* (pp. 17–26). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Weiss, R.S. (1982). *Attachment in adult life*. In C. M. Parkers and J stevenson- Hinde (Eds.), *The place of attachment in human behavior* (pp.171-184). New York: Basic.
- Werebe, M.J.G. (1987). Friendship and dating relationships among French adolescents. *Journal of Adolescence*, 10 (33), 269–289.
- Yıldırım, İ. (2007). Üniversite öğrencilerinin eş seçme kriterleri. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. 3 (27), 29-40.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2004). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yörükoğlu, A. (2004). *Gençlik çağı*. Özgür Yayınları, İstanbul.
- Youniss, J. and Smollar, J. (1985). *Adolescent Relation with Mother, Father and Friends*. Chicago: University of Chicago Press.
- Zani, B. (1993). Dating and interpersonal relationship in adolescence In S. Jackson ve H. Rodriguez-Tome (Eds.), *Adolescence and its social worlds* (pp. 95-119). Hillsdale, NJ: Erlbaum
- Zimmer-Gembeck, M.J., Siebenbruner, J. and Collins, A. (2001). Diverse aspect of dating: Associations with psychosocial functioning from to middle adolescence. *Journal of Adolescence*, 24, 313-336.

EK 1. KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Değerli Katılımcı,

Ana-baba ve arkadaş ilişkileri bağlamında ergen romantik ilişkilerini konu alan bir araştırma yürütmekteyim. Bu çalışma kapsamında ilişkide sunduğum ölçek sorularına vereceğiniz yanıtlar araştırma açısından son derece önemlidir. Görüşlerinizi samimiyetle belirtmeniz beklenmektedir. Katkılarınız için çok teşekkür ederim.

S. Birsal Nemlioğlu

Doktora Öğrencisi

Ankara Üniversitesi

Doğum yılınız -----

Cinsiyetiniz E () K ()

Bölümünüz -----

Sınıfınız -----

Aşağıdakilerden hangisi sizin şimdiki durumunuzu en iyi şekilde ifade ediyor?

- () Ailemle birlikte yaşıyorum
 () Öğrenci yurdunda kalıyorum
 () Öğrenci arkadaşlarımla birlikte bir evde kalıyorum
 () Tek başıma bir evde kalıyorum
 () Diğer ----- (lütfen belirtiniz)

Şimdiye kadar en uzun süreyle yaşadığım yer aşağıdadır:

----- İli
 ----- İlçesi
 ----- Mahallesi (ya da) ----- Köyü

Mezun olduğunuz lise türü aşağıdakilerden hangisidir ?

- () Lise
 () Anadolu Lisesi – Yabancı Dilde Öğretim Yapan Resmi Lise
 () Kolej (Yabancı Dilde Öğretim Yapan Özel Lise)
 () Öğretmen Lisesi
 () Teknik Lise
 () İmam Hatip Lisesi
 Diğer ----- (Lütfen belirtiniz)

Kendinizi hangi sosyoekonomik grupta görüyorsunuz? Üst () Orta () Alt ()

EK 2. İLİŞKİ AĞI ENVANTERİ (İAE)

Herkesin yaşamında önemli olan birkaç insan vardır. Size sorulan bu sorular aşağıdaki insanların her biriyle olan ilişkilerinize yöneliktir: Anneniz, babanız, bir kardeşiniz, bir akrabanız, büyükanneniz/büyükbabanız, aynı cinsiyetten bir arkadaşınız ve karşı cinsiyetten bir arkadaşınız.

İlk sorular sizin anne figürünüzü, baba figürünüzü, kardeşinizi, akrabanızı, büyükanne-büyükbabanızı ve biri sizinle aynı cinsiyetten diğeri karşı cinsiyetten olmak üzere iki arkadaşınızı tanımlamak için sorulmaktadır.

1. Anneniz ile ilgili durum aşağıdakilerden hangisine uymaktadır? Yuvarlak içine alınız .

- A. Öz anne
- B. Üvey anne
- C. Diğer _____

2. Babanız ile ilgili durum aşağıdakilerden hangisine uymaktadır? Yuvarlak içine alınız.

- A. Öz baba
- B. Üvey baba
- C. Diğer _____

3. Sizin için en yakın olduğunu düşündüğünüz kardeşinizi belirtiniz. Eğer birden fazla kardeşiniz varsa ve onları aynı derecede yakın değerlendiriyorsanız sadece birini seçiniz. **Kardeşiniz yoksa bu soruları boş bırakınız.**

Kardeşinizin adı: _____

Kaç yaşında? _____

4. Şimdi, sizin için en önemli olan **akrabanızı** seçmenizi istiyoruz. Bu kişi:

- a) **büyükanne** , b) **büyükbabanız**, c) **hala** ya da **teyzeniz** d) **amca** ya da **dayınız olabilir.**

Aşağıda boş bırakılan yere bu kişinin hangi akrabanız olduğunu ve ismini yazınız.

Benim için en önemli olan akrabam _____ dır. Bu akrabamın adı _____

5. Şimdi de şu sıralar ya da geçmişte çıktığımız bir kız/erkek arkadaşınızı düşünmenizi istiyoruz. Şimdi görüştüğünüz ya da lisedeyken çıktığımız birini seçebilirsiniz. Eski bir kız/erkek arkadaş seçtiyseniz, lütfen soruları onunla şu anda ilişkiniz devam ediyormuş gibi yanıtlayınız.

Kız/Erkek arkadaşınızın ilk adı: _____

İlişkinizin süresi : _____ yıl _____ ay (lütfen rakam yazınız)

Bu kişiyle şimdi görüşüyor musunuz? **A.** Evet **B.** Hayır

6. Lütfen lisede sahip olduğunuz en önemli **aynı-cinsiyetten** arkadaşınızı seçiniz. Şu anda en önemli aynı-cinsiyetten arkadaşınızı ya da lisenin ilk yıllarında en önemli aynı-cinsiyetten arkadaşınızı seçebilirsiniz. **Kardeşinizi seçmeyiniz.** Artık arkadaş olmadığınız bir kişiyi seçtiyseniz, lütfen soruları arkadaş olduğunuz döneme göre yanıtlayınız.

Aynı-cinsiyetten arkadaşınızın ilk adı _____

Bu arkadaşlığın süresi ne kadardı? _____ yıl _____ ay (lütfen rakam yazınız)

Şimdi yakın arkadaş mısınız?

A. Evet **B.** Arkadaşız ama önceki kadar yakın değil **C.** Hayır

7. Lütfen lisede sahip olduğunuz en önemli **karşı-cinsiyetten** arkadaşınızı seçiniz. Şu anda en önemli farklı-cinsiyetten arkadaşınızı ya da lisenin ilk yıllarında en önemli karşı-cinsiyetten arkadaşınızı seçebilirsiniz. **Bir kardeşinizi, akrabanızı ya da kız/erkek arkadaşınızı (girlfriend/boyfriend), sizin şimdi ya da önceden en iyi arkadaşınız olsa bile seçmeyiniz.** Artık arkadaş olmadığınız bir kişiyi seçtiyseniz, lütfen soruları arkadaş olduğunuz döneme göre yanıtlayınız.

Karşı-cinsiyetten arkadaşın ilk adı: _____

Bu arkadaşlığın süresi ne kadardı? _____ yıl _____ ay (lütfen rakam yazınız)

Şimdi yakın arkadaş mısınız?

A. Evet **B.** Arkadaşız, ama önceki kadar yakın değil **C.** Hayır

8. Yukarıda belirtilen kişilerin dışında sizin için önemli olan bir kişiyi belirleyiniz ve izleyen soruları bu kişiyi düşünerek yanıtlayınız. Bu kişi cevap kağıdında “belirlediğim başka kişi” olarak yer alacaktır.

Belirlediğiniz başka kişinin adı : _____

Neyiniz olur ? _____

Şimdi, yukarıda seçtiğiniz kişilerle ilgili aşağıdaki soruları yanıtlamanızı istiyoruz. Bazen farklı kişiler için yanıtlar aynı, bazen de farklı olabilir.

9. Bu kişiyle birlikte ne kadar zaman geçirirsiniz?

	Hiç ya da çok az	Biraz	Çok	Oldukça çok	En çok	Hiç ya da çok az	Biraz	Çok	Oldukça çok	En çok	
Annem	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Çıktığım Kız/Erkek Arkadaşım
Babam	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Aynı Cinsiyetten Arkadaşım
Kardeşim	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Karşı Cinsiyetten Arkadaşım
Akrabam	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Belirlediğim Başka Kişi

10. Bu kişi ve siz birbirinize ne kadar sinirlenir ya da kızarsınız?

	Hiç ya da çok az	Biraz	Çok	Oldukça çok	En çok	Hiç ya da çok az	Biraz	Çok	Oldukça çok	En çok	
Annem	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Çıktığım Kız/Erkek Arkadaşım
Babam	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Aynı Cinsiyetten Arkadaşım
Kardeşim	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Karşı Cinsiyetten Arkadaşım
Akrabam	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Belirlediğim Başka Kişi

11. Bu kişi, bilmediğiniz Şeyleri nasıl yapacağınızı size ne kadar öğretir?

	Hiç ya da çok az	Biraz	Çok	Oldukça çok	En çok	Hiç ya da çok az	Biraz	Çok	Oldukça çok	En çok	
Annem	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Çıktığım Kız/Erkek Arkadaşım
Babam	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Aynı Cinsiyetten Arkadaşım
Kardeşim	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Karşı Cinsiyetten Arkadaşım
Akrabam	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Belirlediğim Başka Kişi

12. Siz ve bu kişi birbirinizin sinirine ne kadar dokunursunuz?

	Hiç ya da çok az	Biraz	Çok	Oldukça çok	En çok	Hiç ya da çok az	Biraz	Çok	Oldukça çok	En çok	
Annem	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Çıktığım Kız/Erkek Arkadaşım
Babam	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Aynı Cinsiyetten Arkadaşım
Kardeşim	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Karşı Cinsiyetten Arkadaşım
Akrabam	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Belirlediğim Başka Kişi

13. Bu kişiyle her Şey hakkında ne kadar konuşursunuz?

	Hiç ya da çok az	Biraz	Çok	Oldukça çok	En çok	Hiç ya da çok az	Biraz	Çok	Oldukça çok	En çok	
Annem	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Çıktığım Kız/Erkek Arkadaşım
Babam	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Aynı Cinsiyetten Arkadaşım
Kardeşim	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Karşı Cinsiyetten Arkadaşım
Akrabam	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Belirlediğim Başka Kişi

14. Bu kişiye, kendi başına yapamadığı şeylerde ne kadar yardım edersiniz?

	Hiç ya da çok az	Biraz	Çok	Oldukça çok	En çok	Hiç ya da çok az	Biraz	Çok	Oldukça çok	En çok	
Annem	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Çıktığım Kız/Erkek Arkadaşım
Babam	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Aynı Cinsiyetten Arkadaşım
Kardeşim	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Karşı Cinsiyetten Arkadaşım
Akrabam	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Belirlediğim Başka Kişi

15. Bu kişi sizden ne kadar hoşlanıyor ya da sizi ne kadar seviyor?

	Hiç ya da çok az	Biraz	Çok	Oldukça çok	En çok	Hiç ya da çok az	Biraz	Çok	Oldukça çok	En çok	
Annem	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Çıktığım Kız/Erkek Arkadaşım
Babam	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Aynı Cinsiyetten Arkadaşım
Kardeşim	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Karşı Cinsiyetten Arkadaşım
Akrabam	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Belirlediğim Başka Kişi

16. Bu kişi size ne kadar hayran olunan ve saygı duyulan bir kişi gibi davranır?

	Hiç ya da çok az	Biraz	Çok	Oldukça çok	En çok	Hiç ya da çok az	Biraz	Çok	Oldukça çok	En çok	
Annem	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Çıktığım Kız/Erkek Arkadaşım
Babam	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Aynı Cinsiyetten Arkadaşım
Kardeşim	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Karşı Cinsiyetten Arkadaşım
Akrabam	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Belirlediğim Başka Kişi

17. Kim ötekine daha sık ne yapacağını söyler? Siz mi, o mu?

	Her zaman o	Sıklıkla o	Neredeyse aynı	Sıklıkla ben	Her zaman ben	Her zaman o	Sıklıkla o	Neredeyse aynı	Sıklıkla ben	Her zaman ben	
Annem	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Çıktığım Kız/Erkek Arkadaşım
Babam	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Aynı Cinsiyetten Arkadaşım
Kardeşim	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Karşı Cinsiyetten Arkadaşım
Akrabam	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Belirlediğim Başka Kişi

18. Bu ilişkinin ne olursa olsun süreceğinden ne kadar eminsiniz?

	Hiç ya da çok az	Biraz	Çok	Oldukça çok	En çok	Hiç ya da çok az	Biraz	Çok	Oldukça çok	En çok	
Annem	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Çıktığım Kız/Erkek Arkadaşım
Babam	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Aynı Cinsiyetten Arkadaşım
Kardeşim	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Karşı Cinsiyetten Arkadaşım
Akrabam	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Belirlediğim Başka Kişi

19. Bu kişiyle birlikte ne kadar hoş zaman geçirir ve eğlenirsiniz?

	Hiç ya da çok az	Biraz	Çok	Oldukça çok	En çok	Hiç ya da çok az	Biraz	Çok	Oldukça çok	En çok	
Annem	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Çıktığım Kız/Erkek Arkadaşım
Babam	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Aynı Cinsiyetten Arkadaşım
Kardeşim	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Karşı Cinsiyetten Arkadaşım
Akrabam	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Belirlediğim Başka Kişi

20. Bu kişiyle ne kadar fikir ayrılığında olur ve tartışırınız?

	Hiç ya da çok az	Biraz	Çok	Oldukça çok	En çok	Hiç ya da çok az	Biraz	Çok	Oldukça çok	En çok	
Annem	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Çıktığım Kız/Erkek Arkadaşım
Babam	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Aynı Cinsiyetten Arkadaşım
Kardeşim	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Karşı Cinsiyetten Arkadaşım
Akrabam	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Belirlediğim Başka Kişi

21. Bu kişi sizin birşeyleri çözmenize ve yoluna koymanıza ne kadar yardım eder?

	Hiç ya da çok az	Biraz	Çok	Oldukça çok	En çok	Hiç ya da çok az	Biraz	Çok	Oldukça çok	En çok	
Annem	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Çıktığım Kız/Erkek Arkadaşım
Babam	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Aynı Cinsiyetten Arkadaşım
Kardeşim	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Karşı Cinsiyetten Arkadaşım
Akrabam	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Belirlediğim Başka Kişi

22. Bu kişi ve siz ne birbirinizin davranışından ne kadar rahatsız olursunuz?

	Hiç ya da çok az	Biraz	Çok	Oldukça çok	En çok	Hiç ya da çok az	Biraz	Çok	Oldukça çok	En çok	
Annem	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Çıktığım Kız/Erkek Arkadaşım
Babam	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Aynı Cinsiyetten Arkadaşım
Kardeşim	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Karşı Cinsiyetten Arkadaşım
Akrabam	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Belirlediğim Başka Kişi

23. Bu kişiyle sırlarınızı ve özel duygularınızı ne kadar paylaşırsınız?

	Hiç ya da çok az	Biraz	Çok	Oldukça çok	En çok	Hiç ya da çok az	Biraz	Çok	Oldukça çok	En çok	
Annem	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Çıktığım Kız/Erkek Arkadaşım
Babam	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Aynı Cinsiyetten Arkadaşım
Kardeşim	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Karşı Cinsiyetten Arkadaşım
Akrabam	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Belirlediğim Başka Kişi

24. Bu kişiyi ne kadar korur ve kollarsınız?

	Hiç ya da çok az	Biraz	Çok	Oldukça çok	En çok	Hiç ya da çok az	Biraz	Çok	Oldukça çok	En çok	
Annem	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Çıktığım Kız/Erkek Arkadaşım
Babam	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Aynı Cinsiyetten Arkadaşım
Kardeşim	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Karşı Cinsiyetten Arkadaşım
Akrabam	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Belirlediğim Başka Kişi

25. Bu kişi gerçekten sizi ne kadar önemser?

	Hiç ya da çok az	Biraz	Çok	Oldukça çok	En çok	Hiç ya da çok az	Biraz	Çok	Oldukça çok	En çok	
Annem	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Çıktığım Kız/Erkek Arkadaşım
Babam	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Aynı Cinsiyetten Arkadaşım
Kardeşim	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Karşı Cinsiyetten Arkadaşım
Akrabam	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Belirlediğim Başka Kişi

26. Bu kişi size birçok şeyde iyiymişsiniz gibi ne kadar davranır?

	Hiç ya da çok az	Biraz	Çok	Oldukça çok	En çok	Hiç ya da çok az	Biraz	Çok	Oldukça çok	En çok	
Annem	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Çıktığım Kız/Erkek Arkadaşım
Babam	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Aynı Cinsiyetten Arkadaşım
Kardeşim	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Karşı Cinsiyetten Arkadaşım
Akrabam	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Belirlediğim Başka Kişi

27. Sizinle bu kişi arasında, ilişkinizde PATRON olma eğiliminde olan kimdir?

	Her zaman o	Sıklıkla o	Neredeyse aynı	Sıklıkla ben	Her zaman ben	Her zaman o	Sıklıkla o	Neredeyse aynı	Sıklıkla ben	Her zaman ben	
Annem	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Çıktığım Kız/Erkek Arkadaşım
Babam	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Aynı Cinsiyetten Arkadaşım
Kardeşim	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Karşı Cinsiyetten Arkadaşım
Akrabam	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Belirlediğim Başka Kişi

28. Bu ilişkinin kavgalara rağmen süreceğinden ne kadar eminsiniz?

	Hiç ya da çok az	Biraz	Çok	Oldukça çok	En çok	Hiç ya da çok az	Biraz	Çok	Oldukça çok	En çok	
Annem	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Çıktığım Kız/Erkek Arkadaşım
Babam	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Aynı Cinsiyetten Arkadaşım
Kardeşim	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Karşı Cinsiyetten Arkadaşım
Akrabam	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Belirlediğim Başka Kişi

29. Bu kişiyle bir yerlere ne kadar gidersiniz ve hoşlanılacak birşeyler yaparsınız?

	Hiç ya da çok az	Biraz	Çok	Oldukça çok	En çok	Hiç ya da çok az	Biraz	Çok	Oldukça çok	En çok	
Annem	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Çıktığım Kız/Erkek Arkadaşım
Babam	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Aynı Cinsiyetten Arkadaşım
Kardeşim	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Karşı Cinsiyetten Arkadaşım
Akrabam	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Belirlediğim Başka Kişi

30. Bu kişiyle siz ne kadar tartışırsınız?

	Hiç ya da çok az	Biraz	Çok	Oldukça çok	En çok	Hiç ya da çok az	Biraz	Çok	Oldukça çok	En çok	
Annem	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Çıktığım Kız/Erkek Arkadaşım
Babam	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Aynı Cinsiyetten Arkadaşım
Kardeşim	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Karşı Cinsiyetten Arkadaşım
Akrabam	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Belirlediğim Başka Kişi

31. Birşeyi bitirmeniz gerektiğinde bu kişi size ne kadar yardım eder?

	Hiç ya da çok az	Biraz	Çok	Oldukça çok	En çok	Hiç ya da çok az	Biraz	Çok	Oldukça çok	En çok	
Annem	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Çıktığım Kız/Erkek Arkadaşım
Babam	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Aynı Cinsiyetten Arkadaşım
Kardeşim	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Karşı Cinsiyetten Arkadaşım
Akrabam	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Belirlediğim Başka Kişi

32. Bu kişiyle siz ne kadar tartışır veya dır dır edersiniz?

	Hiç ya da çok az	Biraz	Çok	Oldukça çok	En çok	Hiç ya da çok az	Biraz	Çok	Oldukça çok	En çok	
Annem	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Çıktığım Kız/Erkek Arkadaşım
Babam	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Aynı Cinsiyetten Arkadaşım
Kardeşim	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Karşı Cinsiyetten Arkadaşım
Akrabam	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Belirlediğim Başka Kişi

33. Bu kişiyle başkalarının bilmesini istemediğiniz şeyler hakkında ne kadar konuşursunuz?

	Hiç ya da çok az	Biraz	Çok	Oldukça çok	En çok	Hiç ya da çok az	Biraz	Çok	Oldukça çok	En çok	
Annem	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Çıktığım Kız/Erkek Arkadaşım
Babam	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Aynı Cinsiyetten Arkadaşım
Kardeşim	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Karşı Cinsiyetten Arkadaşım
Akrabam	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Belirlediğim Başka Kişi

34. Bu kişiyi ne kadar önemlersiniz?

	Hiç ya da çok az	Biraz	Çok	Oldukça çok	En çok	Hiç ya da çok az	Biraz	Çok	Oldukça çok	En çok	
Annem	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Çıktığım Kız/Erkek Arkadaşım
Babam	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Aynı Cinsiyetten Arkadaşım
Kardeşim	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Karşı Cinsiyetten Arkadaşım
Akrabam	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Belirlediğim Başka Kişi

35. Bu kişinin size karşı ne kadar güçlü duygulara (sevme ya da hoşlanma) sahiptir?

	Hiç ya da çok az	Biraz	Çok	Oldukça çok	En çok	Hiç ya da çok az	Biraz	Çok	Oldukça çok	En çok	
Annem	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Çıktığım Kız/Erkek Arkadaşım
Babam	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Aynı Cinsiyetten Arkadaşım
Kardeşim	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Karşı Cinsiyetten Arkadaşım
Akrabam	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Belirlediğim Başka Kişi

36. Bu kişi sizin yaptığımız şeylerden ne kadar hoşlanıyor ya da onları ne kadar onaylıyor?

	Hiç ya da çok az	Biraz	Çok	Oldukça çok	En çok	Hiç ya da çok az	Biraz	Çok	Oldukça çok	En çok	
Annem	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Çıktığım Kız/Erkek Arkadaşım
Babam	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Aynı Cinsiyetten Arkadaşım
Kardeşim	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Karşı Cinsiyetten Arkadaşım
Akrabam	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Belirlediğim Başka Kişi

37. Bu kişiyle olan ilişkinizde, kim yapılması gereken şeyler konusunda sorumluluğu alır ve karar verir?

	Her zaman o	Sıklıkla o	Neredeyse aynı	Sıklıkla ben	Her zaman ben	Her zaman o	Sıklıkla o	Neredeyse aynı	Sıklıkla ben	Her zaman ben	
Annem	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Çıktığım Kız/Erkek Arkadaşım
Babam	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Aynı Cinsiyetten Arkadaşım
Kardeşim	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Karşı Cinsiyetten Arkadaşım
Akrabam	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Belirlediğim Başka Kişi

38. İlişkinizin yıllarca süreceğinden ne kadar eminsiniz?

	Hiç ya da çok az	Biraz	Çok	Oldukça çok	En çok	Hiç ya da çok az	Biraz	Çok	Oldukça çok	En çok	
Annem	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Çıktığım Kız/Erkek Arkadaşım
Babam	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Aynı Cinsiyetten Arkadaşım
Kardeşim	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Karşı Cinsiyetten Arkadaşım
Akrabam	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Belirlediğim Başka Kişi

39. Daha önce sizin için aynı cinsiyetten ya da karşı cinsiyetten en önemli arkadaşınızı seçmenizi istediğimizde, bunun bir kardeşiniz ya da bir akrabanız olmamasını belirtmiştik. Şimdi, lütfen bize bu insanların hepsinin içinden en iyi arkadaşınızın kim olduğunu aşağıda belirtiniz ve eğer **C** yada **D** seçeneklerinden birini işaretlerseniz **o kişinin ismini de yazınız?**

- () **A.** Aynı cinsiyetten arkadaşım.
- () **B.** Karşı cinsiyetten arkadaşım.
- () **C.** Kardeşim. **Adı :** _____
- () **D.** Akrabam. **Adı :** _____

EK 3. İLİŞKİ YAKINLIĞI ENVANTERİ (İYE)

İLİŞKİ YAKINLIĞI ENVANTERİ (İYE) KASIM

Bu çalışma ile kişilerarası ilişkilerin doğasını araştırıyoruz. Bu çalışmanın bir parçası olarak başka *bir* kişiyle ilişkiniz hakkında aşağıdaki soruları yanıtlamanızı rica ediyoruz. Kesinlikle *en yakın, en derin, en içten ve özel ilişkiye* sahip olduğunuz kişiyi seçmenizi rica ediyoruz. Aşağıdaki soruları yanıtlarken bu özel kişiyi dikkate alınız. Bazılarınız için bu kişi belki çıktığınız ya da romantik ilişkiye sahip olduğunuz biri olabilir. Bazılarınız için bu kişi kişisel bir arkadaş, aile üyelerinizden biri ya da ahbapınız olabilir. Bu kişi sizin yakın, derin, en içten ve en özel bir ilişkiye sahip olduğunuz kişi olduğu sürece kim olduğu önemli değildir.

Bu kararınız ölçüğün kalanını etkileyeceğinden lütfen bu kişiyi dikkatlice seçiniz.

Bu kişiyi aklınızda tutarak, lütfen aşağıdaki soruları yanıtlayınız:

1. Bu kişi kimdir? (sadece ilk adının baş harfini yazınız) _____
 - a. Bu kişi kaç yaşındadır? _____
Siz kaç yaşındasınız? _____
 - b. Bu kişinin cinsiyeti nedir? _____
Sizin cinsiyetiniz nedir? _____

2. Aşağıdakilerden hangisi bu kişiyle ilişkinizi en iyi tanımlamaktadır? (*Yalnızca bir tanesini işaretleyiniz*)

İŞ:

_____ iş arkadaşınız _____ patronunuz/amiriniz _____ astınız/siz onun amirisiniz

AİLE:

_____ hala/teyze/yenge/amca/dayınız
 _____ kız kardeş/erkek kardeşiniz
 _____ kuzeniniz
 _____ anne/babanız

OKUL:

_____ dönem arkadaşınız
 _____ üst sınıflardan
 _____ alt sınıflardan

ROMANTİK:

_____ evlisiniz
 _____ nişanlısınız
 _____ birlikte yaşıyorsunuz
 _____ çıktığınız kişi: Sadece bu kişiyle çıkıyorsunuz
 _____ çıkıyorsunuz: Bu kişiyle ve başka kişilerle çıkıyorsunuz

ARKADAŞ:

_____ yakın arkadaşınız (romantik değil)
 _____ öylesine arkadaşınız

DİĞER:

_____ (lütfen belirtiniz _____)

3. Bu kişiyi ne kadar zamandır *taniyorsunuz*? Lütfen *yıl ve ay* olarak belirtiniz (Örneğin, 3 yıl, 8 ay gibi).

_____ yıl _____ ay

Gün içinde bu kişiyle (aşağıda “X” olarak belirtilmiştir) geçirdiğiniz zamanı tahmin etmenizi istiyoruz. Bu zaman tahminlerini günü sabah, öğle ve akşam olarak üçe bölerek yapmanızı istiyoruz. Bu bölmeyi sizin tipik günlük programınıza göre düzenleyebilirsiniz (örneğin: Eğer gece vardiyasında çalışıyorsanız “sabah”, öğleden sonraki bir zamana gelebilir. Fakat bu uyandıktan sonra başlayan zamandır). Geçen haftayı düşünerek bir günde “X” ile yalnız, hiç kimse olmadan her bir zaman diliminde geçirdiğiniz ortalama zaman miktarını belirtiniz. Eğer bu zaman dilimlerinde “X” ile hiç zaman geçirmediyseniz, 0 saat 0 dakika olarak bildiriniz.

4) GEÇEN HAFTA BOYUNCA, her gün SABAHLARI (örn., uyandığınız zamanla öğle 12:00 arasında) “X” ile yalnız (başbaşa) geçirdiğiniz ortalama zaman ne kadardır?

_____ saat _____ dakika

5. GEÇEN HAFTA BOYUNCA, ÖĞLEDEN SONRALARI (örneğin, saat 12:00 ile 18:00 arasında) “X” ile yalnız (başbaşa) geçirdiğiniz günlük ortalama zaman ne kadardır?

_____ saat _____ dakika

6. GEÇEN HAFTA BOYUNCA, AKŞAMLARI (örneğin, saat 18:00 ile yatma vaktiniz arasında) “X” ile yalnız (başbaşa) geçirdiğiniz günlük ortalama zaman ne kadardır?

_____ saat _____ dakika

“X” ile geçirdiğiniz normal süreyi gözönüne aldığınızda *geçen hafta, önceki haftalara* ne kadar benziyordu /olağandı?

(Birini işaretleyiniz)

_____ Her zamanki gibiydi _____ Farklıydı

Farklı ise neden? (Lütfen açıklayınız)

Aşağıda insanların bir hafta boyunca yapabileceği değişik etkinlikler listelenmiştir. *Geçen hafta “X” ile yalnızken* (başbaşa iken), listelenmiş etkinliklerden hangilerini yaptığınızı işaretleyiniz.

Ama burada sadece o kişiyle beraber yaptığınız etkinlikleri işaretleyiniz. ”X” dışında başkalarının da bulunduğu durumda yaptıklarınızı *işaretleme*ymeyiniz.

Geçen hafta, “X” ile yalnızken (başbaşa iken) aşağıdaki etkinlikleri yaptık: (Uygun olan tüm etkinlikleri işaretleyiniz)

_____ çamaşır yıkadık

- _____ yemek hazırladık
- _____ televizyon izledik
- _____ müzayedeye/antika gösterimine gittik
- _____ ders dışı bir konferansa ya da sunuma katıldık
- _____ restorana gittik
- _____ bakkala/markete gittik
- _____ yürüyüşe çıktık/arabayla gezdik
- _____ kişisel konuları konuştuk
- _____ müzeye/sergiye gittik
- _____ parti/sosyal etkinlik planladık
- _____ derse girdik
- _____ seyahate çıktık (örn. tatil ya da hafta sonu gezisi)
- _____ evi /daireyi temizledik
- _____ dini etkinlikte bulunduk
- _____ ev ödevlerini yaptık
- _____ cinsel ilişkide bulunduk
- _____ kişisel olmayan konuları konuştuk
- _____ giysi satan mağazalara gittik
- _____ telefonla konuştuk
- _____ sinemaya gittik
- _____ yemek yedik
- _____ spor aktivitesine katıldık
- _____ açık hava etkinliklerinde bulunduk (doğa yürüyüşü gibi)
- _____ tiyatroya gittik
- _____ bara gittik

- _____ aile ziyareti yaptık
- _____ arkadaşları ziyarete gittik
- _____ alışveriş merkezi ya da yapı marketi gibi bir mağazaya gittik
- _____ kağıt oynadık/satranç,tavla vb.oyunlar oynadık
- _____ bir spor etkinliğine katıldık
- _____ egzersiz yaptık (yürüyüş, aerobik gibi)
- _____ gezintiye çıktık (piknik, sahil, hayvanat bahçesi, kış şenliği gibi)
- _____ yaban hayatıyla ilgili etkinlikte bulunduk (avlanma, balık tutmak gibi)
- _____ konsere gittik
- _____ dansa gittik
- _____ partiye gittik
- _____ müzik yaptık/şarkı söyledik

Aşağıdaki sorular “X” in sizin düşünce, duygu ve davranışlarınızı etkileme miktarını ölçmektedir. Aşağıdaki 7 li derecelendirmeyi kullanarak, her maddeye ilişkin olarak size uyan rakamı ilgili boşluğa yazınız.

1	2	3	4	5	6	7
Kesinlikle						Kesinlikle
katılmıyorum						katılıyorum

1. _____ “X” gelecekte mali güvencemi etkileyecektir.
2. _____ “X” hayatımdaki günlük şeyleri ETKİLEMEZ.
3. _____ “X” hayatımdaki önemli şeyleri etkiler.
4. _____ “X” katıldığım parti ve diğer sosyal etkinlikleri etkiler.
5. _____ “X” ilişkimizde kabul ettiğim sorumlulukların düzeyini etkiler.
6. _____ “X” ev işleri için ne kadar zaman harcayacağımı ETKİLEMEZ.
7. _____ “X” para harcama seçimlerimi nasıl yapacağımı ETKİLEMEZ.
8. _____ “X” kendimle ilgili duygularımı etkiler.

9. _____ “X” benim ruh halimi ETKİLEMEZ.
10. _____ “X” sahip olduğum temel değerleri etkiler.
11. _____ “X” hayatımdaki diğer önemli insanlarla ilgili düşüncelerimi ETKİLEMEZ.
12. _____ “X” ailemi ne zaman göreceğimi ve onlara ne kadar zaman harcayacağımı ETKİLEMEZ.
13. _____ “X” arkadaşlarımı ne zaman göreceğimi ve onlara ne kadar zaman harcayacağımı etkiler.
14. _____ “X” arkadaşlarımdan hangileriyle görüştüğümü ETKİLEMEZ.
15. _____ “X” sahip olduğum kariyer seçimimi ETKİLEMEZ.
16. _____ “X” kariyerime ne kadar zaman harcayacağımı etkiler/etkileyecektir.
17. _____ “X” gelecekte iyi bir iş edinme şansımı ETKİLEMEZ.
18. _____ “X” gelecekle ilgili duygularımı etkiler.
19. _____ “X” in farklı durumlarda nasıl davranacağımı ETKİLEMEZ.
20. _____ “X” benim tüm mutluluğumu etkiler ve olumlu katkıda bulunur.
21. _____ “X” şu anki maddi güvenliğimi ETKİLEMEZ.
22. _____ “X” boş zamanlarımı asıl geçireceğimi etkiler.
23. _____ “X” onunla ne zaman görüşeceğimizi ve ne kadar zaman geçireceğimizi etkiler.
24. _____ “X” nasıl giyindiğimi ETKİLEMEZ.
25. _____ “X” evimi (yurt odası, daire vb.) nasıl dekore edeceğimi etkiler.
26. _____ “X” nerede yaşayacağımı ETKİLEMEZ.
27. _____ “X” Televizyonda ne seyredeceğimi etkiler.

Şimdi “X” in gelecek planlarınızı ve amaçlarınızı ne kadar etkilediğini öğrenmek istiyoruz. “X” in sizin gelecek planlarınızı ve hedeflerinizi ne kadar etkilediğini belirtmek için her bir maddenin yanındaki boşluğa 7 li ölçeği kullanarak uygun sayıyı yazınız. Eğer bir madde size uygun değilse, bu konuda herhangi bir plan ya da hedefiniz yoksa yanına “1” yazın.

hiç etkili
değil

büyük ölçüde
etkili

1. _____ tatil planlarım
2. _____ evlilik planlarım
3. _____ çocuk sahibi olma planlarım
4. _____ büyük yatırımlar (ev, araba vb.) yapma planlarım.
5. _____ bir kulübe, sosyal ya da dini kuruluşa üye olma planlarım
6. _____ okulla ilgili planlarım
7. _____ belirli yaşam standartlarına ulaşma planlarım.